

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

Katedra romanistiky

MAGISTERSKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE

ŠPANĚLSKO–ČESKÝ SLOVNÍK AMERIKANISMŮ

písmeno G (Grullo - Gz) ze slovníku DA

DICCIONARIO DE AMERICANISMOS ESPAÑOL-CHECO

la letra G (Grullo - Gz) del diccionario DA

SPANISH–CZECH DICTIONARY OF AMERICANISMS

the letter G (Grullo - Gz) from DA dictionary

Autor: Bc. Ivona Greplová

Vedoucí práce: prof. PhDr. Jiří Černý, CSc.

Studijní obor: Španělská filologie

Rok: 2017

Prohlašuji, že jsem předloženou magisterskou diplomovou práci vypracovala samostatně.
Veškeré použité prameny, ze kterých jsem čerpala, jsem řádně uvedla v závěrečném
seznamu použité literatury.

V Olomouci dne:

Podpis:

V této části bych chtěla poděkovat hlavně mému vedoucímu diplomové práce, prof. PhDr. Jiřímu Černému, CSc., který mi vždy a ve všem dokázal pomoci. Mé díky patří také těm, kteří mi pomáhali řešit jak lingvistické, tak stylistické problémy spojené s touto prací. V neposlední řadě děkuji mé rodině, která mi byla velikou oporou.

Índice

1. Introducción	1
2. Diccionario de americanismos español-checo	7
2.1 Sinónimos	7
2.2 Palabras con la entrada G (Grullo - Gz)	20
3. Comentario	122
4. Conclusión	137
5. Resumen.....	139
6. Anexo.....	140
7. Anotación.....	145
8. Bibliografía	147

1. Introducción

La comunicación entre la gente siempre ha sido, es y será muy significativa. Podemos decir que la mayoría de las discusiones surge del mal entendimiento o de la falta de comunicación. Sería una gran utopía e incorrección decir que solo se provocan los conflictos a causa de la mala comunicación, porque, obviamente, siempre depende de otros aspectos tanto políticos, sociológicos como emocionales. Pero, seguramente lo deberíamos tener en cuenta. Dicho esto, los diccionarios que necesitamos los filólogos diariamente forman un gran apoyo en la comunicación humana, evitando la incomprensión. Hay que intentar cultivar la comunicación en general, sobre todo hoy en la época moderna, cuando la gente se aleja socialmente produciéndose así una paradoja: gracias a las redes sociales y diferentes aplicaciones que nos facilitan la comunicación, la gente se aleja físicamente creando amistades y relaciones falsas, más bien llenos de hipocresía.

La gente intenta aprender nuevas lenguas desarrollando así su crecimiento personal. Hoy en día, entre otras cualidades, se valora la capacidad de hablar diferentes lenguas. “Cuantas lenguas hablas, tantas vidas tienes.” Incluso, en algunos tipos de empleo, y el número de estos empleos está rápidamente aumentando, es impensable que los empleadores no hablen por lo menos una lengua extranjera. Los diccionarios, tanto escritos como electrónicos, forman el punto clave en nuestras vidas y por tanto su publicación es tan imprescindible.

En este momento nos enfocamos al papel fundamental de este trabajo final de máster. La lengua española perteneciendo a las lenguas románicas es la lengua muy hablada.

El español es una lengua que hoy hablan más de 490 millones de personas, como lengua nativa, segunda y extranjera. Es la segunda lengua del mundo por número de hablantes nativos y el segundo idioma de comunicación internacional. (Instituto Cervantes 2012).

El número de los hispanohablantes sigue creciendo. Según el Instituto Cervantes:

Por razones demográficas, el porcentaje de población mundial que habla español como lengua nativa está aumentando, mientras la proporción de hablantes de chino e inglés desciende. En 2030, el 7,5% de la población mundial será hispanohablante (un total de 535 millones de personas), porcentaje que destaca por encima del ruso (2,2%), del francés (1,4%) y del alemán (1,2%). Para

entonces, solo el chino superará al español como grupo de hablantes de dominio nativo. (Instituto Cervantes 2012).

Como todavía no ha sido creado un diccionario de americanismos español–checo, el profesor Jiří Černý decidió encargarse de esta tarea. Algunos de sus estudiantes de la Facultad de Filosofía y Letras de la Universidad de Palacký en Olomouc empezaron a colaborar con el profesor.

Y yo, como una de los estudiantes, estoy muy agradecida por haber podido formar una pequeña parte en este gran proyecto.

Como mucha gente sabe, el español de la península es un poco diferente al que se habla en América. Como América Latina es un territorio muy amplio, el *Diccionario de americanismos español–checo* es una obra muy extensa.

Mi parte en este proyecto consiste en la traducción desde la lengua original (el español) a la lengua final o meta (el checo). La tesis abarca la segunda parte de la letra “G”, esto es, desde el lema “Grullo” hasta los lemas que empiezan con “Gz”. Como al *Diccionario de americanismos español–checo* (más adelante solo *Diccionario*) no le falta mucho para “salir a la luz pública”, mi fuente fundamental ha creado solamente un diccionario: *Diccionario de americanismos* escrito por la Asociación de Academias de la Lengua Española (Lima, 2010). La tesis, o mejor dicho la parte del *Diccionario* como tal, está hecha en dos colores (el negro y el rojo). Del profesor Černý obtuve una parte del diccionario que ya había estado elaborada por otras personas. A esta base surgida, personalmente completé los significados y lemas nuevos junto con sus sinónimos. Los sinónimos están introducidos por orden alfabético en el principio del *Diccionario*. Las partes que corregí en “la base” ya elaborada las he marcado con la letra roja. Dicho de otra manera, mi trabajo de la parte del *Diccionario* como tal es la parte con la letra roja.

1. Lista de abreviaciones

Abreviaciones geográficas:

Am – Amerika

Andy – oblast And

Antil – Antily

Arg – Argentina

Bol – Bolívie

Dom – Dominikánská republika

Ekv – Ekvádor

Guat – Guatemala

Hond – Honduras

Chil – Chile

JižAm – jižní Amerika

Kanár – Kanárské ostrovy

Karib – Karibská oblast

Kol – Kolumbie

Kost – Kostarika

Kub – Kuba

LaPla – oblast La Plata

Mex – Mexiko

Nik – Nikaragua

Pan – Panama

Par – Paraguay

Per – Peru

Portor – Portoriko

Salv – El Salvador

StřAm – střední Amerika

svArg – severovýchodní Argentina

szArg – severozápadní Argentina

Urug – Uruguay

Ven – Venezuela

výchBol – východní Bolívie

Lenguas indígenas:

nah. – nahuatl, nahua apod.

may. – maya apod.

keč. – quech., quechua apod.

kič. – quichua

aim. – aimara, aymara apod.

guar. – guaraní apod.

čib. – chibcha

arw. – arahuaco, arawak apod.

karib. – caribe, car. apod.

arw/karib – arahuaco/caribe apod.

map. – mapuche, araucano apod.

Otras abreviaciones:

adj. – přídavné jméno

adv. – příslovce

apod. – a podobně

arch. – archaický

atd. – a tak dále

citosl. – citoslovce

eufem. – eufemismus

f. – femininum, ženský rod

hanl. – despektivní

hovor. – hovorový

intr. – intransitivní

iron. – ironicky

kniž. – knižní

lid. – lidově

m. – maskulinum, mužský rod

m/f. – maskulinum i femininum

málo použ. – málo používané

např.: – například

slang. – slangový výraz, žargon

slavn. – slavnostní

spíše pl. – používané spíš v pl.

subst. – podstatné jméno

suf. – přípona

tr/intr/zvrat. – tranzitivní, intranzitivní i zvrtné

venk. – venkovský

vulg. – vulgární

; ► xxx; – encyklopedické vysvětlení

; ■ Syn: – synonymum

; ■ Var: – varianty

; př.: xxx; – příklad

; ● – nový pramen, např.:

...; (AM). ● (3) (Bol):.....; (MM).

* – obrázek v příloze

2. Diccionario de americanismos español-checo

2.1 Sinónimos

A

- acerillo**, m. (1) (Hond): strom *Vernonia leiocarpa*; ► z čeledi hvězdnicovitých (*Asteraceae*); viz: *guaje*; (DA).
- agallado, -da**, adj/subst. (1) (Kub, Dom): postaví se vždy čelem problémům, odvážný; ► o člověku; (2) (Kub): agresivní, hádavý; ► o člověku; viz: *guapetón*; (3) lid. (Portor): zneřádnělý, agresivní; viz: *agalludo*; ■ Var.: *agallao*; (DA).
- agallo**, m. (1) (Pan): strom *Caesalpinia coriaria*; ► z čeledi bobovitých (*Fabaceae*); viz: *guatapaná*; (DA).
- ajuquin**, m. (← nah. *axoquen*, „pták s bílým peřím“) (1) (Hond): pták kvakoš noční (*Nycticorax nycticorax*); ► z čeledi volavkovitých (*Ardeidae*); viz: *guaco*; (DA).
- algarroba**, f. (1) (Pan): strom kurbaryl obecný (*Hymenaea courbaril*); ► z čeledi bobovitých (*Fabaceae*); (2) ovoce tohoto stromu; viz: *guapinol*; (DA).
- amargosa**, f. (1) (Urug): strom *Vernonia leiocarpa*; ► z čeledi hvězdnicovitých (*Asteraceae*); viz: *guaje*; (DA).
- ambientoso, -sa**, adj/subst. (1) m., lid. (Kub): agresivní, hádavý; viz: *guapetón*; (2) adj/subst.: vulgární, nevychovaný, buran; ► o člověku; (DA).
- antilopo**, m. (1) (Hond): mazama červený (*Mazama americana*); ► přežvýkavec z čeledi jelenovitých (*Cervidae*); viz: *güisisil*; (DA).
- arazá**, m. (1) (Arg): plod kvajávy (*Psidium guajaba*, *P. guineense*, *P. pomiferum*); ► z čeledi myrtovitých (*Myrtaceae*); viz: *guayaba*; (DA).
- árbol**, m. (1) ~ **de orejas** (Salv): strom *Enterolobium cyclocarpum*; ► z čeledi bobovitých (*Fabaceae*); viz: *guanacaste*; (DA).
- arroyo**, m. (1) (Portor): strom *Meliosma obtusifolia*; ► z čeledi sabiovitých (*Sabiaceae*); viz: *guayarote*; (DA).

B

- bananero**, m. (1) (Par, Arg, Urug): banánovník guinejský (*Musa*); ► rostlina trvalka z čeledi banánovníkovitých (*Musaceae*); viz: *guineo*; (DA).
- banano**, m/f. (1) m. (Guat, Hond, Salv, Nik, Kost, Pan, Portor, Kol, Per, Arg, Urug): banánovník guinejský (*Musa*); ► rostlina trvalka z čeledi banánovníkovitých (*Musaceae*); (2) f. (Ekv, Bol): banánovník guinejský (*Musa*); viz: *guineo*; (DA).
- bangaña**, f. (1) (Dom): popínavá rostlina *Lagenaria sicerarea*; ► z čeledi tykvovitých (*Cucurbitaceae*); (2) plod (dýně) popínavé rostliny *Lagenaria sicerarea*; viz: *güiro*; (DA).
- bejuco**, m. (1) ~ **de orinar** (Hond): srdcovnice nadmutá; ► popínavá rostlina z čeledi mýdelníkovitých (*Sapindaceae*); viz: *güirote*; (DA).
- bellota**, f. (1) (Kol): sladkojam jedlý (*Sechium edule*); ► popínavá rostlina z čeledi tykvovitých (*Cucurbitaceae*); (2) sladkojam (jedlý plod); ► z popínavé rostliny sladkojamu jedlého (*Sechium edule*); viz: *güisquil*; (DA).
- bunga**, f. (1) (Salv): popínavá rostlina *Lagenaria sicerarea*; ► z čeledi tykvovitých (*Cucurbitaceae*); (2) plod (dýně) popínavé rostliny *Lagenaria sicerarea*; viz: *güiro*; (DA).

C

- calabaza**, f. (1) (Nik): hlava, palice, kebule; viz: *guacal*; (DA).
- calabazo**, m. (1) (Kub): hudební nástroj z dýně *güiro*; viz: *güiro*; (DA).
- calzoncillo**, m. (1) (Salv): srdcovnice nadmutá; ► popínavá rostlina z čeledi mýdelníkovitých (*Sapindaceae*); viz: *güirote*; (DA).
- cambur**, m. (1) (Ven): banánovník guinejský (*Musa*); ► rostlina trvalka z čeledi banánovníkovitých (*Musaceae*); viz: *guineo*; (DA).
- cañaguante**, m. (1) (Kol): tabebuja (*Tabebuia*); ► z čeledi trubačovitých (*Bignoniaceae*); viz: *guayacán*; (DA).
- cañandong**, f. (1) (Kub, Kol): keř *Cassia grandis*; ► z čeledi bobovitých (*Fabaceae*); žluté květy jsou uspořádané v hroznu a dosahují délky až 50 cm; ■ Syn.: *bakut*, *bucute*, *cañafistola*, *carámbano*, *carao*; (2) (Kol): viz: *guamúchil*; (3) lid. (Ven): alkoholický nápoj; (4) (Kub): nekvalitní (pančovaný) alkoholický nápoj; (DA).
- carito**, m. (1) (Kol): strom *Enterolobium cyclocarpum*; ► z čeledi bobovitých (*Fabaceae*); viz: *guanacaste*; (DA).
- carnizuelo**, m., venk. (1) (Hond): keř *Acacia collinsii*, *A. hindsii*, *A. spadigera*; ► z čeledi bobovitých (*Fabaceae*); viz: *güiscanal*; (DA).
- carracho**, m. (1) (Portor): hudební nástroj z dýně *güiro*; viz: *güiro*; (DA).
- carrasca**, f. (1) (Kol): hudební nástroj; viz: *guacharaca*; (2) (szArg): pták *Troglodytes musculus*; ► z čeledi střizlíkovitých (*Troglodytidae*); dorůstá do délky 10 cm; hřbet a křídla jsou hnědé barvy; hrudník a břicho mají světle skořicovou barvu; (DA).
- catalineja**, f. (1) (Ven): dravý pták druhu *aura* (*Cathartes aura*); ► z čeledi kondožů (*Cathartidae*); viz: *guala*; (DA).
- cataneja**, f. (1) (Ven): dravý pták druhu *aura* (*Cathartes aura*); ► z čeledi kondožů (*Cathartidae*); viz: *guala*; (DA).
- caulote**, m. (← nah. *quauhxiotl*, „nemoc stromu“) (1) (Mex, Guat, Hond, Salv, Nik): strom *Guazuma ulmifolia*; ► z čeledi slézovitých (*Sterculiaceae*); (2) plod stromu *Guazuma ulmifolia*; viz: *guásimo*; ■ Var.: *cablote*; (DA).
- ceñido**, m. (1) (Hond): popínavá rostlina *Lagenaria sicerarea*; ► z čeledi tykvovitých (*Cucurbitaceae*); viz: *güiro*; (DA).
- cepú**, m. (1) (Dom): rostlina *Mikania cordifolia*; ► z čeledi hvězdicovitých (*Asteraceae*); viz: *guaco*; (DA).
- cereque**, m. (1) (← may. *cerek*) (jvMex): aguti středoamerický (*Dasyprocta punctata*); ► hlodavec z čeledi agutiovitých (*Dasyproctidae*); ■ Var.: *sereque*, *serete*; viz: *guatusa*; (DA).
- cetico**, m. (1) (zápPer): cekripoe (*Cecropia*); ► z čeledi kopřivovitých (*Urticaceae*); viz: *guarumo*; (DA).
- chábara**, f. (1) (Portor): sladkovodní krevetka; viz: *guábara*; (DA).
- chacabana**, f. (1) (Dom, Kub): lněná nebo bavlněná košile; viz: *guayabera*; (DA).
- chacalín**, m. (1) (Kost): dítě; viz: *güila*; (DA).
- chágara**, f. (1) venk. (Portor): sladkovodní krevetka; viz: *guábara*; (DA).
- chancorro**, m. (1) (Mex): cekripoe (*Cecropia*); ► z čeledi kopřivovitých (*Urticaceae*); viz: *guarumo*; (DA).
- chayón**, m. (1) (Portor): sladkojam jedlý (*Sechium edule*); ► popínavá rostlina z čeledi tykvovitých (*Cucurbitaceae*); (2) sladkojam (jedlý plod); ► z popínavé rostliny sladkojamu jedlého (*Sechium edule*); ■ Var.: *cayón*, *chayonón*; viz: *güisquil*; (DA).
- chayota**, f. (← nah. *tzapatli*, „trn, osten“ + *ayotli*, „dýně, tykev“) (1) (Ven): sladkojam jedlý (*Sechium edule*); ► popínavá rostlina z čeledi tykvovitých (*Cucurbitaceae*); ■ Var.: *chayote*; viz: *güisquil*; (DA).

chayote, m. (← nah. *tzapatli*, „trn, osten“ + *ayotli*, „dýně, tykev“) (1) (Mex, výchGuat, Hond, Salv, Nik, Pan, Kub, Portor): sladkojam jedlý (*Sechium edule*); ► popínavá rostlina z čeledi tykvovitých (*Cucurbitaceae*); (2) sladkojam (jedlý plod); ► z popínavé rostliny sladkojamu jedlého (*Sechium edule*); viz: *güisquil*; (DA).

cherenga, f. (1) (Kost): aguti střeadoamerický (*Dasyprocta punctata*); ► hlodavec z čeledi agutiovitých (*Dasyproctidae*); viz: *guatusa*; (DA).

cherepo, m. (1) (Nik, Kost): bazilišek hřebenatý (*Basiliscus basiliscus*); ► ještěř z čeledi *Corytophanidae*; viz: *guataco*; (DA).

chicalá, m. (1) (Kol): tabebuja (*Tabebuia*); ► z čeledi trubačovitých (*Bignoniaceae*); viz: *guayacán*; (DA).

chiche, subst. (1) f. (Guat, Hond, Salv, Nik): ženské ňadro; (2) m. (Bol, szArg, Mex, sevEkv): ženské ňadro; viz: *guacal*; ■ Var.: *chichi*; (DA).

chilena, f. (1) (zápEkv): píce, pastva (*Panicum maximum*); ► z čeledi lipnicovitých (*Poaceae*); viz: *guinea*; (DA).

chiminango, m. (1) (jzKol): viz: *guamúchil*; (DA).

chingambó, m. (1) (Portor): ibišek jedlý (*Hibiscus esculentus*); ► z čeledi lípovitých (*Malvaceae*); (2) plod ibišku jedlého; viz: *guingambó*; (DA).

chirimoya, f. (1) (Chil): ovoce stromu anona ostnitá (*Annona muricata*); ► z čeledi láhevnikovitých (*Annonaceae*); viz: *guanábano*; (DA).

cidrayota, f. (1) (Kol, Ekv, Chil): sladkojam jedlý (*Sechium edule*); ► popínavá rostlina z čeledi tykvovitých (*Cucurbitaceae*); viz: *güisquil*; (DA).

ciralillo, m. (1) (Portor): strom *Meliosma obtusifolia*; ► z čeledi sabiovitých (*Sabiaceae*); viz: *guayarote*; (DA).

clérigo, m. (1) (Portor): tyran proužkatý (*Tyrannus caudifasciatus*); ► z čeledi tyranovitých (*Tyrannidae*); viz: *guatibere*; (DA).

colgalejo, m. (1) (Kub, Portor): bižuterie, šátek; ► nízké hodnoty; ■ Var.: *colgadejo*; (DA).

contigrillo, m. (1) (Salv): strom *Vernonia leiocarpa*; ► z čeledi hvězdnicovitých (*Asteraceae*); viz: *guaje*; (DA).

cormorán, m. (1) ~ **guanay** (Chil): kormorán guánový (*Phalacrocorax bougainvillii*); ► z čeledi kormoránovitých (*Phalacrocoracidae*); viz: *guanay*; (DA).

corotú, m. (1) (Pan): strom *Enterolobium cyclocarpum*; ► z čeledi bobovitých (*Fabaceae*); viz: *guanacaste*; (DA).

cuí, m. (1) (Portor): popínavá rostlina *Lagenaria sicerarea*; ► z čeledi tykvovitých (*Cucurbitaceae*); viz: *güiro*; (DA).

cuico, m. (1) (Portor): popínavá rostlina *Lagenaria sicerarea*; ► z čeledi tykvovitých (*Cucurbitaceae*); viz: *güiro*; (DA).

cumbo, m. (1) (Hond): popínavá rostlina *Lagenaria sicerarea*; ► z čeledi tykvovitých (*Cucurbitaceae*); viz: *güiro*; (DA).

curiel, m. (1) (Portor): popínavá rostlina *Lagenaria sicerarea*; ► z čeledi tykvovitých (*Cucurbitaceae*); viz: *güiro*; (DA).

D

dinde, m. (1) (Kol): strom *Pithecellobium dulce*; ► z čeledi bobovitých (*Fabaceae*); viz: *guamúchil*; (2) strom *Chlorophora tinctoria*; ► z čeledi morušovníkovitých (*Moraceae*); viz: *palo amarillo*; (DA).

dragón, m. (1) (Salv): pták *Eumomota superciliosa apiastur*; ► z čeledi momotovitých (*Momotidae*); viz: *guardabarranco*; (DA).

E

eugenio, m. (1) (Portor): strom *Turpinia occidentalis*; ► z čeledi klokočovitých (*Staphyleaceae*); viz: *guarapo*; (DA).

F

farolito, m. (1) (Hond): srdcovnice nadmutá; ► popínavá rostlina z čeledi mýdelníkovitých (*Sapindaceae*); viz: *güirote*; (DA).

G

gallego, m. (1) (Nik, Kost): bazilišek hřebenatý (*Basiliscus basiliscus*); ► ještěř z čeledi *Corytophanidae*; viz: *guataco*; (DA).

gambó, m. (1) (Portor): ibišek jedlý (*Hibiscus esculentus*); ► z čeledi lípovitých (*Malvaceae*); (2) plod ibišku jedlého; viz: *guingambó*; (DA).

gamelote, m. (1) (Ven): píče, pastva (*Panicum maximum*); ► z čeledi lipnicovitých (*Poaceae*); viz: *guinea*; (DA).

ganso, m. (1) ~ **blanco** (Portor): husa běločelá (*Anser albifrons*); ► z čeledi kachnovitých (*Anatidae*); viz: *guanana*; (2) (Arg): labuť koskoroba; ► z čeledi kachnovitých (*Anatidae*); viz: *coscoroba*; (DA).

garza, f. (1) ~ **bruja** (Arg): pták kvakoš noční (*Nycticorax nycticorax*); ► z čeledi volavkovitých (*Ardeidae*); viz: *guaco*; (DA).

gato, m/f. (1) ~ **de agua** (Pan): aguti středoamerický (*Dasyprocta punctata*); ► hlodavec z čeledi agutiovitých (*Dasyproctidae*); viz: *guatusa*; (DA).

gato, -ta, m/f. (1) ~ **de campo**¹ (Mex): kočka tmavá (*Oncifelis guigna*); ► divoká kočka z čeledi *Felidae*; dorůstá do délky 73 cm; má nažloutlé tělo s kruhovitými černými skvrnami, které dosahují až k ocasu; ■ Syn.: *güiña*; (2) ~ **de campo**², lid. (Chil): lupič, zloděj; (DA).

gavilán, m/f. (1) m. (Mex, Kol, Ven): poštolka pestrá (*Falco sparverius*); ► z čeledi sokolovitých (*Falconidae*); viz: *gavilán primito*; (2) (Portor): dravý pták *Buteo borealis*; ► z čeledi jestřábovitých (*Accipitridae*); viz: *guaraguao*; (3) ryba *Dactylopterus volitans*; ► z čeledi *Dactylopteridae*; dorůstá do délky 50 cm; tělo je pokryté drsnými šupinami; velké vějířovité ploutve mají tmavě modrou barvu; ■ Syn.: *guaraguao*; (4) (Nik): strom (*Albizia guachapale*); ► z čeledi bobovitých (*Fabaceae*); dorůstá do výšky až 20 m; větve, listy a plody jsou chlupaté; malé listy se po setmění zavřou; bílokřemové listy jsou v květenství hrozen; květy vydávají sladkou omamnou vůni; plod má podobu zploštělého lusku; dřevo se užívá ve stavebnictví; (5) (výchKol, Ven): lidová hudba; ► typická pro oblast Llano; (6) (Ven): čepel sekery; (7) (Kub, zápEkv): ostří čepele sekery; (8) venk. (Hond): zatočená špička ostří mačety nebo nože; (9) lid. (Pan, Kub, Ven): zánět nehtového lůžka, zarostlý nehet; (10) (Ven): odvážný, smělý, troufalý obchodník; (11) m/f. (Nik): chytrý, bystrý, mazaný člověk; (12) m., lid. (Ekv): houpání dítěte dvěma osobami; ► drží ho za paže; zábava při chůzi; ■ Syn.: *gavilucho*; (13) (Salv): nevolnost, zvracení; (14) m/f. (Kost): osoba, která se ujímá úředních jednání a administrativního papírování (hlavně emigrantů); ► mimo svou pracovní dobu; za finanční prémii; (15) ~ **bebehumo** (Kol): káně širokokřídlá (*Buteo platypterus*); ► z čeledi jestřábovitých (*Accipitridae*); viz: *bebehumo*; (16) ~ **blanco** (Hond, Ekv): pták *Leucopternis albicollis*; ► z čeledi jestřábovitých (*Accipitridae*); dorůstá do délky 56 cm; křídla jsou úzká; s krátkým úzkým ocasem; peří má bílou barvu, s

výjimkou na ocase, kde je pár pírek zbarvených do tmavě modra; ■ Syn.: *guancao*, *juancagado*; **(17)** ~ **caracolero** (Hond, Ekv): luněc bažinný (*Rosthramus sociabilis*); ► z čeledi jestřábovitých (*Accipitridae*); viz: *caracolero*; **(18)** ~ **colorado** (Ven, Ekv): pták *Busarellus*; ► z čeledi jestřábovitých (*Accipitridae*); dorůstá do délky 51 cm; nohy má silné a velké; má kaštanovočervenou barvu; na hlavě má krémové peří; na horní části hrudi má černý pŕlměsí; ocas je černý; **(19)** ~ **del monte** (Portor): dravý pták *Buteo borealis*; ► z čeledi jestřábovitých (*Accipitridae*); viz: *guaraguao*; **(20)** ~ **negro** (Ven): káně černá (*Buteo albonotatus*); ► z čeledi jestřábovitých (*Accipitridae*); dorůstá do délky 53 cm; má černou barvu; na černém ocase jsou tři šedé pásy; **(21)** ~ **pita venado** (Ven): pták *Heterospizias meridionalis*; ► z čeledi jestřábovitých (*Accipitridae*); dosahuje do délky 64 cm; má kaštanovočervené zbarvení; napříč černým ocasem se táhne bílý pásek; **(22)** ~ **primito** (výchKol, Ven): poštolka pestrá (*Falco sparverius*); ► denní dravec z čeledi sokolovitých (*Falconidae*); dorůstá do délky 25 cm; nohy jsou dlouhé s krátkými drápy; má kaštanovočervené zbarvení s černými skvrnami; na konci ocasu má černý proužek; ■ Syn.: *carracacao*, *cernícalo*, *clislís*, *cuyaya*, *gavilán*, *halconcito*, *quilico*; (DA).

gengibrillo, m. **(1)** (Dom): keř, strom *Bocconia frutescens*; ► z čeledi makovitých (*Papaveraceae*); viz: *guachichil*; (DA).

gigante, m. **(1)** (Salv): infúzní stojan; ► na kapačku aj.; **(2)** vojenský trest; ► jedinec musí běžet s člověkem, který mu sedí na ramenou; **(3)** ~ **blanco** (Portor): odrůda banánu *guineo*; viz: *guarán*; **(4)** ~ **blanco del país** (Portor): odrůda banánu *guineo*; **(5)** ~ **pelón** (Portor): odrůda banánu *guineo*; **(6)** ~ **prieto** (Portor): odrůda banánu *guineo*; (DA).

gorgojero, m. **(1)** (Pan): strom *Cupania cinerea*; ► z čeledi mýdelníkovitých (*Sapindaceae*); viz: *guacharaco*; (DA).

gredá, f. (← garíf.) **(1)** (Hond): hudební nástroj z dýně *güiro*; viz: *güiro*; (DA).

H

hícamo, m. **(1)** (Portor): strom *Dioscorea polygonoides*; ► z čeledi smldincovitých (*Dioscoreaceae*); viz: *gunda*; (DA).

huacabolas, f. **(1)** (Kub): pokladnička; **(2)** (Per, Bol, Chil): indiánská hrobka; **(3)** (Mex): jáma na ukládání potravin; viz: *guaca*; (DA).

huachua, f. (← keč. *wachwa*) **(1)** (Per): husice andská (*Chloephaga melanoptera*); ► z čeledi kachnovitých (*Anatidae*); viz: *guayata*; (DA).

huairao, m. **(1)** (jižArg): pták kvakoš noční (*Nycticorax nycticorax*); ► z čeledi volavkovitých (*Ardeidae*); viz: *guaco*; (DA).

huisayote, m. **(1)** (Salv): sladkojam jedlý (*Sechium edule*); ► popínavá rostlina z čeledi tykvovitých (*Cucurbitaceae*); viz: *güisquil*; (DA).

I

ibirá, m. **(1)** ~-**verá** (szArg): strom *Caesalpinia paraguariensis*; ► z čeledi bobovitých (*Fabaceae*); (DA).

india, f. **(1)** (Kol): píce, pastva (*Panicum maximum*); ► z čeledi lipnicovitých (*Poaceae*); viz: *guinea*; (DA).

J

- jaquetón, -na**, adj/subst. (1) m. (Pan, Portor): marnivý, ješitný, chlubitivý člověk; (2) adj. (Portor): agresivní, hádavý; viz: *guapetón*; (3) (Mex): domýšlivý, chlubitivý; viz: *roncón*; (DA).
- jarabe**, m. (1) (Mex, Nik): lidový tanec v páru; ► ovlivněn španělskými tanci; (2) ~ **fresco** (Portor): odvar z léčivých bylin; viz: *guarapillo*; (3) ~ **tapatio** (Mex, Kol): párový tanec; ► s rytmem a kroky dupáku; (4) **grave** ~!, lid. (Bol): to je zapeklité!, to je fuška!, je to těžké!; ► vyj. obtížné řešení nějakého problému; (5) ~ **de lengua**, lid. (Ven): mluvit někomu do duše, rozmlouvat někomu něco, domlouvat někomu, přesvědčovat někoho; ► aby druhá osoba změnila názor; (6) ~ **de pico**, lid. (Mex, Kub): přesvědčivý člověk; (DA).
- jartón**, m. (1) (Ven): banánovník guinejský (*Musa*); ► rostlina trvalka z čeledi banánovníkovitých (*Musaceae*); viz: *guineo*; (DA).
- jaruma**, f. (1) (Dom): cekripoe (*Cecropia*); ► z čeledi kopřivovitých (*Urticaceae*); viz: *guarumo*; (DA).
- jicalpeste**, m. (← nah. *xicalli*, „nádobka“ + *petztli*, „leštěný kámen“) (1) (jižMex): druh tykve *Cucurbita lagenaria*; ► z čeledi tykvovitých (*Cucurbitaceae*); viz: *guaje*; (DA).
- jimba**, f. (1) (jvMex): bambus *Bambusa guadua*; ► z čeledi lipnicovitých (*Poaceae*); viz: *guadua*; (DA).
- jina**, f. (1) ~ **extranjera** (Dom): strom *Pithecellobium dulce*; ► z čeledi bobovitých (*Fabaceae*); viz: *guamúchil*; (DA).
- jiquinicuil**, m. (← nah.) (1) (Mex, Salv): plod stromu inga; viz: *guama*; (DA).
- jobero**, m. (1) (Dom): keř *Suriana maritima*; ► z čeledi *Surianaceae*; ■ Var.: *jovero*; viz: *guazumilla*; (DA).
- juajua**, f. (1) (Ven): bambus *Bambusa guadua*; ► z čeledi lipnicovitých (*Poaceae*); viz: *guadua*; (DA).

L

- lagañera**, f. (1) (výchBol): lesní včela *Melipona*; ► z čeledi *Apidae*; viz: *guanota*; (DA).
- lagartija**, f. (1) ~ **de rayo** (Salv): ještěrka *Hemidactylus frenatus*; ► z čeledi gekonovitých (*Gekkonidae*); viz: *gueco*; (DA).
- lameojos**, m. (1) (Ven, stř a výchBol): lesní včela *Melipona*; ► z čeledi *Apidae*; viz: *guanota*; (DA).
- lanza**, f. (1) ~ **blanca**¹ (Arg): strom *Patagonula americana*; ► z čeledi brutnákovitých (*Boraginaceae*); (2) ~ **blanca**²: dřevo stromu *Patagonula americana*; ► z čeledi brutnákovitých (*Boraginaceae*); pružné a polotvrdé; (DA).
- laurel**, m. (1) ~ **guaica** (sevArg): strom *Ocotea puberola*; ► z čeledi vavřínovitých (*Lauraceae*); viz: *guaica*; (DA).
- leque**, m. (← may. *lee*) (1) (jvMex): popínavá rostlina *Lagenaria sicerarea*; ► z čeledi tykvovitých (*Cucurbitaceae*); (2) plod (dýně) popínavé rostliny *Lagenaria sicerarea*; viz: *güiro*; (DA).
- lilayo**, m. (1) (Dom): strom zederach hladký (*Melia azedarach*); ► z čeledi zederachovitých (*Meliaceae*); viz: *paraíso*; (2) (Portor): strom *Turpinia occidentalis*; ► z čeledi klokočovitých (*Staphyleaceae*); viz: *guarapo*; (DA).
- limoncillo**, m. (1) (Dom): strom *Melicoccus bijugatus*; ► z čeledi mýdelníkovitých (*Sapindaceae*); viz: *guaya*; (DA).

lirumba, f. (1) (Hond): ženské ňadro; viz: *guacal*; (DA).
locho, m. (1) (Ven): mazama červený (*Mazama americana*); ► přežvýkavec z čeledi jelenovitých (*Cervidae*); viz: *güisisil*; (DA).
lookear, tr. (← angl. *to look*) (1) (Portor): sledovat; viz: *guachear*; (DA).

M

machete, m. (1) (Portor): strom *Erythrina berteroana*; ► z čeledi bobovitých (*Fabaceae*); viz: *gualiqueme*; (DA).
machetico, m. (1) (Dom): strom *Erythrina berteroana*; ► z čeledi bobovitých (*Fabaceae*); viz: **maco**, m. (1) (Kol, výchVen): strom *Melicoccus bijugatus*; ► z čeledi mýdelníkovitých (*Sapindaceae*); viz: *guaya*; (DA).
maco, m. (1) ~ **pempén** (Dom): ropucha obrovská (*Bufo marinus*); ► z čeledi ropuchovitých (*Bufo*); viz: *gualo*; (DA).
macochín, m. (← *cahita*) (1) (szMex): strom *Pithecellobium dulce*; ► z čeledi bobovitých (*Fabaceae*); viz: *guamúchil*; (DA).
madero, m. (1) ~ **amarillo** (Pan): tabebuja (*Tabebuia*); ► z čeledi trubačovitých (*Bignoniaceae*); viz: *guayacán*; (DA).
mambúa, f. (1) (Portor): bambus *Bambusa guadua*; ► z čeledi lipnicovitých (*Poaceae*); viz: *guadua*; (DA).
mamito, m., lid. (1) (Portor): kluk narcis; viz: *guillú*; (DA).
mamón, m. (1) (Guat, Salv, Nik, Kost, Pan, sevKol, Ven): strom *Melicoccus bijugatus*; ► z čeledi mýdelníkovitých (*Sapindaceae*); viz: *guaya*; (DA).
mamoncillo, m. (1) (Kub, Portor, Kol, Ekv): strom *Melicoccus bijugatus*; ► z čeledi mýdelníkovitých (*Sapindaceae*); viz: *guaya*; (DA).
mampolo, m. (1) (Dom): strom *Erythrina berteroana*; ► z čeledi bobovitých (*Fabaceae*); viz: *gualiqueme*; (DA).
mampora, m. (1) (zápEkv): banánovník guinejský (*Musa*); ► rostlina trvalka z čeledi banánovníkovitých (*Musaceae*); viz: *guineo*; (DA).
manalote, m. (1) (jižMex): keř, strom *Bocconia frutescens*; ► z čeledi makovitých (*Papaveraceae*); viz: *guachichil*; (DA).
manjuila, f. (1) (Dom): tyran proužkatý (*Tyrannus caudifasciatus*); ► z čeledi tyranovitých (*Tyrannidae*); viz: *guatíbere*; (DA).
mata, f. (1) ~ **de gallina** (Portor): strom *Dioscorea polygonoides*; ► z čeledi smlďincovitých (*Dioscoreaceae*); viz: *gunda*; (DA).
matagallina, m. (1) (Portor): strom *Dioscorea polygonoides*; ► z čeledi smlďincovitých (*Dioscoreaceae*); viz: *gunda*; (DA).
matagallo, m. (1) (Portor): strom *Dioscorea polygonoides*; ► z čeledi smlďincovitých (*Dioscoreaceae*); viz: *gunda*; (DA).
medidor, m. (1) (Guat, Kost, Ekv): larva *Alabama argillacea*; ► z čeledi lišajovitých (*Sphingidae*); viz: *gusano medidor*; (DA).
mero, m. (1) (Pan): kanic itajara (*Epinephelus itajara*); ► jedlá mořská ryba z čeledi kanicovitých (*Serranidae*); (2) ~ **batata** (Dom, Portor): kanic itajara (*Epinephelus itajara*); ► jedlá mořská ryba z čeledi kanicovitých (*Serranidae*); viz: *guasa*; (DA).
mínimo, m. (1) (Guat, již, stř a výchHond): banánovník guinejský (*Musa*); ► rostlina trvalka z čeledi banánovníkovitých (*Musaceae*); viz: *guineo*; ■ Syn.: *tallo*; (2) guinejský banán; (DA).
moracho, m. (1) (sz a jvKost, Pan): bazilišek hřebenatý (*Basiliscus basiliscus*); ► ještěř z čeledi *Corytophanidae*; viz: *guataco*; (DA).

morón, m. (1) (Portor): sladkovodní ryba *Eleotris guavina*; viz: *guabina*; (DA).
moroncillo, m. (1) (Portor): sladkovodní ryba *Eleotris guavina*; viz: *guabina*; (DA).
morrero, m. (1) (svPer): strom *Guazuma ulmifolia*; ► z čeledi slézovitých (*Sterculiaceae*); viz: *guásimo*; (DA).
muchite, m. (1) (sevMex): strom *Pithecellobium dulce*; ► z čeledi bobovitých (*Fabaceae*); viz: *guamúchil*; (DA).
mulule, m. (1) (Hond): strom *Vernonia leiocarpa*; ► z čeledi hvězdnicovitých (*Asteraceae*); viz: *guaje*; (DA).

N

nacaspilo, m. (1) (Guat, Hond, Salv): plod fazole *Inga edulis*; viz: *guaba*; (DA).
nambira, f. (1) (Nik): hlava, palice, kebulce; viz: *guacal*; (DA).
níspero, m. (1) (Portor): strom *Maba sintenisii*; ► z čeledi ebenovitých (*Ebenaceae*); viz: *guayabota*; (DA).
noneca, f. (1) (Pan): dravý pták druhu *aura* (*Cathartes aura*); ► z čeledi kondoři (*Cathartidae*); viz: *guala*; (DA).

Ñ

ñame, m. (1) ~ **gulembo** (Portor): hlíza, která roste na kořeni rostliny *Rajania cordata*; viz: *guáyaro*; (DA).

O

orejero, m. (1) (Guat, Kol): strom *Enterolobium cyclocarpum*; ► z čeledi bobovitých (*Fabaceae*); viz: *guanacaste*; (DA).
orejón, m. (1) (Mex, Hond): strom *Enterolobium cyclocarpum*; ► z čeledi bobovitých (*Fabaceae*); viz: *guanacaste*; (DA).
oripopo, m. (1) (Ven): dravý pták druhu *aura* (*Cathartes aura*); ► z čeledi kondoři (*Cathartidae*); viz: *guala*; (DA).
otate, m. (1) (Mex): bambus *Bambusa guadua*; ► z čeledi lipnicovitých (*Poaceae*); viz: *guadua*; (DA).
oyamel, m. (1) (Mex): strom *Abies religiosa*; ► z čeledi borovicovitých (*Pinaceae*); viz: *guayame*; (DA).

P

pabellón, m. (1) ~ **del rey** (Dom): liána *Trichostigma octandrum*; ► z čeledi líčidlovitých (*Phytolaccaceae*); viz: *guaniquí*; (DA).
paca, f. (1) (jvPer): bambus *Bambusa guadua*; ► z čeledi lipnicovitých (*Poaceae*); viz: *guadua*; (DA).
pájaro, m. (1) ~ **yaguá** (Arg): pták kvakoš noční (*Nycticorax nycticorax*); ► z čeledi volavkovitých (*Ardeidae*); viz: *guaco*; (DA).
palo, m. (1) ~ **de guanábana** (Kub, Portor, Kol, Ven): strom *Annona muricata*; ► z čeledi láhevnikovitých (*Annonaceae*); viz: *guanábana*; (DA).
palo, m. (1) ~ **de Indias** (Portor): guajak léčivý (*Guaiacum officinale*); ► léčivý strom z čeledi kacibovitých (*Zygophyllaceae*); (2) ~ **santo** (Dom, Portor, Ven): guajak léčivý (*Guaiacum officinale*); viz: *guayacán*; (DA).

- palo**, m. (1) ~ **de pan cimarrón** (Portor): keř, strom *Bocconia frutescens*; ► z čeledi makovitých (*Papaveraceae*); viz: *guachichil*; (DA).
- palo**, m. (1) ~ **de tea** (Dom): vonný keř *Amyris*; ► z čeledi routovitých (*Rutaceae*); viz: *guaconejo*; (DA).
- palo**, m. (1) ~ **de zope** (Salv): cekripoe (*Cecropia*); ► z čeledi kopřivovitých (*Urticaceae*); viz: *guarumo*; (DA).
- palo**, m. (1) ~ **víbora** (Arg): keř *Tabernaemontana*; ► z čeledi toješťovitých (*Apocynaceae*); viz: *guacharaco*; (DA).
- palote**, m. (1) ~ **negro** (Mex): strom *Guazuma ulmifolia*; ► z čeledi slézovitých (*Sterculiaceae*); viz: *guásimo*; (DA).
- pampaco**, m/f. (1) (szArg): lesní včela *Melipona*; ► z čeledi Apidae; viz: *guanota*; (2) m. (střBol, szArg): úl této včely; (2) (stř a zápBol): jídlo připravené z různých druhů marinovaného masa; ► vaří se v jednom hrnci; hrnec se postaví do jámy a pokladou se na něj nahřáté cihly a kameny; (DA).
- panabrisa**, f. (1) (Pan): lněná nebo bavlněná košile; viz: *guayabera*; (DA).
- panula**, f. (1) (Pan): strom *Quararibea asterolepis*; ► z čeledi cejbovitých (*Bombacaceae*); viz: *guayabillo*; (DA).
- panza**, f. (1) ~ **de burro** (Hond): veliká vosa *Synoeca septentrionalis*; ► z čeledi sršňovitých (*Vespidae*); viz: *guitarrona*; (DA).
- papayo**, m. (← keč. *antillano*) (1) (Mex, Guat, Pan, výchKub, Portor, Kol, Per, Bol, Chil): papája obecná (*Carica papaya*); ► z čeledi papájovitých (*Caricaceae*); dorůstá do výšky 8 m; ve formě palmy; koruna je kulovitá; kůra je šedo zelená se žlutými skvrnami; zelené listy se žlutohnědým nádechem jsou široké a laločnaté; s malými žlutými květy; plod je elipsovitý; odvar z květů má různé použití v tradiční medicíně; ■ Var.: *papaya*; ■ Syn.: *fruta bomba*, *frutabomba*, *lechoso*, *mamón*, *papaya hawaiana*, *papayal*, *papayero*; (2) (Mex, Guat, Hond, Salv, Nik, Kol): jedlý plod papáji obecné (*Carica papaya*); ► má zelenou barvu; po uzrání je žlutooranžovělý; masitá dužina obsahuje malá semínka; ■ Var.: *papaya*; ■ Syn.: *fruta bomba*, *lechosa*, *mamón*; (3) lid. (Portor, Salv): hlupák, tupec, pitomec; (4) lid. (Portor): mužatka; (5) ~ **macho**¹ (Pan, Portor, výchBol): keř z čeledi papájovitých; ► nerodí ovoce; (6) ~ **macho**², lid. (výchBol): vykastovaný muž; (7) **mandar al** ~, lid. (Kol): zabít někoho; (8) **secar un** ~ (Kol): být protivný, otravný, nepříjemný; (DA).
- paraba**, f. (1) ~ **amarilla** (výchBol): papoušek *Ara ararauna*; (2) ~ **militar** (Bol): papoušek ara vojenský (*Ara militaris*); (3) ~ **siete colores** (výchBol): papoušek *Ara macao*; (DA).
- pargo**, m. (1) ~ **colorado** (Kub, Portor): chňapal červený (*Lutjanus campechanus*); ► jedlá mořská ryba z čeledi chňapalovitých (*Lutjanidae*); (2) ~ **prieto** (Portor): chňapal červený; (3) ~ **rojo** (Nik, Kost, Kub, Kol): chňapal červený; (4) ~ **sama** (Portor): chňapal červený; viz: *guachinango*; (DA).
- parota**, f. (1) (Mex): strom *Enterolobium cyclocarpum*; ► z čeledi bobovitých (*Fabaceae*); viz: *guanacaste*; (DA).
- pasarríos**, m. (1) (Kol): bazilišek hřebenatý (*Basiliscus basiliscus*); ► ještěř z čeledi *Corytophanidae*; viz: *guataco*; (DA).
- pasarroyos**, m. (1) (Kol): bazilišek hřebenatý (*Basiliscus basiliscus*); ► ještěř z čeledi *Corytophanidae*; viz: *guataco*; (DA).
- pataste**, m. (1) (Hond, Nik): sladkojam jedlý (*Sechium edule*); ► popínavá rostlina z čeledi tykvovitých (*Cucurbitaceae*); (2) sladkojam (jedlý plod); ► z popínavé rostliny sladkojamu jedlého (*Sechium edule*); ■ Var.: *pataxte*; viz: *güisquil*; (DA).
- patastera**, f. (1) (Hond): sladkojam jedlý (*Sechium edule*); ► popínavá rostlina z čeledi tykvovitých (*Cucurbitaceae*); viz: *güisquil*; (DA).

- payandé**, m. (1) (Kol): strom *Pithecellobium dulce*; ► z čeledi bobovitých (*Fabaceae*); viz: *guamúchil*; (DA).
- pegoge**, m. (1) (Portor): keř *Tabernaemontana*; ► z čeledi toješťovitých (*Apocynaceae*); viz: *guacharaco*; (DA).
- peje**, m. (1) ~ **tamborí** (Portor): strom *Annona muricata*; ► z čeledi láhevnikovitých (*Annonaceae*); viz: *guanábana*; (DA).
- pepeto**, m. (1) (Guat, Hond, Salv): strom *Inga spuria*; ► z čeledi bobovitých (*Fabaceae*); viz: *guajinicuil*; (DA).
- peroquí**, m. (1) ~ **cabeza roja** (výchBol): dravý pták druhu *Cathartes aura*; ► z čeledi kondorů (*Cathartidae*); viz: *guala*; (DA).
- pestigre**, m. (1) (Dom): tyran šedý (*Tyrannus dominicensis*); ► pěvec z čeledi tyranovitých (*Tyrannidae*); ■ Var.: *petigre*; viz: *guatíbere*; (DA).
- pilopo**, m. (1) (Salv): mazama červený (*Mazama americana*); ► přežvýkavec z čeledi jelenovitých (*Cervidae*); viz: *güüsisil*; (DA).
- pimandé**, m. (1) (Dom): popínavá rostlina *Rhynchosia pyramidalis*; ► z čeledi bobovitých (*Fabaceae*); viz: *guatabe*; (DA).
- piñón**, m. (1) ~ **de oreja** (Kol): strom *Enterolobium cyclocarpum*; ► z čeledi bobovitých (*Fabaceae*); viz: *guanacaste*; (2) strom *Jacaranda*; ► z čeledi trubačovitých (*Bignoniaceae*); viz: *gualanday*; (DA).
- pintanguá**, f. (1) (Dom): lelek; viz: *guabairo*; (DA).
- pinzan**, m. (1) (Mex): strom *Pithecellobium dulce*; ► z čeledi bobovitých (*Fabaceae*); viz: *guamúchil*; (DA).
- pisicorre**, m. (1) (Portor): meziměstský autobus; (DA).
- pitirre**, m. (1) (Dom, Portor): tyran šedý (*Tyrannus dominicensis*); ► pěvec z čeledi tyranovitých (*Tyrannidae*); viz: *guatíbere*; (2) ~ **guatíbere** (Kub): tyran proužkatý (*Tyrannus caudifasciatus*); ► z čeledi tyranovitých (*Tyrannidae*); viz: *guatíbere*; (DA).
- piuquén**, m. (1) (Chil, Arg): husice andská (*Chloephaga melanoptera*); ► z čeledi kachnovitých (*Anatidae*); viz: *guayata*; (DA).
- pixoy**, m. (← may. *pish*, „zakrýt, přikrýt, ucpat“ + *soi/sui*, „ zadek“) (1) (jvMex): strom *Guazuma ulmifolia*; ► z čeledi slézovitých (*Sterculiaceae*); viz: *guásimo*; (DA).
- plátano**, m. (1) (Mex, Guat, Hond, Salv, Nik, Kost, Pan, Kub, Dom, Portor, Kol, Ven, Ekv, Bol): banánovník guinejský (*Musa*); ► rostlina trvalka z čeledi banánovníkovitých (*Musaceae*); viz: *guineo*; (2) guinejský banán; (DA).
- polvillo**, m. (1) (Kol): tabebuja (*Tabebuia*); ► z čeledi trubačovitých (*Bignoniaceae*); viz: *guayacán*; (DA).
- poto**, m. (1) (Ekv): popínavá rostlina *Lagenaria sicerarea*; ► z čeledi tykvovitých (*Cucurbitaceae*); (2) plod (dýně) popínavé rostliny *Lagenaria sicerarea*; viz: *güiro*; (DA).
- puisquillo**, m. (1) (szArg): lesní včela *Melipona*; ► z čeledi Apidae; viz: *guanota*; (DA).
- pumpo**, m. (1) (Mex): druh tykve *Cucurbita lagenaria*; ► z čeledi tykvovitých (*Cucurbitaceae*); viz: *guaje*; (DA).
- purupuru**, m. (1) (Ven): bambus *Bambusa guadua*; ► z čeledi lipnicovitých (*Poaceae*); viz: *guadua*; (DA).

Q

quimbombó, m. (1) (Mex, Portor): ibišek jedlý (*Hibiscus esculentus*); ► z čeledi lípovitých (*Malvaceae*); (2) plod ibišku jedlého; viz: *guingambó*; ■ Var.: *quibombó*; (DA).

quiscataco, m. (1) (Arg): strom *Prosopis elata*; ► z čeledi bobovitých (*Fabaceae*); viz: *guaschin*; (DA).

R

rascabuche, m. (1) (jvMex): hudební nástroj z dýně *güiro*; viz: *güiro*; (DA).

rompecercas, m., venk. (1) (Portor): banánovník guinejský (*Musa*); ► rostlina trvalka z čeledi banánovníkovitých (*Musaceae*); viz: *guineo*, *guineo morado*; (DA).

S

saboya, f. (1) (jzKol, Ekv): píce, pastva (*Panicum maximum*); ► z čeledi lipnicovitých (*Poaceae*); viz: *guinea*; (DA).

sama, f. (1) ~ **blanca** (výchBol): strom *Cupania cinerea*; ► z čeledi mýdelníkovitých (*Sapindaceae*); viz: *guacharaco*; (DA).

sangre, f. (1) **llora** ~ (Dom): keř, strom *Bocconia frutescens*; ► z čeledi makovitých (*Papaveraceae*); viz: *guachichil*; (DA).

sanjuán, m. (1) (Mex): keř *Macrosiphonia hypoleuca*; ► z čeledi toješťovitých (*Apocynaceae*); (2) **rosa de** ~ (Mex): keř *Macrosiphonia hypoleuca*; ► z čeledi toješťovitých (*Apocynaceae*); (DA).

sapo, m. (1) (Kol): keř *Tabernaemontana*; ► z čeledi toješťovitých (*Apocynaceae*); viz: *guacharaco*; (DA).

saúco, m. (1) (Mex, Hond, Nik, Kost, Portor): keř *Sambucus mexicana*; ► z čeledi zimolezovitých (*Caprifoliaceae*); dorůstá do délky 10 m; kmen je úzký a koruna otevřená s malým množstvím listů; kůra je šedá a popraskaná; s elipsovíty listy; květenství hrozen má světle zelenou barvu; využívá se v tradiční medicíně; (2) (Mex): strom *Bocconia arborea*; ► z čeledi makovitých (*Papaveraceae*); viz: *inguande*; (3) (vých a jižBol): strom žlutodřev (*Zanthoxylum*); ► z čeledi routovitých (*Rutaceae*); dorůstá do výšky 15 m; listy jsou složité; květenství je hrozen nebo lata; plod obsahuje zakulacená černá semínka; (4) ~ **cimarrón** (Portor): strom *Turpinia occidentalis*; ► z čeledi klokočovitých (*Staphyleaceae*); viz: *guarapo*; (5) ~ **hediondo**¹ (Mex): strom *Citharexylum berlandieri*; ► z čeledi sporýšovitých (*Verbenaceae*); dorůstá do výšky 6 m; viz: *negrito*; (6) ~ **hediondo**² (szArg): strom *Fagara coco*; ► z čeledi routovitých (*Rutaceae*); viz: *cochucho*; (DA).

setico, m. (1) (Per): cekripoe (*Cecropia*); ► z čeledi kopřivovitých (*Urticaceae*); viz: *guarumo*; (DA).

sinini, m. (1) (výchBol): strom anona ostnitá (*Annona muricata*); ► z čeledi láhevnikovitých (*Annonaceae*); viz: *guanábano*; (2) ovoce tohoto stromu; ► srdčitý tvar; se zelenou slupkou a slabými ostny; bílá dužina, která obsahuje černá semínka, je nakyslá; konzumuje se čerstvé, v nápojích a zmrzlínách; (DA).

sirasil, m. (1) (jvMex): keř *Ardisia revoluta*; ► z čeledi Myrsinaceae; ■ Var.: *sirarí*; viz: *güitumbillo*; (DA).

soncho, m. (1) (Hond, Nik): dravý pták druhu *aura* (*Cathartes aura*); ► z čeledi kondoři (*Cathartidae*); viz: *guala*; (DA).

sorolpa, f. (1) (Nik): hlava, palice, kebulce; viz: *guacal*; (DA).

sujo, m. (1) (svBol): strom *Didymopanax morototoni*; ► z čeledi aralkovitých (*Araliaceae*); viz: *guitarrero*; (DA).

T

tablote, m. (1) (Mex): strom *Guazuma ulmifolia*; ► z čeledi slézovitých (*Sterculiaceae*); viz: *guásimo*; (DA).

tajibo, m. (1) (výchBol): tabebuja (*Tabebuia*); ► z čeledi trubačovitých (*Bignoniaceae*); viz: *guayacán*; (DA).

tajuy, m. (1) (Mex): keříkovitá rostlina *Krameria bicolor*; ► z čeledi kremeriovitých (*Krameriaceae*); viz: *guachapurillo*; (DA).

tananini, m. (← otomí) (1) (Mex): keř *Parthenium argentatum*; ► stříbřitý keřík z čeledi hvězdicovitých (*Asteraceae*); viz: *guayule*; (DA).

tapaculo, m. (1) (Guat, Hond, Salv, Nik): strom *Guazuma ulmifolia*; ► z čeledi slézovitých (*Sterculiaceae*); (2) plod stromu *Guazuma ulmifolia*; viz: *guásimo*; (DA).

tatanini, m. (1) (Mex): keř *Parthenium argentatum*; ► stříbřitý keřík z čeledi hvězdicovitých (*Asteraceae*); viz: *guayule*; (DA).

tayo, m. (1) (Ekv, Per): pták gvačaro jeskynní (*Steatornis carpiensis*); ► z čeledi *Steatornithidae*; viz: *guácharo*; (DA).

tayón, m. (← antillano) (1) (Kub): sladkojam jedlý (*Sechium edule*); ► popínavá rostlina z čeledi tykvovitých (*Cucurbitaceae*); (2) sladkojam (jedlý plod); ► z popínavé rostliny sladkojamu jedlého (*Sechium edule*); viz: *güisquil*; (DA).

tayota, f. (1) (Dom): sladkojam jedlý (*Sechium edule*); ► popínavá rostlina z čeledi tykvovitých (*Cucurbitaceae*); (2) sladkojam (jedlý plod); ► z popínavé rostliny sladkojamu jedlého (*Sechium edule*); viz: *güisquil*; (DA).

tebo, m. (1) (Chil): červ návnada; ► při rybaření; viz: *gusano de tebo*; (DA).

tecesito, m. (1) (Dom, Portor): odvar z léčivých bylin; viz: *guarapillo*; (DA).

tecomate, m. (← nah. *tecomatl*, „nádoba“ + *atl*, „voda“) (1) (Mex, Guat, Hond, Salv, Nik): popínavá rostlina *Lagenaria sicerarea*; ► z čeledi tykvovitých (*Cucurbitaceae*); (2) plod (dýně) popínavé rostliny *Lagenaria sicerarea*; viz: *güiro*; (DA).

tenamaste, m. (1) (Hond, Salv, Nik): hlava, palice, kebulce; viz: *guacal*; (DA).

tierra, f. (1) ~ **espina** (Mex): strom *Pithecellobium dulce*; ► z čeledi bobovitých (*Fabaceae*); viz: *guamúchil*; (DA).

torogoz, m. (1) (Hond, Salv): pták *Eumomota superciliosa apiastur*; ► z čeledi momotovitých (*Momotidae*); viz: *guardabarranco*; (DA).

tostado, m. (1) (Portor): strom *Homalium racemosum*; ► z čeledi vrbovitých (*Salicaceae*); viz: *guajanilla*; (DA).

trompeto, m. (1) (Kol): keř, strom *Bocconia frutescens*; ► z čeledi makovitých (*Papaveraceae*); viz: *guachichil*; (DA).

turma, f. (1) ~ **de perro** (Kol): keř *Tabernaemontana*; ► z čeledi toješťovitých (*Apocynaceae*); viz: *guacharaco*; (DA).

U

uco, m. (1) (← may. *uc*) (jvMex): aguti středoamerický (*Dasyprocta punctata*); ► hlodavec z čeledi agutiovitých (*Dasyproctidae*); viz: *guatusa*; (DA).

ulezapote, m. (← nah. *ulli*, „kaučuk, guma“ + *tzápotl*, „strom zapote“) (1) (Salv): strom *Couepia polyandra*; ► z čeledi zlatoplodovitých (*Chrysobalanaceae*); (2) jedlý plod stromu *Couepia polyandra*; ■ Var.: *ulozapote*, *uluzapote*; viz: *guayabito*; (DA).

uspib, m. (← may.) (1) (jvMex): strom *Couepia polyandra*; ► z čeledi zlatoplodovitých (*Chrysobalanaceae*); ■ Var.: *uspí*, *uxpí*; viz: *guayabito*; (DA).
uva, f. (1) ~ **cimarrona** (Dom): hroznovec (*Coccoloba diversifolia*); ► z čeledi rdesnovitých (*Polygonaceae*); (2) ~ **de sierra** (Dom): hroznovec (*Coccoloba diversifolia*); ► z čeledi rdesnovitých (*Polygonaceae*); viz: *guayabón*; (DA).
uvilla, f. (1) ~ **de sierra** (Dom): hroznovec (*Coccoloba diversifolia*); ► z čeledi rdesnovitých (*Polygonaceae*); viz: *guayabón*; (DA).

V

violeta, f. (1) ~ **cimarrona**¹ (Mex): bylina tučnice ocasatá (*Pinguicula moranensis*); ► hmyzožravá rostlina z čeledi bublinatkovitých (*Lentibulariaceae*); dorůstá do výšky až 30 cm; lodyha je štíhlá a vzpřímená; listy jsou ve formě růžice; zvonkovité nebo trubicovité květy jsou samostatné a mají hnědou, červenou nebo purpurovou barvu; špička lodyhy je pokryta chloupky; plody jsou ukryty v zakulacené tobolce; plod má mnoho malých semínek; (2) ~ **cimarrona**² (Dom): strom *Turpinia occidentalis*; ► z čeledi klokočovitých (*Staphyleaceae*); viz: *guarapo*; (DA).

Y

yaco, m. (1) ~ **granadillo** (jižMex): strom *Guazuma ulmifolia*; ► z čeledi slézovitých (*Sterculiaceae*); viz: *guásimo*; (DA).
yagruma, f. (1) ~ **hembra** (Kub): cekripoe (*Cecropia*); ► z čeledi kopřivovitých (*Urticaceae*); viz: *guarumo*; (DA).
yagrumo, m. (1) (Dom, Portor, Ven): cekripoe (*Cecropia*); ► z čeledi kopřivovitých (*Urticaceae*); viz: *guarumo*; (DA).
yaripa, f. (1) (jižKol, výchEkv): bambus *Bambusa guadua*; ► z čeledi lipnicovitých (*Poaceae*); viz: *guadua*; (DA).
yarumo, m. (1) (Pan, Kol, Ekv): cekripoe (*Cecropia*); ► z čeledi kopřivovitých (*Urticaceae*); viz: *guarumo*; (DA).

Z

zombia, f. (1) (Dom): palma *Zombia antillarum*; ► z čeledi arekovitých (*Arecaceae*); viz: *guaney*; (DA).
zonchiche, m. (1) (Hond, Nik): dravý pták druhu *aura* (*Cathartes aura*); ► z čeledi kondoři (*Cathartidae*); viz: *guala*; (DA).
zoncho, m. (1) (Hond, Nik): dravý pták druhu *aura* (*Cathartes aura*); ► z čeledi kondoři (*Cathartidae*); viz: *guala*; (DA).
zope, m. (1) (Hond, Salv, Nik): dravý pták druhu *aura* (*Cathartes aura*); ► z čeledi kondoři (*Cathartidae*); viz: *guala*; (DA).
zorro, m. (1) ~ **de agua** (szArg): pták kvakoš noční (*Nycticorax nycticorax*); ► z čeledi volavkovitých (*Ardeidae*); viz: *guaco*; (DA).

2.2 Palabras con la entrada G (Grullo – Gz)

grullo, -lla, adj/subst. (1) adj. (Mex, Guat): o koni: sivý, popelavý; (RAE, AM). • (2) m. (Ven): mince o hodnotě pěti peset; (RAE). • (3) f. (Mex): chytrá, bystrá a vychytralá osoba; (4) m. (Mex): podvodník, vyžírka; (5) m. (Arg, Urg): velké tlusté hříbě, kůň; (6) **caballo ~ , ni mío ni tuyo** (Mex): přísloví; ► založeno na předsudku o koni popelavé barvy, který je prokletý a tak není k ničemu; proto je vhodnější osel; (AM). • (7) **ser una ~ baleada** (Mex): nedat se, vyznat se; (8) adj. (Am): o koni: silný, tlustý; (9) m. (Am): vymyšlená zpráva, kachna; (10) (Am): stříbrňák, zlaťák; (11) (Am): valach, sivák; (12) (Kub): jeřáb; (13) žertovně: peso; (JD). • (14) m., lid. (Portor): joint, cigareta z marihuany; viz též: *join(t)*; (15) m., lid. (Arg): mince o hodnotě 1 peso; viz též: *peso*; (DA).

grumichama, m. (1) (Dom): strom (*Eugenia brasiliensis*); ► z čeledi myrtovitých (*Myrtaceae*); dosahuje do výšky 15 m; s bílými květy; jedlé a zakulacené plody mají rudou barvu; (DA).

grumino, m. (1) (Arg): stávkokaz; (JD).

gruño, m. (1) (Portor): harampádí, svinstvo; př.: *Jorgito esperaba regalos para su cumpleaños, pero sólo le dieron un gruño*; ► slang; (RF).

grupada, f. (1) (Mex): krupáda; ► vzepětí, zvednutí zadku koně; (JD).

grupear, intr. (1) (Arg): říkat hlouposti, lži, výmysly; (AM).

grupera, f. (1) **ya no hay ~ que me venga** (Mex: Guanajato): už nevím co mám dělat; (2) (Kol: Riohacha): věčně nespokojený člověk; (AM).

grupero, -ra, adj. (1) lid. (Mex, Hond, Nik, Pan): skupinová; ► o hudbě; (DA).

grupete, m., lid. (1) (Chil): lež, kecy; viz též: *mentolina*; (DA).

grupí, m., hovor. (1) (Arg, Urug): falešný dražitel na aukci; ■ **Var.:** *grupín, gurupí*; (RAE; DA). • (2) krupier; viz: *gurrupíe*; (MS, MM).

grupículo, m. (1) (Bol): úzký okruh lidí; ► především v politice; (DA).

grupiento, -ta, adj/subst., hovor. (1) adj., lid. (Chil): snažící se přesvědčit falešnými a nesouvislými argumenty; (RAE; DA). • (2) adj/subst., lid. (Chil): prolhaný; lhář; viz též: *hablador*; (DA).

grupín, m. (1) lid. (Arg): viz: *grupí*; (DA).

grupo, m. (1) (← it. *gruppo*) (Arg, Kub, Urug): spolužáci z jednoho oboru a ročníku; (2) ~ **de pertenencia**, m. (Arg, Kub): společenská skupina, do které se někdo připojuje, aby sdílel její postoj, hodnoty, názory atd.; (RAE). • (3) lid. (Arg, Urug; Bol, Chil): lež; podvod; žvást; př.: *eso de la catarsis aristotélica con la tragedia es puro grupo*; viz též: *engrupir*; (4) **sin ~(s)** [Š: *bromas aparte*] (Arg, Par): vážně, bez legrace; beze srandy; př.: *y es que es lindo bailar, piba (chica), es lindo, sin grupo*; (RR). • (5) ~ **de tareas** (← angl.) (Arg): bojová jednotka, komando, operační skupina; ► pro zvláštní misi; především během vlády v Argentině v době války v letech 1976-1983; př.: *un grupo de tareas del Ejército secuestra a C*; (BDE; DA). • (6) (Bol): podvod, lež; ► bol. argot *coba*; (HB). • (7) (Chil): lež; př.: *eso que te dijo Eva no es más que un grupo*; ► slang; (RF). • (8) **estar fuera de~¹** (Kub): nepatřit do nějaké skupiny lidí; př.: *no te entenderán, estás fuera del grupo, ellos no son de tu altura moral*; (9) **estar fuera de ~²** (Kub): být nejchytřejší ze všech; př.: *yo te digo que en matemáticas está fuera de grupo*; (10) **pertenecer al ~ de las charangas** (Kub): dávat úplatky; př.: *ese pertenece al grupo de las charangas*; (DMC). • (11) lid. (Arg, Bol, Chil, Urug): lež, kecy; viz též: *mentolina*; (12) lid. (Bol, Chil, Arg, Urug): podvod, lest; viz též: *engañada*; (13) **rompe ~** (Kub): rušivý článek; (DA).

grupón, m. (1) (Kub): hromada; (JD).

gruta, f. (1) (Urug): divoký lesík rostoucí na srázu; př.: *en el norte de nuestro país gruta no significa cueva o caverna sino monte arbóreo en la ladera pedregosa de cuchillas, sierras o cerros*; (RR). • (2) (Per, Bol): posvátné místo; ► přírodní dutina, do které je vložena posvátná věc; (DA).

gruvear (grubear), tr/intr. (1) intr. (Pan): bavit se; (2) zamilovat se; (3) tr.: obtěžovat, otravovat, vyrušovat; (DA).

gruveo, m. (1) lid. (Pan): zábava; ■ **Var.:** *grubeo*; (DA).

gruyere, m. (1) lid. (Kub), viz: *casco, queso, velorio*; (DMC).

gruyero, m. (1) (Mex): jeřábek; ► řidič; (DA).

gruyos, m., pl. (1) (LaPla): pesa (peníze), prachy; ► slang lunfardo; viz též: *fasules*; (NET).

¡gua (guá)!, citosl. (1) (Bol, Kol, Ekv, Par, Per, Ven): jé!, ah!. ó!; ► při vyjádření strachu, obav nebo obdivu; (RAE, MM). • (2) (Ven): kdepak!; ► odmítnutí; (3) ¡~, **chico!**: proto!, ovšem!; (JD). • (4) (Am): ale!, ale jděte!, to je ale!, no tohle!; př.: *¿que más quieres que te diga?* — *¡guá! ¿qué voy a querer yo?*; (BDE). • (5) lid. (Ven, sevPer, Bol, Chil, Par, szArg): ty blaho!; to je co říct!; viz též: *¡miércole(s)!*; (6) (Ven, Bol): **dále!, a tak!, hlavně pak!**; ► vyj. důraz při pokračování; (7) (Bol, Chil): **pche!, kiš!, chocho!**; ► vyj. posměch, výsměch a žert; (8) (Ven): **jistě!, ovšem!, tak určitě!**; ► vyj. samozřejmost; (9) (Chil): **br!, pfuj!, eh!**; ► vyj. averzi, odpor a hnus; (10) **jé!, teda!, no toto!, jéje!, pane jo!**; ► vyj. úžas, údiv a překvapení; (11) ¡~, **pués!** (Ven): **dále!, a tak!, hlavně pak!**; ► vyj. důraz při pokračování; (DA).

gua'u, mark. (← guar.) (1) (Par): údajně, že prý, jakoby; ► modální markátor znamenající fingoání, klamání; př.: *la doña relató a ña (señora) fiscalá que su concu (amante) se estaba preparando gua'u para ir a jugar un partido de fútbol*; (EA).

guaba, f. (1) (StřAm, Antil, Ekv): strom Inga; (2) f. (StřAm, Antil, Ekv): plod tohoto stromu; (RAE). • (3) **importarle** a alguien **una** ~ [Š: *importarle un pepino*] (Ekv): vůbec nezajímat (někoho); př.: *y se iba a Guerta Mardita; sin importarle una guaba la penación del moreno*; (RR). • (4) (← arw.) (StřAm, Ekv; **Guat, Hond, Salv, Nik, Kost, Pan, Kub, Dom, Portor, Per**): lusk fazole *Inga edulis*; ► lusk je tvrdý a zploštělý; pokrývají ho chloupky, které lze snadno odstranit; uvnitř lusku jsou semínka obalená v bílé, jedlé vatě, která je velmi sladká a podobná dužině; ■ **Var.:** *huaba*; ■ **Syn.:** *nacaspilo*; (5) (StřAm, Kol, Ekv, Per, Portor, Ven, Kub; **Guat, Hond, Salv, Nik, Kost, Pan, Dom**): rostlina *Inga edulis*; ► z čeledi bobovitých, zejména gastronomické využití; ■ **Var.:** *huaba, guabo*; (6) (Ekv): lidské chodidlo; (7): velká dlaň, velké chodidlo; (8) **estar más limpio que una pepa de ~** (Ekv): být bez peněz; (9) ~ (**guabá**) (← arw.) (10) (Antil): pavouk *Phrynus palmatus*; (11) **morder como** ~¹ (Portor): být ošklivý jako noc; (12) **morder como** ~²: být prostořeký, drzý; (MS, MM; **DA**). • (13) f., lid. (Kost): nůž; ► dlouhý; používá se v zemědělství; viz též: *naifa*; (14) lid. (Kost): šťastná náhoda; (15) ~ **forastera** (Portor): strom Inga; (16) ~ **peluda**: druh stromu Inga (*Inga fastuosa*); ► lusk je chlupatější; (DA).

guabá, m. (← taíno) (1) (Antil; **Portor**): chlupatý pavouk *Phrynus palmatus*; ► z čeledi *Phrynidae*; tělo je zploštělé; s dlouhými nohama; tmavý nebo rudý; jeho bodnutí je nebezpečné a velmi bolestivé; viz též: *guaba*; (2) **ponerse como un** ~ (Portor): hrozně se naštvat; rozzlobit se, rozzlobit, rozzuřit se, rozčílit se; (RAE, MS; **DA**). • (3) viz: *guaba*; (MS). • (4) **morder como** ~ (Portor): být ošklivý; (MM). • (5) **picar y morder como el** ~ (Portor): být velmi ošklivý; (6) být prostořeký; (AM). • (7) (**Dom**): pavouk *Phrynus longipes*; ► z čeledi *Phrynidae*; tělo je ploché a chlupaté; přední nohy ve formě klepet; ostatní nohy jsou dlouhé a tenké; (8) (Portor): popínavá masitá rostlina *Coccocypselum herbaceum*; ► z čeledi mořenovitých; s fialovým nebo tmavě načervenalým a vztyčeným stonkem; bobulovitý plod je světle fialový nebo modrý; ■ **Var.:** *huavá*; (9) (Portor): strom *Thouinia striata*; ■ **Var.:** *huavá, ceboruquillo*; (DA).

guabairo, m. (1) (Kub; **Portor**): lelek; ► *Caprimulgus cubanensis*; noční pták 30 cm dlouhý, peří má tmavě červené, s černými žilkami; krátký zobák a velké černé oči; žije v lese a živí se hmyzem; ■ **Var.:** *guaraibo, guaraibo, guavairo*; ■ **Syn.:** *pintanguá*; (RAE, MM; **DA**).

guabal, m. (← arw.): lán osetý fazolí *Inga edulis*; (MS)

guabán, m. (1) (Kub): lesní strom; ► *Trichilia tuberculata*, jeho dřevo se používá na výrobu rukojetí u náradí; (RAE).

guabanazo, m. (1) lid. (Pan): veliká rána, facka; ■ **Var.:** *guabazo*; (DA).

guabanday, m. (1) (Pan): okrasný strom; ► z čeledi *Bignoniaceas*; mohutný; listy jsou modrofialové a opadavé; viz: *jacaranda*; (DA).

guábara, f. (1) (Portor): druh dravé krevetky; ► z čeledi *Atyidae*; *Atya*; sladkovodní krevetka tmavé barvy; ■ **Syn.:** *chábara, chágara*; (MM; **DA**).

guabazo, m. (1) (Kost, Bol): facka, pohlavek; viz: *guabanazo*; (AM, JD; **DA**).

guabero, -ra, adj/subst. (1) subst. (Kost): klikař; (2) adj.: mající kliku, štěstí; ► o člověku; (DA).

guabico, m. (1) (Kub): strom z čeledi láhevnikovitých (*Anonáceas*); ► má oválné, tupé, střídavé a lesklé listy zeleno bledé barvy; má samostatné květy s šesti okvětními lístky, tři z nich jsou dlouhé a kaštanové, ty další jsou skoro trojúhelníkové; plody jsou uschovány v pochvě; jeho dřevo je tvrdé a tenké; (RAE).

guábilo, m. (1) (Pan): strom *Enterolobium schomburgkii*; ► z čeledi bobovitých (*Fabaceae*); dorůstá do výšky až 35 m; kmen je rovný a válcovitý; kůra šedá nebo nažloutlá; listy jsou dvakrát sudozpeřené; květy jsou bílé a plody po uzrání načervenalé; ■ Var.: *guabilón*; (DA).

guabilón, m. (1) (Pan): strom *Enterolobium schomburgkii*; viz: *guábilo*; (DA).

guabina, f. (← arw.) (1) (Antil, Kol, Ven, Mex, Per, Guat, Nik; Salv, Hond, Par, Arg): trahir malabarský (*Hoplias malabaricus*); ► říční ryba; má jemné a chutné maso se slizkým a trochu válcovitým tělem; hlava je tupá; (2) (Kol): tradiční kolumbijská hudba a tanec; (3) (Portor): *ser más resbaloso que la* ~¹ (Portor, Antil): být vychytralý a opatrný; (4) *ser más resbaloso que la* ~² (Portor): o muži, který se vyhýbá sňatku; (5) (Kub): nejistý politik; (MS). • (6) (Kol): lidová hudební píseň z hor; (7) despekt., hovor. (Kub): člověk, který záměrně a často mění názor nebo politickou příslušnost; nebo který se zdržuje výběru politické strany; (8) despekt., hovor. (Kub): zbabělec; (9) *más resbaloso que la* ~³, adj., hovor. (Portor, Ven): o člověku: zvyklý mít úspěch v různých situacích; (RAE). • (10) *coger* ~s (Kub): zblbnout, zhlounout; (AM). • (11) (Kol): strom stejného rodu jako *guaba*, ale s menšími plody; (MM). • (12) (Portor): mořská ryba, viz: *barbudo*; (13) (Dom): velká ústa; ■ Syn.: *boca de guabina*; (14) viz: *resbaloso, -sa, ser más resbaloso que la guabina*; (15) (jvMex, Guat, Hond, Salv, Pan, Kub, Dom, Portor): sladkovodní ryba *Rhamdia sebae*; ► z čeledi *Pimelodidae*; dlouhá až 35 cm; má válcovité a slizké tělo s tupou hlavou; její maso je velmi cenné; (16) (stř a svKol): malá sladkovodní ryba *Pygidium satriatum*; ► z čeledi *Trichomycteridae*; dlouhá 10 cm; (17) (Guat, Hond, Salv, Nik): dravá sladkovodní ryba *Eleotris pisonis, E. amblyopsis*; ► z čeledi *Eleotridae*; dlouhá až 50 cm; má válcovité a slizké tělo; tupá hlava je pokryta velkými nazelenalými šupinami; jedlá; ■ Var.: *guavina*; (18) (Portor): sladkovodní ryba *Eleotris guavina*; ► z čeledi *Eliotridae*; dlouhá až 60 cm; má válcovité a slizké tělo; ploutve jsou paprskovité; její maso je velmi cenné; ■ Syn.: *morón, moroncillo*; (19) (Ven): nezodpovědný člověk; (20) ~ *de mar* (Portor): mořská ryba *Diplectrum radiale*; ► z čeledi *Serranidae*; dlouhá 26 cm; nazelenalé barvy; na boku s podélnými tmavšími pruhy; ploutve jsou v modrém a žlutém tónu; jedlá; (21) ~ *de río*: sladkovodní ryba *Gobiomorus dormitor*; viz: *dormilón*; (22) (Portor): mořská ryba *Polydactylus virginicus*; viz: *barbudo*; (DA).

guabinear, intr. (← arw.) (1) (Kub): vlichocovat se, šplhat; (2) (Mex): chytat trahira malabarského; (MS). • (3) lid. (Kub): vykrucovat se; ► v politické diskuzi; př.: *no te lo daré, ¿no ves que está guabinando?*; (DMC; DA).

guabineo, m. (← arw.) (1) (Kub): šplhání, vlichocování; (MS). • (2) lid. (Kub; Ven): vykrucování; př.: *siempre está en el guabineo*; (DMC; DA). • (3) (Kub): neúčast na volbách; ► při názorové odlišnosti; (DA).

guabinero, -ra, adj/subst. (← arw.) (1) m. (Mex): sádka trahirů malabarských (ryby); (MS). (2) adj. (Mex): vlastní trahiru malabarskému; (MS).

guabino, m. (← arw.) (1) (Kol): strom *Inga laurina*; ► z čeledi bobovitých (*Fabaceae*); (2) (Kol): nejedlá ryba; (3) (Kub): poslední mince ve hře; (4) (Kol, Ven): hlupák; (5) (Kol, Ven): nerozhodný člověk; (MS). • (6) m. (Kol, Ven): žrout, nenasyta; (AM). • (7) (Kol): bambula; (JD).

guabinoso, m. (1) (Ven): nezodpovědný člověk; ► vyhýbá se povinnostem; vykrukuje se; (DA).

guabinoso, -sa, adj. (← arw.) (Ven): hladký, kluzký; (MS). • (2) (Ven): vykručující se; ► o člověku; (DA).

guabirá, m. (← guar.) (1) (Arg, Bol, Par): velký strom *Campomanesia xanthocarpa*; ► z čeledi myrtovitých (*Myrtaceae*); s bílým, hladkým kmenem, oválnými listy s trnem na konci a žlutým plodem o velikosti višně; ■ Var.: *guavirá*; (RAE; DA). • (2) (← guar. „malý načervenalý plod“) (Arg, Par): společné jméno pro některé stromy z myrtovitých a z čeledi *Campomanesia*; ► mají jedlé načervenalé plody, tvarem se podobají olivám; (MM). • (3)

- (Bol, Par, Arg): jedlý plod ze stromu *Campomanesia xanthocarpa*; ► v podobě koulí, které mají žlutooranžovou barvu; ■ Var.: *guavirá*; (DA).
- guabito**, m. (1) (Pan): strom *Inga marginata*; ► z čeledi bobovitých (*Fabaceae*); dosahuje výšky 20 m; kmen je rovný a válcovitý; s tmavou kůrou; listy jsou sudozpeřené; květy mají bílou barvu; plody jsou v podobě plochého zeleného lusku a po uzrání mají barvu žlutou; (2) ~ **amargo** (Pan): keř *Quassia amara*; viz: *hombre grande*; (DA).
- guabiyú**, m. (← guar.) (Arg, Par); (1) strom čeledi **myrtovitých** (*Myrtaceae*) s léčivými vlastnostmi; ► má masité zelenočerné listy, jedlý černý plod sladké chuti o velikosti višně; (2) plod tohoto stromu; (RAE). • (3) (← guar. „malý žlutý plod“) (Arg, Par): strom z čeledi **myrtovitých**, který má jedlé žluté plody; ► tvarem se podobají olivám; (MM).
- guabo**, m. (← arw.) (1) (Kost, Ekv, Kol, Ven): strom inga; ► *Inga edulis*, z čeledi bobovitých (*Fabaceae*); (MS, MM). • (2) (Hond): nápoj z banánů; (JD). • (3) (Ekv, Per): plod stromu inga; (DA).
- guabón**, m. (← arw.) (Pan): druh fazole; (MS)
- guabucho**, m. (1) lid. (Portor): boule na hlavě; ■ Var.: *huevocho*; (DA).
- guabul**, m. (← misq. *wabul*) (1) (Hond, Nik): pití kmene Misquitů; ► připravuje se z banánového nebo jiného druhu šťouchaného banánového krému smíchaného s vodou, někdy také s kokosovým nebo kravským mlékem a s cukrem; viz: *wabul*; (RAE; DA).
- guabulero**, m. (← *guabul*) (1) (Hond): hmoždíř; viz: *wabulero*; (DA).
- guaca**, f. (← keč. *waca*, *wak'a*, *waku* „posvátný; božstvo; bůh domu“) (1) (Per, Bol, Chil) indiánská hrobka; ► hrobka dřívějších indiánů, hlavně z Bolívie a Peru, ve které se často nachází cenné předměty; (2) dřívější indiánská hrobka ve střední Americe a ve velké části Jižní Ameriky; ■ Var.: *huaca*; ■ Syn.: *huacabolas*; (3) (JižAm, Hond; Salv, Nik, Kost, Pan, Kol, Ven, Ekv, Bol, Chil, szArg): ukrytý poklad; zakopaný poklad; př.: *pero la guaca, la esmeralda, se resiste a aparecer*; ■ Var.: *huaca*; (4) lid. (Kost, Nik; Pan, Ekv, Kub): soubor ukrytých předmětů; ■ Var.: *huaca*; (RAE; BDE, LM; DA). • (5) venk. (Kost, Kub, Hond, Nik): jáma, do níž se ukládá k uzrání zelené ovoce; ■ Var.: *huaca*; (6) venk. (Kost, Kub): velká pokladnička; (7) lid. (Kub; Salv, Kost, Kub): našetřené peníze ukryté doma; ■ Var.: *huaca*; ■ Syn.: *huacabolas*; (8) (Salv, Pan; Hond, Nik, Kol, Ekv, Per, Bol, Chil, szArg): hlíněná nádoba se šperky nebo uměleckými předměty nacházející se v indiánských hrobkách; ■ Var.: *huaca*; (9) (Nik): skrýš; (RAE; DA). • (10) (← kič. *huaca*) (Per): *guatia* nebo *huatia*; ► tradiční peruánské jídlo, které se připravuje na způsob zvaný *pachamanca*; způsob úpravy masa v hrnci na rozpálených kamenech; (11) (Kub): pokárání, napomenutí; (12) (Mex: Tabasco): kulovnice, brokovnice; (13) (Ven): velký vřed, nádor; (14) (Ven): apokopa slova *guacamayo*; ► škaredá, nepříjemná stará panna; (15) **dar** ~ (Kub): mučit, trápit, trýznit; (16) **hacer** ~ (Bol, Kol, Kub, Mex, Portor): naplnit pokladničku, získat peníze; (17) **hacer su** ~¹ (Kub, Chil, Portor): zbohatnout, vydělat jmění; (18) **se sacó la** ~ (Ven): promeškal příležitost (od které se očekával zisk nebo užitek); (AM). • (19) (Ven): strašidlo; (20) **hacer su** ~² (Am): vyhodit si z kopýtka, nadělat si peníze; (21) **tener** ~ (Chil): mít peněz jako želez; (JD). • (22) lid. (Kub; Ekv): pokladnička; př.: *pon el dinero en la guaca del niño*; ■ Var.: *huaca*; ■ Syn.: *huacabolas*; (DMC; DA). • (23) **echar la** ~ (Guat): zvracet; (DA). (24) lid. (Hond, Salv, Nik, Pan, Kol, Ekv, Per, Bol, Chil, szArg): sklenice, pohár, nádoba; viz též: *porongo*; (25) lid. (Salv): lež, kecy; viz též: *mentolina*; ■ Var.: *huaca*; (26) lid. (Salv, Kost, Kub): peníze, prachy; viz též: *plata*; (27) (Kost, Ekv, Bol): soubor archeologických předmětů; ► objeven na dřívějším indiánském území; (28) (Ekv): modlitebna inků; (29) (Hond): veřejná sbírka; (30) důlek v půdě při setí; (31) (Kol): rostlina *Spilanthes americana*; viz: *chisacá*; (32) **encontrarse con una** ~ (Kol): mít vhodnou příležitost; (DA).
- guaca**, m., lid. (1) (Per, Chil, szArg): nádoba z pálené hlíny; ► v ind. hrobech se do ní ukládaly šperky apod.; ■ Var.: *huaca*; viz též: *porongo*; (2) m.: kámoš, dvojče, viz: *cuate*; (DA).
- guacabina**, f. (1) (Kub): zásoba na cesty; (2) cizí zvíře, které se **příplete** mezi stádo dobytka; (AM). • (3) lid. (Kub): peníze; (4) (Kub): jídlo; (5) **la** ~ **se la lleva el guacaico** (Kub): ten nejvychytralejší vždy vyhraje; (DMC).
- guacacoa**, f. (1) (Kub): strom *Daphnopsis guacacoa*; ► z čeledi vrabečnicovitých (*Thymelaeaceae*); dorůstá do výšky 5 m; kožovité listy mají světle zelenou barvu; vejčité zrno plodu je bílé; vyrábí se z něj provazy; (DA).

guacal, m. (← nah. *huacalli*, „nosítka, dřevěný postroj“); (1) **venk.** (Can., Ant., Kol, Ekv, Hond, Mex, Ven; **Dom, Kub**): druh košíku nebo klece z dřevěných tyčí, která se používá na přenos porcelánu, skla, ovoce atd.; ■ **Var.:** *huacal*; (2) (StřAm; **Guat, Salv, Nik**): druh stromu čeledi trubačovitých (*Bignoniaceae*); ► s kulatými plody, jejichž oplodí je dřevnaté; po rozpůlení a odstranění dužiny slouží jako nádoby; (3) **venk.** (StřAm; **Guat, Salv**): nádoba vyrobená výše zmíněným postupem; ► **slouží pro uskladnění vody nebo pro uchování teplého jídla (tortill, kukuřičných pirohů)**; ■ **Var.:** *huacal*; (4) (Guat): malá miska; (5) **orinar alguien fuera del ~** (Hond; **Mex, Guat, Nik**): být mimo mísu, být vedle jak ta jedle; (6) **salirse del ~¹**, fr. hovor. (Guat, Mex): ztratit nit, být mimo; (RAE; **DA**). • (7) (← nah.) (StřAm, Mex, LaPla): kalabasový strom; (8) (StřAm; **Guat, Hond, Salv, Nik, Kost**): nádoba z tykve; ► **suchá a vyčištěná slouží pro uskladnění vody**; ■ **Var.:** *huacal*; (9) **~ del Corpus** (Mex): nádobka z tykve se sladkostmi prodávanými o svátku Božího těla; (10) **pedir el ~** (Mex): požádat o tykev naplněnou sladkostmi; (11) **salirse del ~²** (Mex): přemocť se; (12) **salirse del ~³** (Mex): ztratit trpělivost; (13) (Antil, Kol, Mex, Ven, Kost, Hond): konstrukce ve tvaru skříňky; (14) (Mex): kuřecí kosti; ► zbylé od oběda; (15) (Kol): auto; (MS; **DA**). • (16) krosna; (JD). • (17) (← nah. *huacalli* „druh stromu“) (Mex; **střVen**): přepravka; ► laťová (dřevěná) bedna k přepravě zboží (zejména ovoce a zeleniny); ■ **Var.:** *huacal*; (18) **salirse del ~⁴** (Mex): překročit meze; ■ **Var.:** *huacal*; (AHM; **DA**). • (19) (Mex): nádoba vyrobená z plodu stromu *huacalli*; ■ **Syn.:** *jícara*; (MM). • (20) (← nah.) (StřAm, Mex): tykev, dýně; př.: *ella lo esperaba con un guacal labrado entre las manos, lleno de jugo*; (21) (StřAm, Kol, Mex, Ven): laťková bedna, dřevěná bedna, klec; př.: *el guacal se lleva a la espalda y sirve para cargar algo, pero, en vigor, es una especie de jaula*; (BDE). • (22) m. **lid.** (Guat, Hond, Nik): hlava, palice, kebulé; ■ **Var.:** *huacal*; ■ **Syn.:** *calabaza, nambira, sorolpa, tenamaste*; viz též: *pensadera*; (23) **salirse del ~⁵, lid.** (Mex, Guat): ztratit nervy, pomátnout se, přeskočit; ■ **Syn.:** *salirse del huacal*; (24) **salirse del ~⁶, lid.** (Mex, Guat): přestat respektovat pravidla; ■ **Syn.:** *salirse del huacal*; (25) **salirse del ~⁷, lid.** (Guat): zneužít něčí důvěry; (26) (Guat, Hond, Salv, Nik, Kost): sklenice, pohár, nádoba; viz též: *porongo*; (27) **lid., pl.** (Hond): varle, koule; viz též: *kiwi(s)*; (28) (jvMex, Guat): malý lavor; (29) (Mex): zadní část ptáka; ► **skládá se z páteře a žeber**; (30) **lid.** (Hond, Nik): ženské ňadro; ■ **Syn.:** *lirumba, chiche*; (31) (Salv): lebka, mozkovna; ■ **Var.:** *huacal*; (32) (Guat, Hond, Salv, Nik): plod stromu čeledi trubačovitých (*Bignoniaceae*); ► zakulacený; oplodí je dřevnaté; s dužinou a semínky; ■ **Var.:** *huacal*; (33) (Guat): jednotka míry při sběru kávových zrn; ► rovná se 10 librám (1 libra = 0,454 kg); je to jedna desetina bedny; (34) **~ de horchata, lid.** (Guat): zbabělec; (35) **beber a todo ~, venk.** (Hond): kopnout (hodit) do sebe nápoj; ► **velmi rychle**; (36) **mear fuera del ~** (Mex, Guat, Hond, Nik): splést se, nedržet se tématu, být mimo mísu; (**DA**).

guácala, f., **lid.** (1) (Guat): zvracení; viz též: *voltura*; (2) **hacer ~, lid.** (Mex, Guat, Salv, Nik, Kost, Pan, Dom, Kol, Portor, Ven, Ekv, Per, Bol, Chil, Par): (vy)zvracet (se); viz též: *deponer*; (**DA**).

jguácala!, citosl., hovor. (1) **lid.** (Salv, Hond, Mex; **Guat, Nik, Kost, Pan, Dom, Kol, Ven, Ekv, Per, Bol, Chil, Par**): pch!; fuj!; ble!; ► použ. při naznačení nevole, hnusu nebo odmítnutí; ■ **Var.:** *jhuácala!*; (RAE; **DA**). • (2) (Kost; Mex): fuj!; ► vyjadřuje odpor, nechť; př.: *mami le pidió a la señora negra unas empanadas muy raras que se llaman patí; pero a mí no me gustan, guácala, picaban mucho*; viz též: *jfuchi!, jfúchila!*; (RR, DBM). • (3) (Arg, Dom, Ekv, Guat, Hond, Chil, Kol, Mex, Per, Portor, Urug, Ven): ble!, fuj!; ► vyj. znechucení, zhnusení; př.: *jguácala!; jhay una mosca muerta en la ensalada!*; (RF, BDE). • (4) **lid.** (Mex, Guat, Salv, Nik, Kost, Pan, Dom, Kol, Portor, Ven, Ekv, Per, Bol, Chil, Par): no nazdar!; ale kdepak!; to zrovna!; viz též: *jmiércole(s)!*; (**DA**).

guacalada, f. (← nah.) (1) **lid.** (Guat; Dom, Kub, Mex, StřAm; **Hond, Salv, Nik**): obsah nádoby z tykve; viz též: *guacal*; př.: *se inclinó sobre el agua y echó una guacalada a la sábana extendida sobre la piedra*; ■ **Var.:** *huacalada*; (RR; **DA**). • (2) **a ~s**, hovor. (Hond): celé hromady, ve velkém množství; (RAE). • (3) (Mex): **společenství stromů guacales**; ► z čeledi trubačovitých (*Bignoniaceae*); (**DA**).

guacalazo, **subst.** (1) **m.** (Nik; **Guat, Hond, Salv**): rána daná nádobkou *guacal*; (2) **m.** (Nik): rána do hlavy (vlastní); (RAE). • (3) **lid.** (Hond, Nik): doušek, hlt, panák; viz též: *copetín*; (4)

- m. (Guat, Hond, Salv, Nik): tekutý obsah nádoby z tykve; ■ Var.: *huacalazo*; (5) f. (Guat): politý vodou; ► z nádoby *guacal*; (DA).
- guacalchía**, f. (1) (Salv): pták *Campylorhynchus rufinucha*; viz: *curruchiche*; (DA).
- ¡guácale!**, citosl., lid. (1) (Ekv, Chil, Urug): no nazdar!; ale kdepak!; to zrovna!; viz též: *¡miércole(s)!*; (DA). • lid. (2) (Ekv, Chil, Urug): br!, fuj!, tfuj!, ble!; ► vyj. odpor, znechucení, hnus; (DA).
- guacaleado, -da**, adj. (1) (Hond): očarováný; ► nápojem; (2) přepravovaný v nádobě *guacal*; ► o semenech, tekutinách apod.; (3) (Nik): zedřený prací; ► o osobě; (DA).
- guacalearse**, tr/intr/zvrat., lid. (← nah. *guacal*) (1) tr. (Guat; Hond): zalévat vodou z tykve; (MS; DA). • (2) zvrat. (Kost): týrat se (o zvířatech); (AM). • (3) intr. (Nik): pracovat, makat, dřít (se); viz též: *negrear(se)*; (4) zvrat. (Nik): opít se, ožrat se; viz též: *enchivar(se)*; (5) intr. (Hond, Salv): přelít; ► z nádoby *guacal*; (6) tr. (Hond): pít; ► z nádoby *guacal*; (7) zvrat. (Nik): koupat se; ► oplachovat se nádobou *guacal* (z tykve); (8) tr. (Guat, Salv, Nik): zvracet; (9) intr., venk. (jižHond, Salv): dlabat tykev; ► vyrábět z ní nádobu *guacal*; ■ Var.: *huacalearse*; (10) tr. (Hond, Nik): zastříhávat vlasy; ► podle nádoby *guacal*; (11) (Hond): očarovat někoho; ► láskou; (DA).
- guacaleo**, m. (1) (Guat, Hond): zavlažovací systém; ► užívá se nádoba z tykve (*guacal*); (2) (záp a střHond): slavnostní přípitek; ► zakončení náboženského aktu *guancasco*; (DA).
- guacalero**, m. (← nah) (1) (StřAm): kalabasový strom; (MS). • (2) lid. (Hond): hůl, tyč, kůl; ► dlouhá 1 m; rozvětvená; něco jako odkapávač na nádobí; viz též: *poste*; (3) (Nik): místo pro uchovávání nádob z tykve (*guacales*); (DA).
- guacalero, -ra**, adj/subst. (1) m/f. (Mex, Guat, Hond): prodavač(ka) nádob z tykví (*guacales*); ■ Var.: *huacalero*; (2) adj. (Nik): upovídaný, ukecaný; ► o osobě; (DA).
- guacaliote**, viz: *guacalote*; (MS).
- guacalón**, viz: *huacalón*; (MS).
- guacalona**, f. (← nah.) (1) (StřAm): štít ve tvaru tykve; (MS). • (2) (StřAm): starodávný meč; ► měl *záštitu jílce* ve tvaru tykve nebo půl pomeranče; ■ Var.: *guacaluda*; (AM).
- guacalote**, m. (1) (Kub): popínavá rostlina *Caesalpinia crista*; ► z čeledi vikvovitých; má hrubé stonky se silnými trny a jako ovoce má pochvu, která obsahuje dvě tvrdá a žlutá semínka *o velikosti olivy*; (RAE). • (2) (← nah.) (Kub, Mex): popínavá rostlina *Canavalia cubensis*; ► z čeledi bobovitých; (3) (Kub): semínko stromu; (MS). • (4) (Kub): fazole na cvrnkání; (JD).
- guacaluda**, f. (1) (Guat): meč; ► *záštitu jílce je ve tvaru tykve*; viz: *guacalona*; (MS, AM; DA).
- guacaludo**, m. (← nah.) (1) (Mex): rudoch, vulg. indián; (MS).
- guacamaya**, f. (1) (Kub, Hond): keř z čeledi luskovitých z tropické části Ameriky; ► *Senna alata*, má dvojité složené listy; květenství má ve velkých hroznech s naoranžovělými nebo žlutými květy a plod je skryt v ploché a holé pochvě; (2) arch. (← arw.) (StřAm, Kol, Mex, Ven; Hond, Dom): papoušek ara (*Ara macao*); ► z čeledi papouškovitých (*Psittacidae*); dorůstá do délky až 84 cm; převážně jasně červené barvy; křídlní a ramenní pera jsou žlutá se zelenými konci; koncové letky, okrajová ocasní a nadocasní pera mají modrou barvu; ■ Syn.: *guacamaya bandera* (Kol, Ven), *guacamaya roja* (Hond, Kol, Ekv), *guacamayo, guara, paraba siete colores*; (RAE, BDE; DA). • (3) (Kub): akácie; ► z čeledi bobovitých (*Fabaceae*); (4) ~ **azul** (Hond): papoušek ara zelený (*Ara ambigua*); ► z čeledi *Psittacidae*; viz: *lapa verde*; (5) ~ **azul y amarilla** (Kol, Bol): papoušek *Ara ararauna*; ► přední část těla je žlutá; zadní část je jasně modrá; ■ Syn.: *paraba amarilla*; (6) ~ **francesa** (Kub): keř *Senna alata*; ► z čeledi bobovitých (*Fabaceae*); dorůstá do výšky až 4 m; plod ve tvaru lusku; (7) ~ **frenticastaña** (Pan): papoušek ara malý (*Ara severa, Ara maracana*); ► z čeledi *Psittacidae*; (8) ~ **verde** (Mex, Kol, Ekv): papoušek ara vojenský (*Ara militaris*); ► z čeledi *Psittacidae*; převážně zelené barvy; přední část hlavy je červená; křídla a biskup jsou modré; ■ Syn.: *guacamayo militar; paraba militar*; (DA).
- guacamayo, -ya**, adj/subst. (← taíno *huacamayo*) (1) m. (Am → Š; Kub, Portor, Kol, Ekv): druh amerického papouška (*Ara spp.*); ► z čeledi papouškovitých (*Psittacidae*); až 55 cm dlouhý; z pestrých barev převládá červená, žlutá a modrá; ■ Var.: *wacamayu*; (RAE; DA). • (2) lid. (Kub): ošklivec; př.: *es un guacamayo, ¡qué cara más fea!*; (DMC). • (3) adj., arch. (Kub): žlutočervený; (4) hanl.: španělský; ► narážka na barvy španělské vlajky; (5) (Portor):

křiklavě oblečený; (AM). • **(6)** (StřAm, Kol, Kub, Mex): u stromů a rostlin různých čeledí: vyznačující se specifickými barvami listů a květů; **(7)** (Arg, Urug): o dospělé osobě: směšně oblečená; (MM). • **(8) ~ militar** (Per): papoušek ara vojenský (*Ara militaris*); viz: *guacamaya*; **(9)** m. (Nik, Bol): papoušek *Ara macao*; viz: *guacamaya*; **(10)** (Hond): sameček papouška (*Ara spp.*); **(11)** (Guat, Salv): opadavý strom *Delonix regia*; ► z čeledi bobovitých (*Fabaceae*); viz: *flamboyan*; **(12)** (Portor): mořská ryba *Scarus guacamaia*; ► z čeledi *Scaridae*; delší než 1 m; s paprskovitými ploutvemi; zploštělé tělo je hnědé a v zadní části olemované modře; spojené zuby tvoří tvrdý okraj tlamy; **(13) ~ verde** (Ekv): papoušek ara zelený (*Ara ambigua*); ► z čeledi papouškovitých (*Psittacidae*); (DA).

guacamol, m. **(1)** (StřAm, Kub, Bol; Hond, Salv, Nik, Kost): kořeněné pyré z avokáda (*guacamole*); viz: *guacamole*; (RAE; MM; DA). • **(2)** lid. (Guat): bankovka v hodnotě 1 quetzal; ■ Syn.: *chema*; **(3)** (Guat): omáčka; ► z avokáda, citronu, cibule, soli a oregana; (DA).

guacamole, m. (← nah. *ahuacamulli*; *ahuacatl*, „avokádo“ + *molli*, „chilli omáčka“) **(1)** (StřAm, Mex): hustá omáčka z nadrceného nebo nasekaného avokáda, do níž se přidává cibule, rajče a zelená chilli paprička; ■ Var.: *huacamole*; **(2)** (Kub, USA, Mex, StřAm): salát z avokáda a ananasu nakrájených na kousičky; ► ochucený solí, olejem a octem; zalitý majonézou a smetanou; může se přidat i různé koření; (RAE; MM, DA). • **(3)** (StřAm, Bol, Kub, Mex; Hond, Salv, Nik): guacamole; ► studená omáčka z avokáda, podává se zejména při konzumaci *nachos*; **(4)** dužina avokáda; (MS; DA). • **(5)** (← nah. *ahuacamulli*, „avokádová omáčka“; *ahuacatl*, „plod avokádového stromu“ + *molli*, „omáčka“) (Mex): salát z avokáda, cibule, rajčat a pálivých paprik; ► konzumuje se k různým druhům *grilovaného* masa; (AHM). • **(6)** (StřAm, Kub, Mex): avokádový salát; př.: *vio un plato de fiambre, guacamole, y chile pimienta*; (BDE).

guacamolear, tr/intr. (← nah.) **(1)** (Mex): osahávat ženu; **(2)** (Mex): jíst *guacamole*; (MS).

guacamoleo, m. (← nah.) **(1)** (Mex): osahávání ženy mužem; (MS).

guacamolera, f. (← nah.) **(1)** (Mex): prodavačka *guacamole*; ► také žena, která připravuje a podává *guacamole*; (MS).

guacamolero, -ra, adj. (← nah.) **(1)** (Mex): týkající se *guacamole*; (MS).

guacamotal, m. (← nah.) **(1)** (Mex): záhon genip amerických; viz též: *guacamote*; (MS).

guacamote, m. (← nah. *Cuauhcamotli*; *huacqui*, „suchá věc“ + *camotli*, „sladký brambor“) **(1)** (Mex): genipa americká; ► druh manioku; (RAE, MS). • **(2)** (Mex): juka; ► vzrostlá rostlina, která vypadá jako nepravá palma; hlíza tapioka; (JD). • **(3)** (Mex, Ven): *maniok jedlý* (*Manihot esculenta*); ► z čeledi pryšcovitých (*Euphorbiaceae*); dorůstá do výšky 3 m; listy jsou dlanitě laločnaté; drobné květy mají tvar hroznu; velký kořen má válcovitý až vřetenovitý charakter; (DA).

guacamotero, -ra, adj/subst. (← nah.) **(1)** adj. (Mex): týkající se genipy americké; ► druh manioku; (MS). • **(2)** m. (Mex): prodavač juky; (MS, MM).

guacán, m. **(1)** (Pan): voskový strom; ► dorůstá do výšky dva a půl metru, má kopinaté listy (silně vonné, prostoupené pryskyřicemi); (JD).

guacanco, m. (← kič. *huallcanga*) **(1)** (Arg: Garrote, Salta): tyč, kterou používají krotitelé koní, aby se na koni lépe udrželi; (AM). • **(2)** (Arg): roubík; ■ Var: *guacanga*; *guácana*; (JD).

guacanga, f. (← kič. *huallkanka*, „indiánský kyj, klacek“) **(1)** (Arg): viz: *guacanco*; (MM).

guácana, m., i pl. **(1)** *asentar el ~* (Kol): dát pořádnou ránu; (AM). • **(2)** (Kol): roubík, viz též: *guacanco*; **(3)** pl. (Kub): škrpály, křápy; (JD).

guacanqui, m. **(1)** (Bol): stoupání, klesání na svazích horského hřbetu; **(2)** mince, která slouží jako amulet; (AM).

guacapa, f. **(1)** (Ekv: Esmeraldas): to je ale počuránek; kdopak se nám to počural; (AM).

guacapás, m. **(1)** (Nik): káchání divoké kachny; (DA).

guácara, f. **(1)** (Kol): posměšný výraz pro zimní kabát nebo tzv. císařský kabát; ■ Var: *cuácara*; **(2)** *el año de la(s) ~(s)* (Portor): dávná doba; před mnoha lety; za krále Ječmínka; (AM, RF). • **(3)** lid. (Mex): zvracení; **(4)** arkáda, podloubí; **(5)** *en el tiempo de las ~s* (Portor): za dávných časů; **(6)** *en el año de las ~s*: za dávných časů; (DA).

guacarear(se), tr/zvrat. **(1)** lid. (Mex): zvracet, pozvracet se; ► mex. argot *caliche*; ■ Var.: *huacarear*; (MV; DA).

guacarico, m. (1) (← karib.) (Ven): druh dravé piraně; př: *paku černý*; (MM).

guacarnaca, m. (1) lid. (Kub): hlupák; př.: *ese amigo tuyo es un guacarnaca*; (DMC).

guacarnaco, -ca, adj/subst. (← keč.) (1) lid. (Kol, Kub, Chil, Ekv): zabedněný, hloupý; hlupák, trdlo, moula; viz též: *güevón*; (MS; DA). (2) (Kub, Chil): kolohnátský, dlouhonožý; nohatec, noháč; (MS; JD). • (3) f., hovor. (Am): hloupá husa; (JD).

guácaro, -ra, m/f. (1) (Portor): výsměšně: vesničan; (2) m. (Mex): krátké kožené sako, které se nosilo za starých časů; (3) (← *cuácaro, cuáquero*; angl. *quaker*) (Kub): starodávný název pro císařský kabát; (AM). • (4) ~s, m., pl., lid. (Kub): boty; př.: *me compré unos guácaros fenomenales*; ■ Syn.: *los tacorontes*; (DMC).

iguácata!, citosl., lid. (1) (Salv, Kub): no nazdar!; ale kdepak!; to zrovna!; **pfuj!**; **pche!**; viz též: *jmiércole(s)!*; (DA).

guacataya, f. (← keč. *wakataya*), viz: *wacataya*; (LM).

guacatazo, m. (1) lid. (Kub): rána; př.: *cuando más descuidado estaba me dio un guacatazo*; (DMC).

iguácatela!, citosl. (1) lid. (Mex, Hond, Salv, Kost, Pan, Ekv, Chil): **pfuj!**, **brrr!**, **ble!**; ► **vyj.** odpor, nechut'; ■ Var.: *jguácatelas!*; (DA).

jguácatelas!, citosl. (1) (Mex, Kost): **pfuj!**, **brrr!**, **ble!**; viz: *jguácatela!*; (DA).

guacay, m. (1) (Ekv): koryt, žlab z bambusu; (AM).

guach, m. (1) **cogerlo a alguien, el ~ an guear** (← angl. *wash and wear*) (Kub): být ve zlé situaci; př.: *a mi marido lo cogió al guach an guear*; ■ Syn.: *coger la confronta*; viz též: *tranvía*; (2) **ser un viejito ~ an guear** (Kub): být vrásčivý stařec; př.: *ese infeliz es un viejito guach an guear*; (DMC).

guacha, adj/subst. (1) f.: darebačka, viz: *guacho*; (MS). • (2) (Pan): plátek, destička, kolečko, kotouč; (AM). • (3) f., venk. (Par, Arg, Urug): bič, karabáč; ► kožený pásek s krátkou násadou; (4) (← angl. *washer*, „podložka pod maticí“) (Hond, Salv, Pan, Per): podložka pod maticí; ► slouží k upevnění matice nebo šroubku; ■ Var.: *huacha, wacha*; (5) (Per): klička; ► ve fotbale; viz: *huacha*; (6) lid. (Chil, Urug): atraktivní (přitažlivá) žena; (7) (Guat): manželka vojáka; (8) (← angl. *watch*, „hodiny“) lid. (Hond): náramkové hodinky; (9) ~ y **guaracha** (Kub): teď to rozjedeme!; ► pro navození zábavy, rozptýlení; (10) **hasta las ~s**, lid., adj. (Pan): zapojený do činnosti; ■ Var.: *hasta la huacha*; (11) adj. (Pan): opilý; (12) (Mex): plné, přeplněné; ► o místu; (DA).

guachaca, adj/subst. (1) adj., lid. (Chil): obyčejný, prostý; ► o osobě; ■ Var.: *huachaca*; (2) m/f. (Chil; Mex): ochlasta; alkoholik; ■ Var.: *huachaca*; (RAE; DA).

guachacai, m. (← kič. *huajcha*, „chudák“ + *cay*, „bytosť“) (1) (Chil): nekvalitní pálenka; (AM).

guachacay, adj/subst. (1) m., venk. (jižChil): pálenka nízké kvality; ► z brambor; viz též: *mataburro*; (2) adj. (Chil): držící tradice; ► o osobě; udržuje chilské vesnické tradice; (3) m/f.: držitel(ka) vesnických tradic; (DA).

guachachear, tr. (← kič. *huachachi*) (1) (Bol): tlačit, strčit, postrčit; (AM).

guachada, f. (← keč.) (1) lid., vulg. (Kol; Arg aj.): hrubost, vulgárnost, lumpárna; ničemnost, podlost; **neurvalost**; př.: *una delicadeza o una guachada, depende de cómo se mire*; (RAE, MS; BDE; DA).

guachafa, f. (1) (Bol, Guat, Per): viz: *huachafo*; (AM).

guachafe, m. (1) (Kol): řezník; (JD).

guachafería, f. (1) (Per): vulgárnost; obyčejnost; (JD).

guachafita, m/f., hovor. (1) f. (Ven): povyk, křik; (2) (Ven): nedostatek poctivosti, pořádku nebo průbojnosti; (RAE). • (3) [Š: *desorden; algaraza*] (Ven; Dom, Kol): zmatek; rámus; nepokoj; ► obzvlášť vyvolaný revolucí či ozbrojeným hnutím apod.; př.: *aquello iba degenerando en guachafita; ¡esas demostraciones!*; (4) (Ven): nedostatek vážnosti; ► při organizaci záležitostí či v životě obecně; př.: *yo dije: lo que es don Guillermo no se va más de esta tierra; ése es más criollo que nosotros y le haría falta de guachafita*; (RR). • (5) (Portor, Ven): výsměch, legrace; (6) (Ven): dětský domeček na hraní; (AM, MM). • (7) (Am): hráčský brloh; (JD). • (8) lid. (Kol, Ven): povyk; pozdvižení, pobouření; roztržka; př.: *la guachafita que tenían los muchachos en clase puso furioso al profesor*; (BDE). • (9) lid. (Kol, Ven): nepořádek, binec; viz též: *quilombo*; (10) lid. (Ven): schůze, schůzka, setkání; viz

těž: *concejillo*; (11) m/f., lid. (Dom, Ven): flegmatik; (12) f. (Portor): flegmatik, nepořádná osoba; ■ Var.: *huachafita*; (13) lid. (Portor): zbytečnost; ■ Var.: *huachafita*; (DA).

guachafitero, -ra, adj/subst. (1) m/f. (Ven): o člověku, kterému se líbí povyk; (RAE; DA). • (2) adj. (Am): bordelářský, zmatkařský; (3) srandovní; (JD).

guachafo, -fa, adj/subst. (1) adj. (Per): obyčejnský; (2) m/f., lid. (Per; Ekv, Bol): obyčejnský človíček; *neomalenec, primitiv*; ► patří k nízké sociální vrstvě; s nedostatečným vzděláním; ■ Syn.: *guacharnaco*; (JD; DA). • (3) m/f. (Ekv): nudný suchar, obyčejnský človíček; ► nesympatický člověk se špatným vkusem, z nižších soc. vrstev; př.: *Elena anda de novia con un guachafo*; ► slang; (RF). • (4) m/f. (Mex): zmetek; ► závadná věc; (DA).

guachaje, m. (← keč.) (1) venk. (Arg, Chil; Urug): stádo telat oddělených od matky; (2) (JižAm): skupinka mláďat; (3) (Chil): houf nemanželských dětí; (4) (Bol): stádo telat; (RAE, MS). • (5) lid. (Arg, Urug): skupina mladistvých; (DA).

guachalomo, m. (1) (Chil): viz: *huachalomo* (řez hovězího masa; penis); (RAE). • (2) (Chil; Per): svíčková, plátek masa; (AM). • (3) lid. (Chil): penis; viz též: *pinga*; (DA).

guachamarón, -na, adj (1) (Ven): odvážný, statečný; (2) platný, platící; (3) hádavý, hašteřivý; (AM). • (4) (Ven): rozumný, vynalézavý, inteligentní; (DA).

guachán, m. (1) (Chil): strniště; (JD).

guachanca, f. (← keč.) (1) (Per): rostlina *Euphorbia penicillata*; ► z čeledi pryšcovitých, sukulent; (2) kořen rostliny *Euphorbia penicillata*; ► využíváný pro medicínské účely pro své projímavé účinky; (MS).

guachanga, f. (1) (Nik, Dom): místo večírku, slavnosti; (DA).

guachapa, f. (1) (Ven): rámus, randál, ruch; nepořádek, chaos, zmatek; (AM).

guachapalí, m/f. (1) m. (Pan, Ekv): strom *Pseudosamanea guachapele*; ► z čeledi bobovitých (*Fabaceae*); dorůstá do výšky až 30 m; listy jsou zpeřené do vyšších řádů; s bílými až nažloutlými květy; plody jsou po uzrání ve formě plochých lusků kaštanové barvy; ■ Var.: *guachipelin*; (2) f. (Pan): zlatý řetízek pro slavnost *empollerada*; (DA).

guachapanda, f. (1) a la ~ (Kol): (udělat něco) lajdácky; (JD; DA).

guachapeado, -da, adj. (1) (Hond; Nik): churavý, chorý; ► o osobě; (AM). • (2) (Nik): nevychovaný, hrubý, neomalený; ► o osobě; (3) odfláknutá, špatně provedená; ► o práci; (DA).

guachapear, tr/intr. (← aim.) (1) tr. (Chil): uchvátit, ukrást, vyrvat; (2) (Kol, Pan): rozebrat, rozmontovat; (3) (Chil): opravovat střechy; (MS). • (4) (Kol): vykácet, vymýt stromy nebo keře; (AM). • (5) (Mex): opláchnout; pádlovat; (6) (Pan): vyplít pole; (JD). • (7) ~ (**guachipetear**) (Chil): krást, štipnout, šlohnout; př.: *Vicente dijo que le guachapearon la mochila saliendo de la escuela y por eso no pudo hacer la tarea*; ► slang; (RF). • (8) intr. (jvMex): tancovat *jaranu* a svižně při tom podupávat; (9) tr. (výchVen): prát jemně; (10) (Nik): hrubě opracovávat dřevo; (DA).

guachapelí, m. (← nah.) (1) (Kost, Ekv, Ven, Per; Pan): strom z čeledi citlivkovitých (*Mimosaceae*), podobný akácii; ► *Acacia guachapele*; jeho dřevo je silné, pevné, světlé barvy a používá se ke stavbě lodí; ■ Var.: *huachapelí, guachapalí*; (RAE, MS; DA).

guachapeo, m. (1) (jvMex): podupávání; ► při tanci *jarana*; (DA).

guachapita, f. (1) (Kol): zmatek, rámus; (AM).

guachapurillo, m. (1) (sevMex): keříkovitá rostlina *Krameria bicolor*; ► z čeledi kremeriovitých (*Krameriaceae*); dorůstá do výšky 1,5 m; ostatní větve se navzájem proplétají; listy jsou jednoduché a kopinaté; květy jsou osamocené; koruna květu je složena z pěti okvětních lístků; ty jsou zelené a na okraji nachové; plod je kulovitý; ■ Syn.: *tajuy*; (DA).

guachaquear, tr. (1) (Kol): hrát na hudební nástroj zvaný *guache* (hudební nástroj, který se svým zvukem podobá rumbakoulím); (2) vysoce hodnotit, cenit; ► o věci; (AM). • (3) (Kol): zatřepat kostkami; (JD).

guachar, tr. (1) venk. (Ekv): viz: *huachar* (orat); (RAE, MS; DA). • (2) [Š: *vigilar*] (Mex; Hond, Salv, Nik, Kost): hlídat, střežit, sledovat; (MM; DA). • (3) (← angl. *to watch*) [Š: *ver, mirar*] lid. (sevMex, US; Kost): dívat se, hledět, koukat, vidět; př.: *no te voy a dejar guachar la tele si no terminas la tarea*; ■ Var.: *wachar*; (RF; DA). • (4) hovor. (Mex): dívat se, pozorovat, sledovat; ■ Syn.: *wachear*; ► mex. argot *caliche*; (INFO). • (5) (Hond): dohlížet; (DA).

guáchara, f. (1) (Kub, Portor): lež, výmysl; (2) (Kost): rumbakoule; (AM). • (3) (Pan): hudební nástroj; ► pro udržení rytmu; na vnější straně vydlabané dýně se rovnoběžně vyryjí drážky; za pomoci dřívka se po nich škrábe; (DA).

guacharaca, m/f. (← cumanagota) (1) m. (Kol, Ven): druh křičícího ptáka řádu hrabaví (*Galliformes*); (2) (Kol, Pan): rumbakoule; ► vyrobená z tykve nebo dýně, do které se dávají kamínky; (3) hovor. (Kol, Pan): treperenda, povídkalka, drbna, klepna; (RAE). • (4) (Ven; Kol): *Ortalis raficauda*; čačalaka šupinatá, *Ortalis guttata*; ► pták žijící v lesích; vydává pronikavý křik; často je loven pro drahocenné maso; kvůli své váze spíše skáče z větve na větve nebo běhá po zemi; dorůstá do délky 53 cm; s dlouhým ocasem a nazelenalým hřbetem; břicho je šedavé až načernalé; (5) (Ven): velmi světlý a neslazený odvar z kávy; př.: *estaba sentado junto al mesón de la tienda, que era posada al mismo tiempo, tomándose su tacita de guacharaca, porque café puro y legítimo no podía haber en casa*; (6) (Ven): píseň, která se zpívá na schůzkách zamilovaných; ► když se blíží Velikonoce, chlapi v noci zpívají pod okny své vyvolené; (7) ~ **de agua** (Ven, Kol): vodní pták, viz: *chenchena*; (RR; DA). • (8) (← arw.) (Kol, Ven, Ekv): guan trinidatský; ► pták z čeledi hokovitých; (9) (Kol): hustý vous; (10) (Kol, Pan, Ekv): hudební nástroj; ► doprovod tradičních kolumbijských písní *vallenato*; **ve formě trubičky; pomocí dřívka se škrábe po drážkách trubičky**; ■ Syn.: **carrasca**; (11) (Kol, Ven): tradiční píseň; (12) m. (Kol, Ven): kecal, mluvka; (13) (Kol): povyk, zmatek, dav; (14) (Kol): obora, revír; (15) (Ven): rostlina; (16) (Ven): čerstvě připravená káva bez cukru; (17) (Ven): sedlina z třtinové kořalky; (18) ~ **de agua, ~ de cerro** (Ven): hoacin chocholatý (*Opisthocomus hoaziri*); ► pták z čeledi hoacinovitých; **dorůstá do délky 60 cm; chocholka na hlavě připomíná vějíř; celkově je zbarven do hněda; na konci dlouhého ocasu má péra skořicové barvy; kolem zobáku a červených očí má světlemodré holé místo; na bocích má bílé paprsky**; (19) **que si el pato y la** ~ (Ven): jestli to nebo tamto; (MS). • (20) m., lid. (Pan, sevKol, Ven): mluvka, kecal, ukecaný člověk; viz též: *blablá*; (21) **hablar más que una ~**, lid. (Ven): mluví jako kulomet, mele a mele; (DA).

guacharaco, -ca, adj/subst. (1) adj. (Ven): hnědá; ► o koňské srsti; (MM). • (2) m. (← arw.) (Ven): hnědý osel; (3) (Kol): opovázlivec, drzoun; (4) (Kol, Ven): strom *Icica macrophylla*; (5) **estar medio** ~ (Ven): být přiopilý; (MS). • (6) (Kol): strom *Cupania cinerea*; ► z čeledi mýdelníkovitých (*Sapindaceae*); dorůstá do výšky 25 m; s hustou a nepravidelně rozloženou korunou; listy jsou složité, na okrajích pilovité; květy bílé nebo krémové barvy jsou uspořádány v hroznu; ■ Syn.: *gorgojero, sama blanca*; (7) keř *Tabernaemontana*; ► z čeledi toješťovitých (*Apocynaceae*); dorůstá do výšky 15 m; velmi rozvětvený; listy jsou střídavé a neopadavé; zvonkovité květy mají bílou barvu a voní; květenství je hroznovité; ■ Syn.: *palo víbora, pegoge, sapo, turma de perro*; (DA).

guacharaje viz: *guachaje*; (MS).

guacharaquear, intr. (← arw.) (Kol) (1): falešně si prozpěvovat; (2): dělat povyk; (MS).

guacharaquita, f. (← arw.) (Ven): rostlina; (MS).

guacharnaco, -ca, m/f. (1) (Ekv): nudný člověk, suchar; ► člověk se špatným vkusem, z nižších soc. vrstev; př.: *nos fuimos de esa fiesta porque estaba llena de guacharnacos*; ► slang; (RF; DA).

guácharo, -ra, adj/subst. (1) m/f., lid. (Ekv): sirotek; (2) f. (Pan): doprovodný hudební nástroj; ► z dýně zbavené dužiny; do ní se udělá řada souběžných drážek; s pomocí jistého trsátka slouží k udávání rytmu; (RAE). • (3) adj. (← keč.) (Am): plačtivý, uplakaný; (4) neduživý, churavý; (5) (Ekv): osířelý; (MS). • (6) (← keč.) (Am): mládě; (7) **boca de** ~ (Am): ptačinec prostřední; ► rostlina z čeledi hvozdíkovitých; (8) **tabaco** ~ (Ven): tabák nejlepší kvality v zemi; nejkvalitnější tabák; (MS, AM). • (9) m. (Ven): pták *Penelope pipile*; ► podobný slepici; má červené oči, ale nemá hřebínek; ■ Var: *guapaco*; (MM). • (10) m. (Kol, Ven, Ekv, Per, Bol): pták gvačaro jeskynní (*Steatornis carpenis*); ► z čeledi *Steatornithidae*; dorůstá do délky až 55 cm; živí se ovocem; je kaštanový až načervenalý; s bílými skvrnami olemovanými černě; má velké oči; silný a dlouhý zobák je zahnut do skoby; jeho maso je jedlé; ■ Var.: *huácharo*; ■ Syn.: *tayo*; (DA).

guacharro, m. (← keč.) (1): mládě; (2): plevel; (MS).

guachazo, m. (1) lid. (Arg): pecka, perda; ► veliká rána; (2) venk. (Mex): prásknutí; ► karabáčem *guacha*; (DA).

guache, adj/subst. (← keč. *huaccha*, „chudý, chudák“) (1) hanl., hovor., lid. (Kol, Ven): podlá, zlá osoba; lump, ničema; (RAE; DA). • (2) (← keč.) (Kol, Ven): křupan, grobián; (3) (Kol, Ven): lenoch, nestyda; (4) (Kol): domýšlivec, nafoukanec; (5) (Kol): cholerik; (MS). (6) (Kol, Ven): lehký a silný rákos; (7) (Kol): rostlina; (8) (Kol): zmiije; (9) (Kol): hudební nástroj; ► válcový, plechový, uvnitř obsahuje semínka; (10) (Kol): hráč na perkusivní nástroj *guache*; (MS). • (11) (Kol): karamelová tyčinka; (12) rumba koule; (13) (Mex): harant, dítě; (14) vnitrozemec; (AM). • (15) (Kol): luskovitá rostlina; ► její lusky obsahují semínka, která při třepání vydávají zvuk rumba koulí; (MM). • (16) (Kol): nosál červený (*Nasua nasua*); ► z čeledi medvídkovitých (*Procyonidae*); viz: *coatí*; (DA).

guachear, tr. (← angl. *to watch*, „sledovat, pozorovat“) (1) lid. (Kost, Portor): sledovat; ► nenápadně; ■ Syn.: *lookear*; (DA).

guachera, f. (1) venk. (Arg, Urug): teletín; (DA).

guáchere, m. (1) (Kub): poklepání prstem na ucho; (AM).

guacherío, m. (1) (Chil): skupina sirotků; viz: *huacherío*; (DA).

guacherna, f. (1) (Kol): chátra; (2) maurská (cikánská) veselice; (3) (sevKol): hádka, hádání; (4) putovní taneční zábava; ► je doprovázena zvukem dud nebo tancem *cumbiamba* (typický tanec s doprovodem akordeónu a speciální flétny); (5) přenes. (Kol): skupina ničemů; (AM; DA).

guachero, -pa, adj. (1) (Bol): tlustý, břichatý; ► o zvířeti; (AM).

guachi, m/f. (← map. *huachi*) (1) m., venk. (Chil): past; ► smyčka z drátu přivázaná ke kolíku; slouží jako past na ptáky, králíky nebo zajíce; ■ Var.: *huachi*; (RAE; DA). • (2) (← aim.) (Chil, Mex): past na ptáky; (3): rybářská brašna; (4): past, lest; (MS). • (5) lid. (Hond, Salv, Per, Kost): hlídač, strážník; ■ Var.: *guachimán*; (6) m/f., lid. (Chil): důvěryhodná osoba; (DA).

¡guachi!, citosl. (1) (Chil): pozor!, bacha!; (DA).

guachiar, intr. (← keč.) (1) (Kol): chovat se hrubě; (MS).

guachicar (guachicarro), m. (← angl. *watching car*) (1) (Mex): hlídač aut; (MS).

guachicarro, m. (1) (Mex): hlídač aut; ■ Syn: *guachicar*; (MM).

guachichi, m. (1) (jižMex): rozvětvený keř; viz: *guachichil*; ■ Var.: *zapotillo*; (MS; DA)

guachichil, guachile, guachili, m. (← nah.) (1) (Mex, Ven): keř, strom *Bocconia frutescens*; ► z čeledi makovitých (*Papaveraceae*); dorůstá do výšky 7 m; listy jsou střídavé; květenství lata; květy jsou bez okvětních lístků; plod má jedno tmavé semínko; využívá se jako žluté barvivo a některé jeho části pro lékařské účely; ■ Var.: *huichichile, huizizil*; ■ Syn.: *gengibrillo, llora sangre, manalote, palo de pan cimarrón, trompeto*; (2) (Mex): včela; (MS; DA).

guachico, m., brázda, viz: *guacho*.

guachicola, f. (1) (Ekv): třtinová pálenka; (AM).

guachicón, m. (1) (výchVen): obuv nízkého střihu z plachtoviny; ► s gumovou podrážkou, bez podpadku; (DA).

guachiconga, f., arch. (1) (Kol): souložnice, konkubína; (2) typický tanec se svítilnami; (AM).

guachificar(se), tr /intr/zvrat. (1) (← keč.) (Kol): oddat se veselému a neuspořádanému životu; (MS). • (2) (Kol): ponížít; (3) ~se (Kol): zhrubnout; (JD).

guachilón, m. (← *barchilón*) (1) (Chil): pomocný lékárník na lodích; (AM).

guachilote, m. (← nah. *cuahuitl*, „strom“ + *xilotl*, „kukuřičný klas“) (1) (Mex): strom *Parmentiera edulis*; ► z čeledi Bigoniaceae; dorůstá do výšky 12 m; kmen je zcela pokryt krátkými a zakřivenými trny; listy jsou lesklé a zelené; květy rostou přímo z kmene; plod je válcovitý a nazelenalé barvy; plod má na povrchu žlábký; uvnitř plodu je vláknitá dužina se semínky; plod je po uvaření jedlý; (DA).

guáchiman, m. (← angl. *watchman*) (1) (Portor): strážný, hlídač, strážník; viz: *guachimán*; (DA).

guachimán, m/f. (← angl. *watchman*) (1) m. (Chil): strážce lodí; ■ Var.: *huachimán*; (2) m/f. (Chil, Dom, Kol, Kost, Guat, Hond, Mex, Nik, Pan, Per, StřAm, US; Salv, Ven, Ekv): strážný, hlídač, strážník; ■ Var.: *guachi, guáchiman, huachiman, watchman*; ■ Syn.: *guachimango*; (3) (Salv, Nik): sluha; poslíček; (RAE; DA). • (4) (Ven): správce; (MS). • (5) [Š: *guardia, vigilante*] (Ekv, Guat, Hond, Kol, Kost, Pan, Per, Salv, Ven): hlídač, strážník; př.: *no hasas*

ruido que Enrique está durmiendo; ¿sabías que desde la semana pasada trabaja como guachimán?; ayer le tocó el turno de noche; oigan bien: ustedes distraen al guachimán mientras yo entro por la puerta de atrás...; (RF). • (6) (Chil aj.): noční hlídač; př.: *hoy no hay a bordo ni siquiera un guachimán;* (BDE). • (7) hlídač, viz: *guardia;* (EEA). • (8) (Chil): celník; (JD). • (9) lid. (Guat): osobní strážce, bodyguard; (10) (sevHond): dozorce na banánové plantáži; (DA).

guachimaneer, tr/intr. (1) tr. (Hond): hlídat; (2) intr. (Nik): dělat poslíčka (doručovatele, kurýra); (DA).

guachimango, m. (1) (Salv): strážný, hlídač, strážník; viz: *guachimán;* (DA).

guachimania, f. (1) lid. (Ekv): strážní budka; (DA).

guachimol, m. (← nah. *cuahuitl*, „strom“ + *molli*, „omáčka“) (1) (Salv): strom *Guaicum sanctum*; ► z čeledi *Cigofilaceae*; dorůstá do výšky 12 m; kmen je košatý a pokřivený; s nahnědlou a tvrdou kůrou; neopadavé listy jsou spárované a elipsovité; okvětní lístky mají namodralou až fialovou barvu; plod je tobolkovitý s dužinou; dřevo se používá v truhlářství a ve strojové výrobě; (DA).

guachinanga, f. (1) (Kub): vrátka; (2) okno; (AM).

guachinangada, f. (← nah.) (Mex): čin vykonaný Mexikáncem; (MS).

guachinango, -ga, adj/subst. (← nah.) (1) adj. (Kub, Mex, Portor, Kol, Antil): lstivý, prohnaný, úlisný; **mazaný**; (2) adj., m/f., hovor. (Kub): jednoduchý, mírného charakteru (o osobě); mouchy snězte si mě; (3) adj., lid. (Portor): posměvačný; **vtipkující**; (4) m. (Kub, Mex; Antil): **chňapal červený** (*Lutjanus campechanus*); ► jedlá mořská ryba z čeledi chňapalovitých (*Lutjanidae*); s načervenalým a podlouhlým tělem, růžovým břichem a hřbetem; má zářivě červené oči; chová se jen vyjimečně; dorůstá délky až 95 cm; váží až 8 kg; živí se krevetami a korýši; př.: *da lo mismo que sea tiburón, cabrilla o guachinango*; ■ Var.: *huachinango*; ■ Syn.: *pargo colorado, pargo prieto, pargo rojo, pargo sama*; (RAE; MS; BDE; NET; DA). • (5) adj. (Portor): šibalský, šprýmařský; (6) (Kub): váhavý; (MS). • (7) (Mex): tichošlápek, prostáček; (8) (Kub): Mexikán, Mexičan; (MS). • (9) (Mex): posměšně: obyvatelé žijící na náhorní plošině; (AM). • (10) adj. (Am): zlodějský; mazaný; šmajchliřský; (11) m/f. (Mex): taškář(ka); (JD). • (12) m., lid. (Kub): vychytralec; mazaný člověk; př.: *el es un guachinango, el sabe que hacer en cada momento*; (13) (Kub): bystrý člověk, který se nenechá zostudit; př.: *nadie puede con ese gauchinango*; (14) (Kub): schopný člověk; př.: *hay que tener cuidado al tratar con él, es un gauchinango*; (15) (Kub): sympatický; př.: *me gusta porque es muy gauchinango*; (DMC). • (16) adj/subst., lid. (Portor): hloupý, **pitomý**, hlupák; viz též: *güevón*; (DA).

guachinanguito, m. (1) (Mex): lidová píseň; (AM).

guachinche, m. (1) a ~ (Pan): nést na zádech; ■ Var.: *aguachinche*; (DA).

guachinear, intr. (1) (Kub): být na rozpacích, váhat; (RAE). • (2) lid. (Kub): kličkovat; př.: *no lo podrás comprometer jamás, sabe guachinear*; (DMC).

guachío, -ia, adj. (1) (Nik): hnědý s bílými skvrnami; ► o zvířeti; (DA).

guachipear, tr., lid. (1) (Chil): krást, okrást; viz též: *ladronear*; (DA).

guachipelín, m. (1) (Kost): strom, viz: *guachapelí*; (RAE).

guachipichai, m. (← keč. *huasi*, „dům“ + *pichay*, „vykradení, vybilení“) (1) (Ekv): kolaudačka; ► oslava na počest stěhování do nového domu; př.: *voy a hacer un guachipichai por mi nueva caleta*; ► slang; (RF). • (2) lid.: oslava, párty; ■ Var.: *huasipichay*; (DA)

guachipil, m. (1) (Salv): hromada (kupa) věcí; ► především tortil; (DA).

guachipilín, m. (← nah. *cuahuitl*, „strom“ + *tzipitl*, „žlutý“) (1) (Salv, Hond, Nik): druh stromu čeledi motýlokvěté (*Papilionaceae*); ► má žlutý květ, luskovitý plod a semínka světle kávové barvy; jeho dřevo je silné, pevné a pro svou tvrdost a odolnost proti vodě se používá ve stavebnictví; (2) dřevo tohoto stromu; (RAE). • (3) (StřAm; jvMex, Guat, Hond, Salv, Nik): strom *Dyphisa robinoides*; ► z čeledi bobovitých (*Fabaceae*); dorůstá do výšky 23 m; kmen je silný a uvnitř žlutý; okvětní lístky jsou žluté; uvnitř luskovitého plodu jsou semínka světle kávové barvy; používá se v tradiční medicíně; ■ Var.: *huachipilín*; (4) (Hond, Salv, Nik): dřevo tohoto stromu; ► má žlutou barvu; díky odolnosti vůči vlhku se používá v truhlářství, při výrobě lisů, karosérií aut; (5) (Hond): vaječný žlutek; (MS; DA).

guachipupa, f. (1) (Kub): ochrápanost; (2) brynda, břecha; (JD). • (3) lid. (Kub): domácí limonáda; ► ze sirupu; (4) lid.: velmi silný alkoholický nápoj; (DA).

guachismo, m. (1) (Chil): velký výskyt levobočků; ► nemanželských dětí; viz: *huachismo*; (DA).

guachito, m. (← keč.) (1) (Chil, Per): na, na; puti, puti; apod.; ► laskavý hlas při přivolávání jehňat, kůzlat, domácího ptactva; (2) (Ekv): servírování kořalky; (3) (Per): lístek do loterie; (MS). • (4) (Ekv): pálenka, kterou přítomní pijí jeden po druhém ze stejné skleničky; př.: *se dedicó a repartir aguardiente, murmurando ante cada invitado: guachito; tome no más*; viz též: *guacho*; (RR).

guachitorito, m. (1) (Bol): vánoční tanec; ► předstírá se pronásledování a chycení býka; vzdává se tak pocta narozenému Ježíšovi; (2) hudba a zpěv tohoto tance; (DA).

guacho, **-cha**, adj/subst. (← keč.) (1) adj/subst., lid., venk. (JižAm; Ekv, Per, Par, Arg, Urug, Bol): osiřelý (mládě); (2) adj/subst. (Arg, Bol, Chil, Per, Urug; LaPlá, Am): osiřelý (dítě), sirotek; ► slang *lunfardo*; př.: *cuando quedó guachito, a Pedro lo trajeron a la capital*; (3) adj. (Arg, Urug; Chil): rašící, pučící bez setí (o pěstované rostlině); (4) adj/subst. (Chil): dítě svobodné matky (neuznané otcem); (5) adj. (Chil; Per): neúplný, lichý do počtu, osamocený; opuštěný, osamělý; (6) adj/subst., pejor., hovor. (Kub): vesničan; (7) m. (Am, Urug): maličké dítě, děťátko; (8) m. (Pan; Kost): pokrm z vařeného rýže s masem a zeleninou; ► vypadá jako hustá polévka; (9) m. (Ekv, Per): dílek losu (častěji zдроб.); ■ Var.: *huacho*; (RAE; NET; RF; MS; AM). • (10) m. (Mex): federální voják; př.: *a los heridos déjenlos encima de algo para que los vean los guachos*; (11) m. (Arg; Urug): zmetek; opovrženihodný člověk; př.: *sois un guacho, hijo de una gran puta*; (12) m. (Pan): druh rýže; ► rozvařená; s vysokým obsahem vody; podává se s plody moře, masem či zeleninou; př.: *plátanos en tentación, tamales, guacho de mariscos, arroz con coco, conejo asado con hierbas*; viz též: *arroz guacho*; (13) m. (Ekv): obyčejná pálenka; př.: *doña Luisa María estaba con la botella en la mano y brindaba un guachito*; (14) (Urug; Par): jehně bez matky; př.: *teníamos quinta, chacra, plantío de eucaliptos; criaba cerdos, pavos, gallinas, guachos; hacía quesos y manteca*; ■ Var.: *huacho*; (15) ~, **-cha** (**huachito**, **-ta**) [Š: *cariño*] pouze vok. (Chil, Kost): miláčku; lásko; drahoušku; př.: *¿qué te crees, huachito, que uno no tiene nervios?*; (16) **en ~o** (Ekv): (pít kořalku) z jedné skleničky spolu s ostatními; př.: *¡jen guacho!, gritó una mujer, cogiendo una botella y una copa para ir repartiendo a cada uno su ración en el mismo recipiente*; (17) **arroz ~**, hodně uvařená rýže, viz: *arroz guacho*; (RR; DA). • (18) adj/subst., venk., lid. (JižAm; Ekv, Per, Bol, Chil, Arg, Urug): osiřelý, vyhublý, odložený (člověk); (19) (Kol): neoznačovaný (dobytek); (20) (Kol): odložené, nalezené (mládě); (21) (Arg, Chil): nemanželské (dítě); (22) divoká (rostlina); (23) (LaPlá; Chil): ojedinělý, jedinečný; **příležitostný**; (24) **andar como una bola ~a** (Chil, LaPlá): být sám jako kůl v plotě; (25) **huevo ~o** (Bol, Urug): vejce, na kterém samice nesedá; (MS; DA). • (26) (Kost): leguán; (27) (Arg): nandu pampový; (28) lid. (Chil): levoboček, nemanželské dítě, dítě svobodné matky; (29) (Chil): had; (30) (Bol): velké tele; (31) **dar a uno las ~as** (Chil): být neporazitelný hráč; (32) **ser como ~o para la leche** (Arg): mít v něčem velkou zálibu, třást se na něco; (MS). • (33) adj/subst. (← kič. *huachu*, „nezákonný“, nebo ← aim. *huajcha* (*huagcha, huagcho*), „osiřelý, ubohý“) (Chil, Per, LaPlá): sirotek; ► o lidech, zvířatech, ale i o osamělých věcech; (RAE, MM) • (34) (← kič. *huacchicuk*, „květinový záhon, dělicí pás“); m. (Kol, Ekv) ■ Syn: *guachico*; (35) (Mex): vnitrozemec; ■ Syn: *guache*; (AM). • (36) adj. (Arg, Chil): **jednotlivý**; ► o předmětu; př.: *zapato guacho*; (37) (Ekv): chudý, nešťastný, bezmocný; ■ Var: *guaicho*; (MM). • (38) **quedarse ~** (Am): osiřet, zůstat sám; (39) (Kub): křupan, buran; (40) (Chil): kámoš; (41) **venk.** (Ekv): brázda; ► v zemědělství; (42) nešťastník; (43) (Pan): oukrop; ► česneková polévka; (JD; DA). • (44) m/f. (Chil, Kol, Ekv, LaPlá): sirotek; nemanželské dítě; hajzl, mizera, parchant; př.: *pensaba en mis catorce años de chico abandonado, de guacho, como seguramente dirían por ahí; vos también callate, guacha, hija de puta*; (45) adj/subst., lid., hanl. (← may.) (Mex): Mexičan ze střední části země; mexický federální voják vyslaný do boje s revolucionáři; př.: *yo les gritaba a los guachos (me explicaba preocupada de que no entienda) a los del ejército*; (BDE). • (46) adj/subst., vulg., **despekt.** (Arg, Urug): spratek, nevychovanec; bídák, ničema, hulvát; **nevychovaný, darebácký, ničemný**; př.: *esa guacha de mierda de la profesora de inglés me aplazó otra vez*; ► slang; v **Argentině je to slovní**

urážka; (RF; DA). • (47) adj. (LaPla, Am): osiřelý; (NET) • (48) (← may. *huach* „nenarozený v dané obci“) hanl. (Mex): středomexický; (49) despekt. (Mex): Mexičan z centrální oblasti; ► dříve označení pro federální vojáky, kteří bojovali s revolucionáři; (AHM). • (50) hanl. (Mex): na jihovýchodě název pro obyvatele ze středu země; (51) (Mex: jih Sonory, Sinaloy): voják; ► mex. argot *caliche*; ■ Var.: *huacho*; (EUM; DA). • (52) m/f., lid. (Arg, Urug): chlapeček, holčička; viz též: *chiquito*; (53) m. (Mex): obyvatel hl. města Mexico; viz též: *capitalino*; (54) lid. (Mex, Salv, Nik, Kost): náramkové hodinky; (55) (jvMex): zloděj; (56) lid. (Nik, Kost): srdce; (57) (Kost): oko; (58) (Pan): dětská hra; ► špičatá dřívka se házejí do bahna; (59) ~ **pesado** (Ekv): odtokový žlábek v zemědělství; ► venk.; (60) adj/subst., lid. (Mex): nezadaný; ► o osobě, která nemá partnera; (61) m/f. (jvMex): cizinec, cizinka; ■ Var.: *huacho*; (62) m/f., lid. (Arg, Urug): mladý člověk; (63) lid. (Chil): důvěryhodná osoba; (64) adj/subst.: poslušný, hodný, poddajný; ► o osobě, zvířeti; (65) ~o **pistola** (Arg): člověk s velkou sebedůvěrou, nafoukaný; (66) adj., lid. (Chil): atraktivní, přitažlivý; (DA).

guacho!, citosl. (1) (Arg): citoslovce ke svolání kůzlat; viz též: *huacho*; (MS).

guachuchero, -ra, m/f. (1) lid. (Chil): ilegální obchodník; ■ Var.: *huachuchero*; (DA).

guachucho, m. (← keč., Chil): nekvalitní kořalka; ► konzumovaná často chilskými horníky; vzniká při finální destilaci vína; viz též: *mataburro*; ■ Var.: *huachucho*; (MS; DA).

guacima, f. (1) (Dom): strom *Guazuma ulmifolia*; ► z čeledi slézovitých (*Sterculiaceae*); viz: *guásimo*; (DA).

guacimal, m. (1) (Mex, Pan, Kub, Dom, Portor, Ven): místo s hojným výskytem stromu *guásimo*; viz: *guasimal*; (MS; DA).

guacimilla, f. (1) (szMex): keř *Colubrina glomerata*; ► z čeledi řešetlakovitých (*Rhamnaceae*); dorůstá do výšky 8 m; kmen je úzký; s tlustou, tmavě šedou kůrou; listy jsou střídavé, vejčité; květy mají trojúhelníkové kališní lístky a bílé okvětní lístky; zakulacený plod je po uzrání červený; viz: *guasimilla*; (2) (Dom): strom *Cordia alliodora*; ► z čeledi brutnákovitých (*Boraginaceae*); viz: *suchicahue*; (MS; DA)

guacimillo, viz: *guazumillo*; (MS).

guácimo, -ma, m/f. (1) ~ (**guásima**) f. (Pan, Kub, Portor, Dom, Kol, Ven): strom *Guazuma ulmifolia*; ► z čeledi slézovitých (*Sterculiaceae*); viz též: *guásimo*, *guásima*; (RR, DA). • (2) ~ (**guásimo**), m/f. (← arw.) m. (Antil, Mex, Portor, Guat, Hond, Salv, Nik, Kost, Kol, Ven, StřAm, Bol, Per, Ven): strom *Guazuma ulmifolia*; ► má široké využití v dřevovýrobě a gastronomii; (3) m. (Ven): červ; (4) (Mex): likér z plodů stromu *Guazuma ulmifolia*; (5) ~ **blanco**, ~ **cimarrón** (Ven): strom *Guazuma ulmifolia*; (6) ~-**baría** (Kub): strom *Xylopia cubensis*; (7) ~ **de costa** (Kub): strom *Proekia crucis*; (8) **comer** ~ (Kub): chybět ve škole; (9) **darle a uno** ~ (Kub): někoho oběsit; (10) **pedir cocos a la ~a** (Portor): žádat nemožné; (MS). • (11) m. (Am): americký jilm; ► statný listnatý strom s průměrem kmene od 0,3 až 1,2 m, vysoký 15-24 m; jeho kůra se využívá v medicíně; (JD).

guacle, m. (1) (szArg): strom *Bulnesia bonariensis*; ► z čeledi kacibovitých (*Zygophyllaceae*); má tvrdé a žilkované dřevo; uvařené větvičky mají léčebné účinky (hlavně proti svrabu); (DA).

guaco, -ca, adj., m/f. (← kič. *huacu*) (1) lid. (Ekv, Arg, Bol; jzKol): o osobě: mající rozštěp horního rtu a patra (zaječí pysk); ■ Var.: *huaco*; (RAE, AM). • (2) adj. (jzKol): částečně bezzubý; ► o člověku; (DA).

guaco, m. (← amer.) (1) (Mex, Guat, Hond, Nik, Kost, Kub, Kol, sevArg, Urug): rostlina *Mikania guaco*; ► druh rostliny z čeledi hvězdnicovitých (*Asteraceae*), dřívě složnokvěté (*Compositae*); se šlahounovitými popínavými stonky, které dorůstají do délky 15 až 20 m; velké oválné srdčité listy jsou na koncích zašpičatělé; vůně bílých zvonkovitých květů způsobuje nevolnost; typická liána tropické Ameriky; odvar z listů je považován za lék proti uštknutí, zácpě, revmatismu a choleře; ■ Syn.: *guasca*; (2) noční pták vytvářející hejna ve stromech nebo na travnatých místech velkých jezer; ► dorůstá do délky 60 cm; má černý zobák, žluté nohy a jeho zbarvení je obvykle bělavé nebo olovnaté s černým hřbetem, černou kapucí na hlavě a dlouhou bílou úzkou chocholkou; (3) (Kost, Hond): dravec z řádu sokolovitých; ► s černým tělem a bílým břichem; (4) (← keč. *waca*, „domácí bůh“) (JižAm): předmět z keramiky nebo z jiného materiálu, který se nachází ve starších hrobech indiánů;

(RAE; DA). • (5) (← keč.) (Chil, Per): keramický předmět z předkolumbovské doby; (BDE). • (6) (Mex): dvojče; (AM). • (7) **no lo salva ni el ~** (Portor): není mu pomoci; (AM). • (8) (Kol, Ekv): druh amerického bažanta; (9) (Kost, Hond, Nik, Pan): pták z řádu krahujcovitých; ► vydává nepříjemný zvuk; (MM). • (10) (Mex): dvojče; (11) **no se salva ni con el ~** (Portor): viz: *no lo salva ni el ~*; (JD). • (12) kámoš, dvojče, viz: *cuate*; (13) (Guat, Hond, Salv, Nik, Kol): liána; (14) (Arg): rostlina *Mikania cordifolia*; ► z čeledi hvězdnicovitých (*Asteraceae*); s pilovitými listy; využívá se v moderní medicíně; ■ Syn.: *cepú*; (15) (Pan): strom *Crataeva tapia*; ► z čeledi kaparovitých (*Caparidaceae*); viz: *matasanillo*; (16) (Kol, Ven, Arg): pták kvakoš noční (*Nycticorax nycticorax*); ► z čeledi volavkovitých (*Ardeidae*); dorůstá do délky 65 cm; má zavalité tělo zbarvené do tmavě šeda; horní část je černá; má bílou chocholku; s krátkými žlutými končetinami; silný krk i zobák; ■ Var.: *huaco*; ■ Syn.: *ajuquin, garza bruja, gualdivia, guanabá de la Florida, huairao, pájaro yaguá, zorro de agua*; (17) (Guat, Hond, Salv, Kost): dravý pták *Herpetotheres cachinnans*; ► z čeledi sokolovitých (*Falconidae*); ■ Syn.: *gauce*; viz: *vaquero*; (18) **más malo que el ron con ~** (Portor): šijí s ním všichni čerti; ► především o zlobivém dítěti; (DA).

guacoco, viz: *guacuco*; (MS).

guacolote, viz: *guacalote*; (MS).

guaconejillo, m. (1) (Dom): vonný keř *Amyris*; ► z čeledi routovitých (*Rutaceae*); viz: *guaconejo*; (DA).

guaconejo, m. (1) (Dom): vonný keř *Amyris*; ► z čeledi routovitých (*Rutaceae*); velký a obsahuje pryskyřici; ■ Syn.: *palo de tea*; (DA).

guacóporo, m. (1) (Mex): strom parkinsonie pichlavá (*Parkinsonia aculeata*); ► z čeledi bobovitých (*Fabaceae*); viz: *huacáporo*; (DA).

guacoyol, m. (1) (Mex): palma *Acrocomia mexicana*; ► z čeledi arekovitých (*Aracaceae*); viz: *coyol*; (DA).

guacú, m. (← aim.) (1) (Arg): jelenec pampový; (2) (Arg): třesavka, nemoc jízdnicích zvířat; (MS).

guacuco, -ca, adj/subst. (← arw.) (1) m. (SřAm): malý ovocný strom; ► druh malpigie *Malpighia nitida*; u nás používaná jako domácí bonsaj; (2) (Kost): brodivý pták; (3) (Kol): rybka z malé říčky; (4) (Ven): slávka jedlá (*Tivela mactroides*); ► z čeledi zaděnkovitých (*Veneridae*); (MS). • (5) lid. (Hond): káva, kafe; ► velmi malé zrno; viz též: *bellota*; (6) (Nik): strom *Eugenia capuli*; ► z čeledi myrtovitých (*Myrtaceae*); viz: *yagalán*; (7) adj/subst. (Pan): černoch, černé rasy; ► o osobě; (DA).

guacurú, m. (← guar. *guaicurú*) (1) (Bol): kvakoš noční; ► zpěvný pták z východní Bolívie; (MM).

guada, f. (1) (Mex: Quintana Roo, Campeche): kaluž, louže; (AM). • (2) bambus, viz: *guadua*; (MS).

guadal, m. (1) (Arg, Kol, Urug): písčité země, která se za deště mění v bahniště; (RAE, AM, MM). • (2) (Arg): písčný přesyp; ► *duna*; (JD; DA). • (3) háj, viz: *guadual*; (MS). • (4) venk. (sevArg, Urug): močálovitý (bažinatý) terén; (DA).

guadalajara (**Guadalajara**), f. (1) **venir de ~** (Kub): být policista; př.: *ese viene de Guadalajara*; (DMC).

guadaloso, -sa, adj. (1) (Arg, Urug): písčité; ► místo, kde jsou četné písčité terény *guadal*; (MM). • (2) (Arg): zablácený; ► o cestě; (3) venk. (szArg): močálovitý, bažinatý, bahnitý; ► o místu; (DA). (DA).

guadaña, f. (1) (Arg): sekera; ► energické podražení nohou ve fotbale; ■ Syn.: *guadañazo* (Urug); př.: *un saque de guadaña de esas que te la debo*; (RR). • (2) (Bol): smrt; viz též: *espiche, ñata*; (HB).

guadañar, tr. (1) (LaPla): uchopit, vzít, chytit, chytnout, chňapnout, drapnout, ulovit; ■ Syn.: *catar, chapar, engarfiar, engrampar, ñapar, rascar, tenacear*; viz též: *ligar, mojar*; (2) (LaPla): vyhrát, vydělat, získat, dosáhnout; ► slang *lunfardo*; (NET).

guadañazo, m. (1) lid. (Arg): snížení výroby, mezd nebo dávek; (2) lid.: nečekaná daňová újma; (3) cenzura; ► spíše v kinematografii; (4) (Bol, Arg, Urug): faul (skluz) ve fotbale; ► kopanec do spodní části nohy za účelem povalit protivníka; (DA).

guadañero, m. (1) (Kub, Mex): člunař; (JD).

guadaño, m. (1) (Kub, Mex): přístavní člun; (RAE, MM).

guadúa (guádua), f. (1) (Ekv): viz: *guadua*; (RAE, MS).

guadua, f. (1) (Kol, Ekv, Per, Ven): bambus; ► velmi silný a vysoký bambus s ostny; kmen se skládá z přibližně půl metru dlouhých trubiček; (RAE). • (2) (← čib.) (Kol, Ekv, Per, Ven): americký bambus; (3) **hay que revolverle ~ a la vida** (Kol): ne vše musí být dle pravidel; (MS). • (4) (Pan, Kol, Ven, Ekv, Per): bambus *Bambusa guadua*; ► z čeledi lipnicovitých (*Poaceae*); stromovitá rostlina; dorůstá do výšky až 25 m; dřevnatý stonek je silný, vzpřímený, dutý; má zelenou až nažloutlou barvu; větve jsou skoro vodorovné; s převislými a kopinatými listy; používá se při výrobě ohrad a příbytků; ■ Var.: *guadúa, guasdua*; ■ Syn.: *jimba, juajua, mambúa, otate, paca, purupuru, yaripa*; (DA).

guadual, m. (← čib.) (1) (Kol, Ekv, Ven): bambusový háj; (RAE, MS).

guáduba, f. (1) (Kol), viz: *guadua*; (RAE).

guafa, f. (1) (Ven): bambusový plot; (AM).

guafarina, f. (1) (Kub): alkoholický nápoj; viz: *gualfarina*; (DA).

guafe, m. (← angl. *wharf*) (1) (Antil, Hond, Kol, Kub, Pan): molo; (MS).

guafierro, m. (1) (Dom): keč; viz: *carey de costa*; (DA).

guáfira, f., lid. (1) (Hond): lež, kecy; viz též: *mentolina*; (DA).

guáfiro, m. (1) (Guat): křupan, balík; (JD). • (2) viz: *guájiro, -ra*; (AM).

guafle, m. (← angl. *waffle*) (1) (Am; Hond, Kost, Bol, Chil): vafle, oplatka; (JD; DA).

guafleadora, f. (← angl. *waffle*) (1) (Hond): vaflovač; viz: *guaflera*; (DA).

guaflera, f. (← angl. *waffle*) (1) (Hond, Nik, Kost, Bol, Chil): vaflovač; ■ Var.: *wafflera*; ■ Syn.: *guafleadora*; (DA).

guagaica, m. (1) (Portor): lesní pták *Coccyzus vieilloti*; ► z čeledi kukačkovitých (*Cuculidae*); viz: *pájaro bobo*; (DA).

guagamaco, m. (1) lenoch; (MM).

guágara, f. (1) (Kost; Pan): palma *Cryosophila albidia*; ► z čeledi arekovitých (*Arecaceae*); dorůstá do výšky 10 m; kmen je pokryt bílými trny; listy jsou dlanité ve formě vějíře; květy a zralé plody jsou bílé; ■ Var.: *guagra*; (RAE; DA).

guagatear, intr. (← asi keč. *waqa-*, „brečet“) (1) (Chil): rozmazlovat malé děti; (RAE).

guagra, f. (1) (Kost): palma (strom); viz: *guágara*; (RAE). • (2) (← keč. *huagra*, „býk“) venk. (Ekv): býk; viz: *huagra*; (DA).

guagua, adj/subst. (1) f. (nejistý původ) (Kanár, Antil): autobus; ► místní nebo meziměstský dopravní prostředek s pevným jízdním řádem; (2) f. (Kub, Dom): škodlivý hmyz; ► rodové jméno mnoha druhů malého bílého nebo šedého hmyzu, který napadá a ničí mnoho druhů rostlin, zejména citrusy; (3) f. (← keč. *wáwa*) (Andy; Chil): kojenec; ► v Ekv; **jzKol, sev a szArg, Per** jako m/f.; ■ Var.: *huahua*; (4) (Per): sladký chléb ve tvaru dítěte; Var.: *huahua*; (RAE; DA). • (5) (Arg, Bol, Chil, Ekv, Per, StřAm, Kol, LaPla): nemluvně, kojenec; (6) (← keč. *wawa*, „miminko“) (Arg, Bol, Chil, Ekv, Per): děťátko, miminko; př.: *Ernesto no entiende; todavía es guagua*; viz též: *wawa*; (7) (Arg): mladší sourozenec; (8) (Chil): benjamínek; (9) ~ **de pecho (de teta)** (Chil): kojenec; (10) **una mula con ~** (Bol): (prodávat) za vysokou cenu, za všechny prachy; (MS). • (10) f. (Kanár, szMex, zápGuat, Kub, Dom, Dom/US, Portor, Portor/US): autobus; př.: *la guagua siempre llega tarde a esta parada; un país donde los estudiantes en lugar de estudiar se ponen a quemar guaguas*; (JD, DA, BDE, RF, SUS). • (11) (Kub): lupénka; (12) **de ~** (Am; Dom): zadarmo, zdarma; (13) **¡qué ~!** (Dom, Ekv): to je klika!; (AM, JD; DA). • (14) adj. (Ekv): malý; př.: *guagua cocha*; (15) (Kol): paka horská; ► hlodavec, který pochází z atlantické oblasti Jižní Ameriky; (MM). • (16) (Am): mimino, děťátko, holčička; (17) (Kub): sentinel; ► o tlusté ženě; (18) **desde ~** (Ekv): od dětství; (19) m. (Am): dítě, chlapeček; (20) (Mex): Kubiš, Kubík; ► Kubánek; (JD). • (21) [Š: *bebé*] (Bol, Chil, Per, Ekv): dítě, děcko, syn, dcera; batole; holčička; př.: *la guagua de Eliana tiene ojos claros; tengo dos guaguas, ¿y tú?*; (RF). • (22) **coger la ~ equivocada** (Kub): nepřijít si na někoho s něčím; př.: *conmigo has cogido la guagua equivocada*; (23) **de ~** (Kub): zdarma; př.: *eso va de guagua, eso va de gratis*; ■ Syn.: *de floripondio; de gratindei; de guaguancó; de ñapa*; (24) **estar de ~** (Kub): nic nedělat; př.: *ya hace meses que estoy de guagua*; (25) **se te va la ~** (Kub): končit, skončit; ujet autobus (přenes.); př.: *pues, como te iba diciendo, Juan, que se te va la guagua*; viz též: *rufa*; (DMC).

- (26) **m., lid.** (Bol, Chil): chlapec, kluk; viz též: *chavalo*; (27) m/f. (jzKol, Ekv, szArg, zápArg, Per, Chil): dítě, děcko; viz též: *nené*; (28) ~ **atómica**, f., lid. (Ekv, Bol, Chil): dítě, děcko; viz též: *nené*; (29) ~ **de pecho**¹, f., lid. (Bol): dítě, děcko, *kojenec*; viz též: *nené*; (30) ~ **de pecho**²: **nevinný (nezkušený) člověk**; (31) ~ **tierno**, m., lid. (Ekv): dítě, děcko, *kojenec*; viz též: *nené*; (32) **tener ~**, f. (Ekv, Bol, Chil): přivést na svět, porodit; (33) **bajarse de la ~** (Dom, Portor): vystoupit z rozjetého vlaku; ■ Syn.: *bajarse del bus*; (34) **más jalao que un timbre de ~¹**, lid. (Arg, Urug; Portor): ožralý jak Dán; viz též: *juerga*; (35) **más jalao que un timbre de ~²**, lid. (Portor): mít ztuhlý výraz obličeje; (36) **más jalao que un timbre de ~³**: hubený jak lunt; ► velmi štíhlý člověk; (37) adj/subst. (Ekv, Chil): mládě; ► zvířecí; (38) m., lid. (Bol, Chil): dětinský člověk; (39) f. (jzKol, Bol): tlouček u hmoždíře; (40) (Chil): vrtačka; (41) velký chléb; ► větší než obvykle; (42) lid.: velká láhev; ► uskladňuje se v ní alkohol; (43) ~ **de cajón** (Portor): automobil *pick-up*; (44) ~ **de pan** (Ekv, Bol): chléb ve tvaru dítěte; ► barevně ozdobený; při Památce zesnulých se podává s nápojem *colada morada*;* (45) ~ **pública** (Portor): meziměstský autobus; ■ Syn.: *pisicorre*; (46) ~ **sightseeing**: výletní autobus; ► pro turisty; (47) **como timbre de ~**, lid.: opotřebovaný, velmi používaný; (48) ~ **batán** (Bol): tlouček u hmoždíře; (49) ~ **perdechi**, lid.: osoba, která je na zajíčky; ► udržuje vztah s výrazně mladší osobou; (50) **tanta ~¹**: chléb; ► peče se na Slavnost Všech svatých; ve tvaru dítěte, zvířat, atd.; (51) **tanta ~²**, lid.: urvané dítě; ► hodně brečí; (52) ~ **que no llora no mama**, lid. (Ekv, Bol): trpělivost přináší rúže; (53) **esperar ~**, lid. (Ekv, Bol, Chil): čekat dítě, být v jiném stavu; (54) **tirarse con la ~ andando** (Kub): být vedle jak ta jedle, být mimo mísu; (55) **vivir de ~** (Guat): přiživovat se na někom; viz: *vivir de choto*; (DA).
- guagua**, f. (1) (záp a jzKol): paka nížinná (*Cuniculus paca*, *Agouti paca*); ► hlodavec z čeledi agutiovitých (*Dasyproctidae*); viz: *guardatinaja*; (DA).
- guaguá**, m. (1) (Guat): duch, strašidlo; (AM).
- guaguacete**, adj. (1) (Salv): přihlouplý, přiblblý; ► o osobě; (2) užaslý, ohromený; (DA).
- guaguacha**, f., lid. (1) (Bol): dítě, děcko; viz též: *nené*; (2) hra; ► na zem se položí jeden člověk a na něj si lehnou zbylí hráči; (DA).
- guaguachar**, tr/intr. (← keč.) (1) intr. (Bol): pečovat o dítě; (MS). • (2) lid., venk. (zápBol): porodit zvíře; (3) lid.: porodit dítě; (4) tr., lid. (zápBol): rozmazlovat, hýčkat, opečovávat někoho; ► nadmíru; (5) intr. (Bol): hrát hru *guaguacha*; (DA).
- guaguachumbi**, m. (← keč. *guagua*, „dítě“ + *chumbi*, „pás, šerpa“) (1) (Ekv): pruh látky, který slouží jako opasek; ► dlouhý 2 m a 8-10 cm široký; různých barev; (DA).
- guaguací**, m. (1) (Dom): strom *Laetia thammia*; ► z čeledi vrbovitých (*Salicaceae*); viz: *guaguasí*; (DA).
- guagual**, m. (← keč.) (1) (Chil, LaPla): velký člověk; (MS). • (2) (Chil): viz: *guagualón*; (AM).
- guagualón, -ona (guagual)**, adj/subst. (← *guagua*, „dítě“) (1) m. (Chil, Mex): bambula, bulík, hlupák; (MS, JD). • (2) (Chil, Arg): dítě napodobující nemluvně; (3) (Chil, Bol, Mex): infantilní člověk; (MS). • (4) adj. (Chil): velikánský; (5) hloupoučkový; (AM). • (6) (Bol, Chil): rozmazené dítě, spratek; dětinská osoba; př.: *el guagualón de Tomás ya cumplió 40 años y todavía vive con sus viejos*; ► slang; (RF). • (7) adj., lid. (Bol, Chil, szArg, Per): infantilní, dětinský; (DA).
- guagualote**, subst/adj. (← keč.) (1) m. (Chil): hlupák; (MS). • (2) adj., viz: *guagualón*; (MS, AM).
- guaguana**, f. (1) (szMex, Dom): kožní vyrážka; (DA).
- guaguanche**, m. (1) (Kub, Dom, Portor): mořská ryba *Sphyraena guachancho*; ► z čeledi soltýnovitých (*Sphyraenidae*); viz: *guaguancho*; (DA).
- guaguanche**, m. (1) **de ~** (Kub): zadarmo; (AM).
- guaguancho**, m. (1) (Kub): mořská ryba *Sphyraena guachancho*; ► z čeledi soltýnovitých (*Sphyraenidae*); 1 m dlouhá; s protáhlým a zploštělým tělem; spodní čelist je delší než čelist horní; jasně zelené barvy, nahoře s tmavými skvrnami; po celé délce těla je žlutý pruh; ■ Syn.: *guaguanche*; (DA).
- guaguancó**, m. (1) (Kub; Nik, Pan, Portor, Kol): lidový hudební žánr se zpěvem a tancem; ► druh rumby; převládá klepání; tancuje se v páru; dochází k sexuálnímu svádění; (RAE; DA).
 - (2) lid. (Kub): improvizovaná skladba černošského původu, ve které se hraje do rytmu

jakýmkoliv předmětem, který je po ruce; př.: *vamos a tocar un guaguancó*; (3) (Kub): původní africká hudba; (4) **inventar un ~ sobre un ladrillo** (Kub): být velice inteligentní; př.: *ese inventa un guaguancó sobre un ladrillo, respétalo siempre*; (5) **llegar, por fin, el ~ de los barrios bajos** (Kub): dojít jednou na každého; př.: *me muero tranquila, por fin la llegó el guaguancó de los barrios bajos*; (6) **de ~** (Kub): bezplatně; př.: *esto como tú ves te sale de guaguancó*; ■ Syn.: *de floripondio; de gratindei*; (7) **ser del ~ de los barrios bajos** (Kub): pocházet z nejnižší sociální skupiny; př.: *esa familia es del guaguancó de los barrios bajos*; (8) **ser un ~ alguien** (Kub): žít si dobře; př.: *ese individuo es un guaguancó*; viz též: *guaguancocero*; (DMC). • (9) lid. (Pan): nepořádek, binec; viz též: *quilombo*; (DA).

guaguancocero, m. (1) lid. (Kub): člověk, který hraje *guaguancó*; ► improvizovaná skladba, ve které se rytmus tvoří nikoli nástroji, ale pomocí plechovek, klacků, dřívěk apod.; př.: *él nació guaguancocero*; (DMC).

guaguarear, intr. (← keč.) (1) (Mex, Guat): žvanit, kecat, klábosit, tlachat; př.: *las dos comadres se pasaron toda la tarde guaguareando*; viz též: *lenguëtear*; (MS, AM, AHM, DA).

guaguarei, m. (1) (Portor): jíl, hlína; (2) bláto, bahno; (DA).

guaguarey, m. (1) (Dom): vrchní vrstva hlíny; ► v keramice; pokrývá se ní dřívě udělaná hlína; (DA).

guaguashimi, adj/subst. (← keč.) (1) venk., lid. (střEkv): člověk šišlající na dítě; (2) m/f., lid.: šišláni na dítě; (DA).

guaguasí, m. (1) (Kub): druh stromu; ► strom 8 m vysoký se slaboučkým dřevem; listy má oválné a na povrchu lesklé; květy jsou bělavé a plod podlouhlý a drsný; naříznutím kmene vyteče aromatická pryskyřice, která se využívá jako projímadlo; (RAE). • (2) (Kub): strom *Zuelania guidonia*; ► z čeledi vrbových (*Silicaceae*); dorůstá do výšky 20 m; listy jsou podlouhlé; květy mají bílou barvu; tobolekvitě plody obsahují mnoho semínek; dřevo se používá ve stavitelství; pryskyřice je užitečná v moderní medicíně; (3) (Dom): strom *Laetia thammia*; ► z čeledi vrbových (*Salicaceae*); dorůstá do výšky 7 m; květy jsou bílé, narůžovělé nebo nažloutlé; dřevo se užívá ve stavitelství; ■ Var.: *guaguací*; (DA).

guaguaste, adj. (← nah.) (1) (Kost): hrubý, neotesaný, sprostý; (MS).

guaguatear, tr/intr. (← keč.) (1) tr. (Chil, Guat): kojit, chovat; (2) intr. (Chil, Guat, LaPla): chovat nemluvně; (3) (Arg): pečovat o kojence; (4) tr., lid. (Mex; Chil): rozmazlovat, hýčkat; ► malé děti; (MS; DA).

guaguatera, f. (1) (Chil): chůva; (JD).

guaguatero, -ra, adj/subst. (← keč.) (1) m. (Chil, Arg): vychovatel; (2) (Chil): člověk libující si v malichernostech; (MS). • (3) adj., lid. (Chil): milující děti; ► o člověku; (DA).

guagüera, f. (← *guagua*) (1) (Bol): chůva; (DA).

guagüería, f. (1) lid. (Bol, Chil): dětinskost, dětinské chování; (DA).

guagüeril, m. (1) (Kub): autobusácký; (JD).

guagüero, -ra, adj/subst. (← keč.) (1) (Arg, Ekv; Bol): vychovatel, milovník dětí; (MS). • (2) adj. (Antil): příživnický; (AM). • (3) (← *guagua*, „autobus“) m/f. (Kub; Portor): řidič(ka) autobusu nebo nákladního auta ve službě městské dopravy; (4) adj. (Kub): vztahující se k autobusu nebo nákladnímu autu ve službě městské dopravy; (5) (Kol): vztahující se k pace horské; viz: *guagua*; př.: *perro guagüero*; (MM; DA). • (6) f. (Kub): viz: *guaguatera*; (JD). • (7) **hacer con una mujer como el ~** (Kub): podvádět ženu; př.: *Pedro hace con esa mujer de la esquina como el guagüero*; (8) **ser ~** (Kub): celý den pracovat bez přestání; př.: *yo soy, en este nuevo trabajo, un guagüero*; (9) **ser un ~ de la ruta cuatro: Mantilla-Ayuntamiento** (Kub): patřit do nízké sociální skupiny; př.: *tú no eres más que un guagüero de la ruta cuatro: Mantilla-Ayuntamiento, basta ver tus modales*; ■ Syn.: *ser tamalero en el Juanelo*; (10) **ser un ~ midiendo un semáforo** (Kub): být velice přesný; př.: *en este trabajo hay que ser un guagüero midiendo un semáforo*; (DMC). • (11) adj., lid. (Ekv, Bol, szArg, Chil): milující děti; (12) m. (Dom): řidič autobusu; (13) m/f. (Portor): prodavač(ka) jídla; ► v pojiždné prodejně; (14) m/f. (Portor): žebrák, žebračka; (DA).

guaguero, viz: *guagüero*; (MS).

guagüí, f. (1) lid. (Kub): kolokázie (druh tropických jednoděložných rostlin); (DMC).

guagüí, m. (1) (Kub): bylinná rostlina *Xanthosoma*; ► z čeledi áronovitých (*Araceae*); viz: *malanga*; (DA).

guagüi, m/f., lid. (1) (Chil): chlapeček, holčička; viz též: *chiquito*; (DA).

guagüilo, -la, adj/subst. (← keč.) (1) m. (Bol): dětská tvář; (MS). • (2) adj., lid. (Bol): s dětinskou tváří; ► o člověku; (DA).

guagüita, f. (1) (Kub; Portor): mikrobusek, autobusek; ■ Var.: *guaguita*; (2) (Chil): miláček, drahoušek; děťátko; (JD). • (3) (Portor): dodávka, dodávkový vůz; (BDE). • (4) f., lid., venk. (Bol, Chil): novorozeně; viz též: *nené*; (5) (Chil): malý kyprý zákusek; ► ze sirupu, želatiny a posypaný cukrem; (6) **en la ~ de San Fernando** (Kub): pěšky, pěškobusem; (DA).

guagüita, f. (1) (Portor): mikrobusek veřejné dopravy; ► v metropolitní zóně San Juan; ■ Var.: *guagüita*; (DA).

guagüito, m. (← keč.) (Arg, Kol, Ekv, Per): děťátko; (MS).

guaguo, m., lid. (1) (Chil): dítě, děcko, chlapeček; viz též: *nené*; (DA).

guaguón, m. (← keč.) (1) (Per): velká figurína; (MS). • (2) (Per): panák, panenka na hraní; (JD).

guahibo, m. (1) (Kol, Ven aj.): ind. kmen z oblasti *Orinoquia*; ► příslušníci kmene jsou známi ruční výrobou předmětů (košů, tašek, misek, figurek apod.) z palmových vláken; v r. 2001 se jejich počet odhadoval na 23.000 v Kolumbii a 11.200 ve Venezuele; (2) (Kol, Ven aj.): ind. jazyk ze stejnojmenné rodiny *guahibo*; ■ Syn.: *sikuani, guayabero*; (EA).

guaiana, f. (1) (Par, svArg): dívka, mladá žena; (DA).

guaiboso, -sa, adj. (1) (Kub): mající sklon ke stěžování si; (AM).

guaica, f. (← keč.) (1) (Arg): cetka, korálek; (2) (Bol): růžencová zrnka; (3) (Kol): náhrdelník; (4) (Chil, Bol): napadení, přepadení; (5) (Bol): dav lačníci po určitém druhu zboží; (MS). • (6) (Ven): třtina; (JD). • (7) (sevArg): strom *Ocotea puberola*; ► z čeledi vavřínovitých (*Lauraceae*); listy jsou kopinaté; plodem jsou černá zrnka; pro své tvrdé dřevo se užívá v truhlářství; ■ Syn.: *laurel guaica*; (DA).

guaicaico, m. (1) lid. (Kub): vychytralý člověk; lišák; př.: *ese es, lo he visto desde que lo conocí, un guaicaico*; (DMC).

guaicán, f. (← arw. *waican*) (1) druh mořské ryby nadřádu kostnatí *Teleostei* a podřádu okounovití, platýsi *Acanthopterygii*; ► dorůstá do délky 40 cm; má větvenité tělo popelavě šedé barvy s jednou hřbetní a jednou břišní ploutví, které začínají v půlce těla a vedou až k ocasu, nad hlavou je velká přísavka, s níž se může přisávat k plovoucím objektům; (RAE, NET). • (2) (Kub): štitovec lodivod (*Echeneis naucrates*); ► druh malé mořské ryby z třídy strunatců a řádu ostnoploutvých; podobá se malému žralokovi; (MM; DA).

guaicar, tr. (← keč.) (Chil): napadnout; (MS).

guaicho, viz: *guacho*; (MS)

guaico, m. (← keč. *wayq'u*) (1) (Per): sesuv půdy, velká lavina bláta s vodou; Var.: *huaico*; (EA). • (2) (← kič.) (Bol): smetiště, hnojiště; (3) (← kič. *huayaku*, „rokle, průrva“) (Arg, Kol, Chil, Ekv): proláklina, úžlabina; (4) (Kol): díra, otvor; (5) skryté a opuštěné místo; (6) (Per): splaveniny; (AM). • (7) (Per): horská bystřina; kamenná lavina; (JD). • (8) (szArg): dolina, kotlina, údolí; (9) trhlina, puklina; ■ Var.: *huaico*; (10) venk.: potok, bystřina; ► mezi kopci, pahorky; (11) pták *Cacicus*; ► z čeledi vlhovecovitých (*Icteridae*); viz: *mochilero*; (DA).

guaicurú, m. (1) (Arg, Bol, Par): druh rostliny; ► je asi půl metru vysoká s hrubým, žíhaným a čtyřúhlým stonkem, listy má střídavě chlupaté, ostré a žilnaté; květy má modrofialové na hroznu a kořen větvenitě dřevnatý; má léčebné účinky; (RAE, MM). • (2) (výchBol): zpěvný pták; (3) (Arg, Par): obecný název, který převzali Španělé z oblasti Paraguaye a Río de Plata od Guaranijců a užívají ho pro kmen *mbayá*, který žije v oblasti řeky Paraguay; (4) (Arg, Par): divošský indián; (MM). • (5) (Arg): parazitická rostlina *Prosopanche*; ► z čeledi *Hydnoraceae*; vysoká až 40 cm; květy jsou bobulovité a rozvíjejí se pod zemí; (DA).

guaifa (← angl. *wife*, „manželka“) (US; Hond): manželka; vdaná žena; (MS; DA).

guaile, m. (1) (Chil): druh čtyřrohého berana; (MM).

guailón, -na, m/f. (1) lid. (Chil): neobratná, nešikovná, hloupá osoba; (RAE). • (2) lid. (Chil): vyspělý jedinec; ► více než jeho vrstevníci; (3) lid.: dětinský člověk; (DA).

guaimama, f. (1) (Dom): obuv z plachtoviny; ► s gumovou podrážkou (z pneumatiky); (DA).

guáimara, f. (← keč.) (Ven): drzá mužatka; (MS).

guaimaral, m. (← keč.) (1) (Kol, Kub): alej chlebovníků druhu *Brosimum alicastrum*; (MS).

guaimareño, -ña, adj. (← keč.) (1) (Kub): týkající se chlebovníku druhu *Brosimum alicastrum*; (MS).

guáimaro, m. (← arw.) (1) (Kol, Kub, Ven): chlebovník druhu *Brosimum alicastrum*; ► z čeledi morušovníkovitých; (2) **venk.** (Ven): brok, velká kulka; (MS). • (3) (Kub): strom, viz: *huje*; (4) (Ven): **barbiturát v kapsli**; (DA).

guaimil, m. (1) (Hond): **strniště**; ► **posečené pole**; ■ **Var.:** *guamil*; (DA).

guain, m. (← angl. *wine*) (1) (US): víno; (MS).

guaina, (← keč. *wayna*); (1) f. (Arg, Par): mladá žena; (2) m/f. (Chil; Bol): mladá nezkušená osoba; ■ **Var.:** *huaina, huayna*; (RAE; DA). • (3) m/f. (Arg, Bol, Chil, Per): mladíček, adolescent; (MS). • (4) (← keč., map.) adj., lid. (Arg, Chil): mladý; př.: *con su mamá, la falange, a la que ingresó muy guaina*; (5) m/f., lid. (Arg, Chil): kluk; holka; př.: *espiaban las guainas entre las cortinas*; (BDE, JD). • (6) f. (← guar.) [Š: *muchacha*] (svArg): dívka; (EA). • (7) lid. (Arg): holčička; viz též: *chiquito*; (DA).

guaino, -na, adj/subst. (← keč. *waynu*, ← aim. *waiñu*) (1) m. (Arg, Par): mladý drobný muž; (2) m/f.: žokej(ka); (MS; DA). • (3) (← angl. *wine*, „víno“) lid. (Kub): opilec; př.: *llévate al guaino ese, molesta su borrachera*; ■ **Syn.:** *curda*; (DMC). • (4) adj., lid. (Salv, US): opilý, namazaný; viz též: *enchichado*; (5) m., lid. (Arg): chlapeček; viz též: *chiquito*; (6) (Chil, Per): **populární hudba a tanec**; ■ **Var.:** *huaino*; (7) **venk.** (szArg): **pomocný nosič**; ► **odnáší bylinné listy maté do sušárny**; (8) m/f., **venk.** (Arg): **mladý člověk bez zkušeností a praxe**; (9) **venk.** (svArg): **přítel(kyně), partner(ka)**; (DA).

guainona, f. (1) (svArg): **velká taška na listy byliny maté**; (DA).

guaiño (huaiño), m. (← keč.) (1) (Bol): andská tradiční hudba; ► pochází z andského pohoří; písně jsou doprovázeny indiánskou píšťalou, nástrojem podobným kytáře a mandolíně; jeden z nejznámějších titulů je *El condor pasa*; (2) (Bol): zmatek, povyk; (3) (Bol, Per): tanec; (4) **otro es el** ~ (Bol): někdo, kdo se ve správný čas nachází na správném místě; (MS). • (5) (Bol): **tanec**; ► **populární v andské oblasti**; (DA).

guaípe, m. (← angl. *to wipe*) (1) (Ekv, Guat, Chil, Kol, Per; Par, Bol): ucpávka, těsnění; koudel; ■ **Var.:** *huaípe, guaype*; (MS; JD; BDE; DA). • (2) lid. (Guat): kořalka; ■ **Var.:** *guaype*; viz též: *mataburro, guaro*; (3) **echarle al** ~ (Guat): dávat si alkohol; (DA).

guaípear, tr. (1) (Am): pucovat; (JD).

guaíper, m. (← angl. *wiper*) (1) (Portor): **stěrač automobilu**; (2) **kus látky, sukno**; viz: *wiper*; (DA).

guaíper, m. (← angl. *wiper*) (1) (StřAm, US): **stěrač automobilu**; (MS). • (2) (Hond): **hadry**; ► **na utření rukou**; ■ **Var.:** *guaype*; (DA).

guaípero, -ra, m/f. (1) lid. (Ekv): **mechanik, mechanika**; (DA).

guaipín, m. (1) (JižAm): **druh pláštíku**; ► **slouží k zahřátí krku a ramen**; (AM).

guaipo, m. (1) (szArg): **pták *Rhynchotus rufescens***; ► **z čeledi tinamy (*Tinamidae*)**; viz: *huaipo*; (DA).

guaiquear, tr. (← keč.) (Bol): **zmlátit, uděřit**; (MS). • (2) (Bol): **napadnout, přepadnout**; př.: *guaiquearon el amacén*; (AM). • (3) ~ **una tienda** (Bol): **vtrhnout, nahrnout se dovnitř**; (JD).

guaiquerío, m. (← keč.) (1) (Arg): **tretky**; (MS).

guaiquero, -ra, adj/subst. (1) adj., **venk.** (Bol): **pomstychtivý, využívající příležitosti**; ► **o člověku**; (2) m.: viz: *guayquero*; (RR).

guaira, f. (← keč. *guaira*, „vítr“) (1) **venk.** (Per, Bol, Ekv): **malá hliněná pec**, ve které peruánští indiáni pomocí proudícího vzduchu tavili minerály s obsahem stříbra; ■ **Var.:** *huaira, huayra*; (2) **trojúhelníková plachta**, která se upevňuje buď jen na ráhno nebo na ráhno i stožárovou čnělku; (RAE, AM, MM). • (3) (StřAm): **indiánský dechový nástroj tvořený různými píšťalami**; (RAE). • (4) lid. (Nik): **lež, kecý**; viz též: *mentolina*; (5) **venk.** (Bol): **vítr, vánek**; ■ **Var.:** *huaira*; (6) (Nik): **vycvrknout kuličku soupeře**; ► **při hře (v) kuličky**; (DA).

guairabo, m. (1) (Chil): **kvakoš noční**; ► *Nycticorax nycticorax*, **noční brodivý pták bílého peří s černou hlavou a hřbetem**; ■ **Var.:** *guairavo, -va; huairavo*; (RAE, MM; DA).

guaira-china, f. (1) (Bol): **malá hliněná pec**, viz též: *guaira*; (2) **vaříč, sporák**; (3) **výkop, nálož**; (AM).

guairadores, m., pl. (1) **indiánští hutníci**; (MM).

guairajal, m. (← arw.) (1) (Kub): **terén porostlý keřem *Eugenia foetida***; (MS).

guairaje, m. (← arw.) (1) (Kub): strom, keř *Eugenia foetida*; ► z čeledi myrtovitých; (MS).
guairajecillo, m. (1) (← arw.) (Kub): myrtovitá rostlina; (MS).
guairajillo, viz: *guairajecillo*; (MS).
guairana, f. (1) (Per): viz: *guaira-china*; (AM).
guairao, m. (1) **donde el ~ cantó** (Kub): daleko; př.: *eso queda donde el guairao cantó*; ■ Syn.: *donde el diablo dio las tres voces y nadie lo oyó*; (DMC).
guairar, tr. (1) slévat, odlévat, tavit kov; (MM).
guairavo, -va, adj/subst. (1) adj. (Arg): o barvě pěří volavky: kombinace bílé, černé a hnědé; (AM). • (2) adj., i subst. (SevArg; Chil, Arg): brodivý pták, viz: *guairabo*, -ba; *huairavo*; (MM; DA).
guairiao, m. (1) lid. (Kub): člověk s dlouhýma nohama; př.: *por mucho que me corras no me coges guairiao*; (2) **sonar el ~** (Kub): dojit ke zmatku; př.: *aquí está al sonar el guairiao*; (DMC).
guairo, m. (1) (Kub, Ven): malé dvoustěžňové plavidlo; (AM).
guairona, f. (1) (Per: Junín, Mantaro): hlavní pokoj; ► slouží jako ložnice nebo spižírna; (AM).
guairoro, **guairulo**, viz: *guairuro*; (MS).
guairuro, m. (← keč. *wayrúru*) (1) (Bol, Per; szArg): strom *Ormosia coccinea*; ► z čeledi bobovitých; má plody v pochvě s nejedlými semínky červeno černé barvy, které se používají při výrobě šperků, jako ozdoba nebo jako amulet; viz též: *huairuro*; (2) m. semínko této rostlinky; ► podobné fazoli; (RAE, MS). • (3) (Per, Bol): policie, policista; (MS; DA).
guaita, f. (1) (Portor): strom *Trichilia hirta*; ► z čeledi zederachovitých (*Meliaceae*); viz: *napahuite*; (DA).
guaitaca, f. (1) **coger de ~** (Portor): být obětí žertu; (DA).
guaitacamino, m. (1) (Ven): lelek šedočelý; ► *Nyctidromus albicollis*; malý noční pták; vydává truchlivý zpěv; viz též: *aguaitacamino(s)*. (RR).
guaitambo, -ba, adj/subst. (← ind.) (1) hovor. (Ekv): pocházející, původem z města Ambato; (2) adj., patřící, vztahující se k tomuto ekvádorskému městu; (RAE). • (3) lid. (Ekv): obyvatel města Ambato; ■ Syn.: *ambateño*, *guaytambo*, *quitambo*; (DA).
guaitiao, adj. (1) (Portor): spojenecký, přátelský; ► o osobě; viz: *guaitiao*; (DA).
guajá, f. (1) (Am): volavka; (JD). • (2) (Mex): druh akácie *Acacia esculenta*; viz: *guaje*; (DA).
guajaba, f. (1) (Kub): kaside hroznová, muší dřevo; ► keřovitý stromek 3 až 7,5 m vysoký s nepříjemným zápachem; (MM).
guajaca, f. (1) (Kub): planá rostlina; ► zaplétá se a věší na stromy, jako by byla hustými vlasy; stonek má nitkovitý; listy velmi rozlehlé, květy se třemi okvětními lístky; upravená vlákna této rostliny se používají na výplň matrací; (RAE). • (2) (← arw.) (Kub, Dom, Mex): tilandsie provazkovitá (*Tillandsia usneoides*); ► epifytická rostlina z čeledi broméliovitých (*Bromeliaceae*); (MS; DA). • (3) (Kub): hříva; ► vlasy; (JD). • (4) **agarrarlo a alguien la ~** (Kub): zešedivět; př.: *ya tú verás cómo cambias de criterio cuando te coja la guajaca*; ■ Syn.: *estar floreciendo el dágame*; viz též: *júcaro*; (DMC).
guajacón, m. (1) (Kub): rybka; ► název různých druhů malých ryb, živorodých nebo vejcorodých, které se živí larvami; př.: *encontré un guajacón en el río*; (RAE, DMC). • (2) (← arw.) (Kub): gambusie skvrnitá; ► živorodka; (MS).
guajada, f. (← nah.) (1) (Mex): hloupost, pitomost; (MS).
guajal, m. (← nah.) (1) (Mex): výsadba stromů *Leucaena leucocephala*; (MS). • (2) (Mex): plantáž tykvovitých rostlin (*guaje*); ► z jejich plodů se vyrábějí nádoby; (MM).
guajalón, m. (1) (Ant): kubánská liána; ► slouží k výrobě provazů; (MM).
guajalote, m., viz: *guajolote*; (MS).
guajamón, -na, adj. (1) (Kub): plavě žlutohnědý s bílou hřívou a bílým ocasem; ► o koni; (AM).
guajana, f. (← arw.) (1) (Portor): kvetoucí klas cukrové třtiny; (2) **caérsele a uno la ~** (Portor): dostat strach, ztratit odvalu; (3) **cortar ~** (Portor): zrudnout, stydět se; (4) **para la ~** (Portor): rozběhnout se; (MS). • (5) **caerse de la ~** (Portor): zaleknout se, dostat strach; (DA).
guajanal, m. (← ind.) (1) (Portor): kvetoucí plantáž cukrové třtiny; (DA).
guajanilla, f. (← arw.) (1) (Portor): léčivá bylina *Imperata contracta*; ► odvar z kořene je používán jako lék proti žloutence; (MS). • (2) (Portor): strom *Homalium racemosum*; ►

z čeledi vrbových (*Salicaceae*); dorůstá do výšky 20 m; má šedou kůru; list elipsovité a zoubkovaný; květy jsou nazelenalé až šedivé; pro tvrdost dřeva se používá ve stavitelství; ■ Syn.: *tostado*; (DA).

guajardo, m., lid. (1) (Chil): zvracení; viz též: *voltura*; (2) **zvratky**; (DA).

guájaro, m. (1) (Kub): křupan, balík; (JD).

Guajarro, m. (1) **llamar a ~**, lid. (Mex, Guat, Salv): (vy)zvracet (se); viz též: *deponer*; (DA).

guajasanés, m., pl. (1) lid. (Kub): lenivci; flákači; př.: *en esta compañía hay muchos guajasanés*; (DMC).

guajatinta, m. (1) (Hond): keř *Justicia spicigera*; ► z čeledi paznehtníkovitých (*Acanthaceae*); viz: *cuajatinta*; (DA).

guajavo, m. (1) keř; viz: *barajo*; (DA).

guajchito, viz: *guachito*; (MS).

guaje, adj/subst. (← nah. *uaxin*) (1) m.: mladík, hoch chlapec; (2) (Salv, Hond, Mex): druh tykve *Cucurbita lagenaria*; ► z čeledi tykvovitých (*Cucurbitaceae*); plazivá; se zelenými srdčitými listy v trsu a s šedými chloupky na rubu, velkými žlutými květy ve tvaru zvonce a velkými plody, které jsou v době zralosti matně žluté; ■ Var.: *guash*, *huaje*; ■ Syn.: *jicalpeste*, *pumpo*; (3) (Hond, Mex): plod této rostliny; (4) adj/subst., lid. (Hond, Mex, Nik): hloupý; hlupák, blbec, tupec; viz též: *güevón*; (5) (Mex): druh akácie; (RAE). • (6) (Mex, Guat, Hond, Ven): strom, keř *Leucaena leucocephala*; ► okrasná dřevina používaná ke zkrášlení okrajových částí města díky schopnosti rychle zakořenit; (7) (Hond, Mex, Guat): baňatá láhev na víno; (8) (StřAm; Guat): krám, harampádí; (9) (StřAm): budižkničemu, zavrženíhodný člověk; (10) (Mex): vědro, kýbl; (11) lusk s jedlými semínky; (12) ~ **cirián** (**cirial**) (Mex): strom *Crescentia alata*; ► má široké využití v léčitelství, z plodu se vyrábí sirup, který se užívá proti poruchám dýchacího ústrojí, např. kašli; astmatu, bronchitidě, tuberkulóze, atd.; podává se také jako lék při gynekologických obtížích a při kožních problémech; (13) **el que desde chico es ~, hasta acocote no para; el que para ~ nace, hasta jícara no para** (Mex); kdo se hloupý narodí, hloupým také zůstane; (14) **hacer ~ a uno** (Mex): někoho podvést; (15) **hacerse el ~** (Mex): předstírat hloupého; (16) **no necesitar de ~ para nada** (StřAm, Mex): protloukat se životem bez pomoci druhých; (17) **tener el equipaje del ~: el tapón y la correa** (Mex): vlastnit jen to nejnútnejší k ošacení; (MS). • (18) adj. (Am): ztřeštěný; (19) m. (Am): ztřeštěnec; (20) (Am): dýně; (21) **de ~** (Mex): těžko; (22) **quedar como los ~s colgando** (Mex): utřít nos, hubu v čem; (JD). • (23) m. (← nah. *huaxin* „druh byliny“) (Mex): nádoba z dýňovitého plodu; (24) adj. (Mex): hloupý, pošetilý; (25) **hacerse ~** (Mex): předstírat nevědomost; (26) **hacer ~ a uno** (Mex): podvést, obelhat, ošálit někoho; (AHM). • (27) **el que desde chico es ~, hasta acocote no para** (Mex): kdo je hloupý v mládí, zůstane hloupý i ve stáří; (28) **más vale guajito tengo, que no acocote tendré** (Mex): lepší vrabec v hrsti, nežli holub na střeše; (29) **no necesitar de ~ para nadar** (Mex): vystačit si sám, bez cizí pomoci; (MM). • (30) (StřAm, Mex; Guat): akácie *Acacia esculenta*; ► z čeledi bobovitých (*Fabaceae*); př.: *para el Güero los mezquites, los guajes, el páramo inmenso y desolado*; ■ Var.: *guajá*, *huaje*; (31) (Am): lagenárie obecná (*Lagenaria siceraria*); ► čes. syn: tykev láhvovitá, indická okurka; druh tykve, dýně; dvouděložná rostlina patřící do čeledi tykvovitých; (BDE; DA). • (32) **ser alguien ~** (Mex): být hlupák; př.: *¡no seas guaje, así no se trabaja!*; (33) **hacer ~ a alguien** (Mex): dělat z někoho blbce, oklamat ho; př.: *la hicieron guaje con la treta del billete premiado*; (34) **hacerse ~** (Mex): předstírat nevědomost za účelem vyhnout se práci; př.: *el empleado se hace guaje toda la mañana y no trabaja*; ► mex. argot *caliche*; (EUM). • (35) (Hond): strom, viz: *tengue*; (36) m., lid. (Salv): sklenice, pohár, nádoba; viz též: *porongo*; (37) (Mex, Hond, Salv): uvařená tykev *guaje*; (38) (Mex, Hond): strom *Vernonia leiocarpa*; ► z čeledi hvězdnicovitých (*Asteraceae*); dorůstá do výšky 12 m; s narůžovělými květy; výluh z květů a listů pomáhá při léčbě astma; ■ Syn.: *acerillo*, *amargosa*, *contigrillo*, *mulule*; (39) lid. (Guat): zbytek; ► patřící do koše; (40) pl., lid.: majetek; (41) (Hond): sváteční oblečení; (42) m., venk. (Hond): jednobarevná kulička na hraní; (43) **hacer ~**, lid. (Mex): ošálit (přelstít) někoho; (DA).

guajeado, -da, adj. (1) (Hond): štramácký; ► argot; (DA).

guajear(se), tr/intr/zvrat. (← nah.) (1) intr. (Mex): předstírat hloupého; dělat ze sebe blba, tvářit se pitomě; (MS, JD). • (2) tr. (Guat): třídít; ► odpad; (3) (Hond): oblékat se elegantně; (DA).

guajén, m. (1) (Kub): černošské vlasy; (2) pačesy; (JD). • (3) viz: *guajey*; (MS).

guajería, f. (← nah.) (1) (Mex): hloupost, pitomost; (MS).

guajero, -ra, m/f. (1) (Guat, Hond): třídič(ka) odpadu; (DA).

guajey, m. (← arw.) (1) (Kub): plod, tykev; (2) guira; ► hudební nástroj; (MS).

guajillo, m. (← nah.) (Salv): keř, malý strom *Genipa edulis*; ► z čeledi mořenovitých; (MS).

guajilote, m. (1) (jvMex; Guat, Hond, Salv): druh stromu z čeledi trubačovitých (*Binoniaceae*); ► má kmen pokrytý krátkými zahnutými trny, téměř válcovitý plod hnědozelené barvy s vláknitou dužinou plnou semínek, které se konzumují uvařené; ■ Var.: *cuajilote*; (MM; DA).

guajinicuil, m. (← nah. *cuahuil*, „strom“ + *necuilli*, „zkroucení“) (1) (jvMex, Hond, Salv): strom *Inga spuria*; ► z čeledi bobovitých (*Fabaceae*); dorůstá do výšky 15 m; listy jsou střídavé; květy mají bělavou barvu; plod lusk je po uzrání nažloutlý; ■ Var.: *guajiniquil*; ■ Syn.: *pepeto*; (DA).

guajiniquil, m. (1) (Hond, Nik): strom *Inga spuria*; viz: *guajinicuil*; (DA).

guajino, -na, m/f. (1) (Portor): prasátko, selátko; (AM).

guajote, m. (1) (Mex): strom *Bursera excelsa*, *B. graveolens*, *B. simaruba*; ► z čeledi březulovitých (*Burseraceae*); viz: *cuajote*; (DA).

guajipal, m. (← nah. *atl*, „voda“ + *cuetzpallin*, „ještěrka“) (1) (Nik): kajman brylový (*Caiman crocodilus*); ► z čeledi krokodýlovitých (*Crocodylidae*); dorůstá do délky 1 m; ocas je bočně zploštělý pro snadné plavání; za hlavou je vyvýšený půlměsíkový záhyb; z kůže se vyrábějí kabelky, boty, pásky; (DA).

guajipupa, f. (1) lid. (Kub): snídaně; př.: *yo tomo la guachipupa a las seis de la mañana*; (2) (Kub): druh punče; př.: *en la fiesta sirvieron guachipupa*; (3) (Kub): šlichta; břecha; př.: *esta pomada es una guachipupa*; (4) (Kub): nechutná limonáda; př.: *eso es una guachipupa*; (DMC).

guajira, f. (1) (Kub, Dom): líbezná a sentimentální lidová píseň; (2) (Kub): krátká košile; viz: *camisa guajira*; (AM, DMC).

guajirada, f. (1) lid. (Kub): nesprávné venkovské chování; př.: *fijate cómo muestra la guajirada*; (2) (Kub): nespěšlost; stydlivost; př.: *quítate esa guajirada de encima que estás muy grande*; (3) ~ **violenta** (Kub): očividně podrazit nohy; př.: *eso que hiciste es una guajirada violenta*; (4) **soltar la** ~ (Kub): z vesnického chování se naučit městským způsobům; př.: *mi primo en dos meses soltó la guajirada*; (DMC).

guajiro, -ra, adj/subst. (← arw. *guajiro*, „pán, mocný muž“) (1) m/f. (Kub): venkovan; (2) hovor. (Kub): osoba s venkovským chováním; (3) hovor. (Kub; Portor): stydlivá osoba; (4) f.: kubánský lidový zpěv s vesnickou tematikou; (5) m/f. (Kol): člověk žijící v kol. departamentu La Guajira; (6) adj. (Kol): týkající se dep. La Guajira; (7) adj., m/f. (Ven): příslušník ind. kmene *guajiros*; guajirský; ► kmen žije ve ven. části poloostrova La Guajira; (8) m. (Kol): jazyk kmene *guajiros*; ► patří do arawacké rodiny; (RAE). • (9) ~, **ra (goajiro, -a)** m/f.; (10) (Ven): člověk z venezuelské části poloostrova Guajira; př.: *dos goajiros de pómulo abierto, de ojo oblicuo, que vinieron a situarse silenciosamente detrás de nosotros acariciando la larga hoja de los machetes*; (RR). • (11) adj. (Kub): vesnický, venkovský; (12) zaražený, nespěšlý; • (13) m/f. (Dom): venkovan(ka); (AM). • (14) ~ **macho**¹ (Kub): buran; (15) f. (Kub): lidový tanec *guajira*; (JD). • (16) adj. (Kub): rolnický, vesnický, venkovský; (17) m/f. (Kub): rolník, vesničan, venkovan; př.: *no hay un solo guajiro trabajando*; (18) adj. (Kol): guajirský; (19) m/f. (Kol): obyvatel provincie Guajira; (BDE). • (20) m/f. (Kub): venkovan, vesničan; př.: *pareces un guajirito con ese sombrero*; (21) adj/subst. (Kub): plachý, stydlivý člověk; př.: *¡salgan a saludar a sus parientes, no sean guajiros!*; ► slang; (RF). • (22) m. (Kub/US): rolník; zemědělec; (SUS). • (23) m., lid. (Kub): Kubánec, který není z Havany; př.: *tú eres guajiro de Consolación del Norte*; (24) (Kub): stydlivý; př.: *es un guajiro, ¿no te das cuenta?, por eso no habla*; (25) **estar como el ~ de Cunagua** (Kub): mít velký den; př.: *míralo, está como el guajiro de Cunagua*; (26) **estar como los ~s** (Kub): být na odchodu; př.: *en esta reunión estoy como los guajiros*; (27) **estar como los ~s en La Habana** (Kub): být nervózní; př.: *hoy estás como los guajiros en La Habana*; (28) **estar hecho un ~ comiendo** (Kub): vyzkoušet všechno, jako kdyby byl kubánský vesničan, který nikdy neviděl jídlo; př.: *Pedro, estás hecho un guajiro comiendo*; (29) ~ **macho**² (Kub): skutečný (odedávna usedlý) vesničan; př.: *él es un guajiro macho*; (30) **llegó el ~ de Cunagua**¹ (Kub): přišel ten, co tu

chyběl; př.: *mira quién viene por ahí, llegó el guajiro de Cunagua*; **(31) llegó el ~ de Cunagua**² (Kub): přišel ten nejchytřejší; př.: *todo en la oficina estaba mal hasta que llegó el guajiro de Cunagua*; **(32) ser un ~ amarrado con lazos** (Kub): být maloměstský, venkovský; př.: *ése no cambia, es un guajiro amarrado con lazos*; ■ Syn.: *ser un guajiro con polainas*; **(33) ser un ~ de Remanganagua** (Kub): patřit do nízké sociální skupiny; př.: *esa gente que ahora está alternando en sociedad no son más que Guajiros de Remanganagua*; **(34) hablar como los ~s** (Kub): mluvit a vyjadřovat se rukama; př.: *él habla como los guajiros*; (DMC). • **(35) adj/subst., lid.** [Š: *campesino, -na*] (Kub, Portor): venkovský, vesnický; venkovan; ■ Syn.: *bajado, bale, buchí, cabecilla, calzonudo, camba, campeche, campeño, campñero, campisto, chagra, chapaco, charralero, chaso, chavelo, cholito, cholo, ejidatario, encaitado, fuerano, gañán, gil, gritador, guacho, guajiro, gueishpo, güiyo, indiano, jibaro, jincho, julunche, larama, lari, llama, maizudo, manudo, manuto, mapache, mediante, monterolo, montubio, patarrajada, patrullero, penco, pinganillo, piñico, pisante, poblano, polo, poloncho, runa, sunicho, tata, tatala*; **(35) ~ ñongo/ñonga** (Kub): buran(ka), zabedněnec; (DA).

guájiro, -ra, m/f. (1) (Guat): Středoameričan(ka), který se nenarodil v hlavním městě Ciudad de Guatemala; ■ Var: *guáfiro*; (AM).

guajirón, m. (1) lid. (Kub): o muži: vypadající dobře, ale bez společenského postavení; př.: *es un guajirón y no cambiará nunca*; (DMC).

guajito, m. (← nah.) (1) (Mex): rostlina; **(2) más vale ~ tengo, que no acocote tendré** (Mex): lepší vrabec v hrsti, nežli holub na střeše; (MS).

guajojó, m. (1) (Bol): pták *urutaú* (*Nyctibius griseus*); ► z čeledi *Nyctibidae*; noční pták o velikosti asi 30 cm, olovené barvy, s krátkým zobákem a černýma očima, které jsou lemovány žlutými víčky; jeho zpěv vzbuzuje obavy (podobně jako sýček);* (MM; DA).

guajolota, f. (1) (Mex): krůta; **(2) kurva**; (JD). • **(3) (Mex): houska plněná kukuřičným pirohem tamal**; (DA).

guajolotada, f. (← nah.) (1) (Mex): shluk krocánů, hejno krocánů; **(2) lid.:** hloupost, pitomost, blbost; viz též: *pendejada*; **(3) krocání hody**; (MS). • **(4) lid. (Mex): nemotornost**; (DA).

guajolote, -ta, adj/subst. (← nah. huey, „velký“ + xolotl, „zvířecí předmět“) **(1) m.** (Salv, Hond, Mex; StřAm): krocán; **(2) adj/subst.** (Mex, StřAm): hlupák, blbec, ťulpas, tupec; hloupý, pošetilý, tupý, natvrdlý; (RAE, MS, MM). • **(3) (US): španělský vodní pes**; **(4) ~ montés** (Mex): krocán paví; **(5) cabildo de ~s** (Mex): shluk hlupáků; **(6) sólo los ~s mueren la víspera** (Mex): v předvečer (svátku) umírají jen krocáni, lidé se nemají čeho bát, jejich hodinka také jednou přijde; každý má den smrti už dopředu určený; (MS, MM). • **(7) (Mex): krocán divoký** (*Meleagris gallopavo*); ► vyskytuje se hlavně v Severní Americe; žíví se malým hmyzem, semínky a rostlinami; př.: *una señora vino a reclamar unos tanques de gas que le habían desaparecido de la azotea; después otra unas gallinas y unos guajolotes*; (AHM, BDE). • **(8) (sevMex, Louis/US): vodní mlok**; (SUS). • **(9) m/f. (Mex, Hond, Salv, Nik): krocán divoký** (*Meleagris gallopavo*); ► z čeledi hokovitých (*Cracidae*); viz: *chompipe*; **(10) m/f., lid. (Portor): povaleč**; (DA).

guajolotito, m. (← nah.) (1) (Mex): lesňáček *Setophaga picta*; ► zpěvný pták z čeledi lesňáčkovitých (*Parulidae*); dorůstá do délky 12 cm; hřbet, hlava a zobák jsou černé; břicho má jasně červené; na křídlech má bílý proužek; vnitřní část ocasu je rovněž bílá; (MS).

guajolotón, -ona, adj. (← nah.) (1) (Mex): hloupý, pitomý; (MS, AHM).

guajón, m. (1) (Portor): strom (*Nectandra rectinerviia, Licaria capitta, Ocotea banouliana, Phoebe*); ► z čeledi vavřínovitých (*Lauraceae*); viz: *aguacatillo*; **(2) (Mex): žába** *Eleutherodactylus cooki*; ► z čeledi *Eleutherodactylidae*; tělo je zabarveno do hnědožluta; u samečků je krk a část břicha žluté; (DA).

guajote, m. (1) (Per: Ica): směs pražených oříšků, kousků kokosu, anýzového cukroví, mandlí a rozinek; obvykle se přidává i kukuřice a pečené fazole; (AM).

guajuco, -ca, adj. (← nah. cuahuil, „strom“ + xococ, „kyselý“) **(1) (Salv): zahnívající, zkažený**; ► o jídle; (DA).

guajurú, m. (← port. goajurú) (1) (JižAm): keř *Chrysobalanus icaco*; ■ Var.: *guejurú*; (MS).

gual, m. (1) (Kol): kondor krocánovitý, sup antilský; (JD).

guala, f. (← map. *wala*) (1) (Chil; jižArg): vodní pták *Podiceps major*; ► z čeledi potápky (*Podicipedidae*); dorůstá do délky 78 cm; s plovací blánou, nazelenalým zobákem, tmavočerveným peřím a bílou hrudí; ■ Var.: *huala*; (2) (Kol): dravý pták druhu *aura* (*Cathartes aura*); ► z čeledi kondori (*Cathartidae*); dorůstá do délky 76 cm; s nahnědlým až černým peřím; holá hlava má tmavě červenou barvu; vnitřní strana křídel je dvoubarevná (černá a bělavá); má dlouhý ocas a narůžovělé nohy; ■ Syn.: *catalineja, cataneja, noneca, oripopo, peroquí cabeza roja, soncho, zonchiche, zoncho, zope*; (RAE; DA). • (3) (← map.) (Kol, Chil, Ven): slípka skvrnitoboká; (MS). • (4) (Ven): viz: *gual*; (JD).

gualacate, m. (1) [Š: *armadillo*] (SevArg): pásovec velký; (MM, DA).

gualache, m., viz: *guarache*; (MS).

gualaicho, -cha, adj/subst. (← aim., ← keč. *walaychu*) (1) lid. (Bol): nezbedný, rozpustilý, darebácký (o dítěti); (RAE; DA).

gualambeao, adj., vulg. (1) (Kol): senilní; (2) opilý, podnapilý; (AM).

gualambear, tr. (1) (Kol): přivést někoho na mizinu, zruinovat; (AM).

gualanday, m. (1) (Kol): žakaranda mimózolistá; ► *Jacaranda mimosifolia*; korpulentní strom z čeledi trubačovitých, s nachovými květy; semínka jsou tmavá; listy, kořen a kůra mají léčebné účinky; ■ Syn.: *piñón de oreja*; (RAE).

gualanguearse, intr. (1) (jzKol): houpat se; (DA).

gualataco, -ca, adj. (1) venk. (Ekv): hliněný nočník; (DA).

gualato, m. (1) (Chil): druh motyky nebo krumpáče; (AM).

gualaychear, intr. (← keč. *walaychu*, „hravý“) (1) dělat neplechu; viz: *walaychear*; (LM).

gualaycho, -cha, adj/subst. (← keč. *walaychu*) (1) výtržník; viz: *walaycho, -cha*; (LM).

gualayco, m. (← aim.) (1) (Arg): špinavý a neposlušný jedinec; (MS).

gualcachía, m/f. (1) f. (Salv): pták *Campylorhynchus rufinucha*; ► z čeledi střízlíkovitých (*Troglodytidae*); viz: *curruchiche*; (2) m/f. (Mex): žvanil(ka); (DA).

gualdivia, f. (1) (Kol): pták kvakoš noční (*Nycticorax nycticorax*); ► z čeledi volavkovitých (*Ardeidae*); viz: *guaco*; (DA).

gualdrapa, adj/subst.; (1) f. (Per): libové maso; šlachovité maso; př.: *allí —rojos y blancos— estaban restos de una oveja: lanas, gualdrapas y huesos revueltos*; (RR). • (2) pl., lid. (výchBol): staré (opotřebované) oblečení; (3) adj/subst., lid.: člověk štíhlé postavy; štíhlý, útlý; (4) f. (Nik): ochablá (visící) kůže; (DA).

gualdrpear, intr. (1) (Kub): kráčet pomalu; ► o koni; (AM).

gualdrapo, m. (1) (Nik): hadr, cár; (DA).

guale, m. (1) (Kol): přenes.: smutek, deprese; (AM). • (2) (Kol): rozmrzlost; (3) viz: *gual, guala*; (MS, JD).

gualebas, adj/subst. (1) (Dom): člověk s velkýma nohama; (DA).

gualeguay, m. (1) (Arg): strom pepř růžový (*Schinus molle*); ► z čeledi ledvinovníkovitých (*Anacardiaceae*); viz: *pirul*; (DA).

gualeguesa, f. (1) (Mex: Oaxaca): způsob sklizně se vzájemnou pomocí sousedů; (AM).

gualeta, f. (1) (Chil): klapka na uši; (AM). • (2) (Mex): plovací ploutev; ► pro potápeče; (3) lid: přesahující část věci; (DA).

gualetazo, m., vulg. (1) (Chil): rána, úder; (AM). • (2) (Chil): plácnutí; *facka*; (JD; DA). • (3) m. (Chil): mávnutí ploutví; (DA).

gualetudo, -da, adj. (1) (Kost): s velkými chodidly; ► o osobě; (AM).

gualfarina, f. (1) lid. (Kub): silný a nekvalitní alkohol; ■ Var.: *guafarina*; (DA).

gualgura, f. (1) (Ekv: Esmeraldas): mýtická postava, která pípá a napodobuje kuře; (AM).

gualí, m. (1) (zápKol): infantilní náboženský zpěv; ► je zpíván černochoy, když umře dítě; (DA).

gualicho, m. (← map. *gualicho*, jméno, které dali indiáni Tehuelches duchu zla) (1) (Arg, Urug): kouzlo, čáry (praktiky čarodějí); (2) (Arg, Urug): kouzelný předmět; (RAE). • (3) lid. (Arg; Ekv, Bol, Urug): nápoj lásky; mocný amulet, ne nutně zlý; př.: *nenguna (ninguna) mujer quedrá (querrá) tener amores conmigo; yo le pido, pues, ya que tan poco me ha agracio, que me dé un gualicho pa podérmelas conseguir*; (RR). • (4) (szArg, Bol, Chil, Urug): ďábel, zlý duch; ■ Var.: *walicho*; (5) (Arg, Bol, Chil, LaPla): zakletí, uřknutí, ublížení; (6) (Arg; Urug): mocný talisman; (7) (Arg): lektvar; (8) **tener** ~¹ (Arg, Chil): nedůvěřovat

někomu, podezírat někoho; (MS). • (9) (Arg, Bol, Chil): vztekloun; (AM). • (10) **tener** ~² (Arg): být očarován; (JD).

gualina, f. (1) (Kol: Manizales): lék pro utěšení smutku nebo deprese; (AM).

gualingo, -ga, adj/subst. (1) f. (zápHond): keř *Posoqueira latifolia*; ► z čeledi mořenovitých (*Rubiaceae*); viz: *chintorolo*; (2) adj., lid. (Ekv): nestabilní, vrtkavý; ► o konstrukci či kostře; (DA).

gualiqueme, m. (1) (Hond): strom *Erythrina berteroana*; ► z čeledi bobovitých (*Fabaceae*); vyskytuje se od Mexika až po Kolumbii; dosahuje až do výšky 10 m; má ostré trny na kmeni a větvích, trojlístkové listy; květy jsou červené v hroznu a plod je v pochvě s mnoha semínky šarlatově zbarvenými s černou skvrnou; kůra a květ se v odvaru využívají v tradiční medicíně; viz též: *bucare*; ■ Var.: *elequeme*; ■ Syn.: *machete, machetico, mampolo*; (RAE; MM; DA). • (2) m. (Hond, Salv, Nik): červená fazole s černým středem; ► používá se při věštění; (3) (Hond, Nik): jedlý květ stromu *Erythrina berteroana*; ► obalí se ve vajičku a smaží se na oleji; (DA).

guallallo, m. (1) (Per): bůžek, idol, kterému Peruánci obětovali; (MM).

guallarse, tr/intr. (1) tr. (Dom, Portor): zranit se; (2) intr. (Dom): splést se; viz: *guayarse*; (DA).

guallata, f. (1) (Per, Bol): husice andská (*Chloephaga melanoptera*); viz: *guayata*; (DA).

guallatas, f., pl. (1) (Andy): husice andské; ► ptáci z řádu vrubozobých, kteří obývají horská prostředí Jižní Ameriky; (MM).

guallaviza, f. (1) sdílení; (MM).

gualle, m. (← map.) (1) (Chil): pabuk šikmý; (MS).

gualliento, m. (← arw.) (1) (Chil): místo výskytu pabuku šikmého; (MS).

gualliería, f., viz: *gualliento*; (MS).

guallipén, m. (← map.) (1) (Chil): mytologická postava; ► bytost s ovčím tělem, telecí hlavou, skroucenýma nohama a ošklivou srstí; uhranutím deformuje plody nenarozených dětí; (2) (Chil): člověk se zdeformovanou nohou nebo špatnou pleť; (3) hlupák, prostáček; (4) člověk nebo zvíře s nohama do "O"; (5) neschopný a rozmazlený člověk; (MS). • (6) (Chil): tlouštík; (7) **de** ~ (Chil): praštěný pytlek; ► přihlouplý; (JD).

guallo, m. (1) (Dom, Portor): struhadlo; viz též: *guayo*; (DA).

guallón, m. (1) (Dom): škrábnutí; ► povrchová rána; viz: *guayón*; (DA).

gualmo, m., lid. (1) (jzKol): lopata, rýč; viz též: *paleta*; (DA).

gualo, m. (1) (Per): ropucha obrovská (*Bufo marinus*); ► z čeledi ropuchovitých (*Bufo*); dorůstá do délky 15 cm; se suchou a bradavičnatou kůží; jedovatá; ■ Syn.: *maco pempén*; (2) m., venk. (jžEkv): akorát zralá kukuřice; (DA).

gualpón, m. (1) (záp a jzKol): kůlna, přístřešek; viz: *galpón*; (DA).

gualtaco, m. (1) (Ekv, Per): strom *Loxopterygium huasango*; ► z čeledi ledvinovnickovitých (*Anacardiaceae*); viz: *hualtaco*; (DA).

gualtrapear, intr. (1) (Kub): viz: *gualdrapear*; (AM).

gualul, m. (1) (Mex): mýdelník pravý (*Sapindus saponaria*); ► strom z čeledi mýdelníkovitých (*Sapindaceae*); viz: *jaboncillo*; (DA).

gualulo, m. (1) (Per: Ayacucho): indiánská flétna; (AM).

gualve, m. (← map. *walwe*, „kukuřičné pole“) (jžChil): bahnitý, bažinatý terén; (RAE; DA).

guama, f. (1) (Kol, Ven; Guat, Dom, Ekv, Salv): plod stromu inga; ► lusk je půl metru dlouhý a 4 cm široký, je plochý, neohebný, tmavohnědý a pokrytý chmýřím; oválná semínka jsou pokryta jedlou bílou velmi sladkou hmotou jako chumáč bavlny; ■ Syn.: *jiquinicuil*; (2) (Kol): strom inga; (3) hovor. (Salv): lidská noha; (RAE). • (4) (← arw.) (Kol, Kost, Ekv, Guat, Dom, Ven): inga jedlá; (5) (StřAm, Kol, Ven; Salv): lež; viz též: *mentolina*; (6) (Ven): výsměch, fiasko; (7) (Kol): pohroma, kalamita; (8) (Kol): velké chodidlo nebo ruka; (9) (Kol): penis; (10) (Kol): nahromaděná krev v kohoutím hrdle (v hantýrce milovníků kohoutích zápasů); (11) (Kub): velký hlemýžď; (12) (střKol, Ven): nepříjemnost, obtíž; (13) (Kol): nechutnosti, urážky; (14) ~ **pelusa** (Kol): strom Inga; (15) **estar en la** ~ (Ven): být spokojený se svým osudem; (16) **ni de** ~ (Ven): ani náhodou; (17) **más limpio que pepa de** ~ (Kol): chudý jako kostelní myš; (18) **pelo de** ~ (Ven): klobouk z bobří kožešiny; (19) ¡**qué** ~! (Kol): sakra!, ach jo!, jé!; (20) **salir como pepa de** ~¹ (Kol): vzít do zaječích; (21) **salir como pepa de** ~² (Kol): bez potíží odejít; (MS). • (22) (Am): pitomý vtip; (23) (Kol): pracka, hnáta; (24)

(Ven): smůla, otrava; **(25) ¡qué ~!** (Ven; střKol): to je otrava!; (JD). • **(26) lid.** (Dom): bankovka o hodnotě 1 peso; viz též: *peso*; **(26) (Per):** babelka řezanovitá (*Pistia stratiotes*); ► vodní rostlina z čeledi áronovitých (*Araceae*); viz: *lechuguilla*; **(27) (Per):** tokozelka vodní hyacint (*Eichornia crassipes*); ► z čeledi modráskovitých (*Pontederiaceae*); plovoucí trvalka; má plovoucí oválné listy; nápadné květy jsou fialové až namodralé; **(28) (Salv):** boty; **(29) pistole**; ► mezi vojáky; (DA).

guamá, m. (← ind.) **(1)** (Kub, Portor): luskovitý strom, jehož plodem je *guama*; ► pěstuje se za účelem vytvoření stínu na kávových plantážích; (MM). • **(2) lid.** (Kub): bravo!; ► výkřik, který zazní, když orchestr hraje dobře; př.: *¡guamá! ¡sigan tocando así! ¡guamá!*; **(3) ser fuerte como un ~ candelón** (Kub): být velice silný; př.: *Juan es fuerte como un guamá candelón*; (DMC). • **(4) (Kub):** strom *Lonchocarpus domingensis*; ► z čeledi bobovitých (*Fabaceae*); až 15 m vysoký, s hnědou kůrou a růžovými květy; dřevo se využívá ve stavebnictví; **(5) (Portor):** strom, viz: *chalagüite*; **(6) (Portor):** ryba; viz: *marao*; (DA).

guamache, guamachi, m. (1) (Ven): keř *Pereskia guamacho*; viz: *guamúchil, guamacho*; (MS; DA).

guamacho, m. (1) (Kol, Ven): keř *Pereskia guamacho*; ► z čeledi kaktusovitých (*Cactaceae*); dorůstá do výšky 6 m; málo rozvětvený; listy jsou oválné; květy mají žlutou barvu; dřevo se užívá na výrobu ohrad nebo hrazení; **(2) plod keře *Pereskia guamacho***; ► má průměr 2 cm; kulatý a sladkokyselá chuť; ■ **Var.: *guamache***; (DA).

guamal, m. (← arw.) (1) (Kol, Ven): místo výskytu stromu inga; (MS). • **(2) (Portor):** místo výskytu stromu *Lonchocarpus domingensis*; (DA).

guamán, m. (← kič.) (1) (Ekv, Per, SevArg): sokol; (MM).

guamanga, f. (1) (Per): kámen z oblasti Huamanga (Peru); ► vulkanická sedimentární hornina, většinou bílá nebo našedlá; (AM).

guamaní, (1) (Ekv): údolí, dolina; povodí; **(2) provincie**; (MM).

guamaya, m. (1) (Hond): strom *Lonchocarpus minimiflorus, L. guatemalensis, L. hondurensis*; ► z čeledi bobovitých (*Fabaceae*); dorůstá do délky 12 m; viz: *chaperno*; (DA).

guamazo, m. (← arw.) (1) (Ven): šlehnutí, švihnutí; **(2) (Mex, Ven; Guat, Kost, střKol, Ekv):** velká rána, řacha; (MS; DA). • **(3) (Ven; Mex, StřAm, Kol):** políček; pohlavek; rána; ► úder kamenem nebo jiným předmětem; náraz po zakopnutí; úder při pádu na něco tvrdého; př.: *unos cuantos guamazos, bien arrequitaos, que se llevó el patiquín*; (RR). • **(4) (Am):** loknutí, hlt; (JD). • **(5) lid. (Mex; Hond, Salv):** rána pěstí; bouchnutí; facka; (BDE, AHM; DA). • **(6) (Mex; Guat, Ven):** tvrdá rána, šlupka, pecka, bomba; viz též: *cabronazo*; př.: *Victor se resbaló y se dio tremendo guamazo en la cabeza*; **(7) (Ven):** panák, alkoholický nápoj, alkohol; př.: *nos metimos otro guamazo de ron antes de despedirnos*; ► slang; (EUM, RF). • **(8) lid. (Salv):** pád, spadnutí; viz též: *derribada*; **(9) lid. (Ven):** doušek, hlt, panák; viz též: *copetín*; **(10) echarse un ~, lid. (Ven):** vypít alkoholický nápoj na ex; **(11) (Hond):** rána (řez nebo seknutí) mačetou; **(12) lid. (Guat):** dešťová přeháňka, průtrž mračen; (DA).

guambas, m/f., pl. (1) m. (Kost): hloupý (pošetilý) člověk; (AM). • **(2) f. (Salv):** boty; (DA).

guambía, f. (1) (Kol, Ven): taška z provázků agáve; (AM).

¡guambia!, citosl., hovor. **(1) (Urug):** pozor!, bacha!; (RAE).

guambiano, adj/subst. (1) (Kol aj.): příslušník ind. kmene Guambiano; **(2) příslušné adjektivum** (guambianský); **(3) jazyk kmene Guambiano**; ► většina studií jej řadí do jaz. rodiny čibča, skupiny *guambiano-kokonuco*; ► kmen žije v záp. části centrálního pohoří, v departamentu Cauca; na kol. území se roku 1997 počet členů odhadoval na 20.782 obyvatel rozmístěných na 18.521 ha; (S03).

guambiar, tr. (1) (Salv): (na)mlátit, (na)řezat, (z)bít; (AM).

guámbito, -ta, m/f. (1) (Kol): dítě, děcko; př.: *el guámbito de Liliana ya cumplió dos años*; viz též: *nené, guambra*; ► slang; (RF). • **(2) (Kol):** dospívající člověk; (DA).

guambo, m. (1) (Ekv: Esmeraldas): malá mačeta; **(2) zelený banán**; (AM).

guambra, m/f. (1) m. (← kič. *huambra*) (Ekv): chlapec, mládenec, dítě, mladík; (RAE). • **(2) m. (Kol: Nariño, Per: Junín, Ancash):** indiánský kluk nebo míšenec; (AM). • **(3) f. (Am):** děvče; (JD). • **(4) m/f. (← keč.) (Ekv):** indiánské dítě; míšenecké dítě; př.: *los niños de la escuela, ¡los guambra!*; (BDE). • **(5) m/f. (← keč.) (Ekv; jzKol):** mladík, chlapec, slečna, adolescent, výrostek; př.: *mira, guambra, vamos a jugar fútbol*; ► slang; (RF). • **(6) f., lid.,**

venk. (jzKol, Per): holčička; viz též: *chiquito*, *-ta*; (7) m/f., lid. (jzKol): dítě, děcko; viz též: *nené*; (DA).

guambuyú, m. (1) (Kol: Riohacha): vlivná, mocná osoba; (AM).

guame, m. (1) (Portor): jednoduchá věc na práci; (RAE). • (2) **lid.** (Portor): hračka, jednoduchá záležitost; př.: *para Rodolfo reparar computadoras es un guame*; ► slang; (RF). • (3) **ser un ~** (Portor): být něco hračka; (4) **lid.** (Portor): lehká práce, dobře ohodnocená; ■ **Syn.:** *guiso*; (DA).

guamear, intr. (1) (Dom): usilovně pracovat nebo bojovat; (AM).

guamica, f. (1) (Kub): holub vavřínový; ► vzácný a plachý druh Kanárských ostrovů; je asi 40 cm veliký a šedohnědě zbarvený; (MM).

guamichi, m. (1) (Mex: Querétaro): plod *Echinocactus*; ► rod severoamerických kaktusů; (AM).

guamiey, m. (1) (Dom): strom *Hernandia sonora*; ► z čeledi stukačovitých (*Hernandiaceae*); viz: *mago*; (DA).

guamil, m. (← nah. *huacqui*, „suchý“ + *milli*, „oseť, setba“) (1) (Hond): zemědělská půda ponechaná během více než jedné sklizně bez využití (k odpočinku), zarostlá **bujnou** vegetací; (2) **venk.** (Hond; Mex): strniště, pohrabiny (pole po žních); (RAE). • (3) (Hond, Guat): plevel rostoucí na poli; (4) (Hond, Guat): horská osevní plocha; (5) **venk.** (Mex; Guat): strniště, houští; (6) (Mex): sad; (7) (Mex; DA): vymýcená půda, mýcení; (MS). • (8) ~ **de hacha** (Hond): pole ležící ladem (úhorem); ► více než 6 let; (9) **estar como vaca en ~**, **venk.** (Hond): mít se jako prase v žitě; ■ **Var.:** *huamil*; (DA).

guamilal, m. (1) **venk.** (Hond): skupina polí se strništěm; (DA).

guamilar, m. (1) **venk.** (Hond): pole ležící ladem (úhorem); ► více než 2 roky; (DA).

guamilería, f. (1) **venk.** (Hond): skupina polí se strništěm; (2) strniště; (DA).

guamis, m. (1) (Mex): panovnice, vladařka; (DA).

guamizal, m. (1) **venk.** (Hond): strniště, houští; (DA).

guamo, m. (← arw) (1) druh amerického stromu čeledi citlivkovité *Mimosaceae*; ► vysoký 8 až 10 m; má hladký tenký kmen, střídavé listy složené z oválných listečků a bílé květy v klasech s hedvábným chmýřím; jeho plod je *guama*; pěstuje se za účelem vytvoření stínu na kávových plantážích; (2) (Kub): dechový nástroj vyráběný indiány; ► vyluzuje drsný zvuk slyšitelný na velkou vzdálenost; (RAE). • (3) strom; viz: *guama*; (4) ~ **bejuco**, ~ **blanco**, ~ **cimarón**, ~ **bob**, ~ **caraoa**, ~ **churino**, ~ **de hierro** (Kol, Ven; Guat, Hond, Salv, Dom, Ekv): strom inga; viz: *guama*; (MS). • (5) (Kub): mušle, škeble, ulita; (AM). • (6) (Kub): chleběrna; ► ústa; (JD). • (7) (Portor): křídlatec veliký (*Strombus gigas*); ► mořský hlemýžď z čeledi *Strombidae*; (8) (Salv): strom *Indigo*; ► z čeledi bobovitých (*Fabaceae*); dorůstá do výšky 15 m; kmen má rovný a válcovitý; vnější kůra je kaštanové barvy; vnitřní kůra má barvu načervenalou; koncové větvičky jsou ochlupené; listy střídavé; s bílými květy a luskovitými plody; (DA).

guampa, f. (← keč. *wákkhra*) (1) **venk.** (Arg, Urug, Bol; Chil, LaPla; Par): paroh, roh; (RAE, BDE; DA). • (2) **hovor.** (Urug; Par, Arg): parohy (manželská nevěra); (3) **clavar la ~**, (Urug): nasadit parohy; (4) **hovor.** (Urug): zemřít, zesnout, zhebnout, natáhnout bačkory; (RAE). • (5) ~ (**huampa**), f. (Per): druh holuba; př.: *puedes matar huampas al vuelo*; (6) (Par; Arg, Urug, Bol): pohár vyrobený z dobytčího rohu; př.: *numerosos grupos jugando al truco y bebiendo interminables guampas de mate frío*; (7) **clavar las ~s** (Arg): zemřít, zhebnout; natáhnout bačkory; př.: *lo usan todavía los viejos políticos de ahora, que se eternizan en el poder y no se deciden a clavar las guampas*; (RR). • (8) (LaPla): paroháč; (9) (LaPla): zbabělec, bezcharakterní člověk; (10) ~ **chata** (LaPla): srab, slaboch, naivka; (11) ~ **de orines** (LaPla): imaginární místo, kam se posílají duše viníků; (12) ~ **de sal** (LaPla): nádoba na sůl z dobytčího rohu; (MS). • (13) (Par): nádoba na nápoj *tereré*; ► vyroben z listů maté a studené vody; v některých krajích přidávají i léčebné byliny; (14) ~ **chata**, **lid.** (Urug, Arg): paroháč; (DA).

guampada, f. (← keč.) (1) (Chil): dlouhá vysoká sklenice; (MS).

guampampiro, m. (1) **lid.** (Kub): přítel; př.: *oye, guampampiro, párate ahí*; ■ **Syn.:** *acere*, *batíviri*, *candela*, *monstruo*, *tigre*; (2) **ser un viejo un ~** (Kub): být oplzlý stařec; př.: *tan viejo y es un guampampiro, hay que ver para creer*; (DMC).

guámpar, m., viz: *guámparo*; (MS).

guámpara, f. (1) (Kub): druh mačety; ► *slouží na sekání cukrové třtiny*; př.: *agarré por la guámpara y los hice correr*; (AM, DMC; DA). • (2) (Kub): makovice; ► *hlava*; (3) **parece una ~** (Kub): má hlavu jako škopek; (JD). • (4) (Kub): revolver; př.: *me tiró con una guámpara nueva, que llevaba debajo de la camisa*; (DMC).

guamparazo, m. (1) lid. (Kub): rána mačetou; př.: *le di un guamparazo en el medio de las nalgas*; (DMC).

guámparo, m. (← keč.) (1) (Chil, Arg, LaPlá): sklenice vyrobená z rohu; viz též: *guampa*; (2) (Arg, Chil, LaPlá): dobytčí roh; viz též: *guampa*; (3) (Arg): nočník, květináč; (4) **guaso (hombre) de ~ y lazo** (Chil): velice vstrojený venkovan; (MS).

guampazo, m. (← keč.) (1) (LaPlá): trknutí, nabrání na rohy; (2) příval smůly; (3) ženská nevěra; (MS).

guampear, tr. (← keč.) (1) (LaPlá): podvést, nasadit parohy; (2) **venk.** (Arg, Urug): potkat, zranit rohy; (MS; DA). • (3) lid. (Arg, Urug): ošidit, oklamat, podvést, **být nevěrný**; ■ **Syn.:** *gorrear*; viz též: *empaquetar*; (DA).

guampiar, viz: *guampear*; (MS).

guámpira, f. (1) lid. (Kub): revolver; př.: *sacó la guámpira y le entró a tiros*; ■ **Syn.:** *la fumina; el hierro; el perfumador*; (DMC).

guampo, m. (← kič. *huampu*, ← aim. *juampu*, „kanoe, člun, plavidlo“) (1) (Ekv): malé plavidlo vyrobené z kmene stromu; (AM). • (2) (Per): korek, zátka; (MM).

guampón, -ona, adj/subst. (← keč.) (1) adj., **venk.** (Arg): **s velkými rohy**; (MS; DA). • (2) adj/subst.: **paroháč, podváděný**; ► **o osobě**; (DA).

guámpora, f. (1) (Kub): krátká mačeta s širokou čepelí užívaná na sekání cukrové třtiny; (RAE).

guampudo, -da, adj/subst. (← keč.) (1) **adj.** (Arg, Bol, Urug; Chil aj.): rohatý; *los corrales eran de piedra; la hacienda era numerosa, flaca y guampuda*; (RR, BDE). • (2) (LaPlá; Arg, Urug): **s velkými rohy** (zvíře); (3) (LaPlá): nešťastný; (MS). • (5) viz: *guampa*; (RR). • (6) **adj/subst., lid.** (Am; Arg: Misiones; Urug): **paroháč; podváděný**; ► **člověk podváděný partnerem**; př.: *Marco es un guampudo; ayer vi a su mujer saliendo de un telo con otro*; ■ **Syn.:** *guampa chata, guampón*; (JD, RF; DA).

guamucho, m. (1) (Mex): strom *Pithecellobium dulce*; ► **z čeledi bobovitých (*Fabaceae*)**; viz: *guamúchil*; (DA).

guamuchi, viz: *guamúchil*; (MS).

guamúchil, m. (← nah. *cuamóchitl*) (1) (Mex): druh stromu čeledi bobovitých *Leguminosae*; ► **trnitý, silný**; jeho dřevo je tvrdé a těžké; (2) **jedlý plod** tohoto stromu; (RAE). • (3) (Mex): strom *Inga pungens*; ► **z čeledi bobovitých**; má jedlé plody; využívá se také jeho kůra; (MS, BDE). • (4) (Mex): strom *Pithecellobium dulce*; ► **z čeledi bobovitých (*Fabaceae*)**; **dorůstá do výšky 8 m**; kmen je trnitý; list je složen ze dvou párů listů podélných; květenství je hlávká; květy jsou malé, voňavé a šedobílé se zeleným nádechem; načervenalý plod je zabořený mezi zakulacenými černými semínky; dřevo tohoto stromu je tvrdé a těžké; ■ **Var.:** *guamucho, huamucho, huamúchil*; ■ **Syn.:** *cañandong, chiminango, dinde, jina extranjera, macochín, muchite, payandé, pinzan, tierra espina*; (DA).

guamuchilar, m. (← nah.) (1) (Mex): alej stromů *Inga pungens*; (MS).

guamuchilera, f. (1) (Mex): alej stromů *Pithecellobium dulce*; ► **z čeledi bobovitých (*Fabaceae*)**; (DA).

guamuchilillo, m. (← nah.) (1) (Mex): akácie *Acacia californica*; ► **z čeledi bobovitých (*Fabaceae*)**; (MS; DA).

guamuco, m. (1) (Kol): bylina *Spigelia pedunculata*; ► **z čeledi logániovitých (*Loganiaceae*)**; **dorůstá do výšky 1 m**; velké hnědé květy mají podobu dlouhých hroznů; (DA).

Guamuta, m. (1) **pertenecer al ~ Yatch Club** (Kub): být původem z nízké společenské vrstvy; př.: *ya sé que él pertenece al Guamuta Yatch Club*; (DMC).

guan, m. (← angl. *one*, „jeden“) (1) **de ~, lid.** (Ekv; zápKol, Per): okamžitě, hned; ► **slang**; př.: *Roberto llegó y de guan se puso a jamear*; (2) **del ~, lid.** (Chil): super, skvělý; př.: *jese tatuaje que se hizo Rubén está del guan!*; ► **slang**; (RF).

guana, f. (← arw.) (1) (Kub): strom *Hildegardia cubensis*; ► z čeledi lejnicovitých (*Sterculiaceae*); okrasná dřevina; dorůstá do výšky 15 m; se srdčitými listy; květy jsou oranžové; plody mají žlutou barvu; lýko z kůry se používá při výrobě sombrér atd.; (2) **caña** ~ (Portor): trst' rákosovitá; ► druh trávy z čeledi lipnicovitých; (MS). • (3) (Kub): žlutě kvetoucí strom; (MM).

guaná, m. (1) (Am): druh indiánské řeči; (MM).

guanabá, m. (1) (Kub): bukač severoamerický; ► *Botaurus lentiginosus*; brodivý pták s širokým a načernalým zobákem, s černou hlavou a částí krku; má dvě spojené bílé peří asi 20 cm dlouhé, zbytek peří je popelavé; oči má velké a nohy žluté; živí se hlavně mořskými plody; (RAE). • (2) (Am): ťululum; (3) kvakoš; ► český název pro dva rody brodivých volavkovitých ptáků; (JD). • (4) (Dom): brodivý pták *Nycticorax violacea*; ► z čeledi volavkovitých (*Ardeidae*); peří má fialové až popelavé, na hřbetě tmavší barvy; černá hlava je s bílými skvrnami a s bílou chocholkou; nohy má žluté; s černým zobákem; (5) (Portor): pták *Nyctanassa violacea bancrofti*; ► z čeledi volavkovitých (*Ardeidae*); viz: *yaboa*; (6) ~ **de la Florida** (Kub): pták kvakoš noční (*Nycticorax nycticorax*); ► z čeledi volavkovitých (*Ardeidae*); viz: *guaco*; (DA).

guanaba, m., hov. (← *guanábana*) (1) (StřAm): hloupá, naivní a důvěřivá osoba; (AM). • (2) (Guat, Salv): plod anony ostnitě (*Annona muricata*); ► z čeledi láhevnikovitých (*Annonaceae*); (3) (Salv): strom anona ostnitá (*Annona muricata*); ► z čeledi láhevnikovitých (*Annonaceae*); viz: *guanábana*; (DA).

guanabacoa, f. (1) **botarse a** ~ (Kub): navštívit kněze na Kubě, aby nás vyléčil, nebo řekl budoucnost; př.: *como estaba enfermo me boté a Guanabacoa*; (2) **darse una vuelta por** ~ (Kub): setřást, zbavit se smůly; př.: *tengo muy mala suerte y me voy a dar una vuelta por Guanabacoa*; (3) **pásate por** ~¹ (Kub): říká se tomu, kdo má smůlu; př.: *volviste a fracasar, pásate por Guanabacoa*; (4) **pásate por** ~² (Kub): hlavu vzhůru!; ► určeno tomu, kdo má špatnou náladu; př.: *¡qué humor! pásate por Guanabacoa*; (DMC).

guanábana, m/f. (1) f. (Am): plod láhevníku; (2) f. (Kub): láhevník; (RAE). • (3) **gotearse como ~ madura**: viz: *gotearse*; (RR). • (4) (Am): ťulpas; (5) ~s, pl. (Am): melouny; ► velké prsy; př.: *¡qué guanábanas las de esa mujer!*; ■ Syn.: *melones*; (JD, DMC). • (6) **estar en la ~** (Kub): mít teplé místočko v (práci); (JD). • (7) (← arw.) (Am; Kub; Mex, Guat, Hond, Salv, Nik, Kost, Pan, Dom, Portor, Kol, Ven, Ekv, Per): plod anony ostnitě (gravioly, *Annona muricata*); ► srdčitého tvaru; má zelenou kůru a bílou dužinu s černými semínky; běžně se vyskytuje na Kubě; viz též: *guanábano*; př.: *Juan pide batido de chocolate, yo jugo de tomate; él helado de guanábana; dame un refresco de Guanábana*; ■ Var.: *huanábana, guanaba*; (BDE; DMC; DA). • (8) **estar en la ~**¹ (Kub): mít se dobře v každém směru; př.: *hace años que él está en la guanábana*; (9) **estar en la ~**² (Kub): žít si dobře; př.: *yo estoy en la guanábana*; ■ Syn.: *estar como guarandol de a peso*; (10) **estar pegado a la ~** (Kub): být u koryta; mít blízko k papalášům; př.: *siempre en cualquier gobierno, está pegado a la guanábana*; (11) **llevar veinte años en la ~** (Kub): žít si po dvacet let dobře; př.: *ese político lleva veinte años en guanábana*; ■ Syn.: *llevar veinte años comiendo masa*; (DMC). • (12) (← antillano) (Kost, Pan, Kub, Portor, Kol, Ekv, Per, Bol; m. Mex, Guat, Hond, Salv, Dom, Kol, Ven, Per): strom *Annona muricata*; ► z čeledi láhevnikovitých (*Annonaceae*); ■ Var.: *huanábana, guanaba*; ■ Syn.: *palo de guanábana*; viz: *guanábano*; (13) (Portor): ježik hnědý (*Diodon holocanthus*); ► mořská ryba z čeledi ježikovitých (*Diodontidae*); dorůstá do délky 50 cm; má velké oči; válcovité tělo je hnědé s tmavými skvrnami; ploutve má paprskovité; ■ Syn.: *peje tamborí*; (14) **caer(se) como ~ madura** (Dom, Portor): ztratit důležité místo, pozici; přijít o významné místo; (15) **caersese como ~ podrida** (Portor): upadnout s velkým rámušem; (16) **estar en la ~**¹ (Ven): mít dobré bydlo; být v suchu; být za vodou; (17) **estar en la ~**² (Ven): zastávat vysoké místo; ► především politické; (18) **poner como ~ de regalo** (Ven): bít, týrat někoho; (19) **cordial de ~** (Portor): osvěžující nápoj; ► připravený z ovoce *guanábana*, cukru a vody; (20) ~ **cimarrona**: ovoce anony horské (*Annona montana*); ► z čeledi láhevnikovitých (*Annonaceae*); je zakulacené a malé tloušťky; kůra má žlutozelenou barvu a trny; (21) **esgolizarse como ~ madura**, venk., lid. (Portor): spadnout na zem; (DA).

guanabanada, f. (1) (Am; Ven): osvěžující nápoj z láhevníku, cukru, vody a ledu; (RAE; DA).

guanabanillo, m. (1) (Kol): láhevnik (strom); ► vyskytuje se na březích Cauca; (2) plod láhevniku; ► podobný plodu *guanábana*, ale mnohem menší; (MM).

guanabanismo, m. (1) (Kol): nevhodný, trapný a sprostý výrok nebo skutek; (AM).

guanábano, **-na**, adj/subst. (← taíno *wanaban*) (1) m. (Mex, Antil, StřAm, Kol, Ven, Per; Guat, Hond, Salv, Dom): strom **anona ostnitá** (*Annona muricata*); ► z čeledi **láhevnikovitých** (*Annonaceae*); pochází z Karibiku a severu Jižní Ameriky; vysoký 6 až 8 m; má krásnou korunu, rovný kmen s hladkou tmavošedou kůrou, lesklé tmavozelené listy vespod bílé; má velké žlutobílé květy a srdcovitý **jedlý** plod s nazelenalou slupkou, slabými ostny, bílou dužinou a černými jádry; **plod** má velmi příjemnou osvěžující chuť; **květy a listy mají léčebné účinky**; ■ **Var.:** *guanábana, guanabo*; ■ **Syn:** *chirimoya, sinini*; (RAE, MM; DA). • (2) m/f. (Kol, Portor, StřAm, Ven): pošetilec; omezenec; hlupák; př.: *le sacaban la lengua y le gritaban viejo guanábano cuando trataba de cautivarlas con los caramelos*; (RR, AM). • (3) m. (Kub): ježek; (MM). • (4) adj., lid. (Portor): **naivní, hloupý**; (5) subst., lid.: **naivka, hlupák, pitomec**; (DA).

guanabima, f. (1) (Kub): plod kokosové palmy; (RAE).

guanabo, m. (1) (Guat): strom **anona ostnitá** (*Annona muricata*); ► z čeledi **láhevnikovitých** (*Annonaceae*); viz: *guanábano*; (DA).

guanaca, adj/subst. (1) (Kol): příslušník ind. kmene Guanaca; ► kmen žije v oblasti Tierradentro, na východ od departamentu Cauca; na kol. území se roku 1997 počet členů odhadoval na 723 obyvatel rozmístěných na 1.000 ha; (2) příslušné adjektivum (guanakský); (3) jazyk kmene Guanaca; ► kvůli silnému vlivu západní kultury se nezachoval; (S03).

guanaca, f. (← nah.) (1) (Mex): masitý podbradek kohouta; (2) lidské ucho; (MS).

guanacada, f. (← *guanaco*, „salvadorský, ze Salvadoru“) (1) (Salv; Hond): spolek Salvaďoranů; (2) f., despekt. (Salv; Hond) typický výraz nebo čin Salvaďorana; (RAE). • (3) (Guat, Nik): kec, blábol, hloupost, drb, klep; př.: *sólo guanacadas escriben en esa revista*; ► slang; (RF). • (4) (Nik): **cetka, tretka**; ► **bezenná věc**; (DA).

guanacas, adj/subst., lid. (1) adj. (Kost): **hloupý, pitomý, naivní, prostý**; (2) subst.: **hlupák, pitomec, naivka**; (DA).

guanacaste, m. (← nah. *cuahuítl*, „strom“ + *nacaztli*, „ucho“) (1) (StřAm, Mex; Guat, Hond, Salv, Nik, Kost): mohutný strom *Enterolobium cyclocarpum*; ► z čeledi **bobovitých** (*Fabaceae*); dorůstá do výšky 35 m; má širokou korunu a bílé květy; **ovoce je ve formě ucha**; **kožovité oplodí má tmavě hnědou barvu**; **semínka jsou tvrdá a malá**; podle něho je nazván národní park Guanacaste v Belize; ■ **Var.:** *conacaste, guanacastle, huanacaste, huanacastle, juanacastle, nacaste, nacastle, nacaxtle*; ■ **Syn.:** *árbol de orejas, carito, corotú, orejero, orejón, parota, piñón de oreja*; (MS; DA). • (2) (Kost, Salv, Hond, Nik): viz: *conacaste*; (RAE; DA). • (3) (Hond, Salv, Nik): **dřevo stromu *Enterolobium cyclocarpum***; ► z čeledi **bobovitých** (*Fabaceae*); používá se ve stavebnictví, v truhlářství a při výrobě kajaků a kánoí; (4) venk. (Hond): **osoba velkého vzrůstu**; (5) **parecer loras en ~** (Hond, Nik): **dělat povyk**; (DA).

guanacastero, **-ra**, adj. (← nah.) (1) (Mex): **týkající se stromu *guanacaste***; (MS).

guanacastle, viz: *guanacaste*; (MS).

guanacaya, f. (1) (Portor): **druh sladké brambory *batata***; (DA).

Guanacia (**guanacia**), f.; (1) [Š: *El Salvador*] (Salv): **Salvádor**; př.: *¿se imaginan lo que la guanacia habría inferido al mundo y a la historia en este terreno?*; (RR).

guanaco, **-ca**, adj/subst. (← keč. *wanaku*) (Am → Š) (1) m. (JižAm; Ekv, Per, Bol, Chil, Arg): **lama *guanako* (*Lama guanicoe*)**; ► **divoký přežvýkavec z jižních And**; z čeledi **velbloudovitých** (*Camelidae*); s výškou v kohoutku 1,3 m; o něco více měří na délku; má malou hlavu s dlouhými zašpičatělými ušima, černé lesklé oči, tlamu s děleným horním pyskem, dlouhý vztyčený zahnutý krk, krátký ocas z jemných žíní, dlouhé hubené nohy s dvěma oddělenými prsty a silnými paznehty; zvíře je pokryto dlouhou lesklou, obvykle tmavohnědou, někdy šedou, rezavou až bílou srstí; na hrudi a na kolenou se objevuje **mozolnatá kůže jako u velbloudů**; **žije v početných stádech**; (2) (Am; Pan): **hlupák, jednoduchá osoba**; (3) (StřAm): **vesnický neotesanec**; (4) (Salv, Hond, Nik): **osoba pocházející ze Salvadoru**; ■ **Var.:** *huanaco*; (RAE; BDE, NET, LM, DA). • (5) (Guat, Salv, StřAm, Kub): **občan Salvadoru či Guatemaly**; ► nebo pokud je mluvčí z Guatemaly, **jméno**

pro Středoameričana, který nežije ve své zemi nebo nepochází z hlavního města; př.: *el indio, para gastar, saca el pañuelo y tiene que desanudarlo a fuerza de uña y dientes, y por eso no gasta tan fácilmente como nosotros que lo andamos, como dice el guanaco Villamil, en todas las bolsas y por puños*; viz též: *guanacia*; (6) (Chil): policejní vůz s vodním dělem; ► používá se na rozhánění demonstrantů; stříká se obvykle voda smíšená s chemickými produkty; př.: *que viene el guanaco y detrás los pacos (carabineros)*; (RR, BDE). • (7) adj., lid. (StřAm, JižAm; Mex, Guat, Salv, Nik, Kost, Par, Arg, Chil,): hloupý, nešikovný; ■ Var.: *huanaco*; (8) (Guat): přezdívka, kterou dali Guatemalci ostatním Středoameričanům; (AM). • (9) m. (Ven): hubeňour; (JD). • (10) adj/subst., lid. (Bol: vall): stydlín; viz též *carachupa*; (11) lid. (Bol: alt/Chuq): jedlík, nenasyta; ■ Syn.: *atración, canino, comelón, condenado, gandido, grosero, gulas, tragón*; ■ Var.: *huanaco, wanaco*; (LM). • (12) adj/subst. (Nik): hloupý, hlupák; př.: *esas dos niñas son demasiado guanacas, siempre vienen a quejarse que los demás las maltratan*; ► slang; (13) (Guat, Nik): jednoduchý, hloupý, prostý; prostřák, pitomec; př.: *mis vecinas son muy guanacas, por eso no me gusta hablar con ellas*; (14) (Guat, Salv; Hond, Nik): salvádorský; Salvadorec; př.: *en Los Angeles encontrarás a los guanacos comiendo en las pupuserías*; ► slang; (RF). • (15) m. lid. (Kub): blbec; hlupák; př.: *Juan es un guanaco*; (DMC). • (16) (Salv aj.), viz: *salvadoreño*; (17) adj/subst., lid. (Kost): obyvatel kantonu Guanacaste; ■ Syn.: *guanacasteco, pampero*; (18) lid. (Chil): člověk, který při mluvení prská sliny; (19) (Bol): asociální, asociál; (DA).

guanaguanare, m. (1) (Ven): racek atlantický (*Larus atricilla*); ► z čeledi rackovitých (*Laridae*); dorůstá do výšky 40 cm; horní část hlavy ja zbarvená do černa; kolem očí má bílé prstence; s dlouhým a tvrdým zobákem; čelo má ploché; křídla jsou společně se hřbetem šedá; krk, břicho, biskup a ocas jsou bílé; jeho zbarvení se mění dle ročních období; ■ Syn.: *gaviota reidora*; (DA).

guanaja, f. (← arw.) (1) (Kub): krůta; (2) **matar la** ~ (Kub): zabíjet čas; (3) **tener parte en** ~ (Kub): zúčastnit se něčeho; (MS). • (4) (Kub): krůta; ► o ženě; (5) **tener su** ~ **guardada** (Kub): mít plné prasátko, mít peníze v punčoše; (JD). • (6) **estar alguien echado como una** ~ (Kub): být unavený; př.: *Juan está echado como una guanaja*; (7) **tener una** ~ **echada en el pecho** (Kub): mít velkou rýmu; př.: *no puedo respirar, tengo una guanaja echada en el pecho*; (DMC). • (8) **tener una** ~ **echada** (Kub): mít úspory pod matrací (v matraci); (DA).

guanajada, f. (← arw.) (1) (Antil; Kub): naivnost, hloupost, pitomost; viz též: *pendejada*; ■ Var.: *guanajera, guanajería*; (MS, DA).

guanajay, m. (1) (Kub): karetní hra *Spanish Monte* nebo *Monte Bank*; ► vznikla ve Španělsku a rozšířila se do Ameriky; (AM).

guanajear, intr., lid. (← arw.) (1) (Kub): jednat jako hlupák; (MS; DA).

guanajera, f. (1) lid. (Kub): dělat hlouposti; př.: *estás siempre en la guanajera*; (2) (Kub): schůze; př.: *sólo hay asientos en la guanajera*; (3) (Kub): nečíslované sedadlo v divadle; př.: *tienes que sentarte en la guanajera*; (4) (Kub): hloupost; kravina; př.: *siempre tiene esa guanajera*; viz: *guanajada*; (DMC; DA).

guanajería, f., (1) hloupost; viz: *guanajada*; (MS). • (2) ~s, f., pl., lid. (Kub): hlouposti, voloviny; př.: *yo no aguanto las guanajerías esas*; (DMC).

guanajero, m. (1) lid. (Kub): blbec; hlupák; př.: *no seas el guanajero, yo sé como son las cosas*; (DMC).

guanajita, f. (1) (Kub): ušetřené penízky; ■ Var: *guanajita echada*; (JD).

guanajo, -ja, adj/subst. (← arw. wanašu) (1) adj., lid. (Kub, Dom; Mex): hloupý, blbý (o osobě); př.: *¡si serás guanaja, Eva! ¡te dije que lavarás la verdura, no que la metieras en la lavadora con la ropa!*; (2) m. (Antil; Kub): krocán; př.: *me voy a comer un guanajo*; viz též: *guajolote*; (RAE, RF; DA). • (3) **hacerse el** ~ (Portor; Kub): dělat ze sebe vola; př.: *ay, no se haga el guanajo, viejo*; (RR). • (4) (Ven): voskovice, svíce; (5) (Ven): kaktus; (6) **sacarse la rifa del** ~ (Kub): utrpět škodu; (MS). • (7) m. (Am): ťulpas; (8) **está hecho un** ~ (Kub): je to hlupák; (JD). • (9) (Kub): peníze; př.: *¿cuándo piensas repartir el guanajo?*; ■ Syn.: *guano*; (10) (Kub): hlupák; blbec; př.: *ése es un guanajo*; (11) **adoptar la actitud del** ~ (Kub): rozzuřit se a nic nedělat; př.: *le volverá a pasar, ¿no ves que adopta la actitud del guanajo?*; (12) **el** ~ **tiene plumas** (Kub): něco ukrytého (o čem nic nevíme); př.: *cuidado, muchachos, que el guanajo tiene plumas*; (13) **el** ~ **seco** (Kub): peníze; př.: *dame, ahora mismo, el guanajo*

seco; (14) **entrar en el** ~ (Kub): dostat se k penězům; př.: *con ese negocio entré en el guanajo*; (15) **ni la cabeza de un** ~ (Kub): nic; př.: *a ése no le doy ni la cabeza de un guanajo*; ■ Syn.: *ni un guanajo relleno*; (16) **sacarse la rifa del** ~ (Kub): mít smůlu; př.: *me he sacado con nuevo empleado la rifa del guanajo*; (17) **ser alguien un** ~ (Kub): být hlupák, blbec, vůl; př.: *¿se casa con ella?, ¡qué guanajo es tu hermano!* (ten tvůj brácha si ji fakt bere?; to je ale kus vola!); (18) **ser un** ~ (Kub): být hloupý; př.: *eres lo más guanajo del mundo*; (19) **soltar el** ~ (Kub): utratit prachy; pustit chlup; př.: *suelta el guanajo que no te lo vas a llevar cuando te mueras* (měl bys pustit nějaký prachy, do hrobu si je stejně nevezmeš); ■ Syn.: *soltar el gallo*; (DMC). ● (20) m., lid. (Kub): peníze, prachy; viz též: *plata*; (21) adj/subst., lid. (Mex, Kub, Dom): hloupý, hlupák; viz též: *güevón*; (22) (Kub): uložené, naspořené peníze; (23) adj/subst., lid. (Kub): nerozvážený, bezohledný člověk; (24) m/f. (Kub): krůta domácí (*Meleagris gallopavo*); ► z čeledi bažantovitých (*Phasianidae*); dorůstá do výšky 1 m; peří má nahnědlé s měděnými odlesky; na křídlech a ocase má bílé skvrny; hlava i krk jsou červené; má kvalitní maso; (25) **tener una ~ echada** (Kub): mít doma schované úspory; (DA).

guanajo!, citosl. (1) (Portor): tupče!, blbče!; ► vyj. slovní napadení; (DA).

guanajón, m. (1) (Kub): donchuán; (JD).

guanajona, f. (1) **ser una mujer** ~ (Kub): být přihlouplá, naivní žena; př.: *esa muchacha es una guanajona, no se da cuenta de nada*; (DMC).

guanajote, -ta, adj/subst., lid. (1) (Kub): hloupý, hlupák; viz též: *güevón*; (DA).

guanál, m. (← arw.) (1) (Kub, Antil): palmový háj; (MS, MM).

guanana, f. (1) (Kub, Ekv, Portor, Ven): husa sněžní; ► *Chen caerulescens*; vodní pták podobný huse, i když o něco menší; když je mladý, má popelavé peří; potom se přemění na bílé s černými letkami (konci křídel); (RAE). ● (2) (Kub): několik druhů rostlin; (MS). ● (3) (Kub): husa; ► o ženě; (JD). ● (4) (Portor, Ven): husa běločelá (*Anser albifrons*); ► z čeledi kachnovitých (*Anatidae*); mláďata mají popelavé peří; v dospělosti mají na břichu peří bílé s černými skvrnami; ■ Syn.: *ganso blanco*; (DA).

guanaquear, tr./intr. (1) tr., venk. (Chil; szArg): lovit lamy guanako; (2) intr., lid. (Guat; Salv, Nik): dělat nebo říkat hlouposti; (AM; DA). ● (3) (Guat): chovat se sprostě; (JD).

guanaquencia, f. (1) (Salv): čin Salvadořana; (DA).

guanaquero, m. (1) venk. (Chil; szArg): lovec vikuní; (MM).

guanaquismo, m. (← *guanaco*, „salvadorský“) (1) (Salv; Hond): typický čin Salvadořanů; (2) (Salv; Hond): způsob mluvení Salvadořanů; (RAE; DA).

guanarpo, m. (1) (Per): keč *Jatropha macrantha*; ► z čeledi pryšcovitých (*Euphorbiaceae*); viz: *huanarpo*; (DA).

guanay, m. (1) (Chil): veslař, člunař; (2) nádeník, který pracuje v přístavech; (3) statný, robustní, silný muž; (AM). ● (4) (← keč.) (Chil, Per): kormorán (*Leucocarbo bougainvillii*); ► patří do čeledi kormoránovitých; dorůstá délky až 68 cm; zbarvení těla je černobílé; zobák je šedočervený; živí se sardelkami; produkuje guanový trus s vysokým obsahem amoniaku a fosforu, tento trus se těží jako surovina pro výrobu hnojiv; (BDE). ● (5) (Kol, Ekv, Per, Chil): kormorán guánový (*Phalacrocorax bougainvillii*); ► z čeledi kormoránovitých (*Phalacrocoracidae*); dorůstá do délky až 70 cm; hlava, krk a hřbet jsou černé se zelenými odlesky nahoře a modrými zespodu; zobák je načervenalý a nohy narůžovělé; ■ Var.: *huanay*; ■ Syn.: *cormorán guanay*; (DA).

guanazo, m. (1) ~ **zunco** (Kub), viz: *gorrión, ser un gorrión ligado con guanazo zunco* (hodně jíst, cpát se); (DMC).

guanca, f., viz: *guanco*; (AM).

guancaco, m. (1) (Bol): viz: *guacanco*; (AM).

guancana, f. (1) (Ekv): savec *Tayassu pecari*; ► z čeledi pekariovitých (*Tayassuidae*); viz: *chancho de monte*; (DA).

guancanalá, m. (1) (Mex): keč *Myrica mexicana*; ► z čeledi voskovníkovitých (*Myricaceae*); ■ Var.: *huancanalá*; viz: *chaclolo*; (DA).

guancao, m. (1) (Hond, Nik): dravý pták *Leucopternis albicollis*; ► z čeledi jestřábovitých (*Accipitridae*); viz: *gavilán blanco*; (DA).

- guancasco**, m. (← *lenca*) (1) (Hond): dohoda o místních slavnostech El Guancasco; ► setkání dvou sousedících vesnic u příležitosti oslavy jejich patronů; doprovázené hudbou a tancem; cíl slavnosti je prohloubit vzájemné styky mezi vesnicemi; **náboženská událost**; (2) (Hond): příspěvek na konání těchto slavností; ► suma, kterou vydá hostitelská vesnice; (RAE; DA).
- guanchaca**, f. (1) (Ekv): vačice *opossum (Didelphis marsupialis)*; z čeledi vačicovití (*Didelphidae*); viz: *tacuacín*; (RAE; DA).
- guanchiche**, m. (1) (Ekv): sladkovodní dravá ryba *Hoplias microlepis*; ► z čeledi *Erythrinidae*; dorůstá do délky 56 cm; živí se malými rybami; samička může vyprodukovat až 115 000 vajíček; (DA).
- guanchinche**, adv. (1) a ~ (Pan): rozkročmo na někom; př.: *cruzó el río con el niño a guanchinche*; (RAE).
- guanco, -ca**, adj., venk. (← *lenca*) (1) (Salv): hrubý, neomalený, vulgární; ► o osobě; (2) hloupý, blbý; ► o osobě; (3) posměvačný; ► o člověku; (4) oslavující svátek *guancasco*; ► o vesnici; (DA).
- guanco**, m. (1) (Hond): člen skupiny lidí, která slaví každým rokem svátky *guancasco* a dává tím poctu místnímu patronovi; (2) (Mex): lesní muž; (3) m/f. (Guat): nevzdělaný/á vesničan/ka; ■ Var: *guanca*; (AM).
- guancoiro**, m. (1) (szArg): včela *Bombus bellicosus*; ► z čeledi *Apidae*; velkého vzrůstu a černé barvy; po těle má žluté jemné chloupky; ■ Var.: *guancoiro, huancoiro, huanquero*; (DA).
- guandajón, -na**, adj/subst., lid. (1) (Mex): zanedbaný, neupravený, nedbalý; (AHM). • (2) adj., lid. (Mex): zanedbaný, nevzhledně se oblékající; (3) adj., lid. (Mex): nedbale, příliš pohodlně se oblékající; (4) adj/subst., lid. (střMex): hloupý, prostý; hlupák, prostáček; ► mex. argot *caliche*; viz též: *güevón*; (DA).
- guandal**, m. (1) (Ekv): zaplavený terén; močál; př.: *¿ya llegamos a los guandales de San Pablo?*; (RR). • (2) (jzKol, zápEkv): les v nížinné oblasti; ► je zde velká vlhkost; často je zaplavován; močalovitého charakteru; (DA).
- guandero**, m. (← keč.) (1) (Andy): nosič már; (MS). • (2) (Ekv): nosič; ► osoba, která přepravuje nemocné, zraněné, či těžké objekty na nosítkách zvaných *quando*; př.: *sin embargo, los blancos festejaron la inauguración de ferrocarril con una alegría que los guanderos no entendieron...; ...los traían en guandos, por el camino que bordeaba las lagunas de Mojanda*; (RR).
- quando**, m. (← keč. *wantu, huandu*), (Kol, Ekv; Pan): druh nosítek nebo trakaře; (RAE). • (2) (Kol, Ekv, Per, Pan, Ven, Chil): nosítka, máry; (3) **llevar en quando** (Andy): nést (na nosítkách); (MS). • (4) (Ekv): rostlina durmanovec (*Brugmansia*); ► z čeledi lilkovitých (*Solanaceae*); dorůstá do výšky 3 m; stonek má dřevnatý; listy jsou velké, střídavé, podlouhlé a chlupaté; samostatně rostoucí nálevkovité květy mají bílou, naoranžovělou nebo načervenalou barvu; uvnitř květů jsou semínka rozmístěna do tvaru ledviny; květy mají halucinogenní vůni; ■ Var.: *quanto*; (5) **en ~** (Ekv): na rameni; (DA).
- guandoca**, f., lid. (1) (Kol): vězení; viz též: *canasta*; (RAE, DA).
- guandú**, m. (1) (Kol, Kost, Pan, Portor, Ven; Dom, Ekv): keř z rodu vikvovitých; ► *Cajanus cajan*; asi 2 m vysoký, vždy zelenkavý, s chlupatými větvemi; listy má podlouhlé, zelené na povrchu a bledé na spodní straně; tyto listy slouží jako potrava pro dobytek; květy má žluté a plody jsou umístěny v chlupaté pochvě, která uzavírá malá semínka; ta jsou velmi výživná, i když trochu tvrdá; (RAE; DA). • (2) (← afr.) (Kol, Kost, Kub, Hond, Pan, Portor, Ven, StřAm, Ant): mestelice, kajan (*Cajanus cajan*); ■ Var.: *gandúa, gandul, guandul, guandur*; (MS). • (3) m. (Dom/US): malá zelená fazole; (SUS).
- guandua** viz: *guadua*; (MS).
- guandul**, m. (1) (Dom; Kol): kajan; holubí hrách; ► béžové plody keře *guandú*; př.: *el Padre Lizano concluyó su comida, moro con guandules, longaniza rehogada, tostones y café*; viz též: *guandú; gandul*; (MS, RR; DA). • (2) **estar como el primer ~** (Dom): být zdravý jako řípa; být silný jako buk; (3) **como el primer ~¹**, lid. (Dom): **trvat na svém rozhodnutí, stát si za svým**; (4) **como el primer ~²**, lid.: v dobré fyzickém stavu, v dobré kondici, zdravého rozumu; (5) **como el primer ~³**, lid.: jako nový; (DA).
- guandur**, m., viz: *guandú*; (MS).

guanear, tr/intr. (← arw.) (1) (Mex): uříznout trs palmy guano; (2) hladit koni hřbet trsem palmy guano; (MS). • (3) (← keč. *wanu*, „hnůj“) intr., lid. (Bol: alt/vall; Chil, szArg): kálet; ► o dobytku; (4) tr., venk. (Bol: alt; Per, Chil, szArg): hnojit půdu; ■ Var.: *wanear*; (LM; DA). • (5) **-la**, lid. (Chil): rozbít, pokazit, zničit něco; (DA).

guanengo, m. (1) (Mex): indiánská košile; (DA).

guaneó, m. (← arw.) (1) (Mex): odříznutí trsu palmy guano; (2) hlazení hřbetu koně trsem palmy guano; (MS). • (3) (Per, sevChil): hnojení půdy hnojem nebo jiným organickým hnojivem; (DA).

guanepe, m. (1) (Ven): druh košíku; ► indiánské ženy v něm nosily své děti na hrudi; (2) m. (Ven): druh houpací sítě; ► na vesnicích sloužila jako kolébka pro děti; (RAE).

guanera, f. (← arw.) (1) (JižAm, Antil; Per, Chil): oblast výskytu palmy guano; (2) (Arg, Portor): polštář naplněný palmovými listy; (MS). • (3) (← keč. *wanu*) (Bol): hnojiště; ■ Var.: *wanera*; (LM). • (4) (Portor): místo zarostlé palmami *guano*; (DA).

guanero, **-ra**, adj/subst. (← arw.) (1) adj. (Per): týkající se palmy guano; (2) **cuchillo** ~ (Am): tropická bylina *Cassia tora*; ► z čeledi bobovitých; (MS). • (3) m/f. (← keč. *wanu*) (Bol): obchodník s hnojem; ■ Var.: *wanero*; (LM). • (4) m., venk. (Portor): příkrývka, peřina; ► naplněná semínky z palmy *guano*; semínka jsou podobná bavlně; (DA).

guaney, m. (1) (Dom): palma *Zombia antillarum*; ► z čeledi arekovitých (*Areceae*); dorůstá do výšky 3 m; listy jsou složené; kmen je pokrytý trny; bílý plod je zakulacený; ■ Syn.: *guanito*, *zombia*; (DA).

guangá, m. (1) **echarle un** ~ (Dom): uškodit, ublížit někomu; viz též: *uangá*; (2) očarování, uhranutí; (MS; DA).

guángara, f. (1) (Dom): pohoršení, pobouření, povyk; (2) (Hond): věc ve velmi špatném stavu; (DA).

guango, **-ga**, adj/subst. (1) (← tarasco *huangoche* „plátno tkané velmi volně“), adj. (Mex; Guat, Salv): široký, prostorný, volný (o šatech); ■ Var.: *guangoche*; *huango*; (RAE, MS, AHM; DA). • (2) **venir** ~ (Mex): být k ničemu; (MS). • (3) ~ (**huango**), m., lid.; (Ekv): cop; ► u indiánů a indiánek; př.: *el cabello es signo de fortaleza y virilidad ... uno de los más fuertes motivos, por los cuales el indígena de algunas comunidades conserva su guango*; viz též: *guangudo*; (4) venk. (Ekv; Per): vřetená příze; chomáček bavlny; ► **pak se z něho přede na kolovratu**; př.: *lo que de los propios no se espera, se recibe mejor de los ajenos, chapurró una de las que estaban en expectativa desde el chozo, conversando con el guango de lana sucia, atravesado en el trípode de capulí sin labrar*; (5) (Mex): mačeta; ► zbraň s krátkou, širokou a lehce zahnutou čepelí; př.: *estamos haciendo la limpia con guango, machete corto y ancho, de punta encorvada*; (RR; DA). • (6) **me viene** ~, lid. (Mex; Guat): kašlu na to, je mi to jedno; ► **vyj. nezájem**; př.: *me siento infeliz con alguien que todo lo acepta y nada le importa; me desespera el ni modo tan mexijaco, el mañana, y el a ver qué pasa y la vulgar expresión me viene guango*; (BDE; DA). • (7) adj. [Š: *aguado*, *blando*] (Guat, Kol, Mex): mdlý, měkký, neživoucí, poddajný, slabý; př.: *cuando le estrechen la mano, no la ponga guanga como pescado muerto*; (RF). • (8) adj/subst., lid. (Dom): hloupý, hlupák; viz též: *güevón*; (9) (Portor): strom albizia saman (*Samanea saman*); ► z čeledi bobovitých (*Fabaceae*); viz: *samán*; (DA).

guangoche, m. (1) (StřAm, Mex; Hond, Salv): hrubá tkanina; druh pytloviny na balení, pokrytí, atd.; ■ Var.: *gangoche*, *gangocho*, *guangochi*; (RAE; DA). • (2) (← tarasco) (StřAm, Chil, Ekv, Mex): hrubá látka; (3) (Hond, Guat, Mex): pytel; (4) adj. (Mex, StřAm): prostorný, široký; (5) (Mex): oteklý, opuchlý; (MS).

guangochi, viz: *guangoche*; (MS).

guangocho, **-cha**, adj/subst. (1) adj. (Hond; Salv, Nik): o části oděvu: široký; ■ Var.: *guangochudo*; (2) m. (Salv, Hond): viz: *guangoche*; (3) m. (Hond; Salv, Nik): pytel na zrní a semena; ► dělaný z *guangoche*; (RAE; DA). • (4) viz: *guangoche*; (MS). • (5) (Hond, Salv): pytlovina; ► vyrobená z rákosu či vláken rostliny *pita*; (6) (Salv): hrubá tkanina; ► na výrobu pytlů; (7) kus (cár) starého hadru; viz: *guangucho*; (8) dušený pokrm z vepřového masa a zeleniny; ► dochucený solí a citronovou šťávou; (DA).

guangochudo, **-da**, adj. (← tarasco, Mex): volný, široký (šaty); (MS). • (2) (Salv): viz: *guangocho*; (DA).

guangolola, f. (1) (Hond): rodové jméno různých druhů ptáků; ► obývají oblast od Mexika až po Kostariku; mají zavalité tělo, štíhlý krk, tenký zobák, ocas velmi krátký, nohy krátké a silné; u peří převládá barva kávy, šedá a olivově zelená; (RAE).

guanguacho, m., viz: *guangoche*; (MS).

guangucho, m. (1) (Salv): viz: *guangocho*; (DA).

guangudo, -da, adj/subst. (1) m/f. (Ekv): domorodec andského venkova; ► který dodržuje indiánské tradice, a proto nosí dlouhé vlasy zapletené do copů; př.: *un vecindario que iba desde el indio guangudo ... hasta el señor de oficina*; viz též: *guango*; *huangudo*; (RR; DA). ●

(2) adj., lid. (Ekv): indiánský; ► o osobě; (DA).

guanibina, f. (1) lid. (Kub): špatný člověk; př.: *ese muchacho es guanibina*; (DMC).

guanibrey, m. (← fr. *bois enivré*) (1) (Dom): strom letkolusk mámivý (*Piscidia piscipula*); (NET); ■ Syn.: *palo emborrachador*; (NET); (MS).

guanilla, f. (← arw.) (1) (Kub): druh stromu *Hildegardia*; (MS).

guanime, m. (← arw.) (1) (Portor, Dom): pečivo; ► z kukuřičné mouky servírované nebo plněné treskou; **zabalené v banánových listech a pečené v popelu**; ■ Syn.: *guatapo*; (2) **no dársele a uno un ~ de algo** (Portor): mít absolutní nezájem; (MS). ● (3) (Dom): kukuřičné těsto; viz: *guanimo*; (DA).

guanimo, m. (1) (Dom): těsto z kukuřičné mouky; ► malé válečky jsou zabalené do banánových listů; konce jsou omotané nití; vaří se v osolené vodě; ■ Var.: *guanime*; (MS; DA). ● (2) (Portor): mladík, hoch; (DA).

guanín, m. (← antillano) (1) (Kol, Portor, Dom): nízkokaratové zlato nízké hodnoty vyrobené indiány (dle dobyvatelů Ameriky); (2) (Kol, Portor, Dom): zlatý šperk vyrobený indiány; (RAE).

guanina, f. (1) (Kub): travnatá rostlina z rodu vikvovitých; ► *Senna occidentalis*; asi 1 m vysoká, celá pokrytá hedvábným chmýřím s listy, které se v noci ohýbají; jsou složeny ze čtyř párů lístků; květy má žluté s pěti okvětními lístky; plod obsahuje mnoho hnědých semenek ve formě srdíček, které, když jsou pražené, nahrazují kávu; (RAE). ● (2) viz: *guanero*, *cuchillo guanero*; (MS). ● (3) lid. (Kub): polévka; př.: *esa guanina no hay quién se la coma*; (DMC). ● (4) (Kub, Portor): bylina *Cassia occidentalis* nebo *Cassia tora*; ► z čeledi bobovitých (*Fabaceae*); dorůstá do výšky 1 m; list je složený ze čtyř párů lístků; uprostřed každého páru lístků je žláza; listy se v noci zavírají; květy jsou žluté s pěti okvětními lístky; plod má tvar ohnutého lusku; v lékařství se odvar z opečených semen užívá proti křečím; ■ Var.: *guaniña*; (DA).

guaninal, m. (← arw.) (1) (Kub): místo výskytu tropické byliny *Cassia tora*; (MS).

guaniña, f. (1) (Portor): bylina *Cassia occidentalis* nebo *Cassia tora*; ► z čeledi bobovitých (*Fabaceae*); viz: *guanina*; listy jsou zavěšené do elipsovitého tvaru; (DA).

guaniquí, m. (1) (Kub): nevadlec hřebenitý; ► liána *Celosia argentea*; roste v horách, má střídavě špičaté listy, květy má bez okvěti s prodlouženým prašníkem; stonky se pro svou ohebnost používají hlavně na výrobu košíků; (MS, RAE). ● (2) (Kub): liána *Trichostigma octandrum*; ► z čeledi líčidlovitých (*Phytolaccaceae*); bílé květy jsou uspořádány do hroznů; květy jsou bez koruny; plod má černou barvu; liána se používá při výrobě košíků; ■ Var.: *guaniquique*; ■ Syn.: *pabellón del rey*; (DA).

guaniquical, m., viz: *guaniquinal*; (MS).

guaniquinal, m. (← arw.) (1) (Kub): místo výskytu nevadlece hřebenitého; (MS).

guaniquique, **guaniquiquí**, m. (1) (Kub): liána *Trichostigma octandrum*; ► z čeledi líčidlovitých (*Phytolaccaceae*); viz: *guaniquí*; (MS).

guaniquiquí, m., lid. (1) (Kub): peníze, prachy; viz též: *plata*; (2) liána *Trichostigma octandrum*; ► z čeledi líčidlovitých (*Phytolaccaceae*); viz: *guaniquí*; (DA).

guanito, m. (1) (Dom): palma *Zombia antillarum*; ► z čeledi arekovitých (*Arecaceae*); viz: *guaney*; (DA).

guanito, m. (1) (Dom): palma *Zombia antillarum*; ► z čeledi arekovitých (*Arecaceae*); viz: *guaney*; (DA).

guanjuro, -ra, m/f. (1) (Hond): nejmladší potomek; viz: *lashuro*; (DA).

guano¹, m. (← keč. *wánu*, „hnojivo“) (Am → Š) (1) (Per, Chil, Bol; Mex, Pan, Kub, Portor, Kol, Ven, Ekv, Arg, Urug): guáno, trus mořských ptáků, hnojivo; ► exkrementy mořských

ptáků nahromaděné ve velkém množství na pobřeží a na různých ostrovech Peru a sev. Chile; užívá se jako hnojivo v zemědělství; př.: *y de la Isla Blanda, tan totalmente cubierta de guano y excrementos de alcatraces*; ■ **Var.:** *huano*; (2) minerální hnojivo (vyrobené jako imitace guana); (3) (szArg, Bol, Chil, Ekv, Per): rozkládající se organická látka, hlavně zvířecí exkrementy; (RAE, BDE, LM). • (4) lid. [Š: *dinero*] (Kub, Portor): peníze, prachy; př.: *dame el guano para comprar el automóvil*; viz též: *plata*; (DMC, DA). • (5) **meter** ~¹ (Kub): usilovně pracovat; (6) **meter** ~² (Kub): potrestat; (MS).

guano², m. (← taíno *miraguano*) (1) (Kub): rodové jméno palem s vysokým kulatým kmenem bez větví a s listy ve tvaru vějíře; ► kmen některých druhů se používá k výrobě kůlů, pilířů, atd.; listy slouží k zastřešení; (2) (Kub, Dom; **jvMex**): suché nebo dužnaté listy palem; ■ **Var.:** *huano*; (3) (Kub, Portor): látka podobná bavlně z bobulí palem *guano*; ► slouží jako náplň do matrací; (4) **sombrero de ~** (Kub): klobouk vyrobený z palmových listů; (RAE). • (5) (Guat): strom *Ochroma bitor* Rowlee; ► druh amer. palmy s lehkým dřevem; př.: *el alto techo circular de palma de guano hacía pensar en el sombrero de un hongo gigante tostado por el sol*; (RR). • (6) (← arw.) (Kub, Dom, Portor, Mex): palma *Sabal*; (7) (Kub, Mex): trs palmových listů; (8) (Portor): palma *Coccothrinax*; ► druh menších palem s dlanitými listy; (9) ~ **de cana** (Kub): trs listů z palmy *Sabal palmetto*; (MS). • (10) (← *antillano*) (**jvMex**, Guat, Kub): palma *Brahea*; ► z čeledi arekovitých (*Arecaceae*); kmen má dlouhý a zakulacený; s vějířovitými listy; kmen se používá k výrobě kůlů, sloupků u plotů; listy slouží k zastřešení; ■ **Var.:** *huano*; (11) (Guat, Hond, Nik, Portor): balsový strom (*Ochoroma pyramidale*); ► z čeledi cejbovitých (*Bombacaceae*); ■ **Var.:** *huano*; viz: *gatillo*; (12) ~ **bendito** (Kub): proužky listů palem, které se rozdávají v katolických kostelech na Květnou neděli; (13) ~ **blanco** (Kub): palma *Copernicia glabrescens*; ► z čeledi arekovitých (*Palmaceae*); dorůstá do výšky 5 m; kmen má celý hladký; (14) ~ **campeche** (Kub): palma *Coccothrinax litoralis*; ► z čeledi arekovitých (*Palmaceae*); dorůstá do výšky 8 m; plod má bílý a masitý; ■ **Syn.:** *guano de costa*; (15) ~ **de costa** (Kub): palma *Coccothrinax litoralis*; ► z čeledi arekovitých (*Palmaceae*); viz: *guano campeche*; (16) ~ **espinoso** (Kub): palma *Copernicia hospital*; ► z čeledi arekovitých (*Palmaceae*); dosahuje výšky kolem 6 m; s vějířovitými listy; květenství v podobě velkých hroznů; plody jsou malé a kulovité; ■ **Syn.:** *guano hediondo*; (17) ~ **hediondo** (Kub): palma *Copernicia hospital*; ► z čeledi arekovitých (*Palmaceae*); viz: *guano espinoso*; (18) ~ **prieto** (Kub): palma *Acoelorrhaphe wrightii*; ► z čeledi arekovitých (*Palmaceae*); dorůstá do výšky 5 m; kmen je úzký; vějířovité listy mají malé ostny; plody jsou malé a zakulacené; (19) **tirar como costal de ~**, venk. (Hond): týrat někoho nebo něco; (DA).

guanoche, m., viz: *guangoche*; (MS).

guanota, f. (1) (Ven; Kol): lesní včela *Melipona*; ► z čeledi *Apidae*; obvyklá pro step; je podlouhlá, černá a chlupatá, nemá žihadlo; buduje v dutých kmenech stromů velké plásky načernalého vosku s hojným načervenalým medem; dorůstá do délky 1,5 cm; ■ **Syn.:** *lagañera*, *lameojos*, *pampaco*, *puisquillo*; (2) (Ven): velmi silný med této včely; (3) f. (Ven): úl této včely; viz: *pampaco*; (4) **descargar la ~**, hovor. (Ven): oklamat; (RAE).

guanque, m., viz: *guanquí*; (MS).

guanquero, m. (← aim.) (1) **parecer uno** ~ (Arg): mluvit dutým, monotóním hlasem jako při modlení; (MS). • (2) (szArg): včela *Bombus bellicosus*; ► z čeledi *Apidae*; má velké černé tělo pokryté žlutými a jemnými chloupky; ■ **Var.:** *guancoiro*, *huancoiro*, *huanquero*; (DA).

guanquí, m. (← map., Chil) (1) smldinec chlupatý; ► léčivá rostlina, v alternativní medicíně se používá při zmírňování příznaků klimakteria; (2) (Chil): kořen, hlíza (smldince chlupatého); (3) (Chil): varlata; (4) (Chil): nandu pampový; (MS).

guansira!, citosl. (1) (Salv): ahoj!, čau!, zdar!; ► kamarádský pozdrav; (DA).

guanta, f. (1) (Ekv): paka nížinná (*Agouti paca*, *Cuniculus paca*); ► z čeledi (*Dasyproctidae*); viz: *guardatinaja*; (2) (Chil): lilkovitá pícní rostlina *Trechonaetes laciniata*; ► z čeledi lilkovitých (*Solanaceae*); s ležícími stonky a tlustým masitým kořenem; květy jsou nafialovělé; zrna jsou zelená a zakulacená; používá se jako píce; ■ **Var.:** *huanta*; (RAE; DA).

Guantanamera (**guantanamera**), f. (1) lid. (Kub): zmatek; př.: *no me mezcles en esa Guantanamera*; (2) **cantar hasta la ~** (Kub): přiznat se ke všemu; př.: *el cantó hasta la Guantanamera*; (3) **cantarle a alguien la ~** (Kub): zemřít; př.: *a Pedro le cantaron la*

Guantanamera; ■ Syn.: *haber cantado el manisero; haber guardado el carro; haberse puesto el chaquetón de pino tea*; (4) **cantarle a alguien una ~ con Joseíto Fernández y todo** (Kub): způsobit někomu skandál, aféru; př.: *lo sorprendió con otra mujer y le cantó una Guantanamera con Joseíto Fernández y todo*; ■ Syn.: *meter una Guantanamera; encender un carnaval*; (5) **formarle a alguien una ~ con Joseíto Fernández y todo**¹ (Kub): způsobit někomu strašlivý skandál; př.: *cuando lo vio con la otra le formó una guantanamera con Joseíto Fernández y todo*; ► Joseíto Fernández je autorem písničky *La Guantanamera*; (6) **formarle a alguien una ~ con Joseíto Fernández y todo**² (Kub): způsobit velký povyk, udělat kravál; př.: *porque no le dieron el dinero formó una Guantanamera con Joseíto Fernández y todo*; ■ Syn.: *formarse la descojonación; formarse un potaje; formarse un salpafuera*; (7) **llegarle a alguien la ~** (Kub): zemřít; př.: *ayer le llegó a Juan la Guantanamera*; (8) **ser algo una ~** (Kub): být něco velmi tragické; př.: *lo que me cuentas es una guantanamera*; (9) **buscar(se) la ~** (Kub): dostat se do problémů; př.: *por causa de mi novia me busqué una guantanamera*; (DMC).

guantanamero, -ra, f. hovor. (1) (Kub): hrubé a drzé pokárání; př.: *armar, dar, formar, meter una guantanamera*; (RAE).

guantánamo, m. (1) ~ **ahí** (Kub): to stačí; nepokračuj; dost; př.: *Guantánamo ahí, no admito lo que dices*; (DMC).

guantazo, m. (1) (Nik, Dom, Portor, Per): rána rukavicí; (2) (Ekv): rána pěstí; (DA).

guante, m. (← kat. *guant*, ← frank. *want*; srovnej něm. *wante*, niz. *want*) (1) **al duro y sin** ~¹ (Kub): o mluvení: bez vytáček a okolkování; (2) **al duro y sin** ~² (Kub): o jednání: přísné, náročné; (3) **colgar los** ~s¹ (Arg, Kub, Guat, Pan, Urug): vzdát se (odstoupit z firmy); (4) **colgar(se) los** ~s² (Kol): zemřít; (RAE). • (5) **echarle el ~ a alguien** (Mex): zadržet, dopadnout; př.: *la policía les echó el guante a los ocho asaltantes*; (6) **colgar los** ~s³ (Mex): pověsit na hřebík, odejít; ► používá se obzvláště u boxu; ► mex. argot *caliche*; (EUM). • (7) **cara de ~** (Kub): blbec; hlupák; př.: *no eres más que un cara de guante*; ■ Syn.: *cara de cartucho*; (8) **colgar(se) los** ~s⁴ (Kub): přestat s něčím; nepokračovat; nechat něčeho; př.: *yo no seguí en el negocio, colgué los guantes*; ■ Syn.: *colgar el sable*; (9) **conocer a alguien como un ~** (Kub): znát někoho jako své boty (velmi dobře); př.: *yo a tu hermano lo conozco como un guante, no hará nada*; (10) **darle a alguien el ~ y la pelota** (Kub): udělit službu; př.: *no te impacientes, dentro de poco les doy el guante y la pelota*; (11) **no sacarle a alguien el ~ de la cara** (Kub): nepřestat útočit na někoho; př.: *lo derrotó, porque no le sacó el guante de la cara*; (12) **ser el dueño del ~, el bate y la pelota** (Kub): být vedoucí; šéf; př.: *en esta celebración, yo soy el dueño del guante, el bate y la pelota*; ■ Syn.: *ser el dueño de los caballitos; ser el dueño de la papeleta; ser el que más mea*; (13) **virar a alguien como un ~** (Kub): změnit někoho; př.: *cuando se casó era muy gastador, pero yo lo viré como un guante*; viz: *palero, punta, timbero*; (DMC). • (14) lid. (Salv): zadek, zadnice, **hýždě**; viz též: *fundamento*; (15) **dar ~** (Pan): dát někomu nakládačku, zbit někoho; (16) **echar el ~ de repente**, lid. (Dom, Portor): chytit, popadnout něco; (17) **no sacarle el ~ (de la cara)** (Dom): neustále někoho kritizovat, něco vytýkat, tlačit, naléhat na někoho; (18) **tener que enganchar los** ~s (Portor): vyfásnout dlouhý flastr; ► dostat u soudu dlouhý trest; (19) viz: *dueño, ser el dueño del bate, el guante y la pelota*; (20) m. (Nik, Kost, Kub, Portor, Kol): **baseballová rukavice**; ► z kůže; používají ji hráči v obraně; (21) (Portor): kryt na ostruhy kohoutů; ► aby se nezranili při tréninku na kohoutí zápasy; (22) ~ **de oro** (Nik, Kub, Portor, Kol): ocenění za nejlepšího obranného hráče sezóny; ► v baseballu; (23) **al que le caiga el ~ que se lo chante** (Kol, Per): potrefená husa nejvíc kejhá (se vždy ozve); (24) **al que le siente el ~ que se lo chante** (Ekv): potrefená husa nejvíc kejhá (se vždy ozve); (25) **al que se le siente el ~ que se lo plante** (Salv, Nik): potrefená husa nejvíc kejhá (se vždy ozve); (26) **entregar los** ~s, lid. (Hond, Nik, Dom): zemřít; (27) **guindar los** ~s (Pan, Kub): ustoupit, vzdát se; (28) **pasar el ~**, lid. (Chil): pověřit někoho zodpovědností; (29) **tirar los** ~s, lid. (Portor): zvítězit, porazit někoho; (DA).

guantear, tr/intr. (1) tr., lid. (And., Am; Pan, szArg): nafackovat někomu; (RAE; DA). • (2) intr. (Portor, Arg): boxovat; ► tréninkově; (DA).

guantera, f. (1) odkládací přihrádka v autě, viz: *cajuela de guantes*; (EEA). • (2) lid. (Pan): série nebo řada šlupek, úderů, rán; (DA).

guantes, m., pl. (1) **cajuelita de ~**, odkládací přihrádka v autě, viz: *cajuela de guantes*; (EEA).
 • (2) **entregar los ~** (Do, Hond, Nik): zemřít, natáhnout bačkory; viz též: *entregar el equipo*; (DA).

guantilla, f. (1) (Nik, Kub, Portor): malá rukavice z kůže; ► při baseballu; někteří hráči ji používají, aby lépe uchopili pálku; (2) (Kub): cyklistická rukavice; ► bez prstů; (DA).

guantín, m. (1) (Ven, Ekv): sportovní rukavice bez prstů; (DA).

guanto, m. (← keč. *huantung*) (1) (sev a střEkv): rostlina durmanovec (*Brugmansia*); ► z čeledi lilkovitých (*Solanaceae*); viz: *guando*; (DA).

guantón, m. (1) lid. (jižBol): velká facka; (DA).

guantú, m. (← angl. *one two*, „jedna dvě“) (1) (Pan): hra s čísly; ► kombinovaná s loterií; (DA).

guantusa, **guantuza** viz: *guatusa*; (MS).

guaña, f., lid. (1) (Kub): mince dvaceti centů (nazývaná na Kubě peseta); př.: *préstame una guaña, te la devuelvo mañana*; ■ Syn.: *tapa; tapurria*; (DMC). • (2) (Bol, Par, Arg, Urug): mince; viz též: *niquel*; (3) (Kub): 20 centavos (mince); viz též: *pecuña*; (DA).

guañaca, f. (← map., aim.) (1) (Chil): kaše připravená z vepřového vývaru; (2) **es una ~** (Chil): výhodná koupě, „za hubičku“; (3) **hacer ~** (Chil): roztrástit, rozbít, drtit (např. fazole); (MS).

guaño, m. (← keč.) (1) (Bol, Per): tradiční žalostné písně; (2) (Per): milenec, spolubydlící; (MS). • (3) **botarse de ~** (Kub): nekontrolovaně jednat; př.: *no le toleré la intromisión y me boté de guaño*; ■ Syn.: *botarse para el chapiao; botarse de peligroso*; (DMC).

guao, m. (1) lid. (Kub): keř se složenými listy, které jsou na povrchu hladké a ze spodní strany chlupaté; ► s malými červenými květy; typický pro Mexiko, Kubu a Ekvádor; semínky se živí dobytek a dřevo se používá na výrobu uhlí; př.: *toco la mata de guao y se le inflamó el cuerpo*; (2) (Kub): chytrý člověk; př.: *él es guao, por eso ha escrito tantos libros*; ■ Syn.: *ser nitrón; tener tiza en el cerebro*; (3) (Kub): špatný člověk; př.: *el que se acerca tiene problemas con él porque es guao*; (4) **el que toca el ~ se hincha** (Kub): odpověď někomu, kdo otravuje; př.: *oye, te voy a decir bien las cosas, el que toca el guao se hincha*; (5) **húyele como al ~** (Kub): od toho se raději drž dále; ► upozornění na někoho, kdo není důvěryhodný; př.: *dicen que siempre está metido en líos, húyele como al guao*; (6) **ser algo o alguien ~** (Kub): být nebezpečný; př.: *ese negocio es guao*; (7) **ser Chef ~** (Kub): výborný kuchař; př.: *ese cocinero es Chef Guao*; (DMC). • (8) (Mex): želva *Staurotypus triporcatus*; ► z čeledi klapavkovitých (*Kinosternidae*); dorůstá do délky až 60 cm; s velkým tělem; velká hlava je zploštěná; krunýř má karmínovou barvu se žlutými a zelenými odstíny; nahoře na krunýři má tři vystupující rýhy; (9) (Kub, Portor): strom *Comocladia dentata*; ► z čeledi ledvinovnickovitých (*Anacardiaceae*); dorůstá do výšky 12 m; listy jsou oválné s ostrou špičkou; květenství je husté; z kůry vytéká leptavá mléčná šťáva; (10) (Dom): keř *Metopium toxiferum*; ► z čeledi ledvinovnickovitých (*Anacardiaceae*); má šedou hladkou kůru s bílými skvrnami; koruna je široká a zakulacená; listy jsou malé; plod má po uzrání podobu elipsovitého zrna kaštanovooranžové barvy; jeho míza je leptavá a jedovatá; ■ Syn.: *papayo*; (DA).

¡guao!, citosl., lid. (← angl. *wow!*) (1) (Kub, Dom, Portor, Kol, Ekv, Bol): ty blaho!; to je co říct!; viz též: *¡miércoles!*; (DA).

guápa, f. (← maipuré, arw.) (1) (Ven): koš, košík; (EA).

guapa, f. (1) (Ven): koš, košík; ► tkaný z palmy nebo z cukrové třtiny; zdobený černými nebo červenými liniemi; používá se při domácích pracích; (2) **a la ~**, lid. (Dom): násilím, silou; (DA).

guapachá, m. (1) lid. (Kub): zadek; př.: *¡qué guapachá tiene esa mujer!*; (2) (Kub): veselý člověk, kterého baví život; př.: *él no se pone bravo por nada, él es guapachá*; (3) **darle a alguien con el ~¹** (Kub): nabídnout někomu jednoduché řešení; př.: *salí del problema, mi primo Pedro me dio con el guapachá*; (4) **darle a alguien con el ~²** (Kub): o muži: bezmezně se zamilovat do ženy; př.: *la vi y me dio con el guapachá*; (5) **vivir como un ~** (Kub): žít si dobře; př.: *siempre ha vivido como un guapachá*; viz též: *palangana*; (DMC). • (6) (Kub): druh tance; ► na Kubě byl v módě v šedesátých letech dvacátého století; viz: *guaracha*; (DA).

guapachón, m., lid. (1) (Salv): hlučná oslava, mejdan; (DA).

guapachoso, -sa, adj/subst. (1) [Š: *de ritmo tropical, alegre*] adj. (Guat, Kol, Kub, Nik, Pan, Salv, Ven; Mex, Dom, Ekv): veselý, živý; rytmický; s tropickými rytmy; př.: *la música era bien guapachosa y toda la gente estaba bailando*; ■ Var.: *huapachoso*; (RF, INFO; DA). ● (2) adj/subst. (Pan, Kub, Dom, Kol, Ven, Ekv): pařmen, flamendr, hýřil, fláma, večírkový; ► o člověku, který má rád zábavu, rozptýlení; (3) adj. (Per, Nik): atraktivní, sexy; ► o člověku; (4) (Salv): hlučný, bouřlivý; ► o večírku; (DA).

guapaco, m., viz: *guácharo, -ra*; (MM).

guapal, m. (← nah. *huapalli*, „deska, prkno, parketa“) (1) venk. (Mex): police na kuchyňské nádobí; (2) plátno sloužící k uložení kuchyňského nádobí; (MS; DA).

guapala, f. (1) (Ekv): keř (*Simira ecuadorensis*); ► z čeledi mořenovitých (*Rubiaceae*); dorůstá do výšky 10 m; listy mají bílou žilnatinu; zelenožluté květy se rodí v hroznech; dřevo se používá ve stavebnictví, při výrobě kůlů, sloupů a zdí *bahareque*; ■ Var.: *huápala*; (DA).

guapango, m. (1) (Mex): tanec a hudba; viz: *huapango*; (2) venk. (Hond): lidová hudba a tanec; ► s doprovodem kytary; rychlá verze mexické epické hudby; (3) folklorní lidový tanec; ► typický pro jih Hondurasu; (DA).

guapaque, m. (← nah. *huapactli*, „ztvrdlý jako dřevo“) (1) (Mex): habrovec virginský (*Ostrya virginiana*); ► z čeledi břízovitých (*Betulaceae*); dorůstá do výšky 18 m; koruna je jehlanovitá; když je strom starý, koruna se zakulatí; kůra kávové barvy je popraskaná; má štíhlé a pokroucené větve; listy jsou jednoduché, střídavé, kopinaté a pilovité; květy mají světlezelenou barvu; plod je ořech s pouze jedním semínkem; jeho dřevo je velmi tvrdé a používá se při venkovském stavebnictví a při výrobě nábytku; (2) plod habrovce virginského; (3) *cayó el ~*: konec dlouhé debaty; (4) *tumbar el ~*: krušná práce, nekonečná debata; (MS; DA).

guaparra, f. (1) (Mex): vesnická mačeta; (DA).

guaparrandón, -na, adj/subst. (1) (stř a zápVen): vychloubavý, chvástavý člověk; (DA).

guapazo, -za, adj/subst. (1) (Dom): statečný, odvážný (člověk); (DA).

guape, adj/subst. (← nah.) (1) adj/subst. (Nik; szKost): kámoš, dvojče; přátelský; viz: *cuate*; (RAE, DA). ● (2) m. (Nik): pár ovoce; ► spojené v jednom svazku (trsu) jako např.: *banán*; (DA).

guapeada, f. (1) (LaPla; Bol, Arg): drzost, troufalost, odvážný čin; ► slang *lunfardo*; (NET; DA). ● (2) lid. (Per): přísná domluva; (DA).

guapeado, -da, adj. (1) (Kub): získaná námahou, s úsilím; ► o věci; (DA).

guapeando, adv. (1) statečně, viz: *corajeando*.

guapear, tr/intr. (1) intr. (Bol, Chil, Kub, Ven; Dom, střKol, Per, Urug, Portor): chvástat se, *naparovat se*; (2) intr. (Ven): čelit morální újmě; viz též: *copar*; (RAE). ● (3) lid. (Kub): bojovat se životem; př.: *aquí, mi amigo, por no variar, guapeando*; viz též: *beroquear*; (DMC). ● (4) lid. (Per): vyčítat, kárat, zjebat; viz též: *joder*; (5) lid. (Portor): být domýšlivý, vychloubat se, troufat si; viz též: *empantalonarse*; (6) tr. (Per): povzbudit, pobízet, podporovat; (7) intr. (střKol, Ven, Bol, Arg, Urug): čelit fyzickým ranám či morální újmě a ani neceknout; (8) intr. (Kub, Bol, Arg, Urug): přepadnout s odvahou a kuráží; ► nějaký podnik; (9) tr. (Ekv): urovnávat, uklízet, zdobit, krášlit; (10) intr. (Ekv): upravovat se, krášlit se; ► o osobě; (11) tr. (Nik): smazat rozdíly, vyrovnat se; (DA).

guapén, m. (1) (výchKub, Dom): chlebovník; viz: *árbol del pan*; (DA).

guapencia, f., lid. (1) (Hond): krása, nádhera; (DA).

guapeo, m. (1) lid. (Kub): bojování se životem; př.: *no hay día en que no esté en el guapeo*; (DMC).

guapería, f. (1) *irse con la ~ a otra parte* (Kub): odejít; př.: *Pedro se fue con la guapería a otra parte*; viz též: *esprei*; (DMC). ● (2) (Hond, Salv, Nik, Kub, Dom, Pan, Portor): chvástání se, *naparování se*; (DA).

guapetón, -ona, adj/subst., lid. [Š: *valiente*] (1) (Dom, Arg): odvážný, statečný; odvážlivec, udatný (člověk); ■ Syn.: *achón, agalludo, amargoso, apechado, arrechá, arrecho, atrincado, barraco, berriondo, bragado, cartucho, castado, castuzo, chango, chuchas, cojudo, comebalas, conchudo, coyoludo, desengañado, embraguetado, enrazado, entabacado, entrañudo, fachinero, faite, fajado, faroludo, gallazo, galluda, giro, guapetón, güevón, güevudo, la pura pija, macha, machazo, machura, matatudo, mecatón, mecatudo, pencón,*

- petatudo, pijón, pijudo, reata, roncón, tategón, ternejo, tieso, trejo, tremendencia, valerudo, valorudo, verriondo*; (2) adj., lid. (Dom, Kol): chlubitivý, ješitný (o člověku); ► o tom, že je statečný; (3) lid. (Kub, Dom, Portor, Bol): agresivní, útočný, hádavý, hašteřivý; ► o člověku; ■ Var.: *guapo*; ■ Syn.: *agallado, ambientoso, guaposo, jaquetón*; (DA).
- guapetonería**, f., hovor. (1) (Kub): frajeřina; (2) (Ven): odvážnost; statečnost; (RAE; DA). • (3) (Kub): urážka, slovní napadení; (DA).
- guapí**, m. (← map.) (1) (Chil): horská mýtina; (2) vlhká písečná půda; (MS).
- guapido**, m. (1) (sevPer): povzbuzení; (DA).
- guápil**, m/f. (1) f., venk. (Kost): pár stejných věcí; (2) m.: pár dvou kávových zrněk; ► rostou společně; (3) f.: dvouhlavňová brokovnice; (DA).
- guapilla**, f. (1) (Mex): druh agáve (*Agave striata*); ► dlouhověká rostlina z čeledi agávovitých (*Agavaceae*); dorůstá do výšky 1 m; úzké a podlouhlé listy jsou uspořádány do růžice; zelenošedé listy jsou málo trnité a na koncích špičaté; rostlina je velmi odolná; viz: *espadín*; (DA).
- guapinol**, m. (← nah. *cuahuil*, „strom“ + *pinolli*, „prach, mouka“) (1) (Salv, Guat, Hond; StřAm, Arg, Mex; Nik, Kost): strom kurbaryl obecný (*Hymenaea courbaril*); ► z čeledi bobovitých (*Fabaceae*); vyskytuje se v tropické části Ameriky; je 7 m vysoký s masivní korunou a drsným kmenem; listy má rozděleny na oválné, rovné a houževnaté lístky; květy jsou v květenství světle žluté; plod je umístěn v nahnědlé pochvě s několika semínky; jeho načervenalé a tvrdé dřevo se používá v truhlářství; viz též: *curbaril, algarrobo*; ■ Var.: *guapinole*; ■ Syn.: *algarroba*; (RAE, MS; DA). • (2) (Mex, Guat, Hond, Salv, Nik, Kost): ovoce kurbarylu obecného (*Hymenaea courbaril*); viz: *algarrobo*; ■ Var.: *guapinole*; (3) (Guat, Hond, Salv, Nik): dřevo kurbarylu obecného (*Hymenaea courbaril*); ► používá se při výrobě kánoí a ve stavebnictví; (4) semínko kurbarylu obecného (*Hymenaea courbaril*); ► kvašením jeho dužiny se vyrábí nápoj podobný pivu; (DA).
- guapinole**, m., viz: *guapinol*; (MS).
- guapirolazo**, m., lid. (1) (Nik, Kost): panák (kořalky); viz též: *morterazo*; (2) veliká rána; (DA).
- guapita**, f. (1) *quedar algo* ~ (Kub): být krátký; př.: *esa camiseta te queda estilo guapita*; viz též: *traje*; (DMC). • (2) lid. (Kub): pánská košile; ► stahuje se v pase; (DA).
- guapito**, m. (1) (zápVen): kukuřičné těsto zabalené v kukuřičném listí; ► dochucené solí; (DA).
- guapo, -pa**, adj/subst., hovor. (1) ~ **y apoyado** (Ven): o člověku: pod ochranou vládnoucích kruhů; (RAE). • (2) adj. (Arg): odolný (proti čemukoli); př.: *y aunque pa (para) el frío soy guapo, ya no me quedaba un trapo, ni pa el frío, ni pa el calor*; (RR). • (3) m., lid. (Kub; Portor aj.): rváč, násilník, výtržník; př.: *cuando los comunistas terminaron de fabricar las celdas tapiadas de la cárcel de Boniato quisieron probar sus efectos en los delincuentes comunes; y allí se metieron a los más guapos, a los más feroces, a los que llevaban más años recorriendo cárceles*; viz: *guapetón*; (4) adj., lid. (Mex): drsný; troufalý; silný; odolný; př.: *se me puso guapo y le tuve que pegar*; (BDE). • (5) m., lid. (Kub): dolar; př.: *me dio cien guapos*; (6) **amansar al** ~ (Kub): být milý; př.: *ella siempre, en el portal, está amansando al guapo*; (7) **aquí no hay negro ~ ni tamarindo dulce** (Kub): černoši jsou prostě takoví; ► diskriminační přísloví o barvě pleti; (8) **se acabaron los ~s en Yatera** (Kub): tady nejsou žádní krasavci; (DMC). • (9) adj. (LaPlá, Kol): statečný; viz též: *cascarudo*; (NET). • (10) **dárselas de** ~, hanl. (Kub, Arg): předstírat hádavý postoj; (11) **ponerse** ~¹ (Mex): být šlechetný nebo štědrý; (12) **ponerse** ~² (Mex): podplatit někoho; (13) **ponerse** ~³ (Dom): rozčítit se; urazit se; (14) **de puro** ~, lid. (Arg): s úsilím překonání se; (15) **privar en** ~ (Dom): vychloubat se statečností; (16) adj/subst., lid. (Kub, Dom, Kol, Bol, Arg, Par, Urug): člověk, který vše vyřeší s nadhledem a kuráží, nebojácný; ► o člověku; (17) adj., lid (svMex): pracovitá; ► o hospodyně; (18) adj/subst., lid. (Bol): hrdý, pyšný, nafoukaný, nafoukanec; (19) (Chil): přísný, důsledný, pedant; (20) **los ~s no toman sopa** (Kub): používá se při ukázce či kontrole statečnosti mužů; (21) **se acabaron los ~s en Yateras** (Kub): polepšil se, není to s ním tak zlé; (DA).
- ¡guapo!**, **¡guapu!**, citosl. (Per): kšá!; ► používá se k plašení zvířat, např. dravců; př.: *yo soy un mozo sin personeros que puedan gritarme ¡guapu! cuando vengan los gavilanes a llevarme*; (RR).

- guapomó**, m. (1) (Bol): popínavá rostlina *Salacia elliptica*; ► z čeledi jesencovité (*Celastraceae*); dosahuje výšky až 10 m; jednoduché listy tvoří husté listoví; s kulatým a žlutým plodem; se třemi nebo čtyřmi semínky a sladkokyselou dužinou; (RAE; DA). • (2) (Mex): kulatý a žlutý plod popínavé rostliny *Salacia elliptica*; ► velikosti jablka; se třemi nebo čtyřmi semínky a sladkokyselou dužinou; (DA).
- guaporú**, m. (← guar.) (1) (Arg, Bol, Par, Per): strom *Eugenia cauliflora*; ► strom z čeledi myrtovitých; (2) (Bol): ovoce stromu *Eugenia cauliflora*; ► podobné švestce, jedlé a kyselé, roste při kmeni a tlustých větvích jako kakao, slouží k výrobě vína; (MS).
- guaposo, -sa**, adj/subst. (1) m/f., lid. (Kub): hádavý člověk; př.: *mi hermano Pedro es un guaposo*; viz: *guapetón*; (DMC). • (2) adj. (Chil): agresivní, hádavý; (DA).
- guapote**, m. (1) (Kost, Guat, Nick): kančík managujský; ► *Parachromis managuensis*; sladkovodní ryba, velmi masitá; existuje více druhů této ryby; (RAE). • (2) (← arw.) (Ven): olověnc; ► keř patřící do řádu hvozdíkotvarých; (3) (StřAm, Mex): kapr obecný; (MS). • (4) lid. (Nik): ženské přirození; viz též: *palomita*; (5) (Guat, Hond, Salv, Nik, Kost): sladkovodní ryba kančík doviův, motagujský (*Cichlasoma dovi*, *C. fridrichtsthalii*, *C. motaguense*); ► z čeledi vrubozubcovitých (*Cichlidae*); na délku má až 45 cm; má vysunutou spodní čelist; štíhlé tělo je šedé barvy; břicho má bělavou barvu; samečci jsou od očí až po ocas pokryti černými skvrnami; (DA).
- ¡guapu!**, citosl. (1) kšá; viz: *¡guapo!*; (RR).
- guapucha**, f. (← čib.) (1) (Kol): rybka *Grundulus bogotensis*; ► z čeledi tetrovitých (*Characidae*); je dlouhá 8 cm; šupiny a zuby jsou velmi odlišné od jakékoli jiné ryby; (2) švindlování, fixlování; (3) maličkost; (4) bohém, pít; (MS; DA).
- guapura**, f., lid. (1) (Kol): odvaha, statečnost, hrdinství; (DA).
- guapuro**, viz: *guaporú*; (MS).
- guapurú**, m. (1) (Bol): lilek; (RAE). • (2) viz: *guaporú*; (MS). • (3) (Bol, Par, svArg): strom *Guapurium peruvianum*; ► z čeledi myrtovitých (*Myrtaceae*); dorůstá do výšky 5 m; velmi rozvětvený; listy jsou vejčité; s bílými květy; (4) plod stromu *Guapurium peruvianum*; ► kulovitý a černé barvy; je jedlý, připravují se z něj džusy a nápoje s nízkým procentem alkoholu; (DA).
- guapurucito**, m. (← guar.) (1) (Bol): druh maté; (MS).
- guaquear**, tr/intr. (1) tr. (Kost; Kol; Hond, Ekv, Per, Bol, Chil, Arg): hledat poklad; ► v poslední době hlavně ve významu nelegálně hledat smaragdy; př.: *hasta el río Itoco, donde los mineros de esta zona esmeraldífera acostumbran a guaquarear*; viz též: *huaquear*, *enguacarse*, *guaquero*; (RAE, RR). • (2) intr. (Kost, Ekv): hledat archeologické předměty; ► na bývalém indiánském území; (DA).
- guaqueo**, m. (1) (Kol, Ekv, Per, Bol, Chil): nelegální hledání pokladů; ► na původním indiánském území; z doby předkolumbijské; ■ Var.: *huaqueo*, *guaquería*; (2) (Kol): nelegální hledání smaragdů; (DA).
- guaqueque**, m. (1) (jvMex): hlodavec *Dasyprocta punctata*; ► z čeledi *Dasyproctidae*; viz: *chilloncillo*; (DA).
- guaquería**, f. (1) (Kol): nelegální hledání pokladů; viz: *guaqueo*; ■ Var.: *huaquería*; (2) nelegální hledání smaragdů; (DA).
- guaquero, -ra**, m/f. (1) (Kost, Hond; Kol, Ekv, Per, Bol, Chil): viz: *huaquero* (hledač pokladů); (RAE; DA). • (2) (Kol): lovec pokladů; ► člověk, který se ilegálně věnuje hledání pokladů, v poslední době hlavně smaragdů; př.: *el llamado de los guaqueros para que evacuaran las rústicas viviendas evitó una tragedia mayor*; (RR). • (3) lid. (Kol): vykradač indiánských hrobek; (4) chudý hledač smaragdů; (BDE).
- guaqui**, m. (← keč. *waki*) (1) (Bol): družstvo; (LM).
- guaquita**, f. (1) **levantar una** ~ (Kub): vydělat peníze; př.: *me ha costado trabajo pero he levantado una guaquita*; (2) **tener una** ~ (Kub): mít peníze; př.: *yo hace tiempo que tengo mi guaquita*; (DMC).
- guara**, f. (1) (← ind.) (Kub): strom podobný kaštanu; (2) (Kol): ibis rudý; ► *Eudocimus ruber*; druh kondora krocanovitého nebo supa antilského; je bez peří na hlavě a na části krku; (3) (← keč. *wara*, „kalhoty“) (Arg, Chil): šperk, ozdoba na šatech; (RAE). • (4) lid. (Per): spousta; halda; dav; velké množství; př.: *la guara de gente que se echaría a rastrear*; (RR). • (5) (←

arw.) (Kub, Antil; **Dom, Portor**): strom *Cupania americana*; ► z čeledi mýdelníkovitých (*Sapindaceae*); podobný kaštanu; dorůstá do výšky 15 m; kmen je hladký a šedý; koruna zakulacená, listy složené, oválné a kaštanové barvy; květenství lata; květy jsou bílé a malé; bobulovité plody mají tři velká semínka; využívá se v moderním lékařství; (6) (Hond, Guat; Salv): papoušek ara arakanga (*Ara macao*); viz: *guacamaya*; (7) (Antil, Hond): liána; (8) ~ **blanca/colorada/macho**, ~ **guadillo** (Portor): druhy stromu *Cupania americana*; (MS). • (9) (← keč.) (Chil, Arg): cetka, nevkusná ozdoba; (10) (Chil): tělesné pohyby a pohyby šátku při tradičním chilském tanci *cueca*; (11) (Arg, Chil): intriky, lsti; (12) (Arg, Chil): přebytek slov při všedním jednání; (13) **echar (hacer) ~s a una mujer** (Chil): dvořit se dámě; (MS). • (14) lid. (Kub): vztah (mezi osobami), poměr; viz též: *entretención*; (15) **ser una ~**, lid. (Hond): být mluvka, kecálek; (16) **tener ~** (Kub): být pod něčí ochranou, pod něčími křídly; (17) venk. (Per): úzký ozdobný pásek na pánském oblečení; (18) (Hond): železný hák; ► na konci řetězu; slouží pro držení dřeva na kamionech; (19) ~ **de costa** (Kub): strom (*Cupania globa*); ► z čeledi mýdelníkovitých (*Sapindaceae*); má podobnou charakteristiku jako strom *Cupania americana*; načervenalý; dřevo je tvrdší; (20) ~ **roja** (Hond): papoušek ara arakanga (*Ara macao*); ► z čeledi papouškovitých (*Psittacidae*); viz: *guacamaya roja*; (21) ~ **verde** (Mex): papoušek ara zelený (*Ara ambigua*); z čeledi papouškovitých (*Psittacidae*); viz: *guacamaya azul*; (DA).

guará, m. (← guar.) (1) StřAm): vlk stepní; (MS). • (2) ;**na ~!**(zápVen): teda!, páni!, aá!, ouha!; ► vyj. údiv, překvapení; (3) ;**una ~!**(zápVen): teda!, páni!, aá!, ouha!; ► vyj. údiv, překvapení; (4) (zápVen): líp bych to neřekl(a), řekl(a) jsi to moc krásně; ► vyj. přehnanou chválu; (DA).

guaraba, f., lid. (1) (Salv): lež, kecy; viz též: *mentolina*; (DA).

guarabeado, -da, adj., hovor. (1) (Kub): o tkanině nebo kusu oblečení: vzorkovaný s mnoha barvami; (RAE). • (2) lid. (Kub): ozdobný; př.: *ese es un vestido guarabeado*; (DMC).

guarabeteado, -da, adj. (1) (Kub): vzorkovaná s mnoha barvami; ► o látce; viz: *guarapeteado*; (DA).

guarabiao, -a, adj. (1) **ser algo ~** (Kub): být barevný; př.: *ése es un vestido guarabiao*; ■ Var.: *guarabeado*; (DMC).

guarabiso, -sa, adj. (1) **estar algo ~** (Kub): být ozdobený, nazdobený; př.: *eso está demasiado guarabiso, no te lo compres que parece de mujer*; (DMC).

guaraca, f. (← keč. *warak'a „prak“*) (1) (Chil, Kol, Ekv, Per): provaz, lano; (RAE). • (2) (Bol): čačalaka; ► pták podobný bažantovi; s načervenalým peřím; (3) (Bol): jízdní zvířata s načervenalou srstí; (MS). • (4) (Kol, Chil, Ekv, Per, Arg): laso, bič; (5) (Chil): zbraň lupičů; (6) předmět určený k bití; (7) (Chil, Per; Ekv): provázek od káči (hračky); ■ Var.: *huaraca*; (8) (Chil): lišta, poleno; (9) dětská hra; ► podobná hře “chodí pešek okolo”; (10) šátek; ► pomůcka při hře podobné “chodí pešek okolo”; (11) (Kol): pletenec z agáve; (MS; DA). • (12) (Arg, Chil, Kol, střEkv, Per; Bol): kožený prak; (13) lid. (Par): guaraní (měna); (14) (Par): prachy, peníze, jakékoli množství guaraní; viz též: *guaraní*; (15) **dar ~¹**, lid. (Chil): vyhrát s velkým náskokem (zvl. ve sportovních utkáních); ■ Syn.: *huaraca, dar...*; (16) **dar ~²**, lid. (Chil): donutit někoho k fyzické nebo násilné aktivitě (někdy prostřednictvím tělesných trestů); ■ Syn.: *huaraca, dar...*; (17) (Ekv, Per, szArg, Chil): bič; ► slouží k pobídnutí koně; ■ Var.: *huaraca*; (DA).

guaracaro, m. (1) (Ven): fazol měsíční; ► *Phaseolus lunatus*; z čeledi bobovitých (*Fabaceae*); luskovitá rostlina bez úponku, která se spirálovitě vine na různé věci, na které dosáhne, nebo krouží své stonky jedny na druhé; (2) (Ven): jedlá semínka této rostliny; (RAE; DA).

guaracaso, m., (1) rána bičem; viz též: *guaracazo*; (MS).

guaracazo, m. (← keč.) (1) (Kol, Chil, Per; Bol): rána bičem; ■ Var.: *huaracazo*; (2) (Kol): nečekaný úder; (3) (Bol): švihnutí bičem; (MS; DA). • (4) lid. (Per): doušek, hlt, panák; viz též: *copetín*; ■ Var.: *huaracazo*; (5) (Per, Bol): rána kamenem z praku; ■ Var.: *huaracazo*; (6) lid. (Ekv, Bol, Chil): velká rána, úder; (DA).

guaracha, f. (1) (Kub, Guat, Nik, Pan, Portor; Hond, Kub, Dom, Kol, Ven, Chil, Per): lidový afroantilský tanec v párech; (2) f. (Kub; Mex, Guat, Hond, Nik, Pan, Dom, Portor, Kol, Ven, Chil): lidová píseň, která doprovází tento tanec; je především pikareskního nebo satirického nádechu; (RAE; DA). • (3) (← arw.) (Kub, Portor, Mex): hudební žánr, tanec; ► pochází z

Kuby, jedná se o humorné písně pojednávající o lidech a zvycích; (4) (Antil): slavnostní píseň; (5) (Kub, Portor): flám, zábava; (6) povyk, zmatek; (7) (Portor): špás, legrace; (8) (Kub): chudá kapela; (9) (Mex): hudba, píseň; (10) **ésas son ~s** (Portor): to jsou kecy!; (11) (Salv): sandál z hrubé kůže; viz: *guarache*; (MS; DA). • (12) lid. (Kub): vtip; žert; př.: *esa guaracha es muy simpática*; (13) **estar de ~** (Kub): slavit; př.: *esos siempre están de guaracha*; ■ Syn.: *guarachear*; (14) **hacer realidad la ~, con una fiera humana estoy casada** (Kub): být provdaný za někoho se špatnými vlastnostmi; př.: *Antonia, yo hago realidad la guaracha, con una fiera humana estoy casada*; viz: *guarachero*; (DMC). • (15) (Bol: Yungas): hrubá dřevěná lavice; ► dialekt *afro-yungueño*; (ABS). • (16) lid. (Salv): prostitutka, děvka; viz též: *callejera*; (17) (Pan): hudební nástroj; ► jeho tělo je tvořeno z dýně *güiro*; (18) (Guat): škrpál, křuska; ► nekvalitní nebo opotřebovaná bota; (19) (Salv): bagetka; ► pečivo z pšeničné mouky, rozšlehaného vejce a cukru; (20) (Hond): dortík nebo sušenka; ► nepravidelného tvaru; z pšeničné mouky, žlutku a cukru; (21) (Bol): žabka; ► bota; (22) (Salv): mačeta *cuma*; ► s dřevěnou rukojetí a zahnutou čepelí; (23) **lo último en ~s**, lid. (Kol): na plné pecky; (DA).

guarachador, -ra, adj/subst. (1) (Portor): člověk, který sestavuje *guarachas*; (DA).

guarachar, intr. (1) (Kub, Dom, Portor): bavit se; (2) (Portor): tancovat; viz: *guarachear*; (DA).

guarachazo, m. (1) (Mex): žert. tanec, tančení; (AHM).

guarache, m. (← tarasco *kuarache*) (1) (Mex; USA): kožený sandál; ■ Var.: *guarachi*, *huarache*, *quarache*; (RAE, MS, BDE; DA). • (2) (Mex): pneumatika; (3) pl. (Guat): staré boty, škrpály; (4) (Hond): rozbitý klobouk; (5) jakýkoli opotřebovaný předmět; (6) (StrAm): harampádí, krámy; (7) kdosi, ledaskdo; (8) (Mex): kus kůže (z končetiny); (MS). • (9) (Mex): sandál, opánek s podrážkou z hovězí kůže; ■ Syn.: *cacle*, *ojota*; (10) **ora lo verás ~, ya apareció tu correa** (Mex): je třeba přistříhnout někomu křídla; (AHM). • (11) (Mex): kukuřičná tortilla; ► tlustá a oválná; dávají se na ni fazole, omáčka, sýr a někdy i maso; (12) záplata na pneumatice; ■ Var.: *huarache*, *quarache*; (DA).

guarachear, tr/intr. (1) (← arw.), intr., lid. (Antil; Kub, Dom, Portor): bavit se, flámovat; oslavovat; ■ Var.: *guarachar*; viz též: *fiestear*; (2) (← tarasco) (Mex): šoupat nohama; (3) nasadit pneumatiku na kolo; (4) chodit v sandálech; (MS). • (5) lid. (Kub): žertovat; př.: *te molestas, por eso no guaracheo contigo*; (DMC). • (6) tr. (Mex): záplatovat pneumatiku; (7) (Portor): tancovat; Var.: *guarachar*; (DA).

guaracheo, m. (← tarasco) (1) (Mex): šoupaní nohou; (MS). • (2) lid. (Kub): oslava, mejdlo; (3) zábava, rozptýlení, pobavení; (DA).

guaracheras, f., pl. (1) (Portor): velmi široké rukávy s volány; př.: *tendré que explicarle a mi hijo rockero que el primerísimo combo de Cortijo aún usaba guaracheras*; (RR).

guarachero, -ra, adj/subst. (1) (Kub; Mex, Guat, Hond, Nik, Pan, Dom, Ven): skladatel nebo zpěvák *guarachas*; (2) m/f., lid. (Kub): fláma, flamendr; (RAE; DA). • (3) adj/subst. (← arw.) (Antil; Kub, Portor): obratný (kohout); ► kohout, který při zápasení obratně odvrátí klovnutí protivníka; (4) (Kub, Mex): zpěvák písní *guaracha*; (5) m., lid. (Portor, Kub, Mex): vtipálek, šprýmař; (MS; DA). • (6) lid. (Kub): veselý člověk; př.: *Juana es feliz por ser tan guarachera*; (7) (Kub): člověk, který bere život na lehkou váhu; př.: *nada le hace mella, no le presta atención a nada por ser tan guarachera*; (8) (Kub): ten, kdo bere věci s humorem; př.: *no le hagas caso, el es muy responsable, pero también es guarachero en su manera de ser con los demás*; (9) **ser alguien un ~** (Kub): být vtipný; př.: *mi hermano no cambia, es un guarachero siempre*; ■ Syn.: *gustarle la guaracha*; (DMC).

guarachi, m. (1) (Mex): sandál; viz: *guarache*; (DA).

guarachita, f. (1) **es una ~** (Kub): to je výmysl, báchorka; (2) **tener que tocarle a alguien la ~** (Kub): být někým hlídaný, odposlouchávaný; př.: *yo no voy a hablar si no le tocan a Juan la guarachita*; (DMC).

guaracho, m., viz: *guarache*; (MS).

guarachoso, -sa, adj., hovor. (1) (Ven): veselý, samá legrace; (RAE).

guarachudo, -da, adj/subst. (1) (Mex): nosící sandále; ► o člověku; ■ Var.: *huarachudo*; (RAE; DA).

guarada, f. (1) (Hond, Salv): opilost, opice; ► převážně z pálenky *guaro*; viz též: *juerga*; (DA).

- guaragua**, f. (← aim. *warawa*, „hvězda, hvězdicový“) (1) často pl. (Bol; Ekv): přehnaná ozdoba, okrasa; (RAE). • (2) (← keč.) (Chil, Ekv, Per): klátivá chůze, kolébání; (3) (Bol, Chil, Per): ozdoby; (4) vyhýbavě něco říkat; (5) (Guat, Hond): lež; (6) šprým; (7) (Kost): lhář, přehánějící lhář; (8) (Bol, Per): nadměrný luxus; (9) (Chil): lichotky; (10) brož, ozdoba na šatech; (MS). • (11) lid. (Ven; Nik): lež, kecy; viz též: *mentolina*; (12) lid. (Ekv, Per): rytmické kolébání se, pohupování; ► při tanci; (13) (Per): vytáčky, okolky; ► v řeči; (DA).
- guaraguao**, m. (← karib) (1) druh dravce; ► denní dravý pták řádu dravci (*Falconiformes*) z Antil; (2) (Portor): název různých rostlin; (RAE). • (3) (Mex, Dom, Portor): dravý pták *Buteo borealis*; ► z čeledi jestřábovitých (*Accipitridae*); dorůstá do délky 60 cm; má tmavě šedou barvu; křídla jsou bělavá; se žlutým břichem a s načervenalýma nohama; ■ Syn.: *gavilán*, *gavilán del monte*; (4) (výchVen): kondor havranovitý (*Coragyps atratus*); ► z čeledi kondoři (*Cathartidae*); dorůstá do délky 60 cm; viz: *zopilote*; (5) (zápEkv): kondor královský (*Sarcoramphus papa*); ► z čeledi kondoři (*Cathartidae*); viz: *rey zopilote*; (6) (Dom): káně rudoocasá (*Buteo jamaicensis*); ► z čeledi jestřábovitých (*Accipitridae*); dorůstá do délky 60 cm; peří má kávovou barvu s bílými skvrnami; na hřbetě je tmavší a na břicho světlejší; ocas má výraznou oranžovou, červenou nebo hnědou barvu; (7) (Ven): popínavá rostlina *Macuna*; ► z čeledi bobovitých (*Fabaceae*); květenství hrozen má zářivou oranžovou barvu; ze zakulacených a černých semínek se tvoří amulety; (8) (Dom): strom *Bucida buceras*; ► z čeledi vrcholákovitých (*Combretaceae*); viz: *pucté*; (9) (Portor): jedlá hlíza, která roste na kořeni rostliny žumen (*Cissus*); viz: *guávaro*; (10) (Mex): strom *Guarea swartzii*; ► z čeledi zederachovitých (*Meliaceae*); dorůstá do výšky 25 m; korpulentní s elipsovítymi kopinatými listy; květy jsou bíložluté, výjimečně narůžovělé; tmavě rudé dřevo je velmi tvrdé a těžké, využívá se v truhlářství; (11) (Portor): ryba *Dactylopterus volitans*; ► z čeledi *Dactylopteridae*; viz: *gavilán*; (12) ~ **de bosque** (Portor): dravý pták *Buteo platypterus brunnescens*; ► z čeledi jestřábovitých (*Accipitridae*); černé barvy; na vrchní části má peří oblemované načervenalou barvou; na ocase má dva šedé proužky; ■ Syn.: *guaraguao de monte*; (13) ~ **de monte** (Portor): dravý pták *Buteo platypterus brunnescens*; ► z čeledi jestřábovitých (*Accipitridae*); viz: *guaraguao de bosque*; (14) **a cada ~ le llega su pitirre** (Kol): nepřítel není malý; (15) **cada ~ tiene su pitirre**, lid. (Portor): nepřítel není malý; (DA).
- guaraguara**, f. (1) (Ven): sladkovodní ryba krunýřovec (*Hypostomus*); ► z čeledi krunýřovcovitých (*Loricariidae*); viz: *chupapiedras*; (DA).
- guaragüero**, m. (← keč.) (1) (Chil, Per): člověk, který chodí nebo tancuje klátivým způsobem; (MS).
- guaraiba**, m. (1) (Kub): pták *Chordeiles gundlachii*; ► z čeledi lelkovitých (*Caprimulgidae*); viz: *caracatey*; (2) (Dom): lelek křiklavý (*Caprimulgus vociferus*); ► z čeledi lelkovitých (*Caprimulgidae*); dorůstá do délky 27 cm; skvrnitě peří má kávovou a nažloutlou barvu; s černým krátkým zobákem; (DA).
- guaraibo**, m. (1) (Portor): noční pták *Caprimulgus cubanensis*; ► z čeledi lelkovitých (*Caprimulgidae*); viz: *guabairo*; (DA).
- guaraíbo**, m. (1) (Portor): noční pták *Caprimulgus cubanensis*; ► z čeledi lelkovitých (*Caprimulgidae*); viz: *guabairo*; (DA).
- guaral**, m. (1) (Ven): provaz střední tloušťky (s vlákny z bavlny nebo z *cocui*, spletený ze dvou nebo více pramenů); (2) (Ven): **vlasec** na lovení ryb; (RAE). • (3) (Ven; Kol aj.): provázek; motouz; ► dá se použít pro mnoho věcí, hlavně však pro rybaření; př.: *hay que trabajarlo fino de guaral, para que muerda la carnada*; (RR). • (4) **guaral(a)** (← keč.) (Kol, Ven): provaz, lano z agáve; (5) (Kol): provázek od káči (hračka); (6) **ser una mujer más fea que un ~** (Kol): být ošklivá jako noc; ► o ženě; (7) (← arw.) (Kub): místo výskytu stromů *Cupania americana*; (MS). • (8) m., lid. (Guat): kořalka; ► z **cukrové třtiny**; viz též: *mataburro*; (9) (Hond): dostatek alkoholu; (10) **el ~ no da para tanto** (Ven): darovanému koni na zuby nehleď; (DA).
- guaralear**, intr. (1) (Ven): pustit vlasec, aby se ryba unavila; (2) vyhnout se něčemu; (DA).
- guaralillo**, m. (1) (Ven): jemný rybářský vlasec; ► k rybaření a k výrobě sítí; (DA).

guáramo, m. (1) (Ven): hodnota, moc; (RAE). • (2) (Ven): síla, vůle dotáhnout věci do konce; př.: *Gema es una mujer con guáramo que nunca se echa para atrás una vez que decide su plan de acción*; ► slang; (RF).

guaramo, m. (1) lid. (Dom): odhodlání, odvaha, kuráž; (DA).

guarán, m. (1) (szArg): protiha vzpřímená (*Tecoma stans*); ► z čeledi trubačovitých (*Bignoniaceae*); viz: *retama*; (2) (Portor): odrůda banánu; ► dlouhý; nejvyšší kvality; ■ Syn.: *gigante blanco*; (3) ~ **colorado** (szArg): keř *Tecoma garrocha*; z čeledi trubačovitých (*Bignoniaceae*); viz: *garrocha*; (DA).

guaraná, f. (1) (StřAm, Bol, Par): paulinie opojná; ► keř z rodu mýdelníkovitých; *Paullinia cupana*; má úponkovité stonky 2-3 m dlouhé; listy má neopadavé a střídavé; květy jsou bílé a vejčitý plod se dělí na tři oddíly s jedním černým semínkem o velikosti hrášku, z něhož se po upražení vyrábí osvěžující povzbuzující nápoj účinný proti horečkám; (2) (StřAm, Bol, Par): krém připravený ze semínek této rostlinky, kakaa a sága; (3) (Par): perlivý nápoj připravený z tohoto krému; (RAE). • (4) (← guar.) (StřAm, Bol): lék z guarany; ► vyroben ze semen a tobolek guarany, využívá se zejména pro silné povzbuzující účinky (díky vysokému obsahu kofeinu); (5) (Bol): semeno, tobolka guarany; (6) (StřAm, Bol): nealkoholický nápoj; (MS). • (7) afrodisiakum (nápoj); (EA).

guarandalla, f., (1) lidé; viz: *guarau*; (DMC).

guarandinga, f., lid. (1) (Ven): prostitutka, děvka; viz též: *callejera*; (2) neznámá věc; ► její jméno neznáme (nechceme) vyslovit; (3) cetka, tretka; ► věc nízké hodnoty; (4) vtip, žert; (5) chaos, nepořádek; (6) nepříjemná věc, starost; (7) lid. (Kub): kamión přestavěný na autobus; (DA).

guarandol, m. (← angl. *warandol*) (1) (Am; Kub, Mex, Ven): látka z jemného vlákna; ■ Var.: *warandol*; (MS; DA). • (2) **estar como el** ~ (Kub): nemít problémy; př.: *ese está como el gurandol*; ■ Syn.: *estar como el guarandol de hilo, de a peso, de cuatro anchos*; viz: *ancho, estar ancho ...*; (DMC).

guarandón, m. (1) lid. (Kub): blbec; hlupák; př.: *me pasma lo guarandón que eres*; (DMC).

guaranga, f. (1) (Kol): luštěnina, která roste v oblasti pobřeží Pacifiku; (2) f. (Kol): plod guarany nebo dividivi; ► má barviřské schopnosti; (RAE). • (3) (← keč.) (Kol): sapan; ► strom, keř nebo liána z čeledi bobovitých; (4) plod sapanu; ► má široké využití v tradiční lidové medicíně; (MS, NET).

guarangada f., hovor. (1) (Arg, Urug; Chil): nemotorné nebo nezdvořilé jednání; neomalenost, nevychovanost; (RAE, MS). • (2) lid. (LaPla; Bol, Par, Arg, Urug): hrubost, hrubiánství, hulvátství, sprostárna; př.: *tu tío no te va a perdonar si le hacés una guarangada, así que portate bien; y ella parece feliz cuando lo mira, mientras él dice guarangada tras guarangada*; ► slang *lunfardo*; ■ Syn.: *guaranguería, guasada*; (RF, BDE, NET; DA).

guarango, -ga, adj/subst. (1) (Arg, Bol, Chil, Par, Per, Urug): nezdvořilý, hrubý, nevychovaný, drzý, neomalený, sprostý; př.: *las risas de los treinta y dos pasajeros cubren la acusación de guarango que, enardecida, formula la mujer*; (2) adj. (Urug): neobratný, nepůvabný; (RAE, BDE). • (3) adj. (← keč.) (Arg, Bol, Urug): špinavý, otrhaný; (4) m. (Chil): hromotluk; (MS). • (5) adj/subst. (Arg, Urug): nevychovaný, sprostý; sprost'ák, nezdvořilec; př.: *no sean tan guarrangos con las minas*; ► slang; viz též: *grasún*; (RF).

guarango, m. (← keč. *waranqu*) (1) (Kol, Ekv, Per; Ven): divoce rostoucí akácie; (2) (Ven): viz: *dividivi*; (RAE). • (3) (← keč.) (Ekv, Per, Ven, Kol): sapan žlutý květ; ► z čeledi bobovitých; (MS). • (4) (Ekv): strom cekropie (*Cecropia*); ► z čeledi kopřivovitých (*Urticaceae*); viz: *guarumo*; (5) (Dom): venkovské obydlí; ► postavené z materiálů nízké kvality; (DA).

guaranguaje, m. (1) (Arg): chátra; lůza; chamrad'; př.: *vivir en los andurriales; en medio de la chusma, entre el guaranguaje del barrio del alto*; (RR).

guaranguay, m. (1) (szArg): strom protiha vzpřímená (*Tecoma stans*); ► z čeledi trubačovitých (*Bignoniaceae*); viz: *retama*; (DA).

guaranguear, intr. (← keč.) (1) (Arg, Urug, Chil, LaPla; Bol): chovat se nevychovaně, být drzý; (2) (Arg): dělat pitomosti, otravovat; (MS; DA).

guaranguería, f. (← keč.) (1) (Arg, Par, Urug, Chil; Bol): nevychovanost, nezdvořilost; viz též: *guarangada*; (MS).

guaranguero, -ra, adj/subst. (1) (Ekv): zbohatlík; zbohatlý indián; př.: *el indio no es tan solo la tarjeta postal de los tejedores de Quinchibuela, a los que los mestizos llaman envidiosamente guarangueros*; (RR).

guaraní, adj/subst. (← guar. *abá guariní*, „válečník“) (Am → Š) **(1)** m/f.: příslušník kmene, který žil na rozsáhlém území od Amazonky po Río de la Plata; **(2)** adj.: patřící, vztahující se k tomuto kmeni; **(3)** m.: jazyk, kterým se dnes mluví v Paraguayi a v pohraničních oblastech, především v argentinské provincii Corrientes; **(4)** m.: měnová jednotka Paraguaye; př.: *el carnaval dejó unos 3 millones 200 mil guaraníes, en las arcas de los clubes más fuertes*; (RAE, BDE). • **(5) ~ correntino** (Arg): varianta jaz. guaraní z arg. provincií Corrientes, Chaco, Misiones a Formosa; ► v provincii Corrientes je 50 % mluvčích tohoto jazyka; **(6) ~ paraguay** (Arg): jazyk přistěhovalců z Paraguaye; ► celkem je v Argentině okolo 1 miliónu mluvčích jazyka guaraní; v 18. a 19. stol. sloužil v Argentině a Paraguayi jako *lengua general*, tj. dorozumívací jazyk mezi misionáři a různými ind. kmeny; **(7) ~ estandarizado** (Par): standardní guaraní; ► uměle vytvořený standardní jazyk, podle něhož se vyučuje ve školách, ale prakticky nikdo ho nepoužívá v mluvené formě; př.: *el manual escolar viene en guaraní (estandarizado) exclusivamente y cuando se enseña se utiliza otra vez el jopara, o sea mezclado con el castellano*; viz též: *jopara*; **(8) ~ jopara**, viz: *jopara*; **(9) ~ paraguay** (Par): paraguayská guaránština; ► jediný ind. jazyk na světě, který je podle ústavy (spolu se šp.) úředním jazykem země; v Paraguayi jím mluví 86,6 % obyvatel (podle sčítání z r. 2002 mluví šp. + guaraní 58,3 % obyvatel, pouze guaraní 28,3 %, pouze šp. 11,3 % a někt. jiným jazykem 2,1 % obyvatel; prestižní postavení má bilingvismus šp. + guaraní; oba jazyky se vzájemně ovlivňují; př.: *una reflexión sobre la situación de contacto lingüístico que se da en Paraguay entre el guaraní y el español, así como sobre sus consecuencias sociolingüísticas*; viz též: *jopara, yopara, castellano guaranizado*; (EA). • **(10)** m. (Par): guaraní; ► základní par. měnová jednotka; označení: G; ■ Syn.: *guaraca*; **(11)** (Par): mince 100 céntimos; (DA).

guarania, f., lid. (1) (Par): paraguayská folklorní hudba; ► rytmus je pomalý a melodický; **(2) tradiční tanec**; ► doprovázený paraguayskou folklorní hudbou; (DA).

guaranismo, m. (1) (Par, Arg aj.): guaranismus; ► výraz či obrat pocházející z jaz. *guaraní*; (EA).

guaranización, f. (1) (Par): vliv ind. jazyka a kultury guaraní na paraguayskou kreolskou společnost; př.: *mientras que en otras áreas americanas se produjo la hispanización de los indígenas, en Paraguay tuvo lugar un proceso de guaranización de la población criolla*; (EA).

guaranizado, -da, adj. (1) (Par): ovlivněný ind. jazykem *guaraní*; př. (viz.): *castellano guaranizado*; (EA).

guaraña, f., hovor. (1) (Ven): ruleta, která má na místo čísel figurky; (RAE). • **(2) (zápVen): lidová hudba**; ► velmi dobře se na ni tancuje; podobná hudbě *guaracha*; (DA).

guarañón, m. (1) lid. (Kub): smrt; př.: *con esa enfermedad vas camino al Guarañón*; (DMC).

guarapa, f. (1) (sev a szArg): dětská hra; ► podobná hře chodí pešek okolo; (DA).

guarapado, -da, adj. (1) (Kost): vymačkaný; ► džus, šťáva; (DA).

guarapazo, m. (← afr.) (1) (Kol): alkoholický nápoj z cukrové třtiny; **(2) lid. (střKol, Ven):** prudký pád; viz: *totazo*; **(3)** (Ven; Hond, Pan): doušek, hlt, panák (štamprle); viz též: *copetín*; (MS; DA).

guarapeado, -da, adj. (← afr.) (1) lid. (Per; Bol, Ven): opilý, namazaný; viz též: *enchichado*; (MS; DA). • **(2) (Salv, Nik): kvašený**; ► o ovoci; (DA).

guarapear(se), tr/intr/zvrat. (← afr.) (1) intr. (Per): pít příliš mnoho kvašeného nápoje z cukrové třtiny; viz též: *guarapo*; ■ Var.: *huarapear*; **(2)** (Dom): pít alkohol; **(3)** zvrat. (Mex, Nik): opít se z kvašeného nápoje z cukrové třtiny; (MS; DA). • **(4) estar ~ado** (Kub): být nevhodně oblečen; př.: *ya estoy viejo pero no quiero estar, además, guarapeado*; (DMC). • **(5) intr/zvrat., lid. (Nik, Bol, Portor):** opít (se), ožrat (se); viz též: *enchivar(se)*; **(6) tr/zvrat., lid. (Dom):** zhltnout; nacpat se; viz též: *chupar(se)*; **(7) intr. (Hond, Salv, Nik):** kvasit šťávu z cukrové třtiny; (DA).

guarapera, f., hovor. (1) (Kub; Nik): podnik, kde se prodává třtinová kořalka; (RAE; DA). • **(2)** (← afr.) (Ven): krámek; (MS).

guarapería, f. (← afr.) (1) (Mex; Guat, Kol): obchod, kde se prodává kvašený nápoj z cukrové třtiny, viz též: *guarapo*; (MS). • (2) (Ekv; Kol): stánek, kde se prodává kořalka z cukrové třtiny; místo, kde se vyrábí; př.: *iban los sábados a la feria a vender los ponchos y se quedaban en la guarapería*; (RR).

guaraperismo, m. (1) (Ekv): přílišná náklonnost ke kořalce z cukrové třtiny; závislost na ní; př.: *trabajo forzado, explotación, látigo, maltrato en todas sus sutilezas, guaraperismo, alcoholismo*; (RR).

guarapero, -ra, adj/subst. (1) (Ekv; Kol; Per, Chil): člověk závislý na kořalce z cukrové třtiny; př.: *guaraperos sin faltar un día, recogidos de cuneta después del último gruñido*; ■ **Var.:** *huarapero*; (RR; DA). • (2) (Per): opilec opilý z levného alkoholu; př.: *conozco a esa vieja guarapera; es la mamá de Vicente*; ► slang; (RF). • (3) adj., lid. (Chil, Per; Kol, Bol): opilý, namazaný; viz též: *enchichado*; (4) m/f., lid. (Guat, Nik, Kol, výchEkv): člověk co pálí a prodává kořalku; (DA).

guarapeta, f., hovor. (1) (Kub, Mex; Portor): opilost, stav opilosti; př.: *tiene tremenda guarapeta*; (2) (Kub): opilec, ochlasta; (3) (Kub; Salv): nápoj s vysokým obsahem alkoholu; (RAE; MS, DMC; DA). • (4) **coger una** ~ (Kub): opít se, ožrat se; př.: *con tanto vino cogí una guarapeta*; (DMC). • (5) f. (Hond, Kub): flám, opice; viz též: *juerga*; ■ **Var.:** *huarapeta*; (DA).

guarapetazo, m. (← afr.) (1) (Kub; Kost): (velký) panák kořalky; (MS; DA).

guarapeteado, -da, adj. (1) lid. (Kub): barevný; ► **o látce**; př.: *eso está demasiado guarapeteado*; ■ **Var.:** *guarabeteado, guarabeado*; (DMC; DA).

guarapetería, f. (1) (Kub): opilství; neřest opilosti; (MS).

guarapillo, m., lid. (1) (Hond, Portor): odvar z léčivých bylin; ■ **Var.:** *guarapo, guarapito*; ■ **Syn.:** *jarabe fresco, tecesito*; (MS).

guarapita, f. (1) (Ven): domácí koktejl; ► z ovocné šťávy, cukru a rumu; (DA).

guarapito, m. (1) (Ven): slabá káva, viz: *guarapo, -ito*; (RR). • (2) (Portor): odvar z léčivých bylin; viz: *guarapillo*; (DA).

guarapo, m. (← keč. *warapu*, podle jiných ← afr.) (1) (Am; Mex, Guat, Pan, Kub, Portor, Kol, Ven, Ekv, Par): vymačkaná šťáva z cukrové třtiny; ► odpařováním se z ní získává cukr; ■ **Var.:** *huarapo*; (2) (Mex, Guat, Hond, Salv, Nik, Kost, Pan, Dom, Portor, Kol, Ven, Ekv, Per, Bol, Par, szArg): kvašený nápoj vyrobený z této šťávy; ■ **Var.:** *huarapo*; (3) **enfriarsele a alguien el guarapo**, hovor. (Ven): polekat se, poděsit, nechat se zastrašit; (RAE; DA). • (4) ~, -illo (Portor; Ven): nálev z léčivých bylin; bylinný čaj; př.: *esta vez no había habido palo de cañita, sino un guarapo de saúco y jengibre preparado al instante*; (5) (Ven; Mex): džus z kyselého ananasu; př.: *unas doradas copas de guarapo fuerte*; (6) ~, -ito (Ven): velmi slabá překapávaná káva; př.: *bueno, viejo ¿te preparo ya el guarapito caliente?*; viz: *guarapillo*; (7) **aguársesele (enfriársesele) el ~ a uno** (Ven): ztratit elán; ztratit odvalu; př.: *yo serví con el general Miranda; a ese hombre se le enfriaba el guarapo; en aquella tropa no se peleaba nunca*; (8) **castigarle (menearle) el ~ a uno**, (Kub, Ven): bít; bičovat; trestat tělesně; př.: *¡nada peor que la condición de negro...! por cualquier falta le meneaban el guarapo*; (RR). • (9) (Portor, Dom): jakýkoli řídký nápoj; (10) (Ven, Mex): šťáva z kvašeného ananasu (která prošla varem a kvasem); (11) (Chil): šťáva z hroznů; pálenka; (12) (Chil): cukrová třtina (*Saccharum officinarum*); (13) (Guat): stará třtina, která začíná kvasit; (14) **calentar el ~** (Ven): bičovat, bít; (15) **volver ~** (Kol): rozkouskovat, roztrhat; (16) **volverse ~** (Kol): promoknout; (MS). • (17) (Salv; Ekv, aj.): kvašená třtinová pálenka; př.: *el barril de guarapo ... está casi vacío*; (BDE). • (18) **meterle al ~** (Kub): pít kořalku; př.: *entre comida y comida le meto al guarapo*; (DMC). • (19) lid. (Ekv): kořalka; viz též: *mataburro*; (20) **echar un ~** (Portor), viz: *palo, echar un ...*; (21) **meter caña para sacar ~**, lid. (Pan): pod sladkým medem trávit lidi jedem; ► slovně nebo jednáním vystupovat proti někomu, s cílem dosáhnout určitý zisk; (22) (Pan, Kub, Portor, Kol, Ven): osvěžující nápoj připravený ze třtinové šťávy; ► nekvašený; (23) lid. (Dom, Kol): nekvalitní rum; (24) (Kol): kvašený nápoj z ovocné šťávy; (25) (Ven): domácí nápoj; ► obsahuje hodně vody a je slazený cukrem nebo sladidlem *panela* (ztuhlá sladká třtinová šťáva)*; (26) (Pan, Portor, Ekv): jedovatá šťáva durmanovce (*Brugmansia*); (27) lid. (Portor): slabý nebo vodový nápoj; (28) (Ven): masážní olej na jizvy a bolest svalů; ► z vypraženého sladidla z cukrové třtiny (*papelón*), bezové

šťávy a pálenky; **(29)** (Dom): strom *Turpinia occidentalis*; ► z čeledi klokočovitých (*Staphyleaceae*); dorůstá do výšky 25 m; listy jsou velké a vejčité; květenství lata je bílé; zakulacený plod má purpurovou nebo černou barvu; ■ Syn.: *eugenio*, *lilayo*, *saúco cimarrón*, *violeta cimarrona*; **(30)** ~ **de papelón** (Ven): osvěžující nápoj; ► sladidlo z cukrové třtiny (*papelón*) se rozpustí ve vodě; **(31)** ~ **de piña** (Ven): osvěžující nápoj; ► vyrobí se z cukru nebo sladidla z cukrové třtiny (*papelón*) a z čerstvé ananasové kůry, která se nechá dva nebo tři dny kvasit ve vodě; (DA).

guarapo, -pa, adj. **(1)** (Ven): jantarově žlutý; ► o barvě; (DA).

guarapón, m. **(1)** (Chil; Per, Bol, Arg): klobouk s širokou krempou; ► používá se na vesnici na ochranu proti slunci; (RAE; DA).

guaraposo, -sa, adj. **(1)** lid. (Kub): sladký; př.: *está muy guaraposo*; (DMC).

guaraquear, tr/intr. (← keč.) **(1)** (Kol, Chil, Ekv): tlouci, bičovat; **(2)** tr. (Kol; Chil): švihát bičem; ■ Var.: *huaraquear*; **(3)** (Per): vyhodit roztočením ve vzduchu; **(4)** (Bol): přecházet z jedné strany na druhou; (MS). • **(5)** tr., lid. (Chil): krást, okrást; viz též: *ladronear*; **(6)** **drtivě někoho porazit, převálcovat ho**; ► **při soutěži**; (DA).

guaraquero, m. (← keč.) **(1)** Chil: zloděj; (MS).

guarará, m/f. **(1)** f., lid. (Kub; Par): zmatek; nepořádek; př.: *¡qué guarará se formó en la esquinal!*; (DMC). • **(2)** m., lid. (Par): zmatek, nepořádek; **(3)** hluk, rámus, povyk; (DA).

guararao, m. **(1)** **ser como el** ~ (Kub): být velmi ošklivý; př.: *Juan es como el guararao*; (DMC).

guararé, m. **(1)** **tener** ~ (Kub): být zamilovaný; př.: *su problema es que tiene guararé*; **(2)** **ser** ~ (Kub): být to finta, trik; př.: *no confíes en él, lo que te dice es guararé*; (DMC).

guararey, m., hovor. **(1)** lid. (Kub): omdlení (mdloba); **(2)** lid. (Kub): podráždění, špatná nálada; (RAE; DA). • **(3)** m., lid. (Kub): žárlivost; př.: *es que tiene guararey con esa mujer*; (DMC). • **(4)** m., lid. (Dom, Kub): nepořádek, zmatek, binec; viz též: *quilombo*; **(5)** **tener** ~ (Kub, Dom): být zaláskovaný; (DA).

guarasapo, m. (← *guarasapo*) **(1)** (Nik, Kost, Pan): pulec; ■ Var.: *güirisapo*; viz: *gusarapo*; (DA).

guarasiar, tr/intr., lid. **(1)** tr. (Salv): zhltnout; nacpat se; viz též: *chupar(se)*; **(2)** intr.: **vypít (naklopit, hodit) do sebe**; ► alkohol, hlavně kořalku; (DA).

guaratará, f. (← arw.) **(1)** (Ven): kámen, balvan; viz též: *guarataro*; (MS, DA).

guarataro, m. (← arw.) **(1)** (Ven): křemen, kámen; ■ Var.: *guaratará*; **(2)** kalužnice indická; ► z čeledi lipnicovitých, nebezpečný plevel; (MS; DA).

guaratarón, m. (← arw.) **(1)** (Ven): velký kámen, balvan; (MS).

guarau, f. **(1)** lid. (Kub): lidé; př.: *no me gusta la guarau esa*; ■ Syn.: *guarandalla*; (DMC).

guarayu, m. **(1)** (Bol): ind. jazyk ze skupiny *tupí guaraní*; ► 8.450 mluvčích (2001); **(2)** stejnojmenný kmen; **(3)** příslušné adjektivum; (EA).

guarda, m/f.; **(1)** [Š: *franja*] f. (Arg; Nik, Kost, střEkv, Per, Chil, Urug): tkaná obruba; lem; př.: *la sábana está bordada con florcitas que no son de verdad y una guarda cosida las va enlazando de una punta a la otra de la cama*; **(2)** ~ (**guardabarranca**, **guardabarranco**) m. (Guat; Mex, Salv, Nik): hnědý zpěvný pták; př.: *un animal llamado Guarda Barranca se quejó en la puerta del Lugar de la Abundancia*; **(3)** m/f. (Urug; Arg; Par): revizor ve veřejné dopravě; př.: *en cuatro patas se puso a buscar mientras crecía la risa del conductor y el guarda*; viz též: *inspector*; (RR, EEA; DA). • **(4)** prodavač jízdenek v autobuse, viz: *cobrador*; (EEA). • **(5)** ~ **campestre** (Dom): muž zákona; ► na venkově; viz: *guardacampestre*; **(6)** ~ **costa** (Chil): pobřežní hlídka; viz: *guardacosta*; **(7)** **de** ~ (Chil, Arg): trvanlivá potravina či nápoj; **(8)** ~ **abajo**, lid. (Chil): spadnout, skutálet se; **(9)** ~ ~ (jvMex): hra na schovávanou; (DA).

¡guarda!, citosl. **(1)** (← it. *guardare*), lid. (LaPla; Per, Bol, Chil, Par, Arg, Urug): pozor!, bacha!; ► vyj. **varování před nebezpečím**; př.: *nos salvamos porque Nicolás gritó: ¡guarda que viene el profesor!*; ► slang *lunfardo*; ■ Syn.: *ancún*, *araca*, *yse*; (RF, NET). • **(2)** ;~ **abajo!** (Chil): **pozor (bacha) tam dole!, pozor padá ...!**; **(3)** ;~ **con la maroma!**, lid. (Arg): **dávej bacha, ať se nedostaneš do problémů!; pozor ať se do toho nezamotáš!**; (DA).

guardabarranca, viz: *guarda*; (RR).

guardabarranco, m. (1) (Guat; Mex, Salv, Nik): pták, viz: *guarda*; (RR). • (2) (Hond): pták, viz: *taragón*; (3) (Guat, Hond, Salv, Nik): pták *Eumomota superciliosa apiastur*; ► z čeledi momotovitých (*Momotidae*); dorůstá do délky 34 cm; na hlavě má černou úzkou masku; s dlouhým obočím; střední část hřbetu a část hlavy za očima je červená; břicho je bledé červenohnědé barvy; zbytek hlavy, krk a tělo je zbarveno olivově zeleně; ■ Var.: *guardabarrancos*; ■ Syn.: *dragón, togoroz*; (DA).

guardabarrancos, m. (1) (Hond): rodové jméno různých druhů amerických ptáků; ► s délkou 40 cm, s temenem a rouškou černé barvy lemovanou modře; zobák má tmavě černý a cípatý, lehce zatočený dolů; jeho hnízdem je dlouhá a často klikatě vyhrabaná nora ve zdi nebo v zemi; (RAE). • (2) (Hond): pták *Eumomota superciliosa apiastur*; ► z čeledi momotovitých (*Momotidae*); viz: *guardabarranco*; (DA).

guardabarros, m., pl. (1) blatníky, viz: *guardafangos*; (EEA). • (2) (LaPla): uši; ► slang *lunfardo*; (NET).

guardabosque, m/f. (1) (Hond, Nik, Kub, Dom, Portor): vnější polař v baseballu; ► hráč má za úkol chytit míček, který přeletěl hranici vnitřního pole; viz: *jardinero*; (2) (Par): člověk, který se přehnaně (horlivě) o někoho stará, pečuje; (DA).

guardacaballo, m. (1) (Per): kukačka rýhozobá (*Crotophaga sulcirostris*); ► z čeledi kukačkovitých (*Cuculidae*); viz: *pijuy*; (DA).

guardacalzón, m. (1) (Bol): kus kůže zavěšený v přední části koňského postroje; ► chrání jezdcovy nohy před poškrábáním o křoví atd.; (DA).

guardacaminos, f. (1) (Salv, Hond): rodové jméno různých druhů hadů; ► mají tenké tělo; nepřesahují délku 90 cm; živí se hlodavci, ptáky a malými živočichy, které ochromí svým jedem; (RAE). • (2) (Kol): had *Mastigodryas boddaerti*; ► z čeledi užovkovitých (*Colubridae*); dorůstá do délky 1,20 cm; na hřbetě má šedé zbarvení a jasnou světlou čáru; břicho je světle šedé až bílé; zbarvení je neměnné; (3) (Hond, Salv): had *Leptodeira annulata* nebo *Conophis lineatus*; ► z čeledi užovkovitých (*Colubridae*); úzké tělo dorůstá do délky až 90 cm; od hlavy po ocas má rozmístěny tmavě hnědé prstence, které se střídají s jeho světle hnědým zbarvením; (DA).

guardacamisa, f. (1) (Ven): tílko; košilka; (RAE; DA).

guardacampestre, m. (1) (Dom): muž zákona; ► na venkově; ■ Var.: *guarda campestre*; (DA).

guardacárcel, m. (1) (Arg): žalářník; ■ Var.: *guardiacárcel*; (DA).

guardacho, m., lid. (1) (Per): velmi dobře ukryté peníze nebo jídlo; (DA).

guardachokes, m. (1) (Ekv, Bol): přední a zadní nárazník; ► u automobilu; (DA).

guardacoches, m. (1) obsluha zajišťující parkování, hlídač zaparkovaných vozidel; viz: *aparcador*; (EEA).

guardacosta, m/f. (1) (Nik, Kub, Per, Chil): pobřežní hlídka; ■ Var.: *guarda costa*; (DA).

guardacruce, m/f. (1) (Chil): výpravčí; ■ Syn.: *guardacruzada*; (DA).

guardacruzada, f. (1) (Chil): výpravčí; ■ Syn.: *guardacruce*; (2) automatický systém hlídající provoz vlakové dopravy; (DA).

guardadito, m. (1) lid. (Mex; Nik, Per): našetřené úspory; ■ Var.: *guardado*; (2) **darle a alguien su** ~ (Mex): zabít; ► mex. argot *caliche*; (DBM; DA).

guardado, -da, adj/subst. (1) adj. (LaPla, Mex, Salv; Kub; Guat, Kost, Per, Chil, Arg, Urug): uvězněný, zatčený, zajatý, zabásnutý; př.: *hace días que la policía tiene a Pedro guardado*; viz též: *enchufado, ensobrado*; (NET, DMC; DA). • (2) m. (Mex): našetřené úspory; ■ Var.: *guardadito*; (3) adj. (Ekv, Per, Bol): zkažená potravina; (DA).

guardaescobas, m. (1) (Kol): podlahová lišta; (DA).

guardaespaldas, m. (1) viz: *guardura*; (EEA).

guardafango, m. (1) (Kub, Hond; Bol, Kol, Per; Mex, Nik, Pan, Ekv): blatník, zástěrka (na kole); ■ Var.: *guardafangos*; (RAE, BDE; DA). • (2) lid. (Kub; Nik, Pan): široké boky; ► u ženy; př.: *¡qué clase de guardafango porta esa mujer!*; Var.: *guardafangos*; (DMC; DA).

guardafangos, m. (1) [Š: *guardabarros*] (Ven): blatníky; ■ Syn.: *guardabarros* (Arg, Urug), *tapabarros* (Chil), *salpicadera* (Mex); (EEA). • (2) (Ekv): široké boky; ► u ženy; Var.: *guardafango*; (DA).

guardafaro, m/f. (1) (Chil, Arg): strážce majáku; Var.: *guardafaros*; (2) m. (Bol): kryt na světlomety; ► u automobilu; (DA).

guardafaros, m. (1) (Chil, Arg): strážce majáku; ■ Var.: *guardafaro*; (DA).

guardafauna, m/f. (1) (Bol, Par, Arg, Urug): hajný, myslivec; ► stará se o divokou zvěř a chrání ji; (DA).

guardafuego, m. (1) venk. (Hond): velké poleno v ohništi; ► udržuje přes noc oheň; (DA).

guardaganado, m. (1) (Arg, Urug): ochranný příkop pokrytý mříží; ► proti útěku dobytka;* (DA).

guardahilos, m/f. (1) (Arg, Urug): telekomunikační technik; ► opravuje telefonní a telegrafické linky; (2) (Arg): výhybkář; (DA).

guardalagua, m. (1) (Mex): jedovatec kořenující (*Rhus radicans*); ► popínavá rostlina z čeledi ledvinovnikovitých (*Anacardiaceae*); dorůstá až do délky 10 m; listy jsou střídavé ve svazcích po třech; kraje listů jsou hladké, laločnaté nebo zubaté; plod peckovice má krémovou nebo našedlou barvu; ■ Syn.: *guau*; (DA).

guardalínea, m/f. (1) (Kost, Ekv, Bol, Chil, Par): pomezí (čárový, lajnový) rozhodčí; ► ve fotbale; viz: *guardalíneas*; (DA).

guardalíneas, m/f. (1) (Nik, Kost, Per, Bol, Chil, Par): pomezí (čárový, lajnový) rozhodčí; ► ve fotbale; ■ Var.: *guardalínea*; (2) (Chil): výpravčí; (DA).

guardalodo, m. (1) (Dom, Ekv): blatník na automobilu; ■ Var.: *guardalodos*; (DA).

guardalodos, m. (1) (Portor; Ekv): blatník; viz: *guardafango*; (BDE; DA).

guardamano, m. (1) venk. (zápEkv): druh mačety nebo velkého nože; ► pro práci na venkově; př.: *lo fue peinando con el guardamano filudo (afilado)*; (RR; DA). • (2) (zápVen): chránitko spouště u zbraně; (DA).

guardameta, m. (1) brankář; viz: *arquero*; (EEA).

guardamonte, m., i pl. (1) (Arg, výchBol): kožený chránič nohou jezdce na koni; ► zabraňuje poškrábání se o keře; (RAE, BDE; DA).

guardanivel, m. (1) (Chil): kontrolní zařízení výšky hladiny kapaliny; ► aby nepřetekla; (DA).

guardapalos, m. (1) (Kol, Ekv, Bol, Par): brankář; ► ve fotbale; (DA).

guardaparque, m/f. (1) (Kost, Ven, Ekv, Bol, Chil, Par, Arg): zahradník; viz: *guardaparques*; (DA).

guardaparques, m/f. (1) (Kost, Ven, Ekv, Per, Bol, Chil, Par, Arg): zahradník; ► stará se o velké zahrady a národní parky; (DA).

guardapatio, m. (1) (Arg, Urug): oplocení kolem domu; (DA).

guardapeo, m., lid. (1) (Chil): harémové kalhoty; ► jsou široké; nebo jakýkoli jiný druh oblečení, který se zavazuje v dolní části nohy; (DA).

guardapeos, m., lid. (1) (Ekv): široké kalhoty; ► sahají ke kolenům; (DA).

guardapiolas, m/f. (1) (Per): brankář; ► ve fotbale; (DA).

guardapolvo(s), m. (1) (Guat, Arg): plášť či zástěra zdravotníků, lékařů, školáků; př.: *las enfermeras andan con los guardapolvos todos gastados y sin almidonar*; (RR). • (2) (Ekv, Bol, Par): školní stejnokroj; (3) (Hond): podlahová lišta; (DA).

guardar(se), tr/intr/zvrat. (1) zvrat. (Chil): vzdálit se; schovat se, uchýlit se do bezpečí; př.: *a las ocho de la tarde debemos guardarnos en las cabañas*; (RR). • (2) ~ **lugar** (Arg, Urug): držet místo; viz: *agarrar lugar*; (3) ~ **puesto** (Ven): držet místo; viz: *agarrar lugar*; (EEA). • (4) ~ **depósito** (Bol): dočasně zadržet delikventa v policejní cele; ► bol. argot *coba*; (HB). • (5) intr., lid. (Kub): zemřít; př.: *papá guardó inesperadamente*; ■ Syn.: *cantar el Manisero*; *cantar la Guantamera*; *ponerse el chaquetón de pino tea*; (DMC). • (6) tr., lid. (Kost, Kub, Arg, Urug, Ekv, Chil): zatknout, uvěznit, dát za mříže, **zabásnout**; př.: *lo guardaron por quince días*; viz též: *enchufar*; (7) ~ **el carro** (Kub): natáhnout bačkory, **zemřít**; (8) **estar mandado a ~**, lid. (Dom): být zastaralý; vyjít z módy; (9) **irse a ~**, vulg. (Portor): jít do vězení, do lapáku, za mříže; obléct tepláky; (10) **mandar a ~** (Chil, Arg): zasunout penis do vagíny nebo řitního otvoru (člověk nebo zvíře); (11) ~ **los fierros** (Nik): přestat rodit děti; ► o ženě; (12) ~ **luto por muerto ajeno** (Nik): dělat si starosti z cizího problému; (DA).

guardarraya, f. (1) (Antil; jvMex, Guat, Hond, Nik, Dom, Portor): hranice mezi usedlostmi (**pozemky**); (2) (Kub): cestička mezi dvěma obdělávanými poli; ► zejména na plantážích s cukrovou třtinou; umožňuje lidem a zvířatům průchod; (RAE; DA). • (3) (Kub, Portor):

ulička mezi řadami na kávovníkových plantážích; př.: *en la guardarraya, el peonaje sudoroso*; (BDE). • (4) lid. (Kub): mezery, které jsou mezi poli cukrové třtiny; (5) **tener ~ con alguien** (Kub): být něčí přítel; př.: *ése tiene guardarraya con mi hermano*; (6) **tener una ~ en la cabeza** (Kub): mít na hlavě **plešku, lysinu**; ► **místo bez vlasů**; př.: *el maestro tiene una guardarraya en la cabeza*; viz: *cogoyo*; (DMC). • (7) (jvMex, Guat): protipožární pás; ► široká stezka, která zabraňuje požárům; * (8) (Nik): pomezí čára v baseballu; ► jedná se o hranici, kde může spadnout míček, aby byl odpal uznán dobrým; (DA).

guardarrayante, adj. (1) (Portor): sousedící; ► o pozemku; ■ Var.: *guardarrayeante*; (DA).

guardarrayeante, adj., venk. (1) (Portor): sousedící; ► o pozemku; viz: *guardarrayante*; (DA).

guardatinaja, f. (1) (Hond, Nik): paka nížinná (*Cuniculus paca, Agouti paca*); ► hlodavec z čeledi agutiovitých (*Dasyproctidae*); dorůstá do délky 80 cm; nohy a ocas jsou krátké; se zašpičatělým čumákem; má malé a kulaté uši; hustá a rovná srst je hnědá; na hřbetě jsou bílé skvrny; na krku, břichu a bocích jsou skvrny načervenalé; jeho maso je velmi kvalitní a drahé; ■ Syn.: *guagua, guanta, guatinaja*; (DA).

guardativo, -va, adj. (1) (Hond): nenávistný, pomstychtivý; (DA).

guardatojo, m. (1) (Bol): ochranná přilba v dolech; (RAE).

guardavalla, m. (1) (Am; Hond, Nik, Pan, Dom, Ekv, Per, Bol, Chil, Par, Kost, Arg, Urug): brankář; (RAE; DA).

guardavecino, m. (1) (Kub): rozdělující mříž balkónu od toho sousedního; (RAE). • (2) (Kub): postranní zábradlí na balkóně; ► kované; s funkcí ozdobnou a ochrannou; př.: *y presenció el musgo adherido a las rocas de la iglesia y la herrumbre sobre los guardavecinos de la plazoleta*; (RR).

guardavías, m. (1) (Ekv): svodidla; ► u cesty; (DA).

guardavida, m/f. (1) (výchBol, Arg, Urug): plavčík; ■ Var.: *guardavidas*; (DA).

guardavidas, m/f. (← angl. *lifeguard*) (1) (výchBol, Chil, Arg, Urug, Guat, Pan, Kol, Ven, Ekv): plavčík; ■ Var.: *guardavida*; (DA).

guardera, f. (1) (Kub): chránič, ochrana, chránítka; ► na ochranu něčeho; (DA).

guardería, f. (1) mateřská škola, školka, viz: *preescolar*; (EEA). • (2) (szArg): placené parkoviště; (DA).

Guardia Nacional, f. (1) (Nik, Pan): Národní garda; př.: *Torrijos, cuarenta y seis años, comandante de la Guardia Nacional y jefe del Gobierno panameño desde el golpe de Estado de 1968*; (BDE).

guardia, m/f. (← gót. *wardja*); (1) ~ **marina** (Arg, Par; Ekv): námořní důstojník; ► po dokončení studia na námořní škole obdrží titul a práci; (2) **entregar la ~¹**, hovor. (Ven): nevyšmat si případu; (3) **entregar la ~²** (Ven): spát (odpočívat); (4) **entregar la ~³** (Ven): zemřít; (RAE). • (5) m. [Š: *vigilante*] (Chil, Urug): hlídač; ■ Syn.: *vigilante* (Mex: denní, Arg, Chil, Urug, Ven), *velador* (Mex, noční), *sereno* (Urug, noční), *guachimán* (Ven); (6) **farmacia de ~**, lékárna s pohotovostní službou, viz: *farmacia de turno*; (EEA). • (7) ~ **palito** (Portor): hlídač s obuškem; př.: *el guardia palito se había quedado dormido en un rincón mientras los asaltantes se llevaban el dinero de las cajas*; ► slang; (RF). • (8) **bajar la ~**, lid. (Kub): být nepřipravený; př.: *al bajar la guardia me sorprendieron*; (DMC). • (9) ~ **de palito** (Portor): policajt bez služební zbraně; viz též: *buitre*; (10) f. (Salv): kukuřičný *tamal*; ► kukuřičné těsto, naložené maso a zelenina zabalené a uvařené v banánových listech; viz: *tamal*; (11) (Portor): drogové doupe; ■ Var.: *guarida*; (12) ~ **nueva** (Urug): tanečníci moderního tanga; (13) ~ **rural** (Kub): vojenský strážník; ► udržoval pořádek na venkově; před rokem 1959; (14) ~ **vieja** (Arg, Urug): tanečníci tradičního tanga; ► vzniklo v prvních desetiletích 19. století; (15) **ni con los ~s**, lid. (Portor): v žádném případě, ani náhodou; (16) **hacer la ~¹**, lid. (Per, Chil): být na vojně; (17) **hacer la ~²** (Per): hlídat někoho; (18) **hacer la ~³** (Kub): uklízet (upravovat) veřejné prostory; ► zahrady, parky aj.; (DA).

guardiacárcel, m/f. (1) (Par, Arg): vězeňská služba, bachař; ■ Var.: *guardacárcel*; (DA).

guardián, m. (1) (Bol): policista pochůzkář; (DA).

guardianía, f. (1) (Ekv): služba profesionálních (jurados) strážců; (RAE). • (2) (Ekv): strážní policejní budka; (DA).

guardiayuda, m/f. (1) (Chil): hlídač na veřejných parkovištích; (DA).

guardiero, -ra, adj/subst. (1) m. (Kub): ochraňující rituál nebo duch; ► v afrokubánském náboženství; (2) adj. (Nik): arogantní, nezdvořilý, bezohledný; ► o člověku; (DA).

guardiola, f. (1) (Salv): Národní garda; (2) (Nik): hlodavec; viz: *tinaja*; (DA).

guare, adj/subst. (1) f. (Kol): divoká včela *Melipona*; ► z čeledi *Apidae*; podlouhlá, chlupatá a černá; nemá žihadlo; (2) m., pl. (Portor): stejné (totožné, identické) věci; (3) podobné věci; (4) dvojčata; (5) adj/subst.: jako vejce vejci, dvojníci; ► o osobách, které jsou si velmi podobny; (DA).

guareado, -da, adj. (1) (Hond, Kost): opilý, opitý; ► o člověku; (DA).

guareao, m. (1) (Kub): viz: *guariao*; (RAE, MS). • (2) (Kub): brodivý pták *Aramus guarauna pictus*; ► z čeledi kurlanovitých (*Aramidae*); dorůstá do délky 70 cm; peří má popelavé s bílými skvrnami; krk je štíhlý; zobák je ohnutý; s krátkými a zaoblenými křídly; maso je jedlé; (DA).

guarear(se), tr/intr/zvrat., lid. (1) (Nik, Salv, Kost): opít (se), ožrat (se); viz též: *enchivar(se)*; (DA). • (2) tr., venk. (Ven): hlídat osiva před malými papoušky; (3) intr., hovor. (výchVen): o miminku: vydávat první zvuky; (RAE).

guarema, f. (1) (Portor): strom *Picramnia pentandra*; ► z čeledi simarubovitých (*Simaroubaceae*); viz: *palo de peje*; (DA).

guarén, m. (1) (Chil): potkan; ► z čeledi myšovitých (*Muridae*); dorůstá do délky 25 cm; popelavé nebo světle hnědé barvy; (RAE; DA). • (2) lid. (Chil): penis, péro, pind'our; viz též: *pinga*; (DA).

guareque, m. (1) (sevMex): rostlina *Ibervillea sonora*; ► z čeledi tykvovitých (*Cucurbitaceae*); dorůstá do výšky 3 m; s jedním žlutým květem; zakulacený plod je nejdříve zelený, po uzrání je červený; kořen se využívá v tradiční medicíně; (DA).

guarequetén, m. (1) (Dom, Portor): venkovské osídlení; viz: *guariquitén*; (MS; DA).

guarero, -ra, adj/subst. (1) lid. (Guat, Hond, Salv, Nik, Kost, Pan): opilce, pijan, alkoholik; (2) m/f. (Guat, Hond, Salv, Nik): prodavač(ka) kořalky; (3) adj. (Hond, Salv, Nik, Kost): pálenkový, alkoholický; (DA).

guares, m. pl. (1) (Portor): dvojčata; (RAE).

guareta, f. (1) **irse a coger por las ~s**, lid., vulg. (Portor): neobtěžovat; (DA).

guaretas, f., pl. (1) (Portor): náhradní pneumatiky na zadní nápravě; ► u kamionu; (2) **irse a coger por las ~s**, lid. (Portor): nechat někoho v klidu, na pokoji; ► neobtěžovat; (DA).

guareto, -ta, adj/subst. (1) adj. (Portor): stejný, totožný, identický; (2) podobný; (3) adj/subst.: složené ze dvou částí/půlek nebo se dvěma peckami; ► ovoce; (DA).

guaretos, m., pl., lid. (1) (Portor): varlata, koule; viz též: *kiwi(s)*; (DA).

guarfarina, f., lid. (1) (Kub): jed na myši; (2) pančovaný rum, velmi silný a nízké kvality; ► z domácí palírny; (3) lék proti srážení krve; (DA).

guargar, m., viz: *guarguar*; (MS).

guarguar, m. (← keč.) (1) (Chil, Ekv, Per): durman; (2) (Ekv, Per): durmanový nápoj; (MS).

guargüerazo, m. (1) (Chil): hlasitý lok alkoholického nápoje; ■ Var.: *güergüerazo*; (DA).

guargüero, m. hovor. (1) (Kub): lidský krk; (RAE). • (2) (Ven, Per, Chil): vrchní část průdušnice; viz: *güergüero*; (3) venk., lid. (Ekv, Bol): průdušnice, hrdlo; ■ Var.: *gargüero, güelgüero, güergüero*; (4) (Per): sladký pokrm z vaječných žloutků a másla; ► ozdobený sladkým krémem *manjar blanco*; (5) **remojar el ~**, lid. (Pan, Chil): pít alkohol (opíjet se); ■ Var.: *remojar el guargüero*; (DA).

guargüerón, m. (1) (Kol): plněná těstovinová taštička; (DA).

guarí guarí, kreolština, viz: *wari wari*; (EA).

guarí, f., lid. (1) (Par): alkoholický nápoj; ► vyroben z kvašené šťávy cukrové třtiny; ■ Var.: *huarí*; (DA).

guari, m. (1) (Chil): vrchní část průdušnice; (2) dolní cesty dýchací; viz: *güergüero*; (DA).

guari, m/f. (1) m. (Chil): vrchní část průdušnice; viz: *güergüero*; (2) průdušnice; ► část dýchací soustavy; (3) ~ ~, lid. (Mex): udavač, donašeč; (DA).

guaria, f. (1) (Kost, Hond): orchidej; ► společný název pro různé druhy orchidejí, mezi kterými vynikají druhy modrofialových a bílých kvítků; (2) (Kost, Hond): květ těchto orchidejí; ► národní květina Kostariky; (RAE). • (3) (Kost): katleja skinnerova (*Guarinthe*

skinneri); ► epifytická květina z čeledi vstavačovitých (*Orchidaceae*); s tlustými listy a uzavřeným obalem; květy jsou fialové nebo bílé; (4) květ této rostliny; (DA).

guariado, viz: *guariao*; (MS).

guariao, m. (← arw.) (1) (Kub; Antil): kurlan chřástalovitý; ► (*Aramus guarauna*); velký brodivý pták; má tmavé peří s bílými skvrnami, nohy má černé stejně jako okraj zobáku; vyskytuje se v párech v bažinách a na pobřežích lagun; létá s visícíma nohama a živí se červy a měkkýši; jeho maso je bílé a **jedlé**; (RAE; MS). • (2) (Kub): předmět hýřící křiklavými barvami; (MS). • (3) **estar sonando el** ~ (Kub): být slyšet výstřely; př.: *allí estaba sonando el guariao, habían muchos muertos*; (DMC).

guariba, f. (← guar.) (1) (Kol, Urug): vřešťan hnědý; ► primát z čeledi chápanovitých; (MS).

guaribay, m. (1) (Arg): strom pirul (*Schinus molle*); ► z čeledi ledvinovnickovitých (*Anacardiaceae*); (DA).

guaribo, m. (1) (szMex): strom *Populus brandegeei*; ► z čeledi vrbovitých (*Salicaceae*); velmi vysoký; podobný topolu bílému; kůra je před popraskáním bílá až naředlá; trojúhelníkovité listy jsou na lici zelené a na rubu bělavé; velmi tvrdé načervenalé dřevo se používá ve stavebnictví a vyrábí se z něho nábytek; ■ Var.: *güérigo, huirivo*; (DA).

guaricandilla, m/f., hovor. (1) (Kub): osoba s vulgárním chováním nebo vzhledem; (2) hovor., i despekt. (Kub): bezvýznamná osoba; (3) hovor. (Kub): prostitutka; (RAE). • (4) lid. (Kub): člověk, který nic neznamená; př.: *no quiero que te cases con el guaricandilla ése*; (5) **ser un** ~ (Kub): o člověku: nestát za nic; př.: *ni lo trates, es un guaricandilla*; (DMC). • (6) (Kub): **běhna**; ► **žena, kterou lze snadno dostat do postele**; (DA).

guaricha, f. (← cumanagota) (1) (Kol, Ekv; Bol): žena, která má ve zvyku doprovázet vojáky na pochodech a v táborech (markytánka); (RAE). • (2) (Ven): mladá indiánka; venkovská holka ► obvykle svobodná; př.: *y mientras las guarichas se dedicaban a aquellas alegres faenas, las viejas ... montaban guardia día y noche*; (3) (Ekv): markytánka, žena či souložnice doprovázející vojáka; př.: *en la mayoría de los casos, cuenta el soldado con la ayuda de su mujer; y estamos ya en el dominio de la guaricha; en el Ecuador, se llama así a las mujeres, legítimas o no, de los soldados; son sus compañeras inseparables*; viz též: *enguaricharse*; (4) [Š: *cándil*] **venk.** (szPan): petrolejová lampa; př.: *la mayoría trajo taburetes de sus casas y prendieron la luz de las guarichas*; (RR; DA). • (5) (← keč.) (Kol, Ekv, Ven, Pan): markytánka, nevěstka; (6) (Pan): vychytralá a zlá stařena; (7) manželka, milenka; ► příslušnice nejnižší společenské vrstvy; (8) maniok; (9) genipa americká; (10) (Ekv, Per, Ven): vojáková žena; (11) (Ekv): policistova žena; (MS). • (12) lid. (Kol, Ven, Pan): prostitutka, děvka; viz též: *callejera*; (13) (Kol): **hubatá (drzá) žena**; (DA).

guarichi, m. (Mex), viz: *guaricho*; (MS).

guaricho, **-cha**, m/f. (← cuma. *guaricha*, „chlapec, mladík“) (1) m. (← tarasco) (Mex): plástev; (2) hmyz; (3) hřbitov; (4) strom; ► pevného dřeva, citronové barvy; (MS). • (5) (← keč.) (Ven): čeledín, učedník; **nádeník**; (6) (Kol): pobuda, šejdř; (7) (Ven): chlapec; (MS; DA). • (8) m/f. (Ven): mladý člověk; (DA).

guaricongo, m. (← arw.) (1) (Ven): gekon (*Cnemidophorus lemniscatus*); ► z čeledi tejoyitých (*Teiidae*); ocas je dvakrát delší než tělo; tělo má různou barvu; (2) laso k pochytní divoké zvěře; (3) federál; (MS).

guarida, f. (1) (Dom, Portor, Ekv, Per): doupě; ► scházejí se zde padouši, ničemové; (2) (Portor): drogové doupě; (DA).

guarifái, f., lid. (← angl. *forty five*, „čtyřicetpět“) (1) (Nik): penis, péro, pind'our; viz též: *pinga*; (2) revolver kalibru (ráže) 45; (DA).

guarifai, f., lid. (1) (Chil): cetka, zbytečnost, blbůstka; (DA).

guariguari, m. (1) (Pan): jazyk imigrantů provincií *Colón* a *Bocas del Toro*; ► směs angličtiny, afroantilštiny, španělštiny a francouzštiny; (DA).

guarilaco, m., lid. (1) (Kol): panák (kořalky); viz též: *morterazo*; ■ Var.: *guarilaque*; (DA).

guarilaque, m. (1) (Kol): panák (kořalky); viz též: *guarilaco*; (DA).

guarimán, m. (← car.) (1) (Am): druh amerického stromu čeledi šácholanovitých (*Magnoliaceae*); ► s rozvětveným kmenem vysokým 6 až 8 m, otevřenou korunou, podlouhlými odolnými a kožovitými listy; **okoličnaté květy jsou bílé a řapíkaté; bobulovitý plod obsahuje mnoho zrníček a masitý bílek; aromatická kůra se podobá skořici, na povrchu**

je popelavá a uvnitř rezavá; využívá se v medicíně i jako koření; (2) plod tohoto stromu; (RAE).

guarimba, f. (1) (Ven): domeček při dětských hrách; ► hráč je v bezpečí; (2) (Guat): hudební rytmus; ► udávaný nástrojem *marimba*; původně z Guatemaly; (DA).

guarin, m. (1) (Mex): indián nehovořící kastilštinou; (2) (Mex): hlupák, ignorant; (AHM).

guarín, -na, adj/subst., lid. (1) adj. (Mex): hloupý, hlupák; viz též: *güevón*; (2) m/f.: indián, který nemluví španělsky; (3) adj/subst. (Salv): opilý, alkoholik; (DA).

guarina, f., viz: *guarumo*; (MS).

guariné, m. (1) **tener alguien** ~ (Kub): o muži: být tak zamilovaný do ženy, že bez ní nemůže být; př.: *tú, hermano, con Lola, tienes guariné*; (DMC).

guarino, m. (1) (Dom): kurlan chřástalovitý (*Aramus guarauna*); ► pták z čeledi kurlanovitých (*Aramidae*); viz: *carau*; (DA).

guariola, f. (1) (Nik): sekání křoví; ► na malém prostoru; (DA).

guaripa, f. (1) (Mex): neopracovaný klobouk; ► střecha a krempa jsou krátké; (DA).

guaripiol, m., lid. (1) (Salv): kořalka; viz též: *mataburro, guaro*; (DA).

guaripola, adj/subst. (1) f. (Chil; Bol; Per): maršálská hůl; ► užívá se k řízení průvodu; (2) m/f. (Chil): vůdce průvodu; (RAE). • (3) f., lid. (← guar.) (Par, svArg): kořalka (z cukrové třtiny); viz též: *mataburro*; (EA, DA). • (4) adj/subst., lid. (Per): hloupý, hlupák; viz též: *güevón*; (5) **llevar la** ~ (Chil): být vždy proti, vždy oponovat, snažit se být vždy ten první; ► na schůzi nebo v nějaké záležitosti; stavět do opozice k ostatním; (DA).

guaripolazo, m., lid. (1) (Chil): doušek, hlt, panák; viz též: *copetín*; (2) droga; (DA).

guaripolero, -ra, m/f. (1) f. (Per, Bol): mažoretka; ► v průvodu; s maršálskou holí; ■ Var.: *huaripolera*; (2) m/f. (Per, Bol): vůdce průvodu; ► je mladý a drží maršálskou hůl; ■ Var.: *huaripolero*; (3) (Bol): velký buben; ► udává rytmus hudební skupině; v průvodu; (DA).

guarique, m., lid. (1) (Per): skrýš, úkryt, tajné místo; (2) exkluzivní restaurace (bar); ► s novým nádechem; ■ Var.: *huarique*; (DA).

guariquetén, m. (1) (Dom): venkovská chatrč, přístřešek; (2) přístřešek, stříška; ► ukládá se zde nastrouhaná juka; ■ Var.: *guariquitén*; (DA).

guariquitén, m., venk. (← arw., antillano) (1) (Portor, Dom): pelech chudáka; (2) chatrč, chýše, venkovská chatrč, přístřešek; (MS; DA). • (3) (Dom): přístřešek, stříška; ► ukládá se zde nastrouhaná juka; ■ Var.: *guariquetén*; (DA).

guarisapo, m. (1) (Chil): pulec; viz: *gusarapo*; (RAE; DA).

guarisnaque, adj/subst. (1) m. (Chil): lidský krk; (2) hovor., lid. (Chil): alkoholický nápoj; ► většinou nekvalitní; (RAE). • (3) (← map.) (Chil): dlouhý a tenký provaz; (4) kořalka; (MS). • (5) lid. (Chil): hloupý, hlupák; viz též: *güevón*; (6) m/f., lid. (Chil): nýmand, nula, ubožák; viz též: *arrastrapanza*; (DA).

guarisnaqui m. (1) (Chil): alkoholický nápoj; ► většinou nekvalitní; viz: *guarisnaque, guarisñaqui*; (MS; DA).

guarisñaqui, m. (1) (Bol): alkoholický nápoj; ► většinou nekvalitní; (DA).

guaristolis, m., lid. (1) (Kost): alkohol, chlast; (DA).

guaritoto, m. (1) (Ven): pryšcovitá liána; viz: *pringamoza*; (RAE).

guariuba, f. (1) (Per): strom *Clarisia racemosa*; ► z čeledi morušovníkovitých (*Moraceae*); viz: *moral bobo*; (DA).

guarizama, m., lid. (← *Guarizama*, „honduraské městečko územně-správního celku Olancho“) (1) venk. (Salv): penis, *péro, pind'our*; viz též: *pinga*; (2) **salir con el** ~ **desenvainado** (Hond): agresivně někomu vyhrožovat, hrozit někomu pěstí; (3) (Guat, Hond, Salv): dlouhá a rovná mačeta; ► ostří je pouze na jedné straně; pro práci na venkově; (DA).

guarizo, adj/subst. (1) (Per): mládě křízence; ► spáří se samec lamy a samice alpaky; ■ Var.: *huarizo*; (DA).

guarme, f. (1) (jzKol): hospodárná žena; (DA).

guarmi, f. (← keč.) (1) (Arg, Kol, Ekv): hospodárná žena; (2) (Arg, Ekv): žena v domácnosti; (MS).

guarmilla, m. (1) (Ekv, Kol): zženštilý muž; (MS).

guarniel, m. (1) (Kol): kožená taška přes hlavu; ► formy kovářského měchu; s mnoha přihrádkami; (DA).

guaro, adj/subst. (1) m. (Am): papoušek; ► druh malého velmi povídavého papouška; o něco větší než *el perico*; (2) [Š: *aguardiente de caña*] (StřAm; Ekv, Guat, Hond, Kol, Kost, Nik, Pan, Salv): třtinová pálenka; př.: *mi abuelo sabe hacer muy buen guaro*; ► slang; ■ Syn.: *guaral, guarapirol*; (RAE; RF; DA). • (3) (Guat, Pan; StřAm/US): kořalka, silný alkohol; př.: *en Coclesito el guaro se permite sólo para las fiestas*; (RR; SUS). • (4) m. [Š: *cualquier bebida alcohólica*] (Ekv, Guat, Hond, Kost, Nik, Pan; Kol): chlást, alkohol, panák; př.: *vamos, te invito a tomar un guaro*; (5) adj. (Ekv; DA): opilý, podnapilý; ► př.: *el viejito estaba bien guaro*; *ni se dio cuenta cuando le robaron la cartera*; (RF). • (6) adj/subst., lid. (Ven): obyvatel státu Lara; ■ Syn.: *lareense*; (7) viz: *bolo, ser más bolo que el guaro*; (8) m., lid. (Guat, Hond, Salv, Nik, Kost, Pan, Kol, Ekv): kořalka; viz též: *mataburro*; (9) ~ (de) **lija**¹, lid. (Hond, Kost): kořalka z cukrové třtiny; viz též: *lija, mataburro*; (10) ~ (de) **lija**² (Kost): silný alkohol, silná pálenka; (11) ~ **lija** (Nik): nekvalitní pálenka; (12) ~ (de) **monte**, lid. (Hond): kořalka pálená na černo; viz též: *mataburro*; (13) m. (szKol): hlodavec paka (*Dasyprocta*); ► z čeledi agutiovitých (*Dasyproctidae*); viz: *picure*; (14) ~ (de) **cabeza** (Hond, Kost): nelegální palírna alkoholu; (15) **vendiendo** ~, lid. (Kol): ujeli ti vaši; ► s rozepnutým zipem u kalhot; (16) **chupar** ~, lid. (Kol): chlastat, nasávat; ► pít alkohol bez míry; (17) **jartar** ~, venk., lid. (Kost): chlastat, nasávat, opijet se; (18) **tener cajeta, cuchillo y** ~ (Hond): muž, který má rád víno, ženy a zpěv; (DA).

guarola, f. (1) (Salv): vrak (auto); ► staré nebo ve špatném stavu; (DA).

guarolero, m. (1) (Salv): auta vraky, vrakoviště; ► staré nebo ve špatném stavu; (DA).

guarolón, m. (1) (Salv): autobus nebo kamion vrak; ► starý nebo ve špatném stavu; (DA).

guarómetro, m. (1) (Pan): alkoholměř; ► balónek na dechovou zkoušku řidičů; (DA).

guarón, m., lid. (1) (Salv, Nik): kořalka; ► s obsahem alkoholu více než 45%; viz též: *mataburro*; (DA).

guaroso, -sa, adj. (1) (Chil): směšně chodící nebo tancující; (2) zdobený, přepychový; (MS). • (3) adj., lid. (Nik): opilý, namazaný; viz též: *enchichado*; (4) (Kub): socializovaný; ► o člověku, který se rychle seznamuje; (5) odpovědný, zodpovědný; ► o člověku; (DA).

guarpón, viz: *galpón*; (MS).

guarra, f. (1) (Ekv): orel; viz: *guarro*; (RAE).

guarro, m. (1) (Ekv): druh malého orla; (RAE). • (2) viz: *cajeta, tener cajeta ...*; (3) lid. (Mex): osobní strážce, bodyguard; viz: *guarura*; (DA).

guarrusca, f., lid. (1) (zápKol): velký nůž; ► zpracovává cukrovou třtinu; viz též: *naifa*; (DA).

guarrusco, m. (1) (Ekv): dravý pták *Buteo polyosoma*; ► z čeledi jestřábovitých (*Accipitridae*); viz: *ñanco*; (DA).

guarruz, m. (1) (střKol): hustá kvašená tekutina; ► připravuje se s vodou, cukrem a rýží; (2) (sevKol): sedlina z kukuřičných zrn; ► v alkoholickém nápoji chicha; (3) (svKol): sedlina v *masato* (kvašený alkoholický nápoj z rýže); (DA).

guartinaja, f. (1) (sevKol): paka nížinná (*Agouti paca*); ► savec z čeledi agutiovitých (*Dasyproctidae*); viz: *tepesquintle*; (DA).

guaruma, f., viz: *guarumo*; (MS).

guarumal, m. (← arw.) (1) (Mex, Pan; Salv, Kost, Ekv): místo výskytu imbauby štíhlé; (MS; DA).

guarumba, viz: *guarumo*; (MS).

guarumbo, m. (1) (Mex): cekripoe (*Cecropia*); ► z čeledi kopřivovitých (*Urticaceae*); viz: *guarumo*; (MS; DA).

guarumera, f. (1) (Kol): zvíře s žádným nebo s menším ocáskem; ► liší se tak od normálu; viz: *cuncuno*; (DA).

guarumo, m. (1) (StřAm, Kol, Ekv, Mex, Ven): chlebovník; ► *Cecropia obtusifolia*; jeho listy mají posilující účinek na srdce; (RAE). • (2) (← arw.) (StřAm, Kol, Ekv, Mex, Ven): imbauba štíhlá; ► keř z čeledi *Cecropiaceae*; (3) (Kol): nešika, nemehlo; (MS). • (4) (← antillano) (Mex, Guat, Hond, Salv, Nik, Kost, Pan, Dom, Kol, Ven, Ekv): cekripoe (*Cecropia*); ► z čeledi kopřivovitých (*Urticaceae*); dorůstá do výšky 20 m; koruna je otevřená a rozlehlá; listy jsou velmi velké a dlanitě; s nenápadnými květy; dřevo se používá v řemeslné výrobě; ■ Var.: *guarumbo*; ■ Syn.: *cetico, chancorro, guarango, jaruma, palo de*

- zope, setico, yagruma hembra, yagrumo, yarumo*; (5) ~ **macho** (Pan): strom *Pouroma*; ► z čeledi cekropie (*Cecropiaceae*); viz: *mangabé*; (DA).
- guarura**, f. (1) (Kol, Ven): hlemýžď *Unio syrmatophorus*; ► z čeledi velevrubovitých (*Unionidae*); na jeho **ulitu**, dlouhou 1 stopu, se vydává zvuk slyšitelný na velkou vzdálenost; **dorůstá do délky 20 cm**; (RAE; DA). • (2) (Ven): hvizd; hvízdání; ► **zvuk se vytvoří** spojením rukou a fouknutím do úzké mezery, **která** vznikne mezi palci; i přeneseně; př.: *¡el viento! el huracán bramoso que barría la fronda desgajando las ramas, la inmensa guarura del ululato entre el cordaje de los bejucos*; (RR). • (3) (← arw.) (Ven, Kol): bahnivka; (4) (Ven): klakson, houkačka; ► vyrobená z lastury; (5) mušle, ulita, lastura; (6) napodobení zvuku houkačky; (7) **hacer** ~ (Ven): napodobovat zvuk linoucí se z lastury; (MS).
- guarura**, m., hovor. (1) [Š: *guardaespaldas*] (Mex; Guat, Arg, Chil, Urug, Ven): osobní strážce, tělesný strážce, ochranka; př.: *había muchos guaruras alrededor del presidente*; ■ Syn.: *guardaespaldas, guarro*; (EEA, EUM; RF). • (2) m., lid. (Mex): osobní strážce, tělesná stráž; vyhazovač; násilník; př.: *en ocasiones el estallido es tan retumbante, que los guaruras que nos vigilan de lejos se ponen nerviosos y acuden metrallera en mano*; (BDE). • (3) lid. (Mex): **policejní těžkoodětec**; ► **udržuje pořádek při manifestacích**; (4) (Ven): **hudební nástroj**; ► **rozeznívá ho vítr**; vyroben z ulity hlemýždě *guarura*; (DA).
- guarurita**, f. (← arw.) (1) (Ven): šneček; (MS).
- guaruso, -sa**, adj/subst. (1) (Kost, Nik): milovník třtinové pálenky; (2) adj/subst., lid. (Kost, Nik): opilý, alkoholik; (RAE).
- guas**, m. (1) (Hond, Salv): pták **karančo jižní** (*Caracara plancus*); ► z čeledi sokolovitých (*Falconidae*); viz: *caracara*; (2) (Nik): pták *Herpetotheres cachinnans*; ► z čeledi sokolovitých (*Falconidae*); viz: *guaz*; (DA).
- guasa**, f. (← karib.) (1) hovor. (Am → Š): žert, vtip; (2) hovor. (Am → Š): nedostatek důvtipu, dotěrnost; (3) (Kub, Ven): kanic itajara; ► *Epinephelus itajara*; jedlá mořská ryba z čeledi **kanicovitých** (*Serranidae*); s robustním, téměř kulatým tělem šedozelené barvy, s černými kulatými tečkami a s tmavými příčnými pruhy; **dorůstá do délky více než 2 m a váží kolem 200 kg**; vyskytuje se na obou pobřežích tropické Ameriky; je **jedlá**; ■ Syn.: *mero, mero batata*; (4) (Salv; Hond, Dom): povyk, kravál; hlučná povrchní konverzace; (5) **estar de ~**, hovor. (Am → Š): vtipkovat, žertovat, mluvit v žertu; (RAE; DA). • (6) hovor. (Mex): vtípek, legrace; ► mex. argot *caliche*; (INFO). • (7) f., lid. (Portor): lež, kecy; viz též: *mentolina*; (8) (Kub): **velká ústa**; viz: *boca de guasa*; (9) **dejar esa ~¹** (Portor): nebýt prolhaný, nelhat, nevodit někoho za nos; ■ Var.: *dejar el relajo*; (10) **dejar esa ~²** (Portor): nevykládat blbosti; ■ Var.: *dejar el relajo*; (11) (Kol): **podložka mezi maticí a šroubem**; ► **zabraňuje tření mezi maticí a šroubem a zajišťuje lepší pevnost**; (12) (Guat, Hond, Salv): štěstí; (13) (Hond): koule, která spadne do díry čistě náhodou; ► v americkém biliáru; (12) **coger de ~¹** (Kub): získat něco snadno; (14) **coger de ~²**, lid. (Portor): být centrem posměchu; (DA).
- guasá**, f. (1) (Kol, szEkv): hudební nástroj; ► z bambusu, ve kterém jsou tvrdá semínka; ■ Var.: *guaza, guazá*; (DA).
- guasabaqueo**, m. (1) lid. (Kub): nedostatek spolehlivosti, vážnosti; př.: *yo no hago negocio aquí porque hay mucho guasabaqueo*; ■ Syn.: *relajo*; (DMC).
- guasábara**, f. (← antillano) (1) (Kol, Portor; Dom, Ven): povstání, vzpoura, rebelie; ■ Var.: *guazábara*; (2) (Dom): trnitá rostlina; ► *Eugenia eggersii*; vhodná pro vyprahlou a suchou půdu; (3) (Dom): konflikt, střetnutí, přepadení, vpád (vojsk); ■ Var.: *guazábara*; (RAE, MS). • (4) (Ven): drsné chmýří rostlin; (MS). • (5) (Dom): rostlina *Cylindropuntia caribaea*; ► z čeledi kaktusovitých (*Cactaceae*); **dorůstá do výšky 3 m**; její trnité větve jsou zakroucené a spletené; viz: *guazábara*; (6) (Portor): strom *Mouriri dominguensis*; ► z čeledi melastomovitých (*Melastomaceae*); **dorůstá do výšky 12 m**; kůra a květy jsou bílé; květy mají tmavěfialová semínka; dřevo slouží jako palivo; ■ Syn.: *guayabacón*; (DA).
- guasabara**, f. (1) **tener** ~ (Dom): být jako na jehlách; ► být neklidný; (DA).
- guasabarilla**, m. (1) (Portor): druh stromu *Mouriri dominguensis*; ► z čeledi melastomovitých (*Melastomaceae*); viz: *guasabarillo*; (DA).
- guasabarillo**, m. (1) (Portor): druh stromu *Mouriri dominguensis*; ► z čeledi melastomovitých (*Melastomaceae*); je menší; ■ Var.: *guasabarilla*; (DA).

- guasabear**, tr/intr., hovor. (1) intr., lid. (Kub): vtípkovat, šprýmovat; (RAE; DA). • (2) intr., lid. (Kub): nepracovat; př.: *estás de nuevo guasabeando*; (3) tr. (Kub): mít velmi rád; př.: *él guaseaba la lengua popular*; (DMC).
- guasabeo**, m. (1) lid. (Kub): **nicnedělání**; př.: *está siempre en el guasabeo*; (2) (Kub): předstírání práce v zaměstnání; př.: *no te engañes, el jefe sabe del guasabeo que te traes; ¡si no hay producción!*; ■ Syn.: *guasabagueo; guasabaqueo*; (DMC). • (3) lid. (Kub): **zábava, mejdan, čurina**; (4) lid.: **koketování, flirtování**; (DA).
- guasaca**, f. (1) (Ven): pikantní a hustá omáčka; ► podává se ke grilovanému masu; dává se do ní mletá paprika, avokádo, pepř a cibule; je dochucena octem, olejem, koriandrem a petrželí; př.: *criollo festín campestre, de carne asada con guasaca, copiosamente regada con bebidas espirituosas*; (RR).
- guasacaca**, f. (1) (Ven): hustá omáčka; ► připravuje se s chilli papričkou *ají*, avokádem, cibulí, petrželí a dochucuje se olejem a octem; podává se k vařenému masu a plní se s ní kukuřičné taštičky *arepas*; (DA).
- guasada**, f., hovor. (1) (Arg, Bol, Urug): neomalenost, nešikovnost, nedostatek vkusu; (RAE). • (2) (LaPla, Am; Bol, Arg, Urug): nevychovanost; ■ Var.: *huasada*; ■ Syn.: *guasería*; viz též: *guarangada*; (3) (Arg): sprostárna; př.: *si no me das tu chocolate, le voy a decir a la sorprofe que fuiste vos el que escribió esa guasada en el pizarón*; (4) ~s, pl. (Urug): blbosti, kraviny, pitomosti; př.: *no digas guasadas; ya me enteré que quieres que te preste dinero*; ► slang; (RF). • (5) (výchBol): **přehnutí, zveličování, nadsázka**; (DA).
- guasamaco**, -ca, adj. (1) (Chil): nevychovaný, nezdvořilý (neomalený); ■ Var.: *huasamaco*; (RAE; DA). • (2) (Chil): **nesmělý, ostýchavý**; ► o osobě; ■ Var.: *huasamaco*; (DA).
- guasamara**, (← angl. *what is the matter?*) (1) (Kol): o co jde?; co se děje?; (MS).
- guasamaya**, f., lid. (1) (Per): penis, **péro, pind'our**; ■ Var.: *guasamayeta*; viz též: *pinga*; (DA).
- guasamayeta**, f., lid. (1) (sevKol, Per): penis, **péro, pind'our**; viz též: *pinga*; (DA).
- guasamayete**, m., lid. (1) (Ekv): penis, **péro, pind'our**; ■ Var.: *guasamayeta*; viz též: *pinga*; (DA).
- guasana**, f. (1) (Mex): zelená opražená cizrna; (DA).
- guasancho**, -cha, adj., lid. (1) (szArg): s vypouklým hřbetem; ► o koni; (DA).
- guasanga**, f. (← karib.) (1) (StřAm, Kol, Kub, Mex): povyk, pokřik, zmatek; (RAE, MS). • (2) (← arw.) (Guat): bitka, pranice; (MS). • (3) (Kub, Ven): **jásot, aplaus, vřava**; (4) (Hond, Salv): **bouřlivá (horlivá) konverzace**; (5) lid. (Mex): **zábava, mejdan, čurina**; (DA).
- guasango**, m., viz: *guasanga*; (MS).
- guasanguero**, -ra, adj. (← arw.) (1) (Kub, Dom): výtržnický, skandální; (MS).
- guasapo**, -pa, adj/subst. (1) f. (Salv, Nik): malá káča; ► vyrobená ručně; (2) adj. (Hond, Salv): malý, malého vzrůstu; ► o člověku nebo zvířeti; (3) (Guat): malý a zavalitý; ► o člověku; viz: *guazapo*; (DA).
- guásara**, f. (1) (Dom): strom *Eugenia floribunda*; ► z čeledi myrtovitých (*Myrtaceae*); dorůstá do výšky 20 m; větve jsou hnědé; bílé květy mají narůžovělou barvu; malý plod má barvu žlutou až načervenalou; semínko plodu je obklopené jedlou dužinou, z které se vyrábí džemy a marmelády; tvrdé a těžké dřevo má různé využití; (DA).
- guasasa**, f. (← karib.) (1) (Kub): malá muška *Liohippелates*; ► z čeledi zelenuškovitých (*Chloropidae*); žije v rojích na vlhkých a stinných místech; (RAE; DA). • (2) **ser una** ~¹ (Kub): být otravný jako veš; př.: *me voy, ahí viene Juan que es una guasasa*; ► guasasa je pobřežní hmyz, kterého jsou plné pláže, žije ve vlhku a je srovnatelný s českým komárem; (3) **ser una** ~² (Kub): být nestydatý; drzoun; př.: *mi hermanito, es, pobrecito, una guasasa*; ■ Syn.: *ser una ladilla, ser una ladilla con «espaiks»*; (4) **ser una** ~³ (Kub): být otravný člověk; př.: *ese muchacho es una plaga, es una guasasa*; (DMC).
- guasasera**, f. (1) (Kub): hejno mušek *guasasa*; ► *Liohippелates*; (DA).
- guasasero**, m. (1) (Kub): hejno mušek; viz: *guasasera*; (DA).
- guasaya**, f. (← nah. *uatza*, „usušit se“) (1) (Hond; Nik): pár plodu, jako kukuřičný klas nebo banán, sjednocené jednou slupkou; (RAE; DA).
- guasca**, adj/subst. (← keč. *waskha*) (1) f. (JižAm, Portor, Dom; stř a zápBol): ohlávka z kůže, provaz nebo lano sloužící jako uzda, otež, oprat' nebo jako bič; (2) (Kol): **pěťour kopřivolistý** (*Galinsoga urticaefolia*); ► bylina z čeledi hvězdnicovitých (*Asteraceae*); dorůstá do výšky

60 cm; složené listy mají zavřené okraje; s malými kvítky; používá se k ovonění a okořenění chilly omáčky *ajiacó*; (RAE; DA). • (3) (← keč.) (JižAm, Antil): kožená oprátka, kožený provaz; (4) (Kol): peťour malokvětý; ► rostlina z čeledi hvězdnicovitých; (5) kůra stromu; (6) (LaPla): pletenec na biči honáka; (7) kousky surové kůže; (8) látka (součást **jednoduchého** postroje); (9) vězení; (10) a dos ~s (Kol): donucený, nucený; (11) a toda ~ (Ekv): rychle; (12) **arrastrado como ~ de lechera** (Arg): zkušený, zběhlý; (13) **dar** ~¹ (JižAm, Antil): bičovat, mrskat; (14) **dar** ~² (Arg, Chil, Urug): usilovně na něčem trvat; (15) **dar** ~³ (Per): dát příležitost, vybídnout a podpořit; (16) **dar** ~⁴ (LaPla): vyčerpat koně; (17) **del cuero salen las ~s**: na úkor národa se mnozí přizívají; (18) **¡déle ~ no más!** (Urug): nevzdávej boj!, neházej flintu do žít!; (19) **estar en las ~s** (LaPla): být ve vězení, bručet; (20) **ir a parar a las ~s** (LaPla): růst pro kriminál; (21) **pisarse la** ~¹ (Arg, Kol, Chil, Urug): nechat se nachytat; (22) **pisarse la** ~² (Chil): přepočítat se, zmýlit se; (23) **volverse (la)** ~ (Kol): toužit po něčem; adj. (24) neotesaná, hrubá; (MS). • (25) (Chil, Ekv): bič; př.: *látigo es muy formal; chicote es frecuente, pero lo es más guasca o huasca, fute no se usa*; (BDE). • (26) f., lid. (← keč. *waskha*, „provaz, lano“), viz: *wasca*; (27) **dar** ~¹ (Bol): trestat bičem; viz též: *wasca, dar wasca*; (LM). • (28) lid. (Per): flám, opice; ■ **Var.:** *huasca*; viz též: *juerga*; (29) f., lid. (Bol): rány, bití, výprask; viz též: *golpeadura*; (30) lid. (Pan, Chil, Par, Arg, Urug): penis, **péro**, **ping'our**; viz též: *pinga*; (31) adj/subst. (Per): opilost, opice; opilý, namazaný; viz též: *enchichado*; (32) **dar** ~², lid. (Arg, Urug): udeřit, šlehat bičem; (33) **dar** ~³, lid., venk. (Arg): tvrdě a bez přestávek pracovat; (34) **dar como** ~¹, lid. (Chil): používat něco dlouhou dobu; viz též: *huasca, dar como...*; (35) **dar como** ~², lid. (Chil): vášnivě se někoho zmocnit; viz též: *huasca, dar como...*; (36) **dar como** ~³, lid. (Chil): dělat něco často a intenzivně; viz též: *huasca, dar como...*; (37) venk. (Dom, Per, Bol, Chil, Par, Arg, Urug): krátký kožený bičik; ► k popohánění koní; ■ **Var.:** *huasca*; (38) venk. (Ekv, Chil, Arg, Urug): pruh surové kůže; ► používá se při práci na poli; (39) (Arg): postroj na koně; (40) (Arg): semeno, sperma; (41) (Kol): popínavá rostlina *Mikania guaco*; ► z čeledi hvězdnicovitých (*Asteraceae*); viz: *guaco*; (42) **música** ~ (Kol): kolumbijská lidová hudba; (DA).

guasca, f. (1) (Kol): rostlina *Mikania guaco*; ► druh rostliny z čeledi hvězdnicovitých (*Asteraceae*); viz: *guaco*; (DA).

guascazo, m. (1) (JižAm, Portor, Dom; Per, stř a zápBol, Par, Arg, Urug, Chil): výprask řemenem, bičem nebo ohebným prutem; ■ **Var.:** *huascazo*; (RAE; DA). • (2) (← keč.) (Arg, Chil, Urug, JižAm, Antil): rána bičem; (3) lid. (Kol): rána, facka, pohlavek; (4) (LaPla): náhlé neštěstí; (MS; DA). • (5) (Arg, Kol, Urug): prásknutí, šlehnutí; ► např. bičem nebo opaskem; př.: *el jinete le dio un guascazo al caballo, que salió disparado*; (RF). • (6) **aguantar el** ~ (Mex): snést (zvládnout) těžkou situaci; (DA).

guaschalocro, m. (1) (stř a szArg): dušený pokrm podobný pokrmu *locro*; ► s masem, brambory kukuřicí nebo dýní a pálivou omáčkou ají; málo okořeněný; (DA).

guaschin, m. (1) (Mex): strom *Prosopis elata*; ► z čeledi bobovitých (*Fabaceae*); plodem je obrovský černý lusk sladké chuti (podobný vikvi článkované); ■ **Syn.:** *quiscataco*; (DA).

guascolote, m. (1) (Nik): strom *Caesalpinia coriaria*; ► z čeledi bobovitých (*Fabaceae*); viz: *nacascolo*; (DA).

guascoso, -sa, adj. (1) (Ekv): pružný, obratný; (2) dlouhý a suchý (člověk); (MS).

guascudo, -da, adj. (← keč.) (1) (Kol): žilkovaný (o dřevě); (2) ohebný, pružný; (MS).

guasdua, f. (← čib.) (1) (Kol, Ekv, Per, Ven): bambus *Bambusa guadua*; ► z čeledi lipnicovitých (*Poaceae*); viz: *guadua*; (2) **de** ~ (Ven): zdarma, gratis; **zadarmo**; (MS; DA).

guasdual, m. (1) bambusový háj; viz: *guadual*; (MS).

guasdualito, m. (← čib.) (1) (Ven): bambusový háječek; (MS).

guasduilla, f. (← čib.) (1) (Ven): druh bambusu; (MS).

guasear, intr. (1) lid. (Mex): dělat si srandu, žertovat, vtipkovat; (DA).

guasería, f. (1) (szArg, Bol, Chil): drzounství; hrubost, neomalenost; ■ **Var.:** *huasería*; (RAE; DA).

guasero, -ra, adj/subst. (1) (Guat, Salv): vtipný, zábavný, vtipálek, šprýmař; (2) dítě štěstěny, štístko; (DA).

guasgua, viz: *guadua*; (MS).

guasgüín, m. (1) (Kol): keč *Senecio ledifolius*; ► z čeledi hvězdnicovitých (*Asteraceae*); dorůstá do výšky 1 m; malé listy rostou přímo na stonku a jsou pokryté bílými chloupky; květy rostou v hlavičce, která je schovaná pod bílou vatou; (DA).

guash, m. (1) **convertir a alguien en «~ an guear»** (← angl. *wash and wear*) (Kub): zničit někoho; př.: *esa mujer convirtió a Pedro en «guash an guear»*; (DMC). • (2) (jvMex): tykvovitá rostlina *Cucurbita lagenaria*; ► z čeledi tykvovitých (*Cucurbitaceae*); viz: *guaje*; (DA).

guashca, f., lid. (1) (Salv): lež, kecy; viz též: *mentolina*; (DA).

guasho, m. (← angl. *watch*) (1) (Guat): náramkové hodinky; ■ Var.: *washo*; (DA).

guashpira, f. (1) (Salv): lež; (RAE).

guáshpira, f., lid. (1) (Salv): lež, kecy; viz též: *mentolina*; (DA).

guasquero, -ra, adj. (1) (Guat): obyčejný, všední; ► o člověku nebo věci; ■ Var.: *guasquero, huasquero*; (DA).

guashuma, f. (1) (zápSalv): papírový drak; (2) kometa; (DA).

guasicama, m/f. (← keč. *huasi*, „dům“ + *camayok*, „hlídač“) (1) (střEkv): hlídač statku; (DA).

guasicamía, f. (1) (střEkv): hlídání statku; ► práce indiána; (DA).

guásima, f. (← taíno *guasuma*) (1) (Antil, Kol): viz: *caulote*; *guásima cereza*; (2) (Kub): strom; ► vysoký až 6 m; má hodně listnatou korunu, zašpičatělé, zubaté listy, bílé květy a kulaté jedlé plody bílé a růžové barvy; (RAE). • (3) ~ (**guácima**), f. (Kub): trest; spravedlnost; ► podle stromu, na který se věšeli odsouzení; př.: *a mi entender, se metió en la guerra para que no lo cogiera la guásima, porque era un criminal*; (RR). • (4) (Kub, Dom, Portor, Kol, Ven): strom *Guazuma ulmifolia*; ► z čeledi slézovitých (*Sterculiaceae*); ■ Var.: *guázuma*; viz: *guásimo*; (5) **venk.** (Guat): mačeta; (DA).

guasimal, m. (← arw.) (1) (Antil, Kost, Mex, Nik, Ven; Kub): místo výskytu stromů *Guazuma ulmifolia*; ■ Var.: *guacimal*; (MS; DA).

guasimara, f. (1) lid. (Kub): Američan, Američanka; př.: *esa guasimara de al lado es de la Florida*; (DMC).

guasimilla, f. (← arw.) (1) (Kub, Portor): strom *Proekia crucis*; (2) (Mex, Pan; Portor): strom *Trema micrantha*; ► z čeledi jilmovitých (*Ulmaceae*); dorůstá do výšky 12 m; hladká kůra má kaštanovou barvu; se širokou korunou; květenství hrozen; (MS; DA). • (3) **ser una ~**, lid. (Portor): být blbec, idiot, pitomec; (DA).

guásimo, m. (1) (StřAm, Kol, Ven): plod stromu *Guazuma ulmifolia*; ► černý, zakulacený a tvrdý; je jedlý; viz: *caulote*; (RAE; DA). • (2) (Mex, Guat, Hond, Salv, Nik, Pan, Portor, Kol, Ven): strom *Guazuma ulmifolia*; ► z čeledi slézovitých (*Sterculiaceae*); až 20 m vysoký; má šedý kmen, jednoduché listy a žlutobílé květy; v tropické Americe velmi rozšířený; má rozsáhlé využití v tradiční medicíně; ■ Var: *guacima, guácima, guácimo, guásima, guasmo, guázuma*; ■ Syn: *caulote, morrero, palote negro, pixoy, tablote, tapaculo, yaco granadillo*; (DA).

guasinuco, m. (1) (Portor): mořská ryba *Lutjanus pargus*; ► z čeledi chňapalovitých (*Lutjanidae*); viz: *cubera*; (DA).

guasipungo, m. (← keč.) (1) (Ekv aj.): viz: *huasipungo*; (BDE).

guasiruca, f. (1) (Nik): krásná dívka; (DA).

guasirulo, -la, adj. (1) (Salv): cizí, přespolní; ► o osobě; (DA).

guasitimacola, f. (1) lid. (Kub): nemanželský poměr; smilstvo; př.: *míralos en la guasitimacola*; (DMC).

guasmazo, m. (1) (Nik): veliká rána, pecka, šlupka; (DA).

guasmear, tr. (1) (Nik): udeřit, bouchnout; (DA).

guasmeco, -ca, adj/subst., lid. (1) (Nik): hloupý, hlupák; viz též: *güevón*; (DA).

guasmo, m. (1) (Ekv): strom *Guazuma ulmifolia*; ► z čeledi slézovitých (*Sterculiaceae*); viz: *guásimo*; (DA).

guaso, -sa, adj/subst. (1) adj. (Arg, Bol, Ekv, Par, Per, Urug): nezdvořilý, neslušný; (2) adj. (Chil): stydlivý, ostýchavý; (3) m/f. (Chil): vesničan, venkovan; (4) m/f. (Chil): osoba, které chybí sociální chování, nezvyklá na život ve velkých městech; (RAE). • (5) (← keč.) (Bol, Chil): viz: *huaso*; (BDE). • (6) adj. (LaPla): sprostý, viz též: *grasún*; (7) adj/subst., lid. (Arg; Bol, Par, Urug): hrubý, **neomalený**, sprostý člověk; př.: *entre mis gomías, Bertha es la más*

guasa para hablar; ■ **Var.:** *huaso*; (8) (Arg: Córdoba): oslovení mezi přáteli; př.: *vení que nos vamos con unos guasos a jugar fútbol a Capital*; ► slang; (RF). ● (9) m. (Ekv): hudební nástroj; ► v uzavřené bambusové trubičce jsou tvrdá semínka; (10) adj/subst., lid. (Ekv, Per, Bol, Chil): nevzdělaný, buran, křupan; ■ **Var.:** *huaso*; (DA).

guasoncle, m. (1) (Mex): merlík; viz: *huauzontle*; (DA).

guasontle, m. (← nah. *huauhtli*, „semínko luštinice *uauhquilitl*“) (1) (Mex): bot. bylina *Chenopodium nuttalliae*; ► Indiánům tato rostlina sloužila jako potrava jen v období krutých hladů; dnes je součástí mnoha pokrmů; z usušených stonků se vyrábí košťata; (AHM). ● (2) (Mex): merlík; viz: *huauzontle*; (DA).

guasoquiar, tr., venk. (← muisca. *zhiguasuca*, „vyplenit“) (1) (střKol): vyplenit půdu; (DA).

guaspete, m., lid. (1) (Ekv): kořalka z cukrové třtiny; viz též: *mataburro*; (DA).

guáspira, f., lid. (1) (Salv): lež, kecy; ■ **Var.:** *guáshpira*; viz též: *mentolina*; (DA).

guaspirolazo, m. (1) (Nik): rána; (2) (Nik; Hond): hlt alkoholického nápoje; (RAE; DA).

guasque, m. (← keč.) (1) (Kol): volná smyčka; (2) chycení do lasa; (MS).

guasqueada, f. (← keč.) (1) (Arg, Bol): výprask koženým provazem; (2) prudká náhlá odbočka; (3) (LaPla): žena zběhlá ve věcech lásky; (MS). ● (4) lid. (Kol): zvracení; viz též: *voltura*; (DA).

guasqueado, -da, adj. (← keč.) (1) (Arg, Urug): zkušený v boji o život; (2) (LaPla): pronásledovaný smůlou; (3) potrestaný smůlou; (MS). ● (4) lid. (Chil): opilý, namazaný; ■ **Var.:** *huasqueado*; viz též: *enchichado*; (DA).

guasqueadura, f. (← keč.) (1) (LaPla): trest uštědřený fackami a pohlavky; (MS).

guasquear(se), tr/intr/zvrat. (← keč.) (1) tr. (Arg, Kol, Chil, Urug, Bol, Per, LaPla): mrskat koženým provazem, bičovat; ■ **Var.:** *huasquear*; (2) (Urug): obdržet rány štěstěny; (3) přecházet z jedné strany na druhou; (4) bezdůvodně se zlobit; (5) (Arg): přeskočit na stranu; (6) (LaPla): něco vyhodit; (7) pohybovat, vibrovat (předmětem); (8) vymlouvat se, vytáčet se; (9) změnit názor; (10) (Kol): chytit do lasa; (MS; DA). ● (11) intr., lid. (← keč. *waskha*), viz: *wasquear*; (LM). ● (12) zvrat., lid. (Kol): zvracet, blít; př.: *era la primera vez que Marina se subía a una montaña rusa, y se guasqueó delante de su novio*; ► slang; viz též: *deponer*; (RF, DA). ● (13) intr/zvrat., lid. (Per): opít (se), ožrat (se); viz též: *enchivar(se)*; (14) lid. (stř a zápBol, Arg): mlátit někoho; (15) lid. (Chil): opijet se, ožírat se; ■ **Var.:** *huasquearse*; (16) tr., lid. (Urug): nosit (používat) stále to stejné; ► hlavně o oblečení; (17) ponížít, potupit; (DA).

guasquería, f. (← keč.) (1) (Arg): souprava pletenců na biči; (MS).

guasquerío, m., viz: *guasquería*; (MS).

guasquero, -ra, adj/subst. (← keč.) (1) m. (LaPla): pletař; ► vyrábí součásti náčiní, pásky a jiné předměty z kůže potřebné k honáctví; (MS). ● (2) adj. (Guat): obyčejný, všední; viz: *guashquero*; (DA).

guasquila, f. (1) (zápKol): popínavá rostlina čajot (*Sechium edule*); ► z čeledi tykvovitých (*Cucurbitaceae*); viz: *güisquil*; (DA).

guasquila, f. (1) (zápKol): sladkojam jedlý (*Sechium edule*); ► popínavá rostlina z čeledi tykvovitých (*Cucurbitaceae*); viz: *güisquil*; (DA).

guasquilla, f., venk. (1) (Arg, Urug): drobný pruh (pás) kůže; ► užívá se k svazování; (DA).

guasquillo, m. (← keč.) (1) (Chil): provázek; ► svazují se jím palice tabáku; (MS).

guastana, f. (1) (szArg): bubnová palička; (DA).

guastarse, intr. (1) lid. (střArg): spadnout, žuchnout; ► udeřit se o zem; (DA).

guaste, m. (1) (Hond, Salv): omáčka; viz: *aiguaste*; (MS; DA). ● (2) (Hond): semínko; viz: *aiguaste*; (DA).

guasteco, -ca, adj/subst., lid. (1) adj. (Chil): nevzdělaný, nevychovaný, nekulturní; viz: *huasteco*; (2) m/f.: venkovan(ka); viz: *huasteco*; (DA).

guastomatal, m. (← nah.) (1) (Kost): půda osetá stromy *Crescentia alata*; (MS).

guastomate, m. (← nah.) (1) (Kost, Mex): strom *Crescentia alata*; ► má široké využití v léčitelství, z plodu se vyrábí sirup, který se užívá proti poruchám dýchacího ústrojí, např. kašli; astmatu, bronchitidě, tuberkulóze, atd.; podává se také jako lék při gynekologických obtížích a při kožních problémech; (MS). ● (2) (Nik, szKost): keř *Ardisia revoluta*; ► z čeledi *Myrsinaceae*; viz: *güitumbillo*; (3) plod keře *Ardisia revoluta*; ► z čeledi *Myrsinaceae*; plod peckovice, po uzrání má tmavě fialovou až černou barvu; (DA).

guasusa, m/f. (1) (Salv): ambiciózní, ctížádostivý člověk; (DA).

guasuvirá, m. (1) (Par): jelínek *Mazama*; ► z čeledi jelenovitých (*Cervidae*); s našedlou, hnědou nebo načervenalou jemnou srstí; (DA).

guata, m/f. (← map. *huata*) (1) ~ (**guatusí**) f., hovor. [Š: *barriga, panza*] (stř a szArg, Bol, Chil, Ekv, Per): břicho, panděro, pupek; př.: *¿y esa guata?*; *¿acaso estás embarazada otra vez?*; *tu comida le dio dolor de guatusí*; ■ Var.: *huata, wuata*; (RAE, MS, BDE, RF; DA). ● (2) (Chil): borcení zdi a dřeva; (3) **cabeza de ~** (Chil): holá hlava; (4) **echar ~¹** (Chil): ztloustnout; (5) **echar ~²** (Chil): zlepšit si kondici; (6) **echarse de ~** (Chil): lehnout si na břicho; (7) ~ **de manteca** (Chil): “přezdívka”; (MS). ● (8) WC, viz též: *wata, water-closet*; (LM). ● (9) **echar ~**, lid. (Chil): ztloustnout, přibrat; (10) m.: kámoš, dvojče, viz: *cuate*; (11) (Chil): střevo krávy; (12) f., pl.: dršťková polévka nebo dušený pokrm z drštěk; (13) f., lid.: zakřivení, boule, hrbolek; ► formuje se na povrchu; (14) (Ekv): břicho krávy; (15) dušený pokrm; ► z knihy (třetího žaludku přežvýkavců); viz: *guatita*; (16) (Kol): had *Bothrops*; ► z čeledi zmijovitých (*Viperidae*); viz: *equis*; (17) (Ven): had *Leptodeira annulata*; ► z čeledi užovkovitých (*Colubridae*); dorůstá do délky až 90 cm; zbarvení je tygrovité; hřbet má krémovou a kávovou barvu; (18) (Chil): mladá lehká žena; ► z nízké sociální vrstvy a nízkého vzdělání; (19) lid. (Kost): voda; (20) **como la ~ al aire**, lid. (Chil): s odhaleným břichem; (21) **de ~**, lid. (Per, Bol, Chil): ležet na břiše; (22) **de ~ al sol**, lid. (Chil): ležet na znak; (23) ~ **de callo**, lid. (Chil): pokorný (poslušný) člověk; (24) ~ **de foca**, lid. (Chil): pokorný (poslušný) člověk; (25) ~ **de lápiz**, lid. (Chil): štíhlý jako proutek; (26) **caer como patada en la ~**, lid. (Chil): být příjemný jako kudla v zádech; (27) **jurar de ~**, lid. (Chil): na to vem jed, dám na to krk; ► je to určitě pravda; (28) **rascarse la ~**, lid. (Chil): být pátým kolem u vozu, být platný jako mrtvému zimník; ► být na nic, neprospívat, neužitečný; (DA).

guatabe, m. (1) (Dom): popínavá rostlina *Rhynchosia pyramidalis*; ► z čeledi bobovitých (*Fabaceae*); dorůstá do výšky 4 m; větve jsou chlupaté a květy žluté; plodem je oválný lusk červené barvy s černými proužky; má omamné účinky; ■ Syn.: *pimandé*; (DA).

guatabito, m. (1) (Dom): bylinná rostlina *Galactia striata*; ► z čeledi bobovitých (*Fabaceae*); dorůstá do výšky 1,5 m; s nepatrnými květy fialové nebo narůžovělé barvy; větve jsou chlupaté a listy kopinaté; luskovitý plod má tvar ledviny; (DA).

guataca, m/f. (1) f. (Kub, Mex): krátká motyka na okopávání; (2) m/f. (Kub): lichotník, podlézavec; př.: *no seas guataca, eso es cosa muy mala*; (RAE, MS, DMC). ● (3) f. [Š: *oreja*] lid. (Kub; Dom): ucho; př.: *¿no me oyes?* *¿estás sorda?* *destúpete las guatacas*; (RR; DA). ● (4) (← arw.) (Kub, Dom, Mex): velké ucho; (5) (Dom): malá rána; (6) (Kub, Mex): člověk s velkýma ušima; (MS). ● (7) **dar ~** (Kub): vychloubat se; př.: *¿cómo has dado guataca, hoy, en el ministerio!*; (8) **perder el filo de la ~** (Kub): vychloubat se tak, že je někdo ponížen; př.: *con el presidente ha perdido filo de la guataca*; (DMC). ● (9) f. (Mex): hlava, palice, kebulé; viz též: *pensadera*; (10) f. (Mex): hudebník co neumí noty; ► hraje pomocí sluchu; (DA).

guatacada, f. (← arw.) (1) (Kub): nevkusné podlézáni lichotníka; (MS).

guatacare, m. (1) (Ven): strom *Beureria cumanensis* ► z čeledi brutnákovitých (*Boraginaceae*); dorůstá do výšky 6 m; listy jsou střídavé a květy mají podobu bílého zvonkovitého kalichu; plod peckovice; s odolným a ohebným dřevem; ■ Var.: *guatacaro*; (2) m. (Ven): kanic tabákový; ► mořská ryba ze stejného rodu jako *mero*, štíhlého těla, tmavě šedivě jasné barvy s příčnými tmavšími pruhy; dorůstá až 30 cm a žije v tropické a subtropické zóně při pobřeží amer. Atlantiku; (RAE; DA).

guatacaro, m. (1) (Ven): strom *Beureria cumanensis* ► z čeledi brutnákovitých (*Boraginaceae*); viz: *guatacare*; (DA).

guatacazo, m. (← arw.) (1) (Chil, Portor, Kub; Dom): bouchnutí, plácnutí; rána; **žuchnutí**; př.: *me dio un guatacazo en la nariz*; (MS; DMC; DA).

guataco, -ca, adj/subst. (← arw.) (1) m. (Kol): indián; (2) hrubián, ignorant; (3) (Hond): tloušť; (MS). ● (4) (Kol): bazilišek hřebenatý (*Basiliscus basiliscus*); ► ještěr z čeledi *Corytophanidae*; dorůstá až do délky 90 cm; na týlu má velký výběžek v podobě biskupské mitry; má dlouhé nohy a ostré drápy; zadní končetiny má vybavené plovací blánou, která mu usnadňuje pohyb ve vodě; ■ Syn.: *cherepo, gallego, moracho, pasarríos, pasarroyos*; (5) (Ven): dětská hra na honěnou; ► jedno dítě drží řemen nebo pásek a kolem něj jsou ostatní děti; dítě s páskem řekne hádanku a ten, kdo ji uhodne, chytí pásek a šlehá s ním všechny

- ostatní; (6) adj., lid. (Chil): tlustý, tělnatý; (7) adj/subst. (Kub): pochlebující, lichotivý (člověk); (DA).
- guatacón, -ona**, adj/subst. (1) (← arw.) (Kub): lichotivý, pochlebující; (MS). (2) m., lid. (Kub): lichotník, pochlebník; viz též: *chupahuevos*, *guataca*; (DMC, DA). • (3) **parar la(s) ~a(s)** (Kub): nastražit uši; (DA).
- guatacudo, -da**, adj/subst. (← arw.) (1) (Kub, Mex): ušatý; ušatec; př.: *eres un guatacudo*, *hazte una operación*; (MS, DMC).
- guataje**, m. (1) (Chil): elektrický výkon, watt; ► u žárovky aj.; (DA).
- guatal**, m. (← nah.) (1) (StřAm; Hond, Salv, Nik): kukuřičné pole; ■ Syn.: *guatelerá*; (2) (Guat, Mex; Hond): zanedbané pole, hrouda vyrostlá na dřívě obdělávané půdě; ■ Var.: *huatal*; (MS; DA). • (3) (Guat, Hond, Salv, Nik): neobdělávané pole; ► pokryto křovím, houštím; (DA).
- guatalear**, intr. (← nah.) (1) (Guat; Hond, Salv): upravit déle neobdělávané pole; (MS; DA). • (2) (Hond): sklízet krmnou kukuřici; (DA).
- guataleo**, m. (1) (Hond): plenění pole; (DA).
- guatalera**, f. (1) (Hond, Salv): zanedbané pole; ► roste na něm křoví, houštiny aj.; viz: *guatal*; (DA).
- guatalería**, f. (1) (Hond): lány zanedbaných polí; (DA).
- guatamare**, m. (1) (Ven): strom *Myrospermum frutescens*; ► z čeledi bobovitých (*Fabaceae*); dorůstá do výšky 20 m; je hustě zarostlý a má bílé květy; plodem je plochý lusk; tvrdé dřevo se používá k výrobě trámů; (DA).
- guatambú**, m. (1) ~ **amarillo** (Par, Arg): strom *Aspidosperma australe*; ► z čeledi toješťovitých (*Apocynaceae*); kůra je nažloutlá nebo načervenalá; listy jsou jednoduché; malé květy mají bílozelenou barvu; (2) (Arg): dřevo stromu *Aspidosperma australe*; ► z čeledi toješťovitých (*Apocynaceae*); má žlutou až okrovou barvu; je polotvrdé a proto se hodně využívá v truhlářství; (3) ~ **blanco** (Ekv, Par, Arg): strom *Balfourodendron riedelianum*; ► z čeledi routovitých (*Rutaceae*); dorůstá do výšky více než 25 m; kůra je popelavě šedá; koruna je mírně zakulacená; malé květy jsou bílozelené; (4) (Par, Arg): dřevo stromu *Balfourodendron riedelianum*; ► z čeledi routovitých (*Rutaceae*); má světlou barvu; je polotvrdé a proto se hodně využívá v truhlářství; (DA).
- guatana**, f., venk. (1) (Arg): tyč, která nahrazuje jezdeckou uzdu; ► aby si kůň zvyknul a neublížil si; (DA).
- guatano**, adj/subst. (1) (výchVen): pomocník lovce nebo rybáře; ► za odměnu dostane část úlovku; (DA).
- guatao**, m. (1) lid. (Kub), viz: *fiesta*; (DMC).
- guatapaná**, m. (1) (Dom, Portor): strom *Caesalpinia coriaria*; ► z čeledi bobovitých (*Fabaceae*); dorůstá do výšky 10 m; je rozvětvený a trnitý; listy jsou dvakrát sudozpeřené; drobné květy mají krémovou barvu; plod je ve formě plochého lusku, ve kterém jsou semínka; má lékařské účinky; ■ Syn.: *agallo*; (DA).
- guatapanare**, m. (1) (výchVen): keř *Caesalpinia spinosa*; ► z čeledi bobovitých (*Fabaceae*); viz: *tara*; (DA).
- guatapanazo**, m. (1) (Portor): silná rána; př.: *Victor se resbaló y se dio tremendo guatapanazo en la cabeza*; ► slang; (RF).
- guatapique**, m. (1) (Chil): třaskavá kulička, rachejtle; (2) slabá exploze; (3) **sonar como ~**, lid. (Chil): nepodařit se, pokazit se, nepovést se; (DA).
- guatapo**, m. (1) lid. (Portor): člověk nízkého vzrůstu malý; (2) venk.: kukuřičné pečivo; (DA).
- guataqueador**, m. (← arw.) (1) (Kub): člověk pracující s krátkou motykou; (MS).
- guataquear**, tr/intr. (1) tr. (Kub): opracovávat půdu, čistit nebo mýtit terén krátkou motykou; (2) (Kub): podlézat, systematicky nebo úmyslně lichotit; (RAE, MS). • (3) intr. lid. (Kub): vychvalovat se; př.: *se pasa el día guataqueando*; (DMC). • (4) tr., lid. (Kub, Dom): pochlebovat, lichotit; viz též: *lamer*; (DA).
- guataqueo**, m. (← arw.) (1) (Kub, Chil): lichocení, podlézání; (MS). • (2) (Kub): plít půdu; (DA).
- guataquería**, f. (← arw.) (1) lid. (Kub; Dom): lichocení, lichotka, pochlebování, podlézání; (RAE, MS; DA). • (2) lid. (Kub): ubohé vychvalování; viz též: *guataquear*; (DMC).

guatavo, m. (1) (Dom): popínavá rostlina *Rhynchosia reticulata*; ► z čeledi bobovitých (*Fabaceae*); má chloupky; stonky jsou hranaté; květy mají žlutou barvu; plodem je lusk; (DA).

guatazo, m., hovor. (← map.) (1) lid. (Chil): pád na břicho, na tvář; viz též: *derribada*; (2) (Chil): placák; ► nepovedená šipka do vody; (3) (Chil): frustrace, nečekané rozčarování; (RAE, MS, DA).

guate, -ta, adj/subst. (1) m. (← nah. *ahuatl* „nezralé kukuřičné stéblo“) (Kost, Hond, Nik): **krmná kukuřice**; ► velmi hustě se vysévá, a proto nemá plody; ■ **Var.:** *huate*; (2) (Hond; Kost) velmi jemný trn na listu cukrové třtiny, jiných travin nebo také rostliny *pitahaya*; (3) ~ **pajarito** (Ven): cizopasná rostlina *Pitirusa pyrifolia*; ► z čeledi ochmetovitých (*Loranthaceae*); **snižuje úrodu na polích**; (4) adj., m/f. (← nah. *cuate*) (Salv, Hond): bliženecký, dvojnický; párový (o osobách); (RAE; DA). • (5) m., hanl. (Ven): domorodec z venezuelských And, balík; ► používají posměšně obyvatelé nížin; př.: *respondió el boguero, uno que no es de por estos lados, un guate, como les decimos aquí*; (RR). • (6) trn, osten; viz: *ahuate*; (7) m. (← nah.) (Kost, Hond): kukuřice; (8) (StřAm): kukuřičné pole; (9) (Kol): okázalost, luxus; (10) lid. (Dom): pravidelné a nadměrné užívání nějaké věci; (MS). • (11) m. (← nah.) (StřAm): kukuřice pro píci; (BDE). • (12) **dar** ~ (Pan, Dom): něčeho se přehnaně dotýkat; ■ Syn: *fuete, dar...*; (13) m.: kámoš, dvojče: viz: *cuate*; (14) **comprar a precio de ~ mojado** (Hond, Nik): koupit něco za hubičku (babku); ► nakoupit levně; (15) **quedar en ~** (Hond): zdát se to malé; (16) **vender a precio de ~ mojado** (Hond, Nik): prodat něco za hubičku (babku); (DA).

guatea, f. (← keč.) (1) (Arg, Bol): pečínka s kůží; (2) **barbecue večírek**; (3) (Per): druh pokrmu; (4) (Chil): maso na grilu; (MS).

guateada, f. (← keč.) (1) (Arg): viz: *guatea*; (2) **barbecue večírek**; (MS).

guateado, m. (← keč.) (1) (Arg): viz: *guateada*; (2) maso pečené na žhavém uhlí; (MS).

guatear(se), intr/zvrat. (1) zvrat., lid. (Chil): zkrivit se, prohnut se; (RAE; DA). • (2) intr. (← keč.) (Arg): konzumovat pečínku s kůžičkou; (3) (Arg, Bol, Chil): připravovat pečínku; **opékat (péct) maso**; (4) vařit na žhavých uhlících; (5) konzumovat jídlo připravené na žhavých uhlících; (6) užívat si s žádanou ženou; (7) tlouct, mlátit; (8) (Per): spálit kůru; (MS; DA). • (9) zvrat. (← map.) (Chil): vytvořit si břicho; (10) **bortit se (zdi)**; (11) **ujít** (pneumatika); (MS). • (12) intr., lid. (Chil): **být frustrovaný, zklamáný**; (13) lid.: **ztratit na kvalitě, ubrat na intenzitě**; (14) tr., lid.: **zničit, pokazit, zmařit**; (15) intr., lid.: **zničit se, pokazit se**; (16) venk. (Kost): **nevyrůst, nevypěstovat**; ► **plod kukuřice**; (17) tr., venk. (Nik): **krmit dobytek**; (18) intr., lid. (Kost): **sprchovat se**; (DA).

guateleo, m. (1) (Hond): sklizení krmné kukuřice; (DA).

Guatemala, f. (Am → Š) (1) (Am): Guatemala; (BDE). • (2) **salir de ~ para entrar en guatepeo(r)** (Kub): dostat se z bláta do louže; ► odejít z něčeho hrozného a dostat se do něčeho ještě horšího; slovní hříčka *Guatemala, guatepeor*; př.: *siempre salgo de Guatemala para entrar en guatepeo (guatepeor)*; (DMC).

guatemalidad, f. (1) (Guat): guatemalská identita; ■ Syn.: *guatemaltequidad, guatemaltequismo*; (DA).

guatemalteco, -ca, adj/subst. (← may.) (Am → Š) (1) adj. (Am): guatemalský; (2) m/f. (Am): Guatemalec; (BDE, DA).

guatemaltequidad, f. (1) (Guat): guatemalská identita; viz: *guatemalidad*; (DA).

guatemaltequismo, m. (1) (Guat, Nik): guatemalská identita; viz: *guatemalidad*; (2) (Hond, Nik): guatemalský slovník, výraz; (DA).

guateoso, -sa, adj., lid. (1) (Chil): špatný, zkažený, zničený, nekvalitní; (DA).

guatepeor, viz: *Guatemala*; (BDE).

guateque, m. (← karib.) (1) lid. (Kub, zápEkv): domácí slavnost (převážně mladých lidí, na které se jí a tančí); (2) hovor. [Š: *fiesta*] (Am → Š): zábava, mejdan, flám; (3) (Kub): vesnická slavnost, kde se tancuje a zpívá; (RAE, BDE; DA).

guáter, m., lid. (← angl. *water closet*) (1) (Ven, Chil, Par): záchod, hajzlík; (2) (Chil): vrak, popelnice; ► starý automobil; (3) (Ekv): koupelna; (DA).

guatera, f. (← nah.) (1) (Guat, Hond, szKost): kukuřičné pole; (2) (Guat, Salv): **secí doba kukuřice**; (MS; DA).

guatero, m. (1) (Chil): termofor; ohřívací láhev; ► taška z pružného materiálu plná horké vody, která se používá na zahřátí postele nebo nějaké části těla; př.: *para calentarse los pies tenía el gato o el guatero*; (RAE, BDE). • (2) (← map.) (Chil): podomní prodáváč jehněčích a hovězích **nožiček** a bacherů; (MS). • (3) ~ **con uñas**, lid. (Chil): člověk, který zahřívá v posteli druhého člověka; (4) ~ **espacial**, lid. (Chil): krabicové víno, krabičák; ► nekvalitní; (DA).

guatia, f., lid. (1) (Chil, Arg): schůze, schůzka, setkání; viz též: *concejillo*; (2) venk. (szChil, szArg): barbecue večírek; ■ Syn.: *guatiada*; (3) (Bol, Chil): dušený či vařený pokrm z masa; ► přidávají se brambory nebo sýr; vařený v jámě, která se zasype hlínou; viz: *huatia*; (4) venk. (szArg): pečené (opékané) maso; ■ Syn.: *guatiada*; (DA).

guatiada, f., lid. (1) (Arg): schůze, schůzka, setkání; viz též: *concejillo*; (2) (szArg): barbecue večírek; viz: *guatia*; (3) opékané maso; viz: *guatia*; (DA).

guatiao, adj. (1) (Portor): kamarádský, spojenecký, sesterský; ► na důkaz přátelství si vymění jména; ■ Var.: *guaitiao*, *guaytiao*; (DA).

guatíbere, m. (1) (Kub): viz: *pitirre* (druh ptáka); (RAE). • (2) (← arw.) (Kub, Portor): neotesanec, nevychovanec; (3) ryba *Serranus guatibere*; (4) (Kub; Dom, Portor): tyran šedý (*Tyrannus dominicensis*); ► pěvec z čeledi tyranovitých (*Tyrannidae*); dorůstá do délky 23 cm; vrchní část je šedá; na hlavě má oranžovou skvrnu; s bílým břichem a černým zobákem; ■ Var.: *guatívere*; ■ Syn.: *pestigre*, *pitirre*; (MS; DA). • (5) (Kub): tyran proužkatý (*Tyrannus caudifasciatus*); ► z čeledi tyranovitých (*Tyrannidae*); dorůstá do délky 23 cm; vrchní část je černá; břicho je popelavě bílé; pod křídly je nažloutlý; křídla jsou nahnědlá; ■ Var.: *guatíbero*; ■ Syn.: *clérigo*, *manjuila*, *pitirre guatíbere*; (DA).

guatiberear, intr. (← arw.) (1) (Kub): chytat ve dne ryby *guatíbere*; (MS).

guatibereo, m. (← arw.) (1) (Kub): chytání ryb *guatíbere*; (MS).

guatíbero, m., i hanl. (1) (Kub): viz: *pitirre*; (2) m., hovor. (Kub): bezvýznamná osoba; (RAE). • (3) (Kub): tyran proužkatý (*Tyrannus caudifasciatus*); ► z čeledi tyranovitých (*Tyrannidae*); viz: *guatíbere*; (DA).

guatila, f. (1) (Kol): čajot (*Sechium edule*); ► popínavá rostlina z čeledi tykvovitých (*Cucurbitaceae*); viz: *güisquil*; (2) ovoce čajotu (*Sechium edule*); ► dorůstá do délky 15 cm; srdčitého tvaru; šlupka je drsná s podélnými rýhami a žlutou dužinou; přidává se do salátů, polévek a sladkých pokrmů; (DA).

guatila, f. (1) (Kol): sladkojam jedlý (*Sechium edule*); ► popínavá rostlina z čeledi tykvovitých (*Cucurbitaceae*); (2) sladkojam (jedlý plod); ► z popínavé rostliny sladkojamu jedlého (*Sechium edule*); viz: *güisquil*; (DA).

guatín, m. (1) [Š: *tuzá real*] (Ekv; Kol): aguti středoamerický; ► *Dasyprocta punctuata*; př.: *se habían ido adentro, muy adentro de la montaña, a silbar guatines*; (RR). • (2) (Kol, Ekv): paka *Dasyprocta*; ► hlodavec z čeledi agutiovitých (*Dasyproctidae*); viz: *picure*; (DA).

guatinaja, m. (1) (Hond, Nik, Kost): paka nížinná (*Cuniculus paca*, *Agouti paca*); ► hlodavec z čeledi agutiovitých (*Dasyproctidae*); viz: *guardatinaja*; (DA).

guatipoti, adj/subst. (1) lid. (Chil): člověk s velkým břichem a zadkem; ► postava typu „jablko“; (DA).

guatita, f. (1) (Ekv): dušený pokrm z knihy (třetího žaludku přežvýkavců); ► žaludek je nasekaný a obalený v arašídové omáčce; jako příloha se podává rýže, brambory nebo avokádo; ■ Var.: *guata*; (DA).

guatitas, f., pl. (← map.) (1) (Chil): zvířecí vnitřnosti; (2) národní pokrm Chilanů a Ekvádorců; ► základní surovinou jsou dršťky a papriková omáčka; (3) břicho; (4) hmyzí zadeček; (MS). • (5) (Chil): dršťky; př.: *las guatitas a la chilena no tienen la consistencia de los callos a la madrileña, pero les falta poco*; (BDE). • (6) dršťky (vnitřnosti); viz: *mondongo*; (EEA). • (7) (Chil): dršťková polévka; (DA).

guatívere, m. (1) (Portor): tyran šedý (*Tyrannus dominicensis*) ► pták z čeledi tyranovitých (*Tyrannidae*); viz: *guatíbere*; (MS; DA).

guatívero, viz: *guatíbere*; (MS).

guatíveri, m. (1) lid. (Kub): přítel; př.: *¿cómo estás guatíveri?*; (DMC).

guato, -ta, adj/subst. (1) m. (← keč. *watu*, „provaz, lano“) (Bol; jižPer, Arg): tkanička do bot, šněrovadlo; ■ Var.: *huato*; (2) m/f., lid. (Hond): dvojče; ► především jednovaječné; (RAE);

- DA). • (3) [Š: *cordel*; *cuerta*] (Ekv): provaz; šňůra; motouz; př.: *desde esa noche ya tuve otro guato con que soguiarme y pasarme dando y dando vueltas alrededor de la estaca*; (RR).
- (4) lid. (Mex): spousta, mnoho, velké množství; viz též: *bola*; (5) kámoš, dvojče, viz: *cuate*;
 - (6) m. (szArg): pásek z kukuřičného listí; ► stahuje se s ním pokrm jako kukuřičný *tamal* nebo *humita*; ■ Var.: *huato*; (7) (Salv): malá dávka; ► především marihuany; (8) 1 libra marihuany; (9) lid. (Kost): pes, chlupáč; (10) ~ **de a quinto** (Salv): 5 stonků marihuany; (11) adj. (Chil): ohnutá, zakřivená, zdeformovaná; ► věc; (DA).
- guatón, -ona**, adj/subst. (1) (← keč. *wata*, „břicho“) (stř a szArg, Bol, Chil, Ekv, Per, Mex): břichatý; břicháč, pupkáč; př.: *mira es que a mí no me gustan los guatones, oye*; ■ Var.: *huatón*; (RAE, BDE, LM; DA). • (2) **tener ~ a alguien** (Chil): otravovat s něčím; nesnášet něco; nemít na něco náladu; mít něčeho po krk; př.: *cuente algo que no sea de reyes, pues, señor; sí, pues, don Vicho, ya nos tiene guatones con los reyes y los príncipes*; (RR). • (3) (← map.): nenasyta, mlsoun; (4) (Arg, Chil, Mex): slon v porcelánu; (MS). • (5) adj/subst. (Chil): panděro; tlustý, pupkatý; př.: *¿cuántos kilos pesas de más? últimamente te ves muy guatona*; ► slang; (RF). • (6) m., lid. (Chil): částka 1 milión pesos; ■ Syn.: *melón, palo*; (7) **medio ~** (Chil): částka 500.000 pesos; (8) **tener ~** (Chil): vytočit, vystresovat někoho; (9) (Chil): **bonbón**; (10) lid.: širší než obvykle; (DA).
- guatoró**, m. (1) (Bol): předávání si balónu hlavičkováním, aby nespádl na zem; ► hra; (2) hudba z regionu San José de Chiquitos; ► podobná veselé hudbě *taquirari*; je ale jednodušší a pomalejší; (DA).
- guatrapeado, -ada**, adj. (1) **estar** ~¹ (Kub): být pomačkaný, vrásčitý; př.: *ese papel está guatrapeado por viejo*; (2) **estar** ~² (Kub): být unavený, zestárlý; př.: *a los cuarenta y cinco años está guatrapeado*; (3) **estar** ~³ (Kub): být starý; př.: *para su edad, Juan está guatrapeado*; (4) **estar muy ~** (Kub): být těžce zkoušený životem; př.: *ya yo estoy muy guatrapeado*; (DMC).
- guatrapear**, tr/intr. (1) **intr.** (Kub): uklízet; př.: *hay que guatrapear duro esta casa*; (2) **ir a ~** (Kub): jít se bavit; př.: *anoche me fui a guatrapear hasta las dos de la mañana*; (DMC). • (3) (Kub): klusat; ► o koni; (4) tr.: vyřizovat (zařizovat) věci; (DA).
- guatrapeo**, m. (1) (Kub): klus koně; (2) shánět nedostatkové zboží; (DA).
- guatuchi**, m. (1) **tener un «~» entre las piernas** (Kub): mít velký penis; př.: *mi primo tiene un «guatuchi» entre las piernas*; (DMC).
- guatudo**, viz: *guatón*; (MS).
- guatusa**, f. (← nah. *cuauhtozan*, „horská krysa“), (← nah. *cuahuatl*, „strom“ + *tozan*, „krysa“)
- (1) (StřAm, Kol, Ekv): americký, ploskochodý masožravý savec; ► s podlouhlou hlavou, úzkým čenichem s velmi vystouplým a zašpičatělým nosem, krátkýma zakulacenýma ušima a dlouhou hustou srstí; má silné zahnuté drápy sloužící ke šplhání po stromech; (RAE). • (2) (Kost, Ekv, Guat, Hond, Salv, StřAm, Kol, Mex; Nik): aguti středoamerický (*Dasyprocta punctata*); ► hlodavec z čeledi agutiovitých (*Dasyproctidae*); dorůstá do délky 66 cm; s krátkým a silným krkem; tělo má silné s prohnutou páteří; ocas je málo vyvinutý; končetiny jsou dlouhé a štíhlé; červenohnědá srst je dlouhá, rovná a lesklá; na hřbetě a kostrči je zbarven do černa; ■ Var.: *guatuzá*; ■ Syn.: *cereque, cherenga, gato de agua, uco*; (MS, NET; DA). • (3) (Nik): neomalené, hrubé gesto rukou; ► palec se strčí mezi ukazováček a prostředníček; př.: *se despidió de ellos con una guatusa*; (4) **hacer la ~** (Nik): předstírat, být pokrytec; př.: *mi suegra me hace la guatusa*; ► slang; (RF; DA).
- guatusero, -ra**, adj/subst. (1) (Nik): pokrytecký, falešný, pokrytec; př.: *Rafael es un guatusero, trata bien a la gente sólo cuando le conviene*; ► slang; (RAE, RF).
- guatusí**, f. (1) břicho; viz: *guata*; (RF).
- guatusi**, m. (1) lid. (Kub): vysoký a štíhlý člověk s rovnými vlasy; př.: *por ahí viene un guatusi*; (DMC).
- guatuso, -sa**, adj/subst. (1) adj. (Hond, Nik): zrzavý, -vá; viz: *curunco, -ca*; (AM; DA). • (2) m., ind. jazyk; viz: *maleku*; (EA).
- guatuzá**, f. (1) (Hond, Salv, Nik, Kost, Ekv): aguti středoamerický (*Dasyprocta punctata*); ► hlodavec z čeledi agutiovitých (*Dasyproctidae*); viz: *guatusa*; (MS; DA). • (2) lid., venk. (Hond): lež, kecy; viz též: *mentolina*; (3) **ser ~** (Hond): mít nepoddajné vlasy; (4) (Nik):

- urážlivé gesto; ► palec se strčí mezi ukazováček a prostředníček; viz též: *guatusa*; (5) **hacer la** ~ (Nik): být pokrytecký, falešný; (6) **ser** ~ (Hond): mít nepoddajné vlasy; (DA).
- guau**, adj/subst. (1) **adj.** (Arg: Misiones): vymyšlený; př.: *mirá, ahí está tu novia guau en esa publicidad de los teléfonos*; ► slang; viz též: *gua'u*; (RF). • (2) **m.** (Mex): jedovatec kořenující (*Rhus radicans*); ► popínavá rostlina z čeledi ledvinovnickovitých (*Anacardiaceae*); viz: *guardalagua*; (DA).
- ¡guau!**, citosl., lid. (1) (Mex, Hond, Salv, Nik, Dom, Bol, Portor, Ekv, Par): ty blaho!; to je co říct!; viz též: *¡miercole(s)!*; (DA).
- guauce**, m. (1) (Salv): sokolec volavý (*Herpetotheres cachinnans*); ► dravý pták z čeledi sokolovitých (*Falconidae*); viz: *guaco*; (DA).
- guaucho**, viz: *guacho*; (MS, MM).
- gaulda**, viz: *guadua*; (MS).
- gualdal**, viz: *guadual*; (MS).
- guauero**, m. (1) (Dom, Portor): druh popínavé rostliny *Metastelma filiforme*; ► z čeledi *Asclepiadaceae*; s malými bílými kvítky; (2) (Portor): popínavá rostlina *Gonolobus pubescens*; ► z čeledi toješťovitých (*Apocynaceae*); roste na jílovitých a písčitých půdách; využívá se v lékařství; (DA).
- guausoncle**, m. (1) (Mex): merlík (*Chenopodium bonus-henricus*); ► z čeledi merlíkovitých (*Chenopodiaceae*); viz: *huauzontle*; (DA).
- guaute**, m. (1) (Mex): bylinná rostlina *Amaranthus leucocarpus*; ► z čeledi laskavcovitých (*Amaranthaceae*); viz: *alegría*; (DA).
- gautivero**, m. (1) lid. (Kub): vesničan, zemědělec; př.: *no es más que un gautivero*; (DMC).
- guavaberry**, m. (1) (Dom): tradiční alkoholický nápoj provincie San Pedro de Macoris; ► připravuje se z ovoce stromu *arrayán* (čeledi myrtovitých), rumu, suchých plodů a koření; (DA).
- guavairo**, m. (1) (Portor): noční pták *Caprimulgus cubanensis*; ► z čeledi lelkovitých (*Caprimulgidae*); viz: *guabairo*; (DA).
- guávvara**, m. (1) (Portor): říční kreveta (garnát); (DA).
- guavina**, f. (1) (Nik): sladkovodní ryba *Eleotris pisonis*, *E. amblyopsis*; ► z čeledi hlavačkovitých (*Eleotridae*); viz: *guabina*; (MS; DA). • (2) (Per): říční ryba *Ctenosciaena*; ► z čeledi smuhovitých (*Sciaenidae*); tělo je silné se hřbetním obloukem; má stříbrnou barvu se světlými a tmavými čarami; (3) (Portor): mořská ryba *Synodus intermedius*; ► z čeledi ještěrohlavcovitých (*Synodontidae*); viz: *doncella*; (DA).
- guavirá**, m. (1) (Bol, Par): strom *Campomanesia xanthocarpa*; ► z čeledi myrtovitých (*Myrtaceae*); (2) jedlý plod stromu *Campomanesia xanthocarpa*; viz: *guabirá*; (DA).
- guaviyú**, m. (1) (Par, svArg): strom *Eugenia pungens*; ► z čeledi myrtovitých (*Myrtaceae*); viz: *guabiyú*; (2) (Urg): strom *Myrcianthes pungens*; ► z čeledi myrtovitých (*Myrtaceae*); dorůstá do výšky 8 m; velmi rozvětvený s opadavou kůrou; listy jsou zakončeny špičatým ostnem; květy jsou bílé; (3) plod stromu *Myrcianthes pungens*; ► z čeledi myrtovitých (*Myrtaceae*); je hebký, zakulacený a černofialové barvy; (DA).
- guaxmole**, m. (← nah. *huaxin*, „chlapec, hoch“ + *molli*, „papriková omáčka, červená“) (1) (jižMex): dušený pokrm z vepřového masa; ► přidávají se semínka ze stromu *guaje*; ■ Var.: *huasmole*, *huaxmole*, *huazmole*; (DA).
- ¡guay de!**, citosl. (1) (Arg): běda!; př.: *yo le pido a Dios —gritó Eva Perón— que no permita a esos insensatos levantar la mano contra Perón porque ¡guay de ese día!*; (BDE).
- guay**, m. (1) (LaPla): podvod, úskok, podfuk; viz též: *filo*, *camelo*; (NET). • (2) **lid.** (Pan): chlapec, mladík; (2) muž, chlap; viz: *boay*; (DA).
- ¡guay!**, citosl., lid. (1) (Bol, Par, Urug): bacha!, pozor!; ► vyj. varování před nebezpečím; (2) **¡~ mi mai!**, lid. (Dom): teda!, tyjo!, hustý!, ty vole!; ► vyj. různé duševní stavy, hlavně úžas a překvapení; (DA).
- guaya**, m/f. (1) **f.** (Kol): směs tkaniny a gumy; ► slouží k výrobě dopravních pásů apod.; (2) silný kabel; př.: *Ernesto sacó su perica, Alfredo su guaya*; (RR). • (3) (← may.) (Mex): strom *Talisia olivaeformis*; (4) (Mex): plody stromu *Talisia olivaeformis*; (5) lež; (6) ~ **de bajo**, ~ **de cerro**, druhy palem; (MS). • (7) (← angl.) (Kol, Ven): ocelový kabel, ocelové lano; př.: *una bola enorme de hierro, que es la que usan ahora con una guaya, y así arrasaron con el pobre*

Hotel Majestic; (BDE). ● (8) f. (Kol): silný drát z oceli, který spojuje pedály automobilu s převodovkou; (9) venk. (Ven): zakroucený pramen žíně na koňském čele; (10) velmi tlustý zlatý nebo stříbrný řetěz; (11) m. (jvMex): strom *Melicoccus bijugatus*; ► z čeledi mýdelnikovitých (*Sapindaceae*); dorůstá do výšky až 30 m; s bohatou zakulacenou a symetrickou korunou; listí je světle zelené; květenství hrozen je složené z malých bílých květů; plod je jedlý; ■ Var.: *huaya*; ■ Syn.: *limoncillo, maco, mamón, mamoncillo*; (12) f. (Hond): eso v kartách; ► jakékoli barvy; (13) (Pan): nosné lano; ► u zdymadla v Panamském průplavu; upevňují se ním lokomotivy k lodím; (14) **como ~ de puente**, lid. (Ven): se stojákem; ► s penisem v erekci; (15) **hasta la ~**, lid. (Hond): až na dno, kompletně celé, až nahoru; (DA).

guayaba, f. (← arw.) (1) (Mex, Guat, Hond, Salv, Nik, Kost, Pan, Kub, Dom, Portor, Kol, Ven, Ekv, Per, Bol, sevChil, Par, Arg, Ekv): plod kvajávy (*Psidium guajaba*, *P. guineense*, *P. pomiferum*); ► oválný, o velikosti střední hrušky; chutí připomíná hrušky a fíky; různobarevný, víceméně sladký; **slupka je silná**; s **bílou nebo narůžovělou** dužinou plnou malých semínek; př.: *me escondí tras un árbol de guayaba*; ■ Syn.: *arazá*; (2) kompot nebo džem, který se vyrábí z tohoto ovoce; (3) hovor., lid. (Am; Guat, Hond, Salv, Nik, Pan, Kub, Dom, Portor, Ven, Per, Arg, Urug): lež, tlach, žvást; (4) (Salv): paměť, schopnost si pamatovat; (RAE, BDE; DA). ● (5) [Š: *tobillo*] (Ekv): kotník; př.: *pues el pobre no come ni duerme a gusto, desde que vido (vió) al Belisario con un machete ar (al) cinto que le llegaba hasta la guayabita*; (6) ~s, pl. (Kost): lidské oči; ► zvláště pokud jsou vyboulené; př.: *pelaba (abría) del todo las grandes guayabas*; (7) lid. (Guat; Hond, Salv): svrchovaná moc; prezidenstský úřad; př.: *fue cuando la cosa andaba bien y todo el mundo creía que ya tomábamos la guayaba; la distancia entre el candidato y la guayaba es aún larga y seguramente azarosa*; (8) **hijo de la ~**, lid. (Mex; Nik, Ekv): zlosyn; viz: *hijo de la chingada*; (RR, RF; DA). ● (9) **cuando el mas es de cagar, no valen ~s verdes** (Kub): když věc nemá řešení, nedá se nic dělat; př.: *no te esfuerces que cuando el mal es de cagar, no valen guayabas verdes*; (10) **estar mechada la ~** (Kub): být něco ukrytého, tajného; př.: *ten cuidado con eso, para mí, que la guayaba está mechada*; (11) **estar mechado como el dulce de ~** (Kub): být homosexuál; př.: *Juan está mechado como el dulce de guayaba*; ■ Syn.: *gitano*; (12) **hijo de la gran ~** (Kub): hajzl; ► eufemismus za *hijo de puta*; ■ Syn.: *hijo de la gran logia*; (13) **meter ~** (Kub): lhát; př.: *se pasa la vida metiendo guayabas*; (14) **meter una ~** (Kub): lhát, být lhář; př.: *no me metas una guayaba más*; (15) **saber lo que son cajitas (cajetas) de dulce de ~** (Kub): vědět zač je toho loket; viz též: *caja, casco, mal, mojón*; (DMC). ● (16) (Salv, Nik): ústa, pusa; ► s **plnými** a vystupujícími rty; viz též: *mascadero*; (17) f. (Hond, Salv, Kost, Kub): dřevo kvajávy (*Psidium guajaba*, *P. guineense*, *P. pomiferum*); (18) m. (Nik): dřevo kvajávy (*Psidium guajaba*, *P. guineense*, *P. pomiferum*); (19) lid. (Guat): zaměstnání, práce; (20) ~ **agria** (Mex, Kol): plod kvajávy *Psidium friederichstalianum*; ► z čeledi myrtovitých (*Myrtaceae*); je kyselý; (21) ~ **amarilla** (Hond): odrůda plodu kvajávy; ► se žlutou dužinou; (22) ~ **de mulo** (Dom): strom *Coccoloba costata*; ► z čeledi rdesnovitých (*Polygonaceae*); dorůstá do výšky 10 m; nažloutlé větve mají chloupky; listy jsou oválné a plod zakulacený; (23) ~ **roja** (Hond): odrůda plodu kvajávy; ► s červenou dužinou; je větší a chutnější než *guayaba amarilla*; (24) **aflojar la ~** (Guat): přenechat někomu vladařské povinnosti; ► v republice; (25) **pelar las ~s**, lid. (Kost): dívat se důkladně, prošmejdít každičkový centimetr; (26) **quitar ~s**, lid. (Guat): štípnout do tváře; ► dítěti nebo ženě; s láskou; (27) **soltar la ~** (Guat, Hond): zbavit se nároku na moc (vládnutí), přenechat moc (vládnutí); (DA).

guayabacoa, m. (1) (Portor): strom *Rheedia acuminata*; ► z čeledi klusiovitých (*Clausaceae*); viz: *ocoró*; (DA).

guayabacón, m. (1) (Portor): strom *Mouriri dominguensis*; ► z čeledi melastomovitých (*Melastomaceae*); viz: *guasábara*; (DA).

guayabada, f. (1) (Urug): sladký pokrm z ovoce kvajávy; (DA).

guayabal, m. (1) (Guat): strom kvajáva (*Psidium guajava*, *P. guineense*, *P. pomiferum*); ► z čeledi myrtovitých (*Myrtaceae*); viz: *guayabo*; (DA).

- guayabal**, m. (1) (Mex, Guat, Hond, Nik, Kost, Pan, Kub, Dom, Portor, Kol, Ven, Ekv, Bol): pŭda osetá stromy kvajáva; pŕ: *lora, estar como la lora en guayabal*; (2) (Guat): strom kvajáva; ► z čeledi myrtovitých (*Myrtaceae*); viz: *guayabo*; (DA).
- guayabana**, f. (1) (Pan): přepychová pánská bunda; viz též: *guayabera*; (RAE; DA).
- guayabar**, intr., hovor., lid. (1) (Ekv): lhát; (RAE).
- guayabate**, m. (1) (Mex): sladký krém z kvajávy; (RAE).
- guayabazo**, m. (1) lid. (Kub): rána; pŕ.: *el guayabazo fue en plena frente*; (2) (Kub): rána holí; pŕ.: *en la refriega le dieron un guayabazo*; (DMC). • (3) **darse su ~**, lid. (Mex): tvářit se před ostatními důležitě; (4) **dar ~** (Mex): někomu zalichotit; (5) **dar su ~** (Mex): pochlebovat (podlézat) někomu; (6) lid. (Mex): **pochlebování, lichocení**; (DA).
- guayabear(se)**, intr/zvrat. (1) intr. (Salv): naučit se nazpaměť; (RAE). • (2) lid. (Portor, Ekv): **kecat blbosti, nesmysly**; (DA).
- guayabera**, f. (Am → Š) (1) (Per aj.): lehká pánská košile obvykle bílé barvy; pŕ.: *te digo que no me acostumbro a verlo de civil, con guayaberas y blue jeans y la gorrita jockey*; (BDE). • (2) lid. (Kub): charakteristické oblečení pro kubánského vesničana; pŕ.: *el campesino cubano siempre ha vestido de guayabera*; (3) **estar de ~ como el hombre de la casa Prado** (Kub): být kreol (potomek Evropanů narozený v Americe); pŕ.: *yo siempre he estado en el exilio, de guayabera, como el hombre de la casa Prado*; (DMC). • (4) (jvMex, Guat, Hond, Salv, Nik, Kost, Pan, Kub, Dom, Portor, Kol, Ven, Par): lněná nebo bavlněná košile; ► **nezastrkáva se do kalhot; nosí se v horkých klimatech**; ■ Syn.: *chacabana, panabrisa*; (DA).
- guayabero**, -ra, adj/subst. (1) lid. (Salv, Hond; Nik, Kub, Dom, Ekv): prolhaný; lhář; pŕ.: *pero muchacho, ¡qué guayabero eres!*; ■ Syn.: *globero; soplador de globos*; (RAE, DMC). • (2) m. (Kol aj.): ind. kmen z oblasti *Orinoquia*; ► kmen žije v oblasti San José; na kol. území se počet členů odhaduje na 1.061 obyvatel rozmístěných na 74.402 ha; (3) (Kol): příslušník ind. kmene Guayabero; (4) příslušné adjektivum (guayaberský); (5) (Kol aj.): jazyk kmene Guayabero; patří do jaz. rodiny *guahibo*; (S03, EA). • (6) adj. (Salv): **člověk se sloní paměť; ► má dobrou paměť**; (DA).
- guayabil**, m. (1) (szArg): strom *Saccellium lanceolatum*; ► z čeledi brutnákovitých (*Boraginaceae*); je vysoký; tvrdé dřevo se používá k výrobě rukojetí u nářadí; (DA).
- guayabilla**, f. (1) (Hond, Salv, Nik): jedlé ovoce kvajáva *Psidium*; ► z čeledi myrtovitých (*Myrtaceae*); malá bobule se žlutou dužinou a s černými semínky; (2) (Bol): keř *Feijoa sellowiana, Acca sellowiana*; ► z čeledi myrtovitých (*Myrtaceae*); dorůstá do výšky 4 m; listy jsou neopadavé a stálezelené; (3) (Portor): strom *Eugenia rhombea*; ► z čeledi myrtovitých (*Myrtaceae*); dorůstá do výšky 6 m; vzpřímený a stálezelený; kůra je hladká a hnědá; s drobnými listy; sladký plod má podobu zakulacené bobule; (4) ~ **de costa** (Portor): strom *Eugenia rhombea*; ► z čeledi myrtovitých (*Myrtaceae*); viz: *guayabilla*; (5) (Bol): ovoce stromu *Eugenia rhombea*; ► světle zelená bobule s bílou masitou dužinou; využívá se k přípravě sladkých pokrmů; (DA).
- guayabillo**, m. (1) (Hond, Salv, Nik, Ekv): planě rostoucí keř kvajáva *Psidium*; ► z čeledi myrtovitých (*Myrtaceae*); dorůstá do výšky 2,5 m; s chloupky; listy jsou elipsovité a oválné; květenství je bílé; plod má podobu žluté bobule; rozemletý a uvařený plod se používá proti průjmů; (2) (Per): strom *Myrciaria dubia*; z čeledi myrtovitých (*Myrtaceae*); viz: *camu camu*; (3) (Dom, Portor): keř *Eugenia pseudopodium*; ► z čeledi myrtovitých (*Myrtaceae*); nemá chloupky; (4) ~ **forastero** (Portor): keř *Eugenia pseudopodium*; ► z čeledi myrtovitých (*Myrtaceae*); viz: *guayabillo*; (5) (Pan): strom *Quararibea asterolepis*; ► z čeledi cejbovitých (*Bombacaceae*); dorůstá do výšky 40 m; vnější kůra se skládá z destiček; listy jsou jednoduché a střídavé; s bílými voňavými květy; plody jsou zakulacené; ■ Syn.: *panula*; (DA).
- guayabita**, f. (1) ~ **del Pinar**¹ (Kub): pinarský keř (*Psidium guayabita*); ► planý keř z rodu myrtovitých; má malé a oválné listy s bílými květy; jeho plod, který je zelený, se používá na přípravu alkoholických nápojů; (RAE; DA). • (2) (Kost): pamlsek z kvajávy; pŕ.: *turrones y melcochas y guayabitas*; (RR). • (3) lid. (Kub): lež; pŕ.: *eso es una guayabita*; (4) (Kub): likér, který se dělá z ovoce zvaného *guayabita del pinar*; pŕ.: *se emborrachó tomando guayabita*; (DMC). • (5) lid. (zápEkv): kotník; (6) ~ **del pinar**² (Kub): alkoholický nápoj; ► připraven ze třtinové pálenky, cukru a ovoce pinarského keře (*Psidium guayabita*); (DA).

guayabito, adj/subst. (1) [Š: *ratoncito*] m. (Kub): malá myška; př.: *la casa está llena de guayabitos*; *Gipsy jugaba con él como una gata con un guayabito*; (2) adj/subst., hovor., lid. (Kub): zbabelý člověk; *strašpytel*, *máčka*, *bačkora*; (3) **tener ~s en la azotea**, hovor. (Kub): být mimo; mít to v hlavě přeházené; být blázen; strašit někomu ve věži; harašit někomu; př.: *él tiene, lo puedes ver, guayabitos en la azotea*; viz též: *gato*, *gotera*; (RAE, RR, DMC, DA). • (4) **a lo ~** (Kub): s velkou opatrností; př.: *hazlo a lo guayabito*; (5) **ser alguien un ~** (Kub): zbožňovat sýr; př.: *Pedrito es un guayabito*; (DMC). • (6) m. (Mex): strom *Couepia polyandra*; ► z čeledi zlatoplodovitých (*Chrysobalanaceae*); dorůstá do výšky 35 m; větve jsou bělavé; listy jsou jednoduché, střídavé a podlouhlé; květenství hrozen; bílé květy mají 5 okvětních lístků; plod je elipsovité peckovice obalená žlutou nebo naoranžovělou dužinou; ■ Syn.: *ulezapote*, *uspib*; (7) (Pan): strom *Eugenia coloradoensis*; ► z čeledi myrtovitých (*Myrtaceae*); dorůstá do výšky 20 m; listy jsou jednoduché a protikladné; s bílými květy; plody s oválnou peckovicí jsou po uzrání purpurové; (DA).

guayabitosis, f. (1) **tener alguien ~ asoteril** (Kub): být blázen; př.: *Juan tiene guayabitosis asoteril*; (DMC).

guayabo, m. (← *guayaba*) (1) [Š: *resaca*] hovor., lid. (Kol): kocovina; *nevolnost po opilosti*; př.: *esta noche no quiero emborracharme porque mañana no puedo amanecer con guayabo*; *es el día de mi boda*; *y sabe quiénes son adictos al Necrotón, bomba química para despejar guayabos tenaces*; (RAE, RF; RR). • (2) [Š: *garrote*] (Kost): klacek; obušek; př.: *Don Pepe está al mando de la finquilla y siempre sale con sus chayotadas de lo que se gastó en confites, de que hay que volar guayabo o de que le escribe discursos a Robert Vesco*; (RR). • (3) (← *arw.*) (Am → Š) (Kol; Mex, Guat, Hond, Salv, Nik, Kost, Pan, Kub, Portor, Ven, Ekv, Per, Bol, sevChil, Arg): kvajáva (strom); ► *Psidium guajava*, *P. guineense*, *P. pomiferum*; jihoamerický strom z čeledi myrtovitých (*Myrtaceae*); dorůstá do výšky 6 m; kmen je zatočený a rozvětvený; listy jsou elipsovité, zašpičatělé, tlusté a s drsným povrchem; bílé voňavé květy mají mnoho zaoblených okvětních lístků; ■ Syn.: *guayabal*, *guayabo del país*, *güízaro*; (BDE, NET; DA). • (4) lid. (Ven aj.): krasavec; př.: *se pasean unos guayabos muy lindos*; (BDE). • (5) (Ven): zlost, zloba; př.: *Marina te dijo esa mentira por puro guayabo, no le creas*; ► slang; (RF). • (6) **subirse al ~** (Mex): spát s někým; (7) **ser un hilo de la ~** (Mex): být zlomyslný, krutý, ničemný; (AHM). • (8) m., lid. (Kub): typ hůlky vyrobené z guajávy; př.: *Camín siempre usó un guayabo*; (9) **estar detrás del ~** (Kub): kontrolovat, dávat pozor; př.: *¡cuidado! está detrás del guayabo el policía*; (10) **~ cimarrón** (Kub): neupravená hůl vyrobená z dřeva z guajávy; př.: *el poeta Alfonso Camín siempre usó un guayabo cimarrón*; (11) **orden del ~** (Kub): skupina policistů, která holemi rozhání skupiny vesničanů na Kubě; př.: *me voy que por ahí viene La Orden del Guayabo*; (12) **ser ~** (Kub): být strašpytel; př.: *tú no me metes miedo porque tú eres guayabo*; (DMC). • (13) lid. (Kol, Ven): stesk; (14) (Urug): strom fejšoa sellowova (*Feijoa sellowiana*); ► z čeledi myrtovitých (*Myrtaceae*); viz: *fejjoa*; (15) **~ agrio** (Mex, Kol): strom *Psidium friedrichstalianum*; ► podobný kvajávě, listy jsou ale tmavší a lesklejší; z čeledi myrtovitých (*Myrtaceae*); plod má kyselou chuť; (16) **~ blanco** (Urug): strom *Eugenia uruguayensis*; ► z čeledi myrtovitých (*Myrtaceae*); dorůstá do výšky 8 m; hladká kůra se odlupuje po destičkách, které zanechávají šedozelené skvrny; (17) **~ colorado** (Urug): strom *Myrcianthes cisplatensis*; ► z čeledi myrtovitých (*Myrtaceae*); dorůstá do výšky 6 m; listy jsou oválné a kožovité; s bílými květy a zakulacenými plody; (18) **~ del país** (Urug): strom kvajáva (*Psidium guajava*, *P. guineense*, *P. pomiferum*); ► z čeledi myrtovitých (*Myrtaceae*); viz: *guayabo*; (DA).

guayabón, -na, adj/subst. (1) m. (Kost): strom; ► *Terminalia oblonga*; (RAE). • (2) (Dom): hroznovec (*Coccoloba diversifolia*); ► z čeledi rdesnovitých (*Polygonaceae*); dorůstá do výšky 8 m; listy jsou vejčité a plod zakulacený; ■ Syn.: *uva cimarrona*, *uva de sierra*, *uvilla de sierra*; (3) (Kost, Pan): strom *Terminalia oblonga*; ► z čeledi vrcholákovitých (*Combretaceae*); viz: *manicillo*; (4) **~ de montaña** (Hond): strom *Vismis mexicana*; ► z čeledi klusiovitých (*Guttiferae*); viz: *achiotillo*; (5) adj. (Nik): s plnými a vystupujícími rty; ► o člověku; (DA).

guayabota, m. (1) (Portor): strom *Maba sintenisii*; ► z čeledi ebenovitých (*Ebenaceae*); původní strom, který dorůstá do výšky 10 m; s bohatou korunou; listy jsou elipsovité; bílé

zvonkovité květy mají silnou stopku; zakulacený plod má kaštanově hnědou barvu; dřevo se využívá ve stavebnictví; ■ Syn.: *nispero*; (DA).

guayabudo, -da, adj/subst., despekt., hovor. (1) (Kub): mulat; (2) adj. (Salv): s dobrou (sloní) pamětí; (3) adj. (Nik): o člověku: s plnými rty; (RAE; DA).

guayabúo, -úa, adj. (1) **mulato** ~ (Kub): mulat, který vypadá jako běloch; př.: *él no es más que un mulato guayabúo aunque se crea blanco*; viz: *mulato*; (DMC).

guayaca, f. (← keč. *wayákka*, „kapsa“) (1) venk. (Arg; Per): malá taštička sloužící k uschování peněz nebo pomůcek na kouření; (2) předmět, kterému se připisují nadpřirozené síly; ► chrání před škodami, poškozením; ■ Var.: *huayaca*; (RAE; DA). • (3) (Arg, Bol, Chil; Ekv, Par, Per, Urug): pytlík, váček; (4) talisman; (5) (Chil): nešika, hlupáček, nudný člověk; (6) pouzdro, brašna (na tabák); (7) (Arg): varlata; (MS).

guayacal, m. (1) (Portor): místo porostlé stromy *guayacán*; (DA).

guayacán, m/f. (← taíno *waiacan*) (← *antillano*) (1) m.: druh stromu tropické Ameriky čeledi kacíbovitých *Zygophyllaceae*; ► vysoký 12 m; s velkým zakrouceným rozvětveným kmenem, tvrdou silnou nahnědlou kůrou, odolnými oválnými párovými listy, květy ve svazečku s modrobílými okvětními lístky a masitým kapslovitým plodem rozděleným do několika částí vždy s jedním semínkem; (2) velmi tvrdé černožluté dřevo tohoto stromu; (RAE). • (3) (← *arw.*) (Kol; Mex, Guat, Nik, Kub, Dom, Portor, Kol, Ven, Per, Bol): guajak léčivý (*Guaiacum officinale*); ► léčivý strom z čeledi kacíbovitých (*Zygophyllaceae*); dorůstá do výšky 8 m; hustě zarostlý; koruna je zakulacená a bohatá; se světlezelenými listy; modré nebo fialové květy jsou seskupené; suchý plod má zelenožlutou barvu; jeho pryskyřice je léčivá; př.: *ese guayacán amarillo lo sembré aquel día*; ■ Syn.: *guayaco, palo de Indias, palo santo*; (BDE; DA). • (4) lid. (Kub): 1 peso (bankovka), viz též: *peso*; př.: *sólo tengo un guayacán*; ■ Syn.: *baro, hoja de lechuga, guayo, mantecoso*; (DMC, DA). • (5) (Pan, Kol, Ekv, Per): *tabebuja (Tabebuia)*; ► z čeledi trubačovitých (*Bignoniaceae*); dorůstá do výšky 20 m; s velkými nápadnými zvonkovitými květy; zbarvení květů záleží na druhu, jsou buď narůžovělé, žluté nebo bílé; dřevo se využívá v truhlářství; ■ Syn.: *cañaguata, chicalá, madero amarillo, polvillo, tajibo*; (6) (stř a sevArg): strom *Caesalpinia paraguariensis*; ► z čeledi bobovitých (*Fabaceae*); dorůstá do výšky 20 m; koruna je velmi široká; listy jsou opadavé; s nápadnými květy a tobovkovitým plodem; ■ Syn.: *ibirá-verá*; (7) (stř a szArg): dřevo stromu *Caesalpinia paraguariensis*; ► z čeledi bobovitých (*Fabaceae*); je velmi tvrdé a odolné; má různé využití; (8) (Ven): had *Bothrops colombiensis*; ► z čeledi zmijovitých (*Viperidae*); viz: *terciopelo*; (9) (Hond, Salv, Nik): strom *Guaiacum sanctum*; ► z čeledi kacíbovitých (*Zygophyllaceae*); dorůstá do výšky 12 m; s tlustým kmenem; je rozvětvený; listy jsou elipsovité; květy mají namodralé až purpurové okvětní lístky; tobovkovitý plod je masitý a rozdělený; v každé části plodu je semínko kávové nebo černé barvy; ■ Var.: *guayacancillo*; ■ Syn.: *guayacán blanco, palo santo*; (10) dřevo stromu *Guaiacum sanctum*; ► z čeledi kacíbovitých (*Zygophyllaceae*); má žlutozelenou až načernalou barvu; je velmi tvrdé a proto se využívá v truhlářství a ve strojní výrobě jako jsou např. lisy k odšťavňování; (11) vonná pryskyřice nahořklé chuti; ► má tmavě červenou barvu; používá se v medicíně jako látka podporující pocení; pro své vlastnosti se také používá proti tření mezi věcmi; (12) (Chil): strom *Porlieria hygrometrica chilensis*; ► z čeledi kacíbovitých (*Zygophyllaceae*); viz: *huayacán*; (13) m/f. (Dom, Portor): silný a odolný člověk; (14) m., lid. (Dom, Kost): urostlý, statný člověk; (15) ~ **blanco** (Portor): strom *Guaiacum sanctum*; ► z čeledi kacíbovitých (*Zygophyllaceae*); viz: *guayacán*; (16) **duro como el ~**, lid. (Dom, Portor): je zdravý jako řípa, ma tuhý koříněk; ► o člověku ve velmi dobrém fyzickém stavu; (17) **más fuerte que el ~**: je zdravý jako řípa, ma tuhý koříněk; (DA).

guayacancillo, m. (1) (Dom, Portor): strom *Guaiacum sanctum*; ► z čeledi kacíbovitých (*Zygophyllaceae*); viz: *guayacán*; (DA).

guayaco, -ca, adj/subst. (← karib.) (1) m. (Kol, Ven): bederní rouška; př.: *había varias indias de pecho desnudo con el sexo apenas oculto por un guayaco blanco, sujeto a la cintura con un cordón pasado entre las nalgas*; (BDE). • (2) adj/subst., lid. (Ekv): obyvatel města Guayaquil; ■ Syn.: *guayaquileño*; (3) (Portor, Kol): strom *Guaiacum sanctum*; ► z čeledi kacíbovitých (*Zygophyllaceae*); viz: *guayacán*; (DA).

guayaco, m. (1) (Portor, Kol): guajak léčivý (*Guaiacum officinale*, *Guaiacum sanctum*); ► léčivý strom z čeledi kacicbovitých (*Zygophyllaceae*); viz: *guayacán*; (DA).

guayacol, adj/subst., lid. (1) (Per): opilý, namazaný; viz též: *enchichado*; (2) **ser retama de ~** (Kub): být velmi zlý; př.: *mi primo es retama de guayacol*; viz též: *retama*; (DMC, DA). • (3) m., lid. (Per): pančovaný alkohol; ► nekvalitní a s vysokým procentem alkoholu; (4) (Kub, Dom): extrakt z pryskyřice stromu *guayacán*; ► využívá se při výrobě léčiv; (DA).

guayacón, m. (1) (jižEkv): léčivá mast; ► používá se při bolestech svalů; (DA).

guayadura, f. (← arw.) (1) (Portor): strouhání; (MS). • (2) (Portor): rýha, drážka; (3) lid. (Mex): povrchové zranění; (DA).

guayaibí, m. (1) (Par, sevArg): strom *Patagonula americana*; ► z čeledi brutnákovitých (*Boraginaceae*); dorůstá do výšky 25 m; s málo hrubou kůrou; listy jsou jednoduché a květy malé; ■ (2) (Par, sevArg): dřevo stromu *Patagonula americana*; ► z čeledi brutnákovitých (*Boraginaceae*); pružné a polotvrdé; Syn.: *guayubira*, *lanza blanca*; (3) ~ **amarillo**¹ (Arg): strom *Terminalia triflora*; ► z čeledi vrcholákovitých (*Combretaceae*); (4) ~ **amarillo**²: dřevo stromu *Terminalia triflora*; (DA).

guayal, m. (← may.) (1) (Mex): keř *Colubrina greggii*; ► z čeledi řetlákovitých (*Rhamnaceae*); dorůstá do výšky 5 m; větve jsou tenké s chloupky; se střídavými oválnými pilovitými listy; květenství je vidlan; květy mají bílou barvu; uvnitř zakulaceného plodu jsou stlačena černá lesklá semínka; (MS; DA). • (2) (Mex): keř *Vauquelinia corymbosa*; ► z čeledi růžovitých (*Rosaceae*); dorůstá do výšky 7 m; větve jsou pokryté chloupky; oválné a pilovité listy jsou střídavé s často načervenalými řapíky; podlouhlé oválné květenství má krémovou barvu; tobolkový plod ukrývá semínka; (DA).

guayame, m. (1) (Mex): strom *Abies religiosa*; ► z čeledi borovicovitých (*Pinaceae*); dorůstá do výšky až 50 m; kmen je rovný a tlustý; má tmavě zelené jehlice, které mají vespod modré pásy; s tmavě modrými šiškami; semínka jsou křídlatá; pryskyřice má využití v moderní medicíně a v malířství; dřevo se používá v truhlářství; ■ Syn.: *oyamel*; (DA).

guayamero, m. (← *Guayama*, „město v Portoriku“) (1) (Portor): druh banánovníku; ► s velkými trsy; plodí často; ■ Var.: *guayanero*; (DA).

guayanero, m. (1) (Portor): druh banánovníku; viz: *guayamero*; (DA).

guayanés, -esa, adj/subst., lid. (1) (Ven): obyvatel státu Bolívar; ■ Syn.: *bolivarense*; (DA).

guayano, -na, adj/subst. (1) m/f. (Chil): člen Křesťanské asociace mladých; (2) adj.: týkající se člena Křesťanské asociace mladých; (DA).

guayao, m. (1) (Dom): ledová tříšť; ► vyrobena z ledu, extraktu a ovocné šťávy; (DA).

guayaquil, m. (1) (Salv): viz: *guineo*; (DA).

guayar(se), tr/intr/zvrat. (1) (← arw.), tr. (Portor, Dom): strouhat; př.: *tú guaya las zanahorias mientras yo pelo las papas*; (RAE, MS, RF (2) (Portor): poškrábat (zničit povrch); (RAE). • (3) (Antil): hodně pracovat; (4) unavit se přílišnou prací; (5) (Portor): opít se; (6) ~ **yuca**, lid. (Portor; Dom): trpět hladu; být o hladu; (MS; DA). • (7) intr. (Portor, Dom): odřít se; ► při pádu; ■ Var.: *guallarse*; (8) (stř a sevVen): přemocet se, překonat se; ► při práci; (9) (Dom): splést se, chybovat; ■ Var.: *guallarse*; (10) ~ **la hebilla**, lid. (Portor): tancovat tělo na tělo; ► v úzkém semknutí; (11) ~ **la yuca**, lid. (Dom): být pilný jako včelka; (DA).

guayare, m. (1) (výchVen): koš na záda z palmového listí; ► s podélným otvorem; slouží nejen pro přenášení věcí, ale i malých dětí;* (DA).

guáyaro, m. (1) (Portor): rostlina *Rajania cordata*; ► z čeledi smlincovitých (*Dioscoreaceae*); má srdčité listy; pokrývá další rostliny; (2) hlíza, která roste na kořeni rostliny *Rajania cordata*; ► je dlouhá a tenká; roste do hloubky; je jedlá a bohatá na škrob; ■ Syn.: *guaraguao*, *ñame gulembo*; (DA).

guayarote, m. (1) (Portor): strom *Meliosma obtusifolia*; ► z čeledi sabiovitých (*Sabiaceae*); oválné listy jsou střídavé; květy mají bílé okvětní lístky; plod je bílá peckovice, která během zrání tmavne; jeho dřevo je velmi ceněno; ■ Syn.: *arroyo*, *ciralillo*; (DA).

guayarte, m. (1) (Portor): strom *Ocotea globosa*; ► z čeledi vavřínovitých (*Lauraceae*); viz: *laurel cambrón*; (2) velký strom; viz: *cacaíllo*; (DA).

guayata, f. (1) (Per, záp a szArg): husice andská (*Chloephaga melanoptera*); ► z čeledi kachnovitých (*Anatidae*); dorůstá do délky 80 cm; bílé peří má na hlavě, krku, hrudi a břichu;

křídla a ocas jsou černé; zobák a nohy mají barvu načervenalou; ■ Var.: *guallata, huallata*; ■ Syn.: *huachua, piuquén*; (DA).

guayazo, m. (← arw.) (1) (Portor): strouhání; (MS). • (2) (Dom, Portor): škrábanec, šrám; (3) lid. (Dom): rána, úder, šupa, pecka; (4) omyl, chyba; (DA).

guayca, (1) viz: *guaica*; (MS). • (2) (← keč. *waykha*, „přepadení“), viz: *wayca*; (LM).

guayco, f., venk. (1) (Ekv): dolina, údolí; (2) puklina, trhlina; viz: *huaico*; (RR; DA).

guaycoso, -sa, adj. (← keč.) (1) (Kol): obyvatel tropické oblasti; (MS).

guaycume, m. (← nah. *huey*, „velký“ + *cumit*, „hrnec“) (1) (Salv): strom lukuma (*Pouteria lucuma*); ► z čeledi zapotovitých (*Sapotaceae*); (2) plod stromu lukuma (*Pouteria lucuma*); viz: *lúcuma*; (DA).

guaycurú, m. (1) (Arg): rodina ind. jazyků; ► patří do ní jazyky *toba, pilagá, mocoví* aj.; (EA). • (2) (Bol, Arg, Urug): rostlina *Limonium brasiliense*; ► z čeledi olověncovitých (*Plumbaginaceae*); dorůstá do výšky 50 cm; s drsným čtyřúhelníkovým stonkem, který má drážky; větve jsou střídavé; s dlouhými zašpičatělými listy pokrytými chloupky; květenství hrozen je fialové; s dřevnatým kořenem; (DA).

guayero, -ra, adj/subst. (← may.) (1) adj. (Mex): týkající se stromu *guaya* (*Talisia olivaeformis*); (2) (← arw.) (Kub): týkající se hudebního nástroje *guayo*; (3) m. (Kub): hráč na chrastítko; viz: *guayo*; (MS).

guáyiga, f. (← antillano) (1) (Dom): keř *Zamia debilis*; ► z čeledi zamiovitých (*Zamiaceae*); dorůstá do výšky 1 m; kmen je většinou v podzemí; zpeřené listy jsou velké a pohromadě vypadají jako koruna palmy; z kmene a kořenů se získává škrob; (DA).

guayín (← angl. *way in*) (1) (Mex, USA): lehký vůz se čtyřmi koly; (MS). • (2) (Mex), viz: *camioneta*; (BDE).

guayista, m. (← arw.) (1) (Kub): hráč na chrastítko *guayo*; (MS).

guayita, f. (1) (Mex): palma *Chamaedorea cataractarum*; ► z čeledi arekovitých (*Arecaceae*); dorůstá do výšky 2 m; kmen není jednotlivý; zpeřené listy jsou složeny s tmavě zelenou barvou; slouží k dekoraci a je jedlá; (DA).

guaymén, m. (1) (Portor): ryba *Caranx crysos*; ► z čeledi kranas (*Carangidae*); viz: *cojinúa*; (2) ~ **amarillo** (Portor): druh ryby; ► z čeledi kranas (*Carangidae*); (3) ~ **blanco** (Portor): druh ryby; ► z čeledi kranas (*Carangidae*); (DA).

guaymí, adj/subst. (1) (StřAm): příslušník indiánského kmene *guaymí*; ► v posledních letech se mnoho příslušníků přemísťuje z Panamy do vnitrozemí Kostariky, kde hledají pracovní příležitost, zejména při polních pracích, při sklizni apod., ženy také žebrají ve městech; (2) příslušné adjektivum; (3) jazyk tohoto kmene používá okolo 160.000 mluvčích v Panamě a asi 5.000 v Kostarice při hranici s Panamou; ■ Syn.: *ngäbe*; (2) ~ **sabanero**, m., viz: *buglé*; (EA).

guayna, f. (1) (Arg): dívka, žena; př.: *dicen que a Max no le gustan las guaynas*; ► slang; (RF).

guayno, m. (1) (Per): lidová hudba a tanec; viz: *huaino*; (DA).

guayño, m. (← keč. *wayñu*) (1) tanec; viz: *huayño*; (LM).

guayo, m. (1) (← map.) (Chil): druh stromu čeledi růžovitých *Rosaceae*; ► má tvrdé a zbarvené dřevo; (2) (← arw.) (Antil, Kub, Dom, Portor): struhadlo (kuchyňská pomůcka); ■ Var.: *guallo*; (3) (Kub): chrastítko (hudební nástroj); (RAE, MS). • (4) (Kub): stříbrné peso; (5) (Portor, Kub): opilost, opilství; (6) (Kub, Portor, Mex): kočičí muzika; (7) (Kub, Portor): hudební nástroj *güira*; viz: *guajey*; (8) (Kub): strom *Ehretia bourreria*; (9) (Kub, Mex): člověk s akné na obličeji; (10) **roble** ~ (Kub): strom *Beureria succulenta*; (MS). • (11) (← may.), viz: *guaya*; (12) **subir(se) a uno al** ~ (Mex): naštvat (se), rozzlobit (se); (MS). • (13) m., lid. (Kub): peso; (14) **dile a Catalina que te compre un** ~ (Kub): běž s touto pohádkou někam jinam; (DMC). • (15) **cogerse un** ~ (Portor): opít se, ožrat se; (16) (Kol): botasky; ► na sport; (17) (Chil): keř *Kageneckia*; ► z čeledi růžovitých (*Rosaceae*); viz: *huayo*; (18) **colgar los ~s¹**, lid. (Kol): pověsit fotbal na hřebík; ► ukončit fotbalovou kariéru; (19) **colgar los ~s²**: dosáhnout kariérního vrcholu nebo nějaké činnosti; viz: *colgar los tenis*; (DA).

guayola, f., lid. (1) (Nik): lež, kecy; viz též: *mentolina*; (DA).

guayolero, -ra, adj/subst., lid. (1) (Nik): prolhaný; lhář; viz též: *hablador*; (DA).

guayolote, m. (1) (Mex): druh akácie *Acacia acatlensis*; ► z čeledi bobovitých (*Fabaceae*); (DA).

guayón, m. (1) (Dom): škrábanec; viz: *guallón*; (DA).

guayoyo, m. (1) (Ven): překapávaná káva, viz: *café americano*; (EEA; DA).

guaype, m. (← angl. *wiper*, „hadr, utěrka“) (1) (Guat, Ekv): třásňový hadr, prachovka; ► k uklízení; viz: *guaipe*; (2) (Salv): hadry na čištění rukou; ► v ateliéru, dílně; (3) stěrače; ► na předním skle u auta; viz: *guáiper*; (DA).

guaypear, tr. (← angl. *wiper*, „hadr, utěrka“) (1) (Salv): utírat hadrem; (DA).

guayquero (**guaiquero**), m. (1) (Arg): statečný a loupeživý indián; př.: *se ha hecho chúcaro como guayquero*; (RR).

guaytambo, m. (1) (Ekv), viz: *guaitambo*; (DA).

guaytiao, adj/subst. (1) (Portor): přítel, kamarád; ► na důkaz kamarádství si vymění jména; viz: *guatiao*; (DA).

guayubirá, m. (1) (Arg): strom *Patagonula americana*; ► z čeledi brutnákovitých (*Boraginaceae*); (2) dřevo stromu *Patagonula americana*; viz: *guayubira*; (DA).

guayubira, m. (1) (Arg, Urug): strom *Patagonula americana*; ► z čeledi brutnákovitých (*Boraginaceae*); (2) dřevo stromu *Patagonula americana*; ■ Var.: *guayubirá, guayuvira, guayuvirá*; viz: *guayaibí*; (DA).

guayubira, m. (1) (Arg, Urug): strom *Patagonula americana*; ► z čeledi brutnákovitých (*Boraginaceae*); (2) dřevo stromu *Patagonula americana*; ► z čeledi brutnákovitých (*Boraginaceae*); ■ Var.: *guayubirá, guayuvira, guayuvirá*; viz: *guayaibí*; (DA).

guayuco, m. (← *cumanagota, cumanaguato*) (1) (Kol, Pan, Ven): sukénka užívaná indiány v Americe; (RAE). • (2) (← *arw.*) (Kol, Ven, Bol): zástěra kolem pasu, sukénka kolem pasu; (3) (Portor): starý, obnošený pracovní oděv; (4) (Ven): slabina koně, slabina zvířete; (MS). • (5) (Pan, Kol, Ven): bederní rouška indiánů; (6) (Ven): trojúhelníková plínka, plena; (7) (stř a sevVen): malé plavidlo; ► pro jednu až dvě osoby; (DA).

guayul, viz: *guayule*; (MS).

guayule, m. (← nah. *huautli*, „laskavec“ + *ulli*, „kaučuk, guma“) (1) (Arg, Mex): keř *Parthenium argentatum*; ► stříbřitý keřík z čeledi hvězdnicovitých (*Asteraceae*); dorůstá do výšky 1,5 m; s podlouhlými kopinatými listy; produkuje kaučuk; ■ Syn.: *tananini, tatanini*; (MS; DA).

guayulero, **-ra**, adj/subst. (← nah.) (1) m. (Mex): pěstitel *guayule*; (2) adj. (Mex): týkající se *guayule*; (MS).

guayunga, f. (← keč.) (1) (Kol): hra pro dvojice; (2) (Ekv): shluk, skupina, houf; (3) (Kol, Ekv, Per): hlouček, svazek; (4) (Ekv): svazek kukuřičných klasů; (MS).

guayuquear, tr. (1) (Ven): připevnit kořist; ► připoutat zabité zvíře protažením ocasu mezi zadními nohama; zvíře je vlečeno; př.: *el toro apenas había caído y ya tenía encima a los peones; guayuquéalo tú, Pajarote, ordenó Antonio*; (RR). • (2) (← *arw.*) (Ven): zkrátit vysílené zvíře; (MS).

guayusa, f. (1) (Ekv, Per): keř *Ilex guayusa*; ► z čeledi *Aquifoliaceae*; zoubkované listy jsou kožovité, elipsovité a mají krátký řapík; kalich má 4 nebo 5 laloků; plod je zakulacený; z podlouhlých listů se připravuje čaj, který má povzbudivé účinky; ■ Var.: *huayusa*; (RAE; BDE; DA).

guayuvira, m. (1) (Arg): strom *Patagonula americana*; ► z čeledi brutnákovitých (*Boraginaceae*); (2) dřevo stromu *Patagonula americana*; ► z čeledi brutnákovitých (*Boraginaceae*); viz: *guayubira*; (DA).

guayuvirá, m. (1) (Dom): strom *Patagonula americana*; ► z čeledi brutnákovitých (*Boraginaceae*); (2) dřevo stromu *Patagonula americana*; ► z čeledi brutnákovitých (*Boraginaceae*); viz: *guayubira*; (DA).

guayuyo, m. (1) (Dom): keř *Piper amalago*; ► z čeledi pepřovníkovitých (*Piperaceae*); viz: *mecasúchil*; (DA).

guaz, m. (1) (Hond, Salv): sokolec volavý (*Herpetotheres cachinnans*); ► dravý pták z čeledi sokolovitých (*Falconidae*); ■ Var.: *guas*; viz: *vaquero, -ra*; (MM; DA).

guazá, m. (1) (szEkv): hudební nástroj; ► typu chrastítka; viz: *guasá*; (DA).

guaza, m/f. (1) f., pl., venk. (szArg): malé kamínky; ► symbolicky se hází do polí; pro dobrou sklizeň; (2) m. (szEkv): hudební nástroj; ► typu chrastítka; viz: *guasá*; (DA).

guazábara, f. (1) (Portor, Bol, Dom): povstání, nepokoj; (2) (Dom): rostlina; viz: *guasábara*; (MS; DA).

guazábarra, viz: *guasábara*; (MS).

guazalé, m. (1) (Kol): tukan *Ramphastos*; ► pták z čeledi tukanovitých (*Ramphastidae*); viz: *tucán*; (DA).

guazaleado, -da, adj., venk. (1) (Hond): přivázaný; ► o věci nebo člověku; (DA).

guazalo, m. (← nah. *quauhzalan*, „uprostřed stromů, mezi stromy“, ← *cuahuitl*, „strom“ + *tzalan*, „uprostřed, mezi“) (1) (Hond): obecný název dvou druhů amerických vačnatců; ► mají čenich s dlouhými hmatovými chlupy na horním pysku, velké zakulacené uši, prodloužený ohebný trup se silnými končetinami ukončený dlouhým, chápavým otáčivým ocasem; dlouhou jemnou srst v zlatavých odstínech na hřbetě a žlutooranžovou na břichu; maso je jedlé; (2) ~ **dorado**, m. (Hond): vačnatec; ► dlouhý 64 cm, z toho 38 cm připadá na chápavý otáčivý ocas; má kuželovitou hlavu s tmavým pruhem procházejícím mezi očima; protilehlý palec umožňuje šplhání po stromech; srst je kávové barvy; (RAE). • (3) (Hond, Salv, Nik): vačice opossum (*Didelphis marsupialis*); ► vačnatec z čeledi vačice (*Didelphidae*); viz: *tacuacín*; (4) (Hond): přítel, snoubenec; (DA).

guazapo, -pa, adj/subst. (← nah. *quauhtzapotl*, „druh tropického stromu anona nebo zapote“) (1) f. (Guat, Hond; Salv): čamrda (malá káča); (RAE; DA). • (2) adj/subst. (Guat, Salv): malý a zavalitý (člověk); ■ Var.: *guasapo*; (DA).

guazatonga, m. (1) (Urug): strom *Casearia sylvestris*; ► z čeledi vrbovitých (*Salicaceae*); viz: *guazatumba*; (DA).

guazatumba, f. (1) (svArg, Urug): strom *Casearia sylvestris*; ► z čeledi vrbovitých (*Salicaceae*); ■ Var.: *guazatonga*, *guazatunga*; viz: *palo de cotorra*; (DA).

guazatunga, n. (1) (Urug): strom *Casearia sylvestris*; ► z čeledi vrbovitých (*Salicaceae*); viz: *guazatumba*; (DA).

guazemilla, viz: *guasimilla*; (MS).

guázima, guázimo, viz: *guácima*; (MS).

guazobira, guazobirá, guazubira, viz: *guazubirá*; (MS).

guazpato, -ta, adj/subst. (← *pazguato*, „hloupý“) (1) (Hond): nešikovný, nemotorný; ► o člověku; (DA).

guazú, m. (1) ~ **pytá** (Par): jelínek *Mazama*; ► z čeledi jelenovitých (*Cervidae*); viz: *guazupitá*; (DA).

guazubirá, m. (← guar.) (1) (Arg, Urug; Par): jelínek *Mazama*; ► z čeledi jelenovitých (*Cervidae*); vysoký 70 cm; tmavé kaštanové barvy; žije ukrytý v hustých horských lesích; samec mívá malé zašpičatělé parohy rostoucí vertikálně, které se nevětví; viz též: *venado colorado*; (RAE; DA). • (2) (Arg, Urug): mazama šedý; ► sudokopytník z čeledi jelenovitých; (3) (Ekv): příslušník rodu velbloudovitých; (4) (LaPla): strom; (MS).

guázuma, f. (1) viz: *guácima*; (MS). • (2) (Dom, Portor): strom *Guazuma ulmifolia*; ► z čeledi lípovitých (*Sterculiaceae*); viz: *guásimo*; (DA).

guazuma, viz: *guácima*; (MS).

guazumilla, f. (1) (Dom): keř *Suriana maritima*; ► z čeledi *Surianaceae*; dorůstá do výšky 6 m; velmi rozvětvený; malé listy jsou jednoduché podlouhlé kopinaté a mají bledou zelenou barvu; ■ Syn.: *jobero*; (DA).

guazumillo, m. (← arw.) (1) (Kub, Pan, Ven): pavónie; ► rostlina z čeledi slézotvarých; (MS).

guazuncho, -cha, m/f. (1) (szArg): jelínek *Mazama*; ► z čeledi jelenovitých (*Cervidae*); viz: *venado colorado*; (DA).

guazupitá, m. (1) (svArg): jelínek *Mazama*; ► z čeledi jelenovitých (*Cervidae*); má jemnou červenošedou, hnědou nebo načervenalou kůži; ■ Var.: *guazú pytá*; (DA).

guberciar, tr., lid. (1) (Dom): vládnout; (DA).

gubernatura, f. (1) (Chil, Mex): vládcovství; funkce guvernéra; př.: *los candidatos a gubernaturas estatales en lo que va del sexenio han sido designados tan al dedazo como lo fueron los de sexenios anteriores*; ■ Var.: *gubernatura*; (BDE; DA).

gubernista, adj/subst. (1) (Bol, Par, Arg, Urug): člen vlády; (2) adj: vládní; viz: *gobiernista*; (DA).

guchamper, m. (1) (Salv): srdce; (DA).

gudbay, m. (← angl. *good-bye*, „na shledanou“) (1) ~ (Hond): na shledanou!, ahoj!, čau!; ► vyj. rozloučení; (DA).

gudis, m. (← *Gudis*) (1) (Kol): kulaté kukuřičné křupky; ► barevné a sladké; (DA).

güea, f. (1) **como las ~s**, lid. (Chil): velmi špatně, hrozně; (2) **ni ~**, lid. (Chil): ani ň, nic; ■ Var.: *ni hueva*; (DA).

güeá, f., lid. (1) (Chil): věc, záležitost; (2) blbost; (3) předmět bez názvu; ► neznáme jeho jméno; viz: *huevada*; (DA).

guear, intr. (1) lid. (Kub), viz: *guach*; (DMC).

güebada, f. (1) (Ekv): blbost, kravina; ■ Var: *huevada*; ► slang; (RF).

güebadilla, f. (1) (Ekv): flám, tah; ■ Var: *huevadilla*; ► slang; (RF).

güebiarnar, tr., lid. (← *güeviar*, „krást“ + *gobierno*) (1) (Hond): krást, okrást; tunelovat zemi (stát); viz též: *ladronear*; (DA).

güebierno, m., lid. (← *güeviar*, „krást“ + *gobierno*) (1) (Hond): zkorumpovaná vláda; ► tuneluje zemi (stát); ■ Var.: *güevierno*; (DA).

güebón, -na, adj/subst., lid. (1) (Portor): získává věci na černo, nehraje fěr; ► o osobě; viz: *huevón*; (2) opovážlivec, troufalý; viz: *huevón*; (DA).

güecho, -cha, adj/subst. (← *güegüecho*) (1) [Š: *bocio*] m. (Kost, Nik): struma, vole; př.: *las autoridades de salud han ordenado ponerle yodo a la sal para evitar que se contraiga el güecho*; (2) **venk**. (Kost; Nik): člověk, který má vole; (3) **adj/subst.** (Kost): člověk, který má hlas podobný těm, co mají zvětšenou strumu; (4) (Kost): vůdčí osobnost; (RAE). • (5) **tener ~** (Kost): být hloupý, blbý, naivní; skočit na cokoli; př.: *¿creés que tengo güecho? ya me había dado cuenta del engaño*; ► slang; (RF, DA). • (6) (Nik): onemocnění štítné žlázy; (DA).

¡güechos!, citosl., lid. (eufem. *huevos*) (1) (Guat, Hond, Salv): tühle!; ale kdepak!; to zrovna!; ► vyj. naprosté popírání něčeho; ■ Var.: *¡huechos!*; viz též: *¡miércole(s)!*; (RAE, DA).

gueco, m. (1) (Hond, Kost): ještěrka *Hemidactylus frenatus*; ► z čeledi gekonovitých (*Gekkonidae*); na nohách má přísavky, které ji umožňují pohybovat se po kolmém povrchu; ■ Syn.: *lagartija de rayo*; (DA).

Guedes, m. (1) lid. (Kub), viz: *Álvarez*; (DMC).

güegüeche, m. (1) (jvMex): dvojitá brada, podbradek; viz: *güegüecho*; (DA).

güegüecho, -cha, adj/subst. (← nah. *veveyotl*, „stáří“) (1) [Š: *bocio*] m. (StřAm, Mex): struma, vole; ► každé viditelné zvětšení štítné žlázy; př.: *don Felicio ya no puede ni respirar bien por el güegüecho*; (2) (Salv): krocán; (3) (Hond; Guat, jvMex): dvojitá brada, lalok, podbradek; (RAE, MS, RF). • (4) člověk s poruchou štítné žlázy; (MS). • (5) adj/subst., lid. (Guat): hloupý, hlupák; ■ Var.: *huehuecho*; viz též: *güevón*; (6) **adj.** (jvMex, Hond, Salv, Nik): se strunou nebo podbradkem; ► o člověku; (DA).

güegüechón, -na, adj. (1) (Salv): s velkou strunou nebo s trojitou bradou; ► s velkým podbradkem; o člověku; ■ Syn.: *güegüechudo*; (DA).

güegüechudo, -da, adj. (1) (Hond): s velkou strunou nebo s trojitou bradou; viz: *güegüechón*; (DA).

güegüenche, m. (1) (Mex): starý muž, který vede průvody na vesnicích; viz: *huehuenche* (stařeček); (RAE; DA).

güegüense, adj. (← nah. *huehuetzin*, „zvyk, obyčej“) (1) (Nik): mazaný, vychytralý, lišácký; ► o osobě; (2) posměvačný, vtípkující; ► o osobě; (DA).

güegüeperro, -ra, adj. (← *güegüe* + *perro*) (1) (Nik): podlézavý, servilní; ► pro svůj prospěch; (DA).

güegüete, m. (1) (Nik): strom *Anacardium excelsum*; ► z čeledi ledvinovnickovitých (*Anacardiaceae*); viz: *caracolí*; (DA).

güéíbor, m., lid. (1) (Ekv): penis; viz též: *pinga*; (DA).

gueish, m. (1) (Salv): jídlo, oběd; (DA).

gueishpo, adj/subst., lid. (← angl.) (1) (Salv): venkovský; venkovan; viz též: *guajiro, -ra*; (2) m.: leguán černý (*Ctenosaura similis*); ► z čeledi leguánovitých (*Iguanidae*); viz: *gueshpo*; (3) hloupý vidlák; ► z vesnice; (DA).

güeison, adj. (1) (kost): zmetková, kazová, nekvalitní; ► o věci; (DA).

güeitear, tr. (← angl. *to wait*, „čekat“) (1) (Salv): hlídat, sledovat; (DA).

güeitero, -ra, adj. (1) (Salv): pozorný, všímavý, bedlivý pozorovatel; ► o osobě; (DA).

güeja, f. (← cahita. *bueha*) (1) (szMex): nádoba z dýně; viz: *hueja*; (DA).

¡güeje!, citosl., lid. (1) ¡~ ~! (Dom): kyš kyš!; ► vyj. posměch, výsměch; (DA).

güejurú, m. (1) keř; viz: *guajurú*; (MS).

guelaguetza, f. (← otomí *guela* „charakteristika“ + *guetza* „laskavost“) (1) (Mex): tradiční vzájemná pomoc mezi Indiány; (AHM). • (2) (jižMex): slavnost s hudbou a tancem; ► indiánů z Oaxaca; (DA).

güele, m. (← map.) (1) (Chil): levák; ► člověk se schopností používat pravou i levou ruku; (2) levá strana; (MS).

güelebicho (huelebicho), adj/subst., lid. (1) (Portor): hloupý, hlupák; viz též: *güevón*; (DA).

güeleflor, adj., i subst., viz: *hueleflor*; (RR).

güelegüele, adj/subst. (1) m/f. (Portor): zbabělec, slaboch; ■ Var.: *huelehuele*; (2) adj/subst., lid. (Kost): slídlil, vlezlý člověk, vtěrka; (DA).

güelemil, m. (1) [Š: *multitud*; *sinnúmero*] (Portor): nespočet, množství, hromada; př.: *subieron de un tirón de los güelemil escalones de la morada virgiliana*; (RR).

güelenaguas, m. (1) (Portor): zbabělec; viz: *huelenaguas*; (DA).

güelenalgas, m. (1) (Portor): zbabělec; viz: *huelenalgas*; (DA).

güelepodos, adj/subst. (1) m/f. (Salv, Nik): patolízal; ► nadbíhá šéfovi; viz: *huelepedos*; (2) adj/subst. (Kost): slídlil, vtěrka; viz: *güelegüele*; (DA).

güelepega, adj/subst., lid. (1) (Portor): hloupý, hlupák; ■ Var.: *huelepega*; viz též: *güevón*; (2) (Salv, Nik, Portor): zfetovaný (zdrogovaný) člověk; ■ Var.: *huelepega*; (DA).

güelepeguismo, m. (1) (Salv): druh fetišismu; ► čichání k syntetickému lepidlu; ■ Var.: *huelepeguismo*; (DA).

güelepeos, adj/subst. (1) (Ven): falešný (přetvařující se) člověk; (DA).

güeler, tr., lid. (1) (Portor): čichat, větřit; (DA).

güeleroso, -sa, adj., lid. (1) (Dom): voňavý, vonící; ► o člověku nebo věci; (DA).

güelesijaya, adj/subst., lid. (1) (Portor): hloupý, hlupák, pitomec, idiot; viz též: *güevón*; (DA).

güelestaca, adj. (1) (Portor, Ekv): hloupý, pitomý; viz: *huelestaca*; (DA).

guelfargo, m. (1) **tener un «~» en la mano**¹ (Kub): mít něco velice dobrého (ženu, práci, atd.); př.: *desde que me casé tengo un guelfargo en la mano*; (2) **tener un «~» en la mano**² (Kub): mít štěstí; př.: *desde que me establecí en la venta de caramelos, tengo un guelfargo en la mano*; (DMC).

güelgüero, m., venk., lid. (1) (Portor): průdušnice; viz: *guargüero*; (DA).

güelio, -ía, adj/subst., lid. (← *olido*) (1) (Portor): hloupý, hlupák; viz též: *güevón*; (DA).

guemba, f. (1) lid. (Kub): čáry; kouzla; př.: *me han echado guemba*; ■ Syn.: *ebora*; (DMC).

guembazo, m. (1) lid. (Kub): čáry; kouzla; př.: *a Juan le echaron un guembazo*; (2) **meter un ~** (Kub): začarovat; př.: *a Pedro le metieron un guembazo y se murió*; (DMC).

güembé, m. (1) (Bol, svArg): popínavá rostlina *Philodendron bipinnatifolium*; ► suchozemská z čeledi áronovitých (*Araceae*); perforované listy jsou podepřeny řapíky; (2) (svArg): bobule popínavé rostliny *Philodendron bipinnatifolium*; ► jedlá; (DA).

güembo, -ba, adj/subst. (1) m. (sev, již a výchHond, výchSalv): leguán černý (*Ctenosaura similis*); ► z čeledi leguánovitých (*Iguanidae*); viz: *garrobo*; (2) lid. (Kub): očarování, uhranutí, uřknutí; (3) adj/subst. (Hond): velmi snědý člověk; (DA).

güemul, m. (1) (Arg, Chil): viz: *huemul* (parohatá zvěř z jižních And); (RAE).

guenglejoso, -sa, adj. (1) (Nik): huhňavý; ► o člověku; (2) křiklavý, uřvaný; ► o kohoutovi; jeho kokrhání je nepříjemné; (DA).

güeno, -na, adj., lid. (1) (Chil): sexy, přitažlivý; (DA).

güeñi, m. (← map.) (1) (Chil): chlapec, hoch; (2) sluha; (3) indiánský chlapec; (4) chlapeček; ► roztomilá přezdívka přisuzována indiánkami indiánským chlapcům; (5) ~ **aventado**: chlapec k ničemu; (6) ~ **de pata rajada**: chudý a špinavý chlapec; (MS).

güeón, -na, adj/subst. (1) (← *hüevón*) (Ven; Chil): kámo, čéče, vole; ► oslovení kamarádů, pouze mezi muži; př.: *¿que más, güeón?*; ► slang; (RF). • (2) lid. (Chil): hloupý, hlupák; viz též: *güevón*, *hüevón*; (DA).

¡güepa!, citosl. (1) (Salv, Nik, Kol): juchú!, jupí!, hurá!; ► vyj. radost; (2) (sevKol, Par): pozor!, bacha!; ► vyj. varování před nebezpečím; (DA).

¡güépale!, citosl. (1) (Salv): ať už to netrvá dlouho!; ať si konečně pohne!; (DA).

¡güepiles! (**¡güépiles!**), citosl., vulg. (1) (Salv): ale kdepak, ani hovno!, ani za mák!; viz též: *¡huevo!*, *¡huevos!*; • (2) lid. (Salv): no nazdar!; to zrovna!; viz též: *¡miercole(s)!*; (DA).

güerazo, m. (1) (Nik): veliká rána; (DA).

güerco, -ca, m/f. (1) (sevMex): dítě; ■ Var.: *huerco*; (DA).

guereguere, m. (1) (Kol): divoký pták *Cyanocorax yncas*; ► z čeledi krkavcovitých (*Corvidae*); ■ Var.: *guerreguerre*; viz: *carriquí*; (DA).

güeregüere, m. (1) (Nik): přehnaný drb (klep); viz: *güiri-güiri*; (DA).

güerencia, f. (1) (Salv): indispozice těla; ► nevolnost; (DA).

güerequeque, m. (1) (Per): pták *Burhinus superciliaris*; ► z čeledi dytíkovitých (*Burhinidae*); viz: *huerequeque*; (DA).

güergüecho, m. (← *güegüecho*) (1) (Hond): horní část průdušnice; viz: *güergüero*; (DA).

güergüerazo, m., lid. (1) (Chil): doušek, hlt, panák; ■ Var.: *guargüerazo*; viz též: *copetín*; (DA).

guérguere, m. (1) (Salv): kručení v břiše; (DA).

güergüero, m., hovor. (1) (Salv, Hond, Nik, Ven): jícen, hltan; (RAE). • (2) lid. (Guat, Hond, Salv, Nik, Kub, Ven, Kost, szPer, Chil): vrchní část průdušnice; ■ Var.: *guargüero*; ■ Syn.: *guari*, *güergüecho*; (3) (Hond, Salv, Nik, Ven, Chil, Kost, szPer): dolní cesty dýchací; ■ Var.: *guargüero*; ■ Syn.: *guari*; (4) venk., lid. (Portor): průdušnice; ■ Var.: *guargüero*; (5) **calentarse el** ~ (Kub): nasávat; ► pít alkohol bez míry; (6) **remojar el** ~ (Pan, Chil): kopnout do sebe panáka (alkohol); (DA).

güérigo, m. (1) (szMex): strom *Populus brandegeei*; ► z čeledi vrbovitých (*Salicaceae*); viz: *guaribo*; (DA).

güerito, m. (← arw.) (1) (Mex): miláček, drahoušek; (MS).

güero, -ra, adj/subst. (← arw.) (1) adj., lid. (Guat, Mex; Hond): blondatý; ■ Var.: *huero*; (2) adj. (Mex): roztomilý, líbezný, s grácií; (3) (Mex): láskyplný; (4) (Guat, Mex; Salv): neduživý, bledý, **churavý**; (5) m. (Ven): alkoholický likér; (6) ~ **enchilado** (Mex): načervenalý, zarudlý člověk; (7) **creer en indios** ~s (Mex): důvěřovat podezřelým osobám; (MS, MM; DA). • (8) adj/subst. (Mex, Ven): blondatý; blondák; př.: *pero los prietos prefieron a las güeras, y aquélla se lo llevó*; (BDE). • (9) ~ (**wero**) (jižUS, Mex/US): obyvatel USA bílé pleti; př.: *no me gustaba esa clase porque yo era el único latino entre un montón de weros*; ► slang; (RF, SUS). • (10) adj. (Mex): plavý, světlomasý; (AHM). • (11) m/f. (1) (Mex): člověk světlé pleti; blondák; světlomasý; př.: *eran unas muchachas güeras, frondosas, pero eran muy rancheras; ¡adiós, güerita!*; (12) m/f., lid. (Mex): zdvořilé oslovení zákazníka, který nakupuje na tržišti; př.: *¡pásele güero, a ver qué se le ofrece!*; ► mex. argot *caliche*; (EUM). • (13) f. (Portor): prostitutka; viz: *huera*; (14) adj. (Guat, Nik, Ekv, Per, Chil): zkažené vejce; ■ Var.: *huero*; (15) (Hond): zklamaný, rozčarovaný, zbavený iluzí; (16) (Ekv): vyvrácené, obrácené v sloup, otočené vzhůru; ► oči; (DA).

gueroso, -sa, adj. (1) lid. (Mex): zlobivé, nezbedné, rošťácké; ► o dítěti; (DA).

guerra, f. (1) ~ **sucia** (Š < Am) (Arg, Par, Urug aj.): špinavá válka; ► pronásledování, mučení a vraždění disidentů a podezřelých, které měl na svědomí vojenský režim během 70. let; př.: *a tal punto hizo suya la guerra sucia contra los opositores que organizó crímenes ...*; (BDE). • (2) **estar alguien de ~ con los tanques** (Kub): o člověku: mít rád tlusté ženy; př.: *no sé cómo se las arregla pero mi hermano siempre está de guerra con los tanques*; (3) **la ~ de las Galaxias** (Kub): pronikavý a vytrvalý rámus; př.: *oye la lavadora, es la Guerra de las Galaxias*; (4) **ser alguien una ~ a la nariz** (Kub): zapáchat; př.: *ese hombre no usa desodorante y es una guerra a la nariz*; (DMC). • (5) dědek; viz: *veterano de la guerra*; (6) lid. (Salv): svědění v rozkroku, svrbění koulí; (7) (Urug): karetní hra válka, větší bere; ► určena pro dva hráče; cílem je získat všechny karty; (8) ~ **del centavo** (Kol): rivalita řidičů autobusů; ► v počtu přepravených cestujících; (9) ~ **avisada no mata gente**, lid. (Ekv, Per): štěstí přeje připraveným; (10) **perder como en la ~** (Chil, Par, Arg, Urug): trpět jako zvíře; (DA).

guerrazo, m. (1) (Bol): spektakulární únik; (2) (Bol): krádež velkého obnosu peněz; ► bol. argot *coba*; (HB).

guerreadora, f. (1) (Hond, Salv, Nik): malý mravenec *Solenopsis geminata*, *Eciton burchelli*, *E. hamatum*; ► z čeledi mravencovitých (*Formicidae*); má různé zbarvení a kouše;

(2) ~ **negra** (Hond): mravenec *Eciton burchelli*, *Solenopsis geminata*; ► z čeledi mravencovitých (*Formicidae*); viz: *hormiga de fuego*; (3) ~ **roja** (Hond): mravenec *Eciton hamatum*; ► z čeledi mravencovitých (*Formicidae*); má červené břicho; (DA).

guerrear, intr. (1) (Bol): žít neuspořádaným způsobem a věnovat se alkoholismu; (2) (Bol): spektakulárně unikát; (3) (Bol): krást bez toho, aniž by se oběti o něčem dozvěděly; ► bol. argot *coba*; (HB).

guerreguerre, m. (1) (Kol): divoký pták *Cyanocorax yncas*; ► z čeledi krkavcovitých (*Corvidae*); viz: *guereguere*; (DA).

guerrista, m/f. (1) (Hond, Salv, Ekv): válečník; (DA).

guerrero, -ra, adj/subst. (1) adj. (Urug): obyčejný; mizerný; ► pouze o víně; př.: *una celebración modestita, sin cava, ni siquiera sidra, porque no había con qué; simplemente con un tinto bastante guerrero*; (RR). • (2) m. (Bol): těžký opilec; ► bol. argot *coba*; (HB). • (3) adj/subst., lid. (Chil): žena otevřená novým sexuálními poznatkům; ► experimentátorka v sexu; ■ Syn.: *guerrillera*; (4) m. (Dom): velmi sladké mango; ► má v sobě hodně dužiny; (DA).

guerriar, intr. (1) (Kol): bojovat; postavit se někomu; zasadit se o něčí obranu ► kol. argot *parlache*; (M01).

guerrilla, m/f. (1) f., lid. (Kub): fotbalové, nebo jiné improvizované sportovní družstvo; př.: *vamos a formar una guerrilla y jugar pelota*; ■ Syn.: *pitén*; (2) (Kub): skupina lidí bez nadání, zručnosti; př.: *en la compañía de electricidad, renunciaron los que sabían y dejaron a cargo de todo a una guerrilla*; (3) (Kub): neprofesionální hudební skupina; př.: *acuérdate que ellos no son una orquesta sino una guerrilla*; (DMC). • (4) ~s, f., pl. (Bol): vši; ► bol. argot *coba*; ■ Syn.: *guerrilleros*; (HB). • (5) m. (Chil): chlapecká válka; (DA).

guerrillera, f. (1) (Ekv): požitkářka; ► žena, která má ráda silné emoce a veselý život; př.: *vamos a buscarnos unas guerrilleras y las llevamos de guan a hotel*; ► slang; (RF). • (2) f., lid. (Portor): prostitutka, děvka; viz též: *callejera*; (3) lid. (Pan, Portor, Chil): sexuální experimentátorka; viz: *guerrera*; (DA).

guerrillero, m. (1) lid. (Kub): zrádce; př.: *no te fíes de él, es un guerrillero*; (2) **amor** ~ (Kub): láska na jeden den; př.: *no quiso comprender que nuestro amor era guerrillero*; (3) **ser** ~¹ (Kub): být špatný, zlý Kubánek; př.: *es un guerrillero, en los negocios no tengo trato con él*; (4) **ser** ~² (Kub): být udavač; donašeč; př.: *es un guerrillero malo por eso lo denuncio a la policía*; (5) **ser** ~³ (Kub): o člověku: čelit všem oběťm, které požaduje kubánský komunismus; př.: *él es un guerrillero, nunca se queja de la escasez de todo*; (6) **ser** ~⁴ (Kub): Kubánek, který není vlastenec; př.: *no te fíes de él, es un guerrillero*; (7) **ser** ~⁵ (Kub): špatný Kubánek; př.: *no cuentes con él para nada patriótico, es un guerrillero*; (8) **ser** ~⁶ (Kub): být špatný člověk; př.: *Pedro siempre ha sido un guerrillero*; (DMC). • (9) ~s, m., pl., vši, viz: *guerrillas*; (HB).

guerrillo, m. (1) lid. (Kol): partyzán; (RAE; DA).

guerrinche, adj/subst. (1) (Guat): vzbouřenecký, vzbouřenec; (2) m/f. (Salv): člověk, který si hraje na vojáka; (DA).

guerrista, adj., lid. (1) (Mex): zlobivý, neposedný; (DA).

güesear, tr. (1) (Nik): žít ze sociálních dávek; viz: *huesear*; (DA).

güesera, f. (1) [Š: *desguace*] (Kost): šrotování; šrotišť; př.: *mi herma andaba en una güesera consiguiendo un resorte que se le quebró*; (RR). • (2) (Nik): bazar na autosoučástky; viz: *huesera*; (DA).

gueshpo, -pa, adj/subst. (1) m. (Guat, Salv): leguán černý (*Ctenosaura similis*); ► z čeledi leguánovitých (*Iguanidae*); ■ Var.: *gueishpo*, *guespo*; (2) adj. (Salv): impulzivní, vznětlivý; ► o člověku; (DA).

güeso, m. (1) lid. (Hond, Nik, Par, Kost): kost; (2) (Hond, Nik, Kost): pracovní místo ve státní správě; (DA).

guespo, m. (1) (Salv): leguán černý (*Ctenosaura similis*); ► z čeledi leguánovitých (*Iguanidae*); viz: *garrobo*; (DA).

guest, f. (← angl.) (1) ~ **house** (Portor): studentská kolej; ► ubytování; (DA).

güeste, adj. (1) (Hond, Salv): jemně mleté; ► o zrně; viz: *hueste*; (DA).

güestead, -da, adj. (1) (Hond): jemně mletá; ► kukuřice; viz: *huestead*; (DA).

güeva, f., (1) slabost, viz: *flojeritis*; (DBM). • (2) f., lid. (Kol, Ekv): varle, koule; viz též: *kiwi(s)*; (3) (Mex, Hond, Salv): lenost; viz: *hueva*; (4) **como las ~s**, lid. (Chil): jde to jako psovi pastva; ► velmi špatně (pomalu); (5) **de ~**, lid. (Mex): nezáživné, nudné; (6) **ni ~** (Chil): ani ň, nic; ■ Var.: *ni hueva*; (7) **una ~** (Chil): ani ň, nic; ■ Var.: *una hueva*; (DA).

güevada, adj/subst. (← *huevo*) (1) f., lid. (Hond, Bol, Pan, Ekv, Chil): nepodstatná věc; (2) (Hond, Bol, Chil): blbost, nesmysl, hňupovina; (3) (Ekv, Chil): neznámá věc; ► neumíme (nechceme) ji pojmenovat; (4) (Chil): věc, záležitost, situace; (5) adj., lid. (Ekv, Bol): vzácná, ojedinělá; ► o věci; (DA).

güevadilla, f., lid. (1) (Ekv): bouřlivá oslava, mejdan, párty; (DA).

güeval, m. (1) (Kost): hromada, kupa; viz: *güevazal*; (DA).

güevazal, m., lid. (1) (Hond, Kost): hromada, kupa; ► velké množství; ■ Var.: *huevazal*; ■ Syn.: *güeval*; (DA).

güevazo, m., lid. (1) (Hond, Salv, Nik): pád, spadnutí; viz též: *derribada*; (2) (Hond): doušek, hlt, panák; viz též: *copetín*; (3) (Hond, Salv, Nik, Kost, Pan): šupa, řacha; ► veliká rána; (4) (Hond, Nik): hromada, kupa; (5) **de un solo ~** (Hond): v jednom okamžiku; (DA).

güeveable, adj. (1) (Salv): nezabezpečená; ► o věci; dá se snadno ukradnout; (DA).

güevada, f., lid. (1) (Hond, Salv): krádež, loupež; ■ Var.: *güeviada*; viz též: *robada*; (DA).

güevadera, f., lid. (1) (Hond, Salv): opakovaná krádež, loupež; ■ Syn.: *güeveancina*, *güeveazón*, *güeveo*; viz též: *robada*; (2) (Kost): obtěžování, otrava; viz též: *molesta*; (3) nemravné osahávání; (DA).

güevado, -da, adj. (1) (Hond, Salv): ukradený, odcizený; ■ Var.: *güeviado*; (DA).

güeveancina, f., lid. (← *huevo*) (1) opakovaná krádež, loupež; viz: *robada*, *güevadera*; (DA).

güevear, tr/intr. (1) intr. (LaPla; Chil): dělat hlouposti, mluvit hlouposti, šaškovat; ■ Var.: *güeviar*; (2) (LaPla): laškovat, koketovat, dovádět; ► slang *lunfardo*; (NET). • (3) tr., lid. (Hond, Nik; Guat): krást, okrást, ukrást; ■ Var.: *güeviar*; viz též: *ladronear*; (4) intr., lid. (Chil): vyhnout se práci, flákat se; (5) tr., lid. (Kost, Chil): způsobit trápení, starosti; (6) lid. (Kost): osahávat, omakávat, ohmatávat; ► někoho nebo něco; (7) intr., lid.: přemoci se k práci; (DA).

güeveazón, m., lid. (1) (Salv): opakovaná krádež, loupež; viz též: *robada*, *güevadera*; (DA).

güeveo, m., lid. (1) (Hond): opakovaná krádež, loupež; ■ Var.: *güeveyo*; viz též: *robada*, *güevadera*; (DA).

güevero, -ra, adj/subst., lid. (1) **venk.** (Portor): hloupý, hlupák; viz též: *güevón*; (2) (Par): impotentní, neplodný (člověk); (3) m.: zkažené vejce; (4) f. (Hond): obrys genitálií pod přiléhavým oblečením; ■ Var.: *huevera*; (DA).

güeveta, adj/subst., lid. (1) (Pan): hloupý, hlupák; viz též: *güevón*; (DA).

¡güeveta!, citosl., lid. (1) (Salv): no nazdar!; ale kdepak!; to zrovna!; Var.: *¡hueveta!*; viz též: *¡miércoles(s)!*; (2) **¡a la ~!** (Salv): přemoci se, donutit se; (3) **¡~, dijo Argueta!** (Salv): až naprší a uschne!; ► vyj. odmítnutí; (DA).

güevoyo, m., lid. (← *güeveo*) (1) (Salv): krádež, loupež; viz též: *robada*; *güeveo*; (DA).

güeviado, -da, adj/subst., lid. (1) f. (Hond, Salv): krádež, loupež; viz též: *robada*; *güevada*; (2) adj.: ukradený, odcizený; viz: *güevado*; (DA).

güeviar, tr/intr., lid. (1) (Hond, Salv, Nik): krást, okrást; viz též: *ladronear*; (2) (Chil): dělat blbosti, šaškovat; viz: *güevear*; (DA).

güevierno, m. (1) (Salv): zkorumpovaná vláda státu; ■ Var.: *güebierno*; (DA).

güevilas, m/f., lid. (1) (Kost): muž nebo žena; (DA).

guevin, m. (1) (jižArg): strom gevuina (*Gevuina avellana*); ► z čeledi proteovitých (*Proteaceae*); je nízký; listy jsou bělavé a kulovité, plody jsou červené; (DA).

güevín, m., lid. (1) (Kost): muž, chlap, člověk; (DA).

güevinches, m/f., lid. (1) (Kost): muž nebo žena; (DA).

güevis, f. (1) (Hond): lenost, lenošení, povalečství; (DA).

güevo, m. (1) **manda ~**, citosl. (Kost): to je vrchol; to je poslední kapka; ► vyjádření nevole; rozhořčení; dovršení trpělivosti; př.: *manda güevo me faltó cualquier cochina como setenta votos*; (RR). • (2) (StřAm, Kol, Ekv, Mex, Per; Hond, Salv, Nik, Par, Kost): vejce; viz: *huevo*; (BDE). • (3) **¡a ~, mijo!** (Mex): tak do toho, chlapče; (DBM; DA). • (4) m., lid. (Dom, Portor, Ven, Ekv): penis, **péro**, **ping'our**; viz též: *pinga*; (5) **pl.**, lid. (Mex, Hond, Salv,

Nik, Portor, Kost): varlata, koule; viz též: *kiwi(s)*; (6) (Salv): problém, potíž, zádrhel; viz též: *trabada*; (7) **romper los ~s** (Hond): tvrdě pracovat, usilovat o něco; (8) **tener más ~s que una iguana** (Hond): být velmi statečný; (9) lid. (Ekv): dlouhá doba; (10) **a ~**, lid. (Mex, Nik, Kost): z donucení, násilím, na sílu; (11) **a ~s** (Hond, Nik): z donucení, násilím, na sílu; (12) **a ~s y a candelas¹** (Hond): z donucení, násilím, na sílu; (13) **a ~s y a candelas²** (Hond): samozřejmě, bezpochyby, jistěže; (14) **con ~s¹**, lid. (Mex, Hond, Nik, Kost): s chutí; (15) **con ~s²**, lid. (Mex): statečně, s odvahou; (16) **de a ~** (Mex): z donucení, násilím, na sílu; (17) **de ~s**, lid. (Mex): bez ohledu na to, co kdo říká; (18) **~ del oído** (Dom): ušní bubínek; (19) **~ pelao** (Ven): talentovaný, zručný člověk; (20) **~s tula** (Hond): ani náhodou, ani omylem, v žádném případě; (21) **por mis ~s**, lid. (Mex): bez ohledu na to, co kdo říká; (22) **hablar ~** (Hond): odporovat si, mluvit nesmysly; (23) **hacer ~s¹** (Hond, Salv): nadchnout se pro něco, dělat něco s chutí, radostí; (24) **hacer ~s²**, lid. (Salv): sebrat odvalu, dodat si odvalu; ► pustit se do něčeho obávaného; (25) **hacer ~s³** (Salv): pustit se do něčeho; viz: *hacerle huevos*; (26) **pesarle los ~s¹** (Hond, Nik, Kost, Bol): být líný; (27) **pesarle los ~s²** (Hond): být statečný; viz: *pesarle los huevos*; (28) **romper los ~s** (Hond): přemáhat se, usilovně pracovat; (29) **ser como tocarle los ~s al tigre** (Hond, Salv, Kost): vlézt do jámy lvové, dráždit hada bosou nohou; ► dělat něco nebezpečného, riskovat; (DA).

güevón, -ona, adj/subst. (1) m/f., lid. (Kost): oslovení jakéhokoli muže či ženy; př.: *no güevón, no hay problema, mi doña le abre y Perica saca los chunches; después nos arreglamos*; (RR). (2) (Mex; Guat, Hond, Salv, Nik, Kub, Portor): lenoch; př.: *mi abuelo dijo que mi papá siempre había sido un güevón que se encontró con la mesa puesta*; ■ Syn.: *huevón*; (BDE). ● (3) adj., hanl. (Mex): líný, lhostejný; vyhýbající se práci; ■ Syn.: *huevón, -ona*; ► mex. argot *caliche*; (DBM). ● (4) (Kol): vole, kámo (oslovení při dialogu); př.: *tenga el anillo, güevón, de recuerdo*; ► kol. argot *parlache*; (M01). ● (5) **~ (huevón), -ona, adj/subst.**, lid. [Š: *tonto, bobo*] (Kost, Ven, Ekv, Chil, Kol): hloupý, blbý, pitomý; hlupák, blbec, pitomec, vůl, idiot; př.: *yo qué me voy a ir, vos sos güevón, me decía ...*; ■ Syn.: *abismado, abodocado, abombado, aboyado, acéfalo, achontado, aciguambado, aciguatado, acopaibado, agambado, agitado, agua de masa, aguabinado, aguacatado, aguacates, aguacatón, aguacatoso, aguaitado, aguambado, aguampado, aguanabado, aguaymado, agüevado, ahuevado, ahuevonado, ajilotado, ajilotado, alberja, alcaucil, alforja, alverja, alunado, añeplado, aopado, apajuilado, apangado, aplatanado, arveja, asnúpido, asoleado, atarailado, atascado, aterengado, atrabancado, ayote, ayotón, azoquetado, babaco, babasfrías, babieco, babiloneo, babilonio, babosota, babucha, babusón, bacalo, bachichín, balín, balurdo, bamburrete, banano, baquiro, barbata, barco, bartolo, bastardo, batata, bato, bayunco, belembe, belinún, bereco, bernardo, berraco, bicoldo, bobeta, bobolongo, boborote, boca de humo, bocabierta, bolas, bolonio, bolonés, bolonio, bolsa de caca, bolsón, boncha, boquepuerco, brea, breve, bruto, buey, buchón, cabeceburro, cabeceduro, cabezón, cachirulo, caído de la hamaca, caitudo, calletano, calzonazo, camote, candelajón, canuto, cantimpla, cara de gata, carreta, cartolazo, cartón, cénico, chabela, chalungoso, chambón, changuango, chanta, chauchón, chayota, chayote, chayotón, chebo, chenko, cherenco, chernita, chipi, chitrulo, chorizo, chorombo, chorompo, chumelo, chumplaco, chupapinga, ciguato, cínico, cochuso, cochuzo, coco, cocoliso, cocoyoco, cojudo, comebasura, comebola, comehofio, conejo, corneto, cotudo, croto, crudo, cucufato, culelé, culicagado, desajustado, desmañado, desorejado, dundeco, dundo, dundón, dundulario, dunduneco, enguañangado, enquimbado, estazo, estupinián, falluco, fanega, faltar veinte para el tostón, fanega, farabute, fatulo, frilo, gafedad, gandumbas, gilazo, gilberto, gilínche, gilíncho, gilín, golpeado, gonorriente, grencho, guacarnaco, guachinango, guaje, guanajo, guanajote, guandajón, guango, guarín, guaripola, guarisnaque, guasmeco, güegüecho, guelebicho/huelebicho, güelepega, güelesijaya, güevero, güicho, güelio, güeón, güevero, güeveta, güey, güey corneta, güilo, güicho, güillo, güilo, guiso, gulembo, haibo, hijo de la pavota, huaje, huamán, huanaco, huehuecho, huelebicho, huelepega, huelepolla, huelestaca, huemul, hueva, hueverto, hueveta, huevinche, imbombo, jaibo, jambado, jetón, jilote, jilotón, jiquerón, jolote, jolotón, jorjón, Juan vendémela, julunche, lalo, lambestaca, lele, lencho, lentejo, leño, lerendo, letongo, llevarse las hormigas, lolo, lonyi, lonyipietro, lulo, lumbo, mae, magallanes, majano, maje, majiolo, majiriulo, mamabolas, mamado, mamón, mamposta, mangungo, marinillo, mata de*

arrayán florido, mata de huevas, mata de pelotas, matute, maule, mediomudo, memento, menso, mente de pollo, mequetrefe, merelete, mermelada, mingo, mogo, monse, movido, mudo, muelón, mula, muspa, nabo, naboncio, nayo, noneco, nonti, novato, ñango, ñangué, ñeñe, ñero, ñoco, ñongo, ñoñeco, opa, oparrón, orejón, otario, pacualillo, pailón, pajarón, pajero, pajuil, pajuilado, palangana/palanganas, pamplín, pancho, pandundo, paninato, pangola, papafríta, paparulo, papayón, pariguayo, parto alumbrado con tusa, pasmique, pasta flora/pastaflora, pastenaca, pastuso, patastón, payute, pavo, pavote, peje, pelandrún, pellejo, pelópidas, pelota/pelotas, penco, pendango, pendíolo, penitente, pensador, pensanco, pendejerete, pendejo, pichiruchi, pichiruli, pichorcha, pingada, pingo, pipistrello, pistola, pistolada, playada, porronada, quenepo, raimundo, ramón, reinaldo, renco del morro, res, ruperto, saco de cachas, saco de huevas, saco de pelotas, saco de peras, salame, salamín, salmón, sampaguadas, samporlino, samuro, sanaco, sanano, sanguango, shunsho, simboombo, sinsilico, sofero, sonconeto, sonso, sonsón, sonsobélico, sope, sopete, soreco, soroco, soroilo, sorompo, soropeto, sota, superto, talegón, talegudo, tapa, tarailo, taradelli, tarailo, taraleco, tareco, tarodo, tarolas, tarudo, tarúpido, tatala, tembo, terencio, terengo, tetudo, toche, toleco, tolongo, tompiate, tontiacó, tonto lesó, torreja, tocoreco, troilo, tulenco, tunteco, tuntuneco, tureca, turelo, turenco, turkey, turro, turuleco, turulo, turululo, turupe, tutumuste, tuturunto, vaca, vaca patas arribas, valija, vegiga, venancio, vereco, verraco, vichenzo, virote, yanga, yegua, yeyo, yiyo, yuyo, xapatillo, zambeque, zamuro, zanahoria, zanguango, zapallito, zoilo, zonconeto, zonzó, zonzón, zonzonco, zonzoreco, zope, zópilo, zorailón, zorencó, zorimbo, zoropeto, zuato, zumbón, zuncán, zuruma, zurumbo; (6) (Hond, Nik): odvážný, statečný; odvážlivec; viz též: *guapetón*; (7) (Hond): vynikající; borec; (DA).

güevonada, f. (1) (Kol): viz: *huevonada*; ► slang; (RF). • (2) lid. (Hond, Kol, Ven): hloupost, pitomost, blbost; viz též: *pendejada*; (3) (Mex, Kub, Hond): lenost, pohodlnost, zahálčivost; viz: *huevonada*; (4) (Hond): síla; viz: *huevonada*; (DA).

güevonamente, adv. (1) (Kol): hloupě; př.: *lo mataron más güevonamente que ...*; ► kol. argot *parlache*; (M01).

güevonazo, m. (1) (Mex, Hond, Salv): odvážlivec, hrdina; (2) (Hond): hromada, kupa; (3) (Nik): lenoch, povaleč; viz: *huevonazo*; (DA).

güevoncito, m., (zdrob. ← *güevón*) (1) blbeček; viz: *güevón*; ► kol. argot *parlache*; (M01).

güevonear, intr. (1) lid. (Kol; Mex, Hond, Salv, Portor, Ven, Ekv): ztrácet čas; viz: *huevonear*; ► slang; (RF; DA).

güevonería, f. (1) (Hond): lenost; viz: *huevonería*; ■ Syn.: *güevonitis*; (DA).

güevoniar (güevonear), tr. (1) (Kol): obtěžovat, otravovat, být na obtíž; př.: *toda esa tarde nos quedamos mi hermano y yo güevoniando, no salimos a ninguna parte*; ► kol. argot *parlache*; ■ Syn.: *mariquiar, chimbiar*; (M01, DA).

güevonitis, m. (1) (Salv): lenost, povalečství; viz: *huevonería*; (DA).

¡güevos!, citosl. (1) (Mex): ani omylem!, ani za nic!, ani za všechno zlato světa!; (2) **¡mis ~s qué!** (Mex): ani omylem!; ani za nic!; ani za všechno zlato světa!; (3) **¡qué ~s!**¹ (Mex): to je drzost!; to je nehoráznost!; to je opovážlivost!; (4) **¡qué ~s!**² (Hond): v žádném případě!; (5) **¡qué ~s tan azules!** (Mex): to je drzost!; to je nehoráznost!; to je opovážlivost!; ■ Syn.: *¡qué güevos!*; (DA).

güevudo, -da, adj/subst. (1) adj. (LaPla): lhostejný; viz též: *fiacún*; (NET). • (2) adj/subst., lid. (Mex, Salv): odvážný, statečný; odvážlivec; viz též: *guapetón*; (3) adj. (Hond): lenivý, povalečný; (4) (Salv): komplikovaná, obtížná; ► o věci; (DA).

güey, m. (← it. mil. *ghéi*) (1) (LaPla): peníze; (MS).

¡güey!, adj/subst/citosl. (1) adj/subst., lid. (Mex, Salv, Nik): hloupý člověk; viz též: *güevón*; (2) **álzalas**, ~, citosl. (Mex): zvedej nohy, vole!; bacha!; ► reakce na někoho, kdo zakopnul; (RAE). • (3) m., viz: *buey*; (RR; DA). • (4) ~ (**buey**), adj., lid. (Mex): hloupý; blbý; pitomý; tvrdohlavý; (5) m., lid. (Mex): hlupák; blbec; pitomec; debil, hňup; př.: *ya sabes ... no te hagas güey*; (BDE). • (6) m., lid. (Mex; Par): vůl; ► **vykastrovaný býk**; př.: *le vendí mis güeyes a mi compadre*; (7) hanl. (Mex): neznámá nebo opovrhovaná osoba; př.: *la entrada a la oficina estaba llena de güeyes*; (8) hanl. (Mex): blbec, hlupák, vůl; př.: *¡qué güey soy, no traje el pasaporte!*; (9) **de** ~ lid. (Mex): kvůli vlastní hlouposti; př.: *de güey que me dejo asaltar*; (10) (Mex): vůl; ► oslovení, které se používá mezi mladými lidmi; př.: *jno, güey, te*

aseguro que no lo supe!; ► mex. argot *caliche*; (EUM; DA). • (11) m., lid. (Mex): nejlepší kámoš; *brácha*; viz též: *mano*; (12) ~ *corneta*, adj/subst., lid. (Par): hloupý, hlupák; viz též: *güevón*; (13) adj/subst. (Portor): nezpůsobilý, nekompetentní (osoba); (14) *hacer ~*, lid. (Mex): oklamat někoho; (15) *hacerse ~*, lid. (Mex): dělat mrtvého brouka; (16) *traer de su ~* (Mex): být někomu na obtíž, vyset někomu na krku; (17) ;~¹, lid. (Mex): hele!, poslyš!, dívej!; ► vyj. pozornost; (18) ;~²: ty vogo!, ty vole!, ty brďo!; ► vyj. překvapení; (19) ;ay, ~¹, lid. (Mex): ty vogo!, ty vole!, ty brďo!; ► vyj. překvapení; (20) ;ay, ~²: no nevím!; ► vyj. nedůvěru; (21) ;ay, ~³: au!, jauvajs!; ► vyj. bolest; (DA).

gufeadado, -da, adj. (1) (Portor): výborný, vynikající, zábavný; př.: *ese concierto estuvo guefa'o*; ► slang; ■ Var.: *gufiado*; (RF; DA). • (2) (Portor): zdrogovaný, zfetovaný; ■ Var.: *gufiado*; (DA).

gufeadora, f. (1) (Portor): člověk, který dělá drahoty, rozruch; (DA).

gufear(se), tr/zvrat. (← angl. *to goof*) (1) tr. (Portor): bavit se, povzbudit; ■ Var.: *gofear*, *gufiar*; (2) usnout účinkem drog; ■ Var.: *gofearse*; (3) ~ *se la movida* (Portor): zasmát se nějaké situaci; (4) ~ *se la nota* (Portor): bavit se na cizí účet; (DA).

gufeo, m. (1) (Dom, Portor): žert, vtip, legrace; ■ Var.: *bufeo*; viz též: *chistería*; (2) *dejar el ~* (Portor): přestat si dělat legraci; (3) lid. (Portor): výjimečná situace; (4) ~ *heavy* (Portor): párty ve velkém stylu; (5) *un ~* (Portor): milý (příjemný) člověk; (DA).

gufi, adj., lid. (1) (Pan): bláznivý, pomatený, ztřeštěný; viz též: *rechiflado*; (DA).

gufiado, -da, adj. (1) (Portor): vynikající, výborný; ■ Var.: *gufeadado*; (DA).

gufiar, tr. (← angl. *to goof*) (1) (Portor): povzbudit, vzpružit; ■ Var.: *gufear*; (DA).

¡güi!, citosl., lid. (← fr. *oui oui*) (1) ;~! (Am): jojo!, jasně!, dobře!; (DA).

¡gui!, citosl., venk. (1) (Kost): hyjé; ► vyj. pobídnutí dobytka; (DA).

guía, f. (1) (Bol): druh nerostu; ► velmi kvalitní; dobře a rychle se třídí, proto je možné vyvážet ho bez zpracování; př.: *ya se trate de caja inservible, de broza que necesita ser pallada o de guía que no requiere ningún tratamiento por su riqueza natural*; (2) (Bol aj.): výhonek; výrostek; ► na větvi stromu; př.: *cuidaba de las plantas con tierna solicitud, sobre todo a los viejos parrones cuyas guías se enredaban al molle*; (RR). • (3) (LaPla): poskládání karet tak, aby dotyčná osoba vyhrála; ► slang *lunfardo*; (NET). • (4) ~ *de despacho* (Chil): stvrzenka, potvrzení o přijetí; viz též: *acuse de recibo*; (5) ~ *telefónica* (~ *de teléfono*): telefonní seznam; viz: *directorio*; (EEA).

guía, m/f. (1) m. (Bol): peníze; ► bol. argot *coba*; ■ Syn.: *guita*, *guitarra*; (HB). • (2) f. (Mex): květinová nebo papírová výzdoba; ► ozdoby se navlékají na provázek; (3) (Kol, Ven, Ekv): studijní materiály; ► převážně fotokopie obstarané vyučujícím; (4) m. (Portor): volant; ► u automobilu; (5) kormidlo; ► u velkých plachetnic; (6) ~ *de tesis*, m/f. (Bol): vedoucí bakalářské práce; (DA).

guiabara, f. (1) (Kub): strom *Coccoloba uvifera*; ► divoce rostoucí strom z čeledi rdesnovitých (*Polygonaceae*), který se nachází na pobřežích Antil, Venezuely a Střední Ameriky; je velmi listnatý, *dorůstá do výšky 8 m*; se soudrznými a skoro kulatými *kožovitými* listy o průměru 20 cm a zeleno načervanelé barvy; *žilnatina listu je narůžovělá*; *drobné a bělavé květy rostou v hroznu*; jeho plodem je *uva de playa*; *tento plod má sladkou masitou dužinu*; viz: *uvero*; (RAE; DA).

guial, f. (← angl. *girl*, „dívka“) (1) (Pan): dívka, *mladá* žena; př.: *aquellas guiales nunca ponen atención durante las lecciones*; ► slang; (RF; DA).

guiar, tr/intr. (1) [Š: *conducir*] (Portor, Kost, Arg): řídit vůz; př.: *empieza a dormirse en todas partes; aun cuando guía su carro*; (RR).

güibey, m. (1) (Dom): rostlina trvalka *Hippobroma longiflora*; ► z čeledi zvonkovitých (*Campanulaceae*); ■ Var.: *tibey*; viz: *revientacaballo*; (DA).

güica, f. (1) lid. (Guat): hlava, palice, kebulé; ■ Var.: *huica*; viz též: *pensadera*; (DA).

güicha, f. (1) (Nik): kamion; (2) nákladní auto, dodávka; (3) autobus; (DA).

güicharero, -ra, m/f. (1) (Portor): člověk hrající na hudební nástroj *güiro*; viz: *güirero*; (DA).

güicharero, -ra, m/f. (1) (Portor): hráč na hudební nástroj *güiro*; viz: *güirero*; (DA).

güicharo, m. (1) (Portor): hudební nástroj z plodu *güiro*; ► suchý plod je zbaven semínek; s otvory, na které se pomocí nějakého předmětu brnká; viz též: *güiro*; (DA).

güiche, m. (← nah. *hitzli*, „trn, osten“) (1) (Hond, Salv, Nik): ryba *Arius melanopus*, *Bagre marinus*, *B. panamensis*, *Galeichthus guatemalensis*; ► z čeledi křížovcovitých (*Ariidae*); viz: *bagre*; (2) (Salv): podpaží, podpažní jamka; (3) (Nik): zeťův nebo snašin rodič; (DA).

guichiche, m. (1) (Pan): husička podzimní (*Dendrocygna autumnalis*); ► z čeledi kachnovitých (*Anatidae*); viz: *pijije*; (DA).

güichiche, m. (1) (Pan): husička podzimní (*Dendrocygna autumnalis*); ► z čeledi kachnovitých (*Anatidae*); viz: *pijije*; (DA).

güichichil, m. (← nah. *huitzli*, „trn, osten“ + *chichiltic*, „červený, rudý“) (1) (Mex): rostlina *Loeselia mexicana*; ► z čeledi jirnicovitých (*Polemoniaceae*); viz: *espinosilla*; (DA).

güichiguache, m/f. (1) (Hond): váhavý (nerozhodný) člověk; (DA).

güichigüiche, m., lid. (1) (Salv): soulož; viz též: *chingadera*; (DA).

güichigüichi, m. (1) (Salv): soulož; (DA).

guichinchito, m. (1) lid. (Kub): špatný obchod; př.: *me pidió por el guichinchito cien mil dólares, ¿estaré loco?*; ■ Syn.: *timbiriche*; (DMC).

guichincho, -**cha**, adj. (1) lid. (Kub): malý; př.: *ése es un muchachito guichincho*; (DMC).

guicho, -**cha**, adj/subst. (1) lid. (Kost, Ven, Ekv, Chil, Kol): hloupý, hlupák; viz též: *güevón*; (2) (Hond): bezzubý (člověk); (DA).

güichol, m. (← *huichal*) (1) (Mex): venkovský klobouk; ► s úzkou krempou; (DA).

güico, m., lid. (1) (Guat): homosexuál, gay, teplouš; ■ Var.: *güicoy*, *güicoyón*; viz též: *culero*; (2) lid. (Guat): zženštilce, změkčilý člověk; ■ Var.: *güicoy*; viz též: *culero*, *hueco*; (3) (výchSalv): bezzubý nebo bezuchý člověk; (DA).

güicoy, m. (1) (Guat): teplouš, buzík, zženštilce, měkkota; př.: *tengo un vecino bien güicoy*; ► slang; (RF). • (2) m., lid. (Guat): zženštilce, změkčilý člověk; viz též: *culero*, *güico*; (3) (Guat, Salv): tykev obecná (*Cucurbita pepo*); ► z čeledi tykvovitých (*Cucurbitaceae*); viz: *zapallito largo*; (4) tykev; ► plod rostliny tykve obecné; viz: *zapallito*; (5) ~ **sudado** (Salv): vařené jídlo na páře; ► připraveno z tykve, cibule, sladké papriky a rajčat; (DA).

güicoyón, adj/subst., lid. (1) (Guat): zženštilce, změkčilý člověk; viz též: *culero*; (2) homosexuál, gay, teplouš; viz: *güico*; (DA).

güida, f. (1) **salir de** ~ (Hond, Salv): rychle utéct, odejít; (DA).

guidarse, intr. (1) (Salv): utéct, odejít; (DA).

guiebiche, m. (← zapoteca) (1) (jižMex): strom protiha vzpřímená (*Tecoma stans*); ► z čeledi trubačovitých (*Bignoniaceae*); viz: *retama*; (DA).

guiechachi, m. (← zapoteca) (1) (jižMex): plumerie červená (*Plumeria rubra*); ► z čeledi toješťovitých (*Apocynaceae*); viz: *cacalichuche*; (DA).

güievos!, citosl. (1) (Salv, Nik): ale kdepak!, ani za mák!; ► vyj. odmítnutí; (DA).

güifa, f., hovor. (1) lid. (Chil): bezvýznamná věc; ► název se neuvádí, protože není znám (neví se); (RAE; DA). • (2) (Guat, Salv): sladidlo *panela* (ztuhlá sladká třtinová šťáva) nebo nerafinovaný cukr; (3) (Salv): bonbón, karamel; (DA).

güifa!, citosl., lid. (1) (Chil): jupí!, juchů!, hurá!; ► vyj. radost; ■ Var.: *jhuifa!*; (DA).

güifiti, m. (← *garífuna*) (1) (Hond): alkoholický nápoj načervenalé barvy; ► připraven ze směsi bylinek, kapradiny tečkovky zlaté (*Polypodium aureum*, *P. decumanum*), kořalky a hořkoně obecné (*Quassia amara*); je připravován mísenkami *garífunas*; ■ Var.: *gífiti*; (DA).

guigán, viz: *guingán*; (MS).

guiguelo, m. (1) (Portor): žert, vtip, legrace; viz též: *chistería*; (DA).

güija, f. (1) (Hond): zpráva poslaná z vězení přes mobilní telefon; (DA).

guija, f. (1) (Salv): malá ještěrka *Phylloctactyllus tuberculosus*; ► z čeledi gekonovitých (*Gekkonidae*); viz: *cuija*; (DA).

gujalo, m. (1) (NMex, Louis/US): krocan; (SUS).

güije, m. (1) lid. (Kub): skřítek; skřet; ► podle lidové báchorky se vyskytuje v řekách; př.: *si te portas mal te lleva el güije*; (DMC; DA).

güiken, m. (1) **vivir en** ~ (Kub): žít bez práce; př.: *ése toda la vida ha vivido en güiken*; (DMC).

guikingo, m. (1) lid. (Kub): malý autobus, který se připojí za další větší; př.: *¡cómo han decaído en Cuba!, usan guikingos*; (DMC).

güila, f. (← nah. *huila*, „(do)vléct, (do)táhnout, přitáhnout“) (1) (Kost): velký brouk; chrobák; ► na hřbetu černý a vzadu žlutý; (2) (Kost): penis; (3) vulg. (Mex): prostitutka; coura, děvka;

■ **Var.:** *huila*; viz též: *callejera*; (RAE; DA). ● (4) ~ (**güillilla**), m/f. [Š: *niño; niña*] (Kost): chlapec; dívka; př.: *yo tomé guaro (aguardiente) más de cuarenta años, desde que era güila*; (RR). ● (5) f. (← nah.) (Mex): krůta; (6) (Kost): káča, slepice; ► hlučná, korpulentní a nevysoká žena; (7) papírový drak; (8) **plazící** se chromý člověk; ► chromý na nohy; (MS). ● (9) m/f. (Kost): malé dítě, prcek; ► **slang**; př.: *llévate estas paletas para los güilas, les encantan; ¿qué les trajo San Nicolás a tus güilas?*; (RF). ● (10) f. (Mex: Chihuahua), viz: *araña*; (MV). ● (11) (Chil): cár, hadr; viz: *huila*; (12) (Kost): přítelkyně, milenka; (DA).

guila, f. (1) (Hond): věžeňská spojka; ► jeden z vězňů; posílají se přes něho vzkazy; (DA).

güilada, f. (1) venk. (Kost): hlouček dětí; (2) lid.: dětinskost; (DA).

güilero, m., lid. (1) (Kost): hlouček dětí; (DA).

güiles, m., pl., lid. (1) (Salv): varlata, koule; viz též: *kiwi(s)*; (DA).

güili, m. (1) (Arg): keř z čeledi myrtovitých; ► dřevo se používá k výrobě nábytku; ■ **Var.:** *güili blanco*; viz též: *alpamato*; (NET).

güilí, m., lid. (1) (Portor): penis; viz též: *pinga*; (2) (Portor): červík *Spirobolus grandis*; ► z čeledi *Spirobolidae*; viz: *gongolí*; (3) *bimbula*, *pindik*; ► dětský penis; (DA).

güiligüishte, m. (1) (Salv): strom *Karwinskia calderoni*; ► z čeledi řešetlákovitých (*Rhamnaceae*); (2) jedovatý plod a semínko stromu *Karwinskia calderoni*; ► z čeledi řešetlákovitých (*Rhamnaceae*); (3) dřevo stromu *Karwinskia calderoni*; ► z čeledi řešetlákovitých (*Rhamnaceae*); viz: *güiligüiste*; (DA).

güiligüiste, m. (← nah. *cuilitl*, „zelený“+ *huitzli*, „trn, osten“) (1) (Hond, Salv, Nik): strom *Karwinskia calderoni*; ► z čeledi řešetlákovitých (*Rhamnaceae*); dorůstá do výšky více než 12 m; kopinaté listy mají světlezelenou barvu; na spodní straně listů jsou chloupky ve formě trnů; s drobnými květy; malý zakulacený plod je černý a lesklý; ■ **Var.:** *güiligüishte*, *huilihuiste*, *wiliwiste*; (2) jedovatý plod a semínko stromu *Karwinskia calderoni*; ► z čeledi řešetlákovitých (*Rhamnaceae*); způsobuje postupné ochrnutí a smrt; ■ **Var.:** *güiligüishte*, *huilihuiste*; (3) dřevo stromu *Karwinskia calderoni*; ► z čeledi řešetlákovitých (*Rhamnaceae*); je tvrdé a má červenou barvu; ■ **Var.:** *güiligüishte*, *huilihuiste*; (DA).

güillilla, m/f., (1) chlapec, dívka; viz: *güila*; (RR).

guilindaje, m. (1) (Hond): šperk; ► na těle člověka (krku či uších), šatech nebo koňském sedle; viz: *guilinduje*; (DA).

guilindajes, m., pl., lid. (1) (Hond): šperky, které nosí ženy na krku či uších; (RAE; DA).

guilindajo, m., despekt., hovor. (1) (Hond, Ven): pruh látky, který se používá jako ozdoba na šaty; ■ **Var.:** *guirindajo*; (2) (Ven): ozdoby z papírových proužků na ulicích (fáborky); ■ **Var.:** *guirindajo*; (3) despekt., hovor. (Hond, Ven): poškozená visící ozdoba; ■ **Var.:** *guirindajo*; (4) pl. (Hond): viz: *guilindajes*; (RAE; DA).

guilindrujes, m., pl. (← *guilinduje*) (1) (Nik): šperky; ► na těle člověka (krku či uších), šatech nebo koňském sedle; viz: *guilinduje*; (DA).

guilinduche, m. (1) (Salv): šperk; ► na těle člověka (krku či uších), šatech nebo koňském sedle; viz: *guilinduje*; (DA).

guilinduchero, m. (1) (Salv): starožitné šperky a předměty; (DA).

guilinduje, m. (1) (Hond, Salv): šperk; ► na těle člověka (krku či uších), šatech nebo koňském sedle; ■ **Var.:** *guilindaje*, *guilindrujes*, *guilinduche*; (2) (Salv): věc, předmět; (DA).

guilindujes, m., pl. (1) (Hond): koňské postroje s visící ozdobou; (RAE).

güillío, -ía, adj. (1) (Salv): malý, podvyživený; ► o osobě; ■ **Syn.:** *güillistío*; (DA).

güillistío, -ía, adj. (1) (Salv): podvyživený; viz: *güillío*; (DA).

güilla, f. (1) (Hond, Salv): dívka, přítelkyně, snoubenka; (2) (Nik): leguán černý (*Ctenosaura similis*); ► plaz z čeledi leguánovitých (*Iguanidae*); viz: *garrobo*; (DA).

guillado, -da, adj/subst. (1) adj. (Ven): tajná; ► činnost; (2) adj/subst., lid. (Portor): špión(ský), tajný pracovník; (3) adj/subst.: podezřelá (osoba); (4) objímající pevně svou dívku; ► o mladíkovi; (5) **hacerse el ~** (Kub): předstírat nevědomost, neznalost; (DA).

guillao, m. (1) lid. (Kub; Portor): domýšlivce; nafoukanec; př.: *es un guillao, no lo soporto*; viz: *roncón*; (DMC; DA). ● (2) **llevar ~** (Portor): něco potají nést; (DA).

guillar(se), tr/intr/zvrat., hovor. (1) zvrat. (Kub): předstírat neznalost něčeho; (RAE). ● (2) tr/intr. (LaPla): získat, vydělat, vynášet, mít prospěch; ► **slang** *lunfardo*; (NET). ● (3) zvrat., lid. (Kub; Portor): dělat hloupého, **dělat ze sebe hlupáka**; př.: *se guilló cuando le pedí dinero*;

cuando le planteas el problema se guilla; (DMC). • (4) intr., lid. (Portor): utéct, zdrhnout; prchat; viz též: *envelar*; (5) tr. (Portor): ukrást, krást; (6) lid.: dělat něco bez dovolení, bez povolení; (7) obejmout se; ► mezi milenci; viz: *apestillarse*; (8) intr.: souložit; (9) lid. (Dom): vydávat se za jiného člověka; (10) (Portor): vychloubat se, vytahovat se; (11) píchat si heroin, drogovat; (12) **guillárselas** (Portor): chlubit se, vychloubat se; (DA).

guillatén, m. (1) **estar en ~**, lid. (Kub): být hloupý; př.: *está siempre en el guillatén*; (DMC).

guillatún, m. (← map. *ñillatún*, „prosit, žádat, požadovat“); (← map. *gillatún*, „znovu žádat“) (1) (Arg, Chil): obřad, při kterém Mapučové prosí božstvo o déšť nebo bezvětrí; (RAE; DA).

guillave, m. (1) (Chil): kaktus *Echinopsis*; ► z čeledi kaktusovitých (*Cactaceae*); bez listů; má mnoho ostnů; s velkými a nápadnými květy; (2) plod kaktusu *Echinopsis*; ► z čeledi kaktusovitých (*Cactaceae*); oválného nebo zakulaceného tvaru; sladký a šťavnatý; (DA).

guille, m. (1) (Portor): vznešený vzhled; dojem nadřazenosti; domýšlivost, ješitnost; př.: *vamos a chequear el cuarto a ver, ordenó Vitín con su guille de Comandante Cero*; (RR; DA). • (2) **estar en el ~¹** (Kub): dělat hloupého; (3) **estar en el ~²** (Kub): chlubit se; př.: *se cree lindo, siempre está en el guille*; ■ Syn.: *vender lista*; (4) **estar en el ~³** (Kub): dělat hloupého; př.: *siempre está en el guille si le hablo del asunto*; ■ Syn.: *estar alguien en el Guillermón Moncada*; (DMC). • (5) m., lid. (Urug): práce, dřina, makačka; viz též: *negreada*; (6) **darse el ~¹** (Portor): věřit někomu víc, než ostatním; (7) **tener un ~ de plaboy** (Portor): mít úspěch u žen; (8) (Kub): předstírání (fingování) něčeho; (9) lid. (Urug): snadný výdělek peněz; (10) **darse el ~²** (Portor): povyšovat se nad ostatní; myslet si, že je něco víc; (DA).

guillermína, f. (1) lid. (Kub): hlupák; ■ Syn.: *guillo*; (2) **andar de ~** (Kub): dělat ze sebe blázna; př.: *para no pagar a nadie anda de Guillermina*; ■ Syn.: *andar de chivo loco; hacerse el sueco*; viz: *guillarse*; (DMC).

guillermínarse, zvrát. (1) lid. (Kub), viz: *guillermína*; (DMC).

guillermo, m. (1) lid. (Kub), viz: *guedes, rebote*; (DMC).

guillermón, m. (1) **ir de ~** (Kub): vydávat se za někoho jiného; př.: *en ese viaje voy de Guillermón*; ■ Syn.: *ir de Guillermón Moncada*; viz: *guille*; (DMC).

guillet, m. (← Gillette, **Guillet**) (1) **ponerse ~¹** (Hond): někoho nebo něco pozorně sledovat, mít se na pozoru; (2) **ponerse ~²** (Hond): být v něčem jednička, odborník na něco; (3) **ser ~¹**, lid. (Hond): být ve střehu, dávat bacha na koho (co); (4) **ser ~²**, lid. (Hond): být kovaný v čem; být odborník, expert na co; (5) (Hond, Bol, Kol): žiletka na holení; (6) (Hond): expert, odborník; viz: *ácido*; (DA).

guilligüilli, m. (1) (stř a sevEkv): pulec; ► žabí larva; (2) precek, malý pivo; ► o člověku; viz: *guarisapo*; (DA).

guillín, m. (1) (Chil): druh chilské nutrie *Lontra provocax*; ► z čeledi lasicovitých (*Mustelidae*); viz: *huillín*; (RAE; DA).

guillo, -lla, adj. (1) (Hond, Nik): hloupý, jednoduchý; ► o člověku; (DA).

guillo, -lla, adj/subst. (1) m., lid. (Kub): hlupák; ■ Syn.: *guillermína*; (2) (Kub): druh náramku, který nosí muži na zápěstí; př.: *me compré un guillo de oro*; (3) **cada uno vive con su ~ y no es Álvarez Guedes** (Kub): každý si o sobě myslí bůhví co; př.: *su guillo es ser un intelectual, cada uno vive con su guillo y no es Álvarez Guedes*; (Álvarez Guedes je známý kubánský umělec); (4) **tener ~** (Kub): věřit v něco velkého; př.: *¡fíjate cómo camina! ¡qué guillo tiene!*; ■ Syn.: *ser un guillao*; (5) **vivir con su ~** (Kub): žít šťastně, ale ve špatném postavení; viz: *Álvarez*; (DMC). • (6) adj/subst., lid. (Hond, Nik): hloupý, hlupák; viz též: *güevón*; (7) m., lid. (Portor): cigareta z marihuany, joint; viz též: *join(t)*; (8) (výchKub): náramek ve formě řetězu; (9) (Dom): náramek na zápěstí; (10) adj. (Portor): hloupý, blbý; ► o člověku; (11) pyšný, hrdý; (DA).

¡guillo!, citosl., lid. (1) (Ven): no nazdar!; ale kdepak!; to zrovna!; viz též: *¡miércoles!*; (2) pozor!, bacha!; ► vyj. varování; (DA).

guilloso, -sa, adj/subst., lid. (1) (Portor): pyšný, namyšlený, nafoukaný (člověk); (DA).

guillotína, f. (1) **darle a alguien una ~ bancaria** (Kub): obrat, oškubat někoho; př.: *a tu amigo Juan, Pedro le dio una guillotina bancaria*; (DMC).

guillotínazo, m., lid. (1) (Chil): výpověď s okamžitou platností, výpověď (z hodiny) na hodinu; ► z práce; propouští se jedna nebo více osob; (DA).

guillotínero, -ra, m/f. (1) (Ekv): řezač(ka) papíru; ► na ořezávacím stroji na papír; (DA).

guillú, -lla, adj. (← *guilludo*) (1) (Portor): ješitný, namyšlený; př.: *Olga es tan guillu'a que no puede pasar frente a un espejo sin admirarse*; ► slang; (RF). ● (2) ~ **de parcelas** (Portor): kluk narcis; ► *myslí si, že je pěkný; zahleděný sám do sebe*; ■ Syn.: *mamito*; (DA).

güilo, -la, adj/subst. (1) (Mex): zmrzačený; viz: *huilo*; (RAE). ● (2) adj. (← nah.) (Mex): ochrnutý, chromý; (3) slabý, neduživý; (4) m. (Mex): krocán; (MS, DBM). ● (5) adj., lid. (Pan): bláznivý, pomatený, ztřeštěný; viz též: *rechiflado*; (6) adj/subst., lid. (Kost, Ven, Ekv, Chil, Kol; Hond): hloupý, hlupák; viz též: *güevón*; (7) m., lid. (sevMex): slaboch; viz též: *neneque*; (8) m., lid. (Mex, Salv, Nik, Kost, Pan, Kub, Kol, Ekv, Bol, Par, Arg, Urug): stařec, dědek; viz též: *veterano*; (9) m/f. (Hond): chlapec, hoch, kluk; (10) adj/subst., lid., venk. (Hond, Kost): dětský, dítě; ■ Syn.: *chacalín*; (DA).

güilón, -na, adj/subst. (← nah. *huila*, „vléci se, jít pomalu“) (1) m. (Hond): gay, homosexuál; (2) f. (Mex, StřAm): děvka, coura; (MS). ● (3) adj/subst. (střHond): invalidní (člověk), invalida; ► *nemůže chodit*; (DA).

güilota, f. (1) (Mex): druh divokého holuba; viz: *huiltota*; (RAE). ● (2) (Mex): hrdlička karolinská (*Zenaida macroura*); ► *divoký pták z čeledi holubovitých (Columbidae)*; viz: *huiltota*; (3) hlupák, pitomec; (4) **no saber en dónde duermen las ~s**: nevědět, o co se jedná; (MS; DA).

güiltota, f. (1) (Hond): hrdlička karolinská (*Zenaida macroura*); ► *divoký pták z čeledi holubovitých (Columbidae)*; viz: *huiltota*; (DA).

guilún, m., lid. (1) (Mex, Guat, Nik, Pan, Dom, Portor, Kol, Ven, Ekv, zápBol, Chil, Urug): hloupost, pitomost, blbost; viz též: *pendejada*; (DA).

güima, f., lid. (1) (Portor): plodná žena; (DA).

güimba, f. (1) (Kub): strom; viz: *guabico*; (RAE). ● (2) (Salv): hra (v) kuličky; (3) **en ~** (Pan): opilý; ► *má motáka z alkoholu*; (DA).

güimbear, intr. (1) (Salv): hrát hru (v) kuličky; (DA).

guimbo, -ba, adj/subst. (1) (Dom): kymácející se (člověk); ► *z bolesti*; (DA).

güimbo, m. (← afr.) (1) (Portor): odrůda banánovníku (*guineo dátíl*); (MS).

güimo, -ma, m/f. (← arw.) (1) m. (Portor): morče domácí; (2) velmi plodná žena; (MS, DA). ● (2) m/f. (Portor): morče divoké (*Cavia apera*); ► *hlodavec z čeledi morčatovitých (Caviidae)*; viz: *aperea*; (DA).

güimpa, f. (1) (Salv): konkurence, soutěžení; ► *ve hře*; (DA).

güin, m. (1) (Kub): travnatá rostlina podobná cukrové třtině; ► *Arundo donax*; roste na březích řek a potoků; její lehký, tuhý a žlutý stonek květu se používá na zdobení papírových draků, klecí, atd.; (2) (Kub): výhonek některých plodin jako kukuřice, güinu nebo cukrové třtiny; (3) despekt., hovor., lid. (Kub): hubeňour; (RAE). ● (4) (← arw.) (Kub): stéblo cukrové třtiny; (5) druh cukrové třtiny *Gynerium sagittatum*; (6) **año de ~, año de ruin** (Kub): brzká sklizeň cukrové třtiny, malý zisk; (7) **más flaco que un ~** (Kub): hubený jako vyžle; (MS). ● (8) lid. (Kub): sítna; př.: *aquí hay mucho güin*; (9) (Kub): materiál ze stébla, který se používá na výrobu draků; př.: *este güin es más delgado que el de tu cometa*; (10) (Kub): hubený člověk; př.: *Juan es un güin*; ■ Syn.: *ser una pita*; (11) **estar en la punta del ~¹** (Kub): být těsně před krachem; př.: *mi pobre hermano tiene que tomar medidas para salvarse de la quiebra, porque está en la punta del güin*; (12) **estar en la punta del ~²** (Kub): umírat; př.: *Juan no hace el cuento, está en el güin*; (13) **estar más flaco que un ~** (Kub): být vychrtlý; př.: *Pedro es más flaco que un güin*; ■ Syn.: *que la punta de un güin*; viz též: *cohete, papalote, punta*; (DMC). ● (14) (Kub): travinná rostlina *Gynerium saccharoides*; ► *z čeledi lipnicovitých (Poaceae)*; (DA).

güinal, m. (1) (Kub): zatravněné místo rostlinou *güin*; (DA).

guinaldo, m., lid. (1) (Chil): dárek, nadílka; (DA).

güinazo, m. (← arw.) (1) (Kub): silný a velký stonek cukrové třtiny; (2) (Kub): rána uštědřena stonkem cukrové třtiny; (MS).

güinca, m/f. (1) (Chil): člověk nepatřící do indiánského etnika mapuche; viz: *huinca*; (DA).

güincha, f. (← keč.) (1) (Bol): měřící pásmo; (RAE). ● (2) (Bol, Chil, Per): páska, pásek z ovčí vlny viz: *huincha*; (MS, BDE; DA). ● (3) lid. (Portor): vězení; viz též: *canasta*; (4) (Bol): elastická páska viz: *vincha*; (5) (Portor): stará dodávka; ► *převáží náklad*; (6) **cortar las ~s**, lid. (Chil): těšit se na něco jako malé dítě; (DA).

guincha, f., venk. (1) (Bol): zdobení lem oděvu nebo klobouku; (DA).

güinchada, f. (1) (Bol): měření pásmem; (DA).

güinchar, tr/intr., lid. (1) intr. (Portor): pracovat, makat, dřít (se); viz též: *negrear(se)*; (2) tr. (Bol): měřit něco pásmem; (3) (Portor): zatknout (uvěznit) někoho; (4) pracovat s elastickou páskou; (DA).

güinche, adj/subst. (← angl. *winch*, „naviják, kladka“) (1) m. (USA, Mex, Hond, Nik, Kost, Pan, Kub, Dom, Portor, Kol, Bol, Chil): kladkostroj; ■ Var.: *guinche, huincha, huinche*; (2) (Hond, Nik, Portor): naviják u vozidla; ■ Var.: *güincher*; (3) adj. (zápKol): předčasně uzrálé; ► o ovoci; ■ Var.: *huinche*; (DA).

guinche, m. (← angl. *winch*, „naviják, kladka“) (1) [Š: *grúa*] (Arg, Bol, Chil, Kol, Kub, Mex, Nik, Pan, Par, Per, Dom, Urug): jeřáb (stroj); ■ Syn.: *grúa* (Arg, Chil, Mex, Ven); (RAE, MS, EEA). • (2) (Chil, Dom, Per): vratidlo; (3) (Mex): malý naviják používaný v dolech; (MS). • (4) viz: *huincha*; (MS). • (5) [Š: *cabrestante*] (US): naviják, vrátek; př.: *se rompió el güinche que servía para sacar agua del pozo*; ► slang; (RF). • (6) lid. (Kub, Ven, Bol, Arg, Urug, Par): kladkostroj; ► viz též: *güinche*; (7) **ni con ~**, lid. (Arg): ani mě nehne; ► v žádném případě; (DA).

güincher, m. (← *güinche*) (1) (Hond): naviják u vozidla; (DA).

güincherero, -ra, adj/subst. (← keč.) (1) m. (Chil): pomocník zeměměřiče; (2) pracovník na pásové pile; (MS). • (3) (LaPla): gambler; viz též: *grúa*; (NET). • (4) adj/subst. (Mex, Nik, Kost, Kub, Bol, Portor): dělník pracující s kladkostrojem; ■ Var.: *guincherero*; (DA).

guincherero, -ra, m/f. (1) (Bol, Arg, Urug): dělník pracující s kladkostrojem; viz: *güincherero*; (DA).

güincho, m. (1) (Portor): vodní pták *Falco carolinense*; ► z čeledi sokolovitých (*Falconidae*); je velký; zesponu je barvy bílé; některé části má hnědé; na hlavě a zátylku má bílé skvrny; (DA).

guincho, m. (zkřížení *gancho* a *pincho*) (1) (Can., Kub; Dom): orlovec říční (*Pandion haliaetus*); ► denní dravý pták z čeledi orlovcovitých (*Pandionidae*); rozpětí křídel je až 2 m; má podlouhlý ocas a hranatá křídla; peří je nahofe tmavě hnědé s bílými pruhy a zesponu bílé; (RAE; DA).

guinda, f. (1) (Portor): ostrý svah, sráz; propast; př.: *la guinda de Barranquitas con tala de guineos congos, vendida*; viz též: *guindo*; (2) [Š: *evacuación*] (Salv): evakuace; př.: *las guindas se tornaron tranquilos paseos*; (3) lid. (Urug; Arg): míč; ► na fotbal nebo rugby; př.: *la pelota quedó mágicamente aprisionada entre el caño y la red; nadie, entre los jugadores del Nacional, se decidía a bajar esa guinda*; (RR). • (4) (Bol, Per): mex. třešeň; viz: *capulín*; (NET). • (5) ~ **confitada** [Š: *cereza confitada*] (Chil, Urug, Ven): kandovaná třešeň; ■ Syn.: *cereza confitada* (Arg, Urug, Ven), *cereza marrasquino* (Mex); (EEA). • (6) **en ~** (Salv): diskrétně, rychle (utěct); př.: *muchos tuvimos que salir a medianoche, en guinda, para no ser asesinados por los escuadrones de la muerte*; ► slang; (RF). • (7) **quedarse en ~** (Kub): zírat do blba; př.: *contigo siempre me quedo en guinda, hablas muy complicado*; (DMC). (8) lid. (Bol, Arg, Urug): varle, koule; viz též: *kiwi(s)*; (9) **darle a la ~** (Nik): rozejít se s někým; (10) **irse de ~**, lid. (Kost, Nik): připojit se ke skupině lidí, která má někam naměřeno, bez pozvání; (11) **ponerle la ~ a la torta** (Bol, Chil): dát třešničku na dort; (12) **romper las ~s** (Arg, Urug): otravovat, obtěžovat, lézt na nervy; (13) (Per, Bol): griotka; ► třešňový likér; (14) (Hond, Salv, Nik): rychlý útěk, úprk; (15) (Chil): uvěznění, odnětí svobody, vzetí do vazby; (16) (Portor): trvalý keř *Solanum seafortianum*; ► z čeledi lilkovitých (*Solanaceae*); viz: *falsa belladona*; (17) **a la ~** (Hond): úprkem; (18) **hinchar las ~s** (Bol, Arg, Urug): otravovat, obtěžovat, štvát, lézt na nervy; (19) **inflar las ~s** (Arg, Urug): otravovat, obtěžovat, štvát, lézt na nervy; (DA).

guindado, -da, adj/subst. (1) m. (Arg, Bol, Chil, Urug; Per): višňovka; ► v Chil i f.; ■ Var.: *enguindado*; (RAE; DA). • (2) adj. (Kost): dolézavý, dotěrný, otravný; ► člověk, který chodí za ostatními tzv. nečekán, nezván; př.: *vino de nuevo la muñeca a acomodarse sobre la pelota de masa; mirá, muñequita, no seas tan guindada*; (RR). • (3) adj., lid. (Nik): bláznivý, pomatený, ztřeštěný; viz též: *rechiflado*; (4) **dejar ~** (Hond, Kub, Portor, sevKol): nepřijít na schůzku; nechat někoho čekat; ■ Var.: *dejar arrollado, dejar puyú*; (5) **salir ~** (Hond, Nik): jít (jet, pohybovat se) vysokou rychlostí; (6) f. (Chil): griotka; ► třešňový likér; viz: *guinda*; (7)

adj. (Hond, Salv, Nik, Kub, Dom): pověšený, pověšená; ► o věci; (8) adj/subst. (Nik, Dom, Portor): neúspěšný, ztroskotaný (student); (9) adj., lid. (Kub, Dom): citově závislý; ► především dítě na rodičích; (DA).

guindajo, m., hovor., častěji pl., despekt. (1) lid. (Guat, Kost, Kub): náušnice, náramky, korály apod. malé hodnoty; (RAE; DA). • (2) (Guat, Hond, Nik, Kost, Kub): náušnice, řetízek; ► šperk pověšený na těle; ■ Syn.: *guindandejo*, *guindiluche*, *guindiluje*; (DA).

guindala, f. (1) lid. (Kub): něco pověšeného; (2) něco vedlejšího, nedůležitého, podružného; př.: *eso no es lo importante sino la guindala*; (DMC).

guindalejo, m., lid. (1) lid. (Portor): penis, péro, pind'our; viz též: *pinga*; (2) (Kub, Portor): bižuterie, šátek; ► nízké hodnoty; ■ Syn.: *colgalejo*; (DA).

guindaleza, f. (1) (Dom): pověšený šperk na těle; (DA).

guindandejo, m. (1) (Hond): náušnice, řetízek; ► šperk pověšený na těle; viz: *guindajo*; (DA).

guindar(se), tr/intr/zvrat. (← fr. *guinder*) (1) tr. (Kanár., Am): nechat propadnout; (2) hovor. (Kub): nechat rupnout; (3) (Ekv): připoutat, uvázat (spoutat); (4) intr., hovor., lid. (Ven) spát (odpočívat); (5) intr/zvrat., hovor. (Ven): o dvou nebo více lidech: prát se mezi sebou; (RAE). (6) tr. [Š: *colgar (la ropa)*] (Ven, Kub; Guat, Kost, Portor aj.): pověsit (prádlo apod.); ■ Syn.: *colgar* (Arg, Chil, Mex, Urug); (EEA, DMC). • (7) intr. (Kub): zemřít; př.: *Juan guindó ayer por la mañana*; (8) tr., lid. (Kub; Guat, Hond, Salv, Nik, Kost, Pan, Dom, Portor, sevKol, Ven, zápEkv): skončit; pověsit něco na hřebíček; viz: *colgar(se) los guantes*; (DMC). • (9) **estar ~ado como la bujía** (Nik): být po krk v dlužích; viz též: *bujía*, *estar guindado como la bujía*; (10) intr. (Hond, Salv, Nik, Pan, Kub, Portor, sevKol): zavěsit se, pověsit se; (11) tr., lid. (Portor): hodit si mašli, pověsit se, oběsit se; (12) intr. (Portor): vyhořet (rupnout) u zkoušek; (13) intr., lid. (Kub): bydlet u někoho na jeho náklady; (14) (Kost): vetřít se k někomu, vtírat se; (15) intr. (Salv): utéct, uniknout; (16) ~ **el piojo**, lid. (Kub): umřít, zemřít; viz též: *guindar los tenis*; (17) ~ **el sable** (Kub): vzdát se něčeho, zřít se, upustit od něčeho; (18) ~ **los guantes** (Pan, Kub): upustit od něčeho, vzdát se, ustoupit; (19) ~ **los tenis** (Ven): umřít, zemřít; ■ Syn.: *guindar el piojo*; (20) ~ **se a golpes** (Ven): prát se, boxovat se; ► pěstmi; (DA).

guindazón, f. (1) lid. (Kost): dotěrnost, vlezlost, vtíravost, otrava; (DA).

guindeada, f. (1) (Salv): únik davu lidí nebo stáda zvířat; (DA).

guindear, intr., lid. (1) (Salv; Nik): utéct, zdrhnout; prchat; viz též: *envelar*; (DA).

guindiluche, m. (1) (Salv): náušnice, řetízek; ► šperk pověšený na těle; viz: *guindajo*; (DA).

guindiluje, m. (1) (Salv): náušnice, řetízek; ► šperk pověšený na těle; viz: *guindajo*; (DA).

guindo, -da, adj/subst. (1) m. (Salv, Nik): málo hluboká propast; (RAE). • (2) [Š: *barranco*] (Nik, Kost; Guat; Hond, Salv): propast; rokle, sráz, útes; př.: *¿no conocés del guindo que hay, que no para hasta llegar al Río?*; viz též: *guinda*; (RR). • (3) ~s, m., pl., lid. (Bol, Arg): varlata, koule; viz též: *kiwi(s)*; (4) **ir ~ abajo** (Hond): spadnout do propasti, ze srázu; (5) adj/subst. (Per, Bol): rumělková (červeň); ► druh červené barvy; (6) **de ~** (Hond): ze srázu, do propasti; (DA).

guindola, f. (1) (Portor): obyčejná houpací síť; ► z hrubé látky; (DA).

guindón, m. (1) (Per): sušená švestka; (DA).

güinduri, adj. (1) (Mex): skvrnitý; ► o koni plemene appaloosa; zbarvení leopard nebo frost (jinovatka); na zadku či hřbetě má velkou bílou skvrnu a malé tmavé skvrnky; (DA).

guinea, m/f. (← Guinea) (1) m. (Kost): malý druh banánu, který se jí nezralý; př.: *un guinea*; (2) (Kost): druh krmiva; př.: *el guinea*; (RAE). • (3) f. (Portor, Par): perlička; ► druh slepice; př.: *el condenao siempre corrió máh que una guinea*; (RR). • (4) f., lid. (Guat, Hond, Kost, Kol, Ven, Ekv): píce, pastva (*Panicum maximum*); ► z čeledi lipnicovitých (*Poaceae*); dorůstá do výšky až 3 m; květenství je klásek; roste v trsech; ■ Var.: *guineo*; ■ Syn.: *chilena*, *gamelote*, *india*, *saboya*; viz též: *zacate*; (5) (Portor): perlička kropenatá (*Numida*); ► pták z čeledi perličkovitých (*Numididae*); má holou hlavu; viz: *gallina de Guinea*; (6) **como una ~ tuerta** (Dom): mít oči na š'opkách, být v pohotovosti (ve střehu); ► být bdělý, mít se na pozoru; (7) **comer de ~** (Dom): zahýbat s černochem nebo mulatem; ► mít nemanželský poměr; (8) **subírsele la ~ a la cabeza** (Dom): být vzteky bez sebe; (DA).

guineal, m. (1) (Guat, Hond, Nik, Kost, Ekv): banánová plantáž; ► odrůdy guinejského banánu (*Musa*); (2) (Guat, Hond): velké množství banánů; ► odrůdy guinejského banánu (*Musa*); (DA).

guineíto, m. (1) (Salv): šťavel růžkatý (*Oxalis corniculata*); ► bylina z čeledi šťavelovitých (*Oxalidaceae*); viz: *acedera*; (DA).

guineo, -ea, m/f. (1) m. (Dom; Kol): banán; př.: *esos son helicópteros; los muertos hoy van a gotear como guineos maduros*; (RR). • (2) (← afr.) (StřAm, Ekv, Per, Portor; Mex, Guat, sev, stř a zápHond, Salv, Nik, Kost, Pan, výchKub, Dom, zápVen): guinejský banán; ► toto jedlé ovoce roste v celých trsech; nezralé má zelenou slupku; po uzrání je slupka jasně žlutá; bílá až žlutá dužina obsahuje hodně škrobu a cukru; př.: *en Caracas la banana se llama cambur y en los Andes guineo*; ■ Syn.: *mínimo, plátano*; (BDE; DA). • (3) lid. (Kub): rychlý člověk; př.: *ese muchacho es un guineo*; (4) **estar como el ~ en el gajo** (Kub): být vždy ostražitý; př.: *a mí no me sorprende con nada, porque yo estoy como el guineo en el gajo*; (5) **ser un ~** (Kub): rychle chodit; př.: *Juan es un guineo*; viz: *venado*; (DMC). • (6) lid. (Hond, Salv, Nik): penis, **péro, ping'our**; viz též: *pinga*; (7) (Ven): píce, pastva (*Panicum maximum*); ► z čeledi lipnicovitých (*Poaceae*); viz též: *zacate, guinea*; (8) lid. (Kost): homosexuál, gay, teplouš; viz též: *culero*; (9) lid. (Kost): zženštilec, změkčilý člověk; viz též: *culero*; (10) (výchKub, Portor): šedý kohout se skvrnami; ► podobný perličce; viz: *gallo guinea*; (11) (Mex, Guat, sev, stř a zápHond, Salv, Nik, Kost, Pan, výchKub, Dom, Portor, zápVen, Ekv, Per, Bol): banánovník guinejský (*Musa*); ► rostlina trvalka z čeledi banánovníkovitých (*Musaceae*); stonek není dřevnatý a je složen z pochev listů, které jsou pevně jedna za druhou svinuté; konce listů jsou široké, velké a jednoduché; květenství je klas nebo lata; plody rostou v trsech; ■ Syn.: *bananero, banano, cambur, jartón, mampora, mínimo, plátano, rompecercas*; (12) ~ **manzano** (Mex, Guat, Hond, Salv, Pan): druh banánovníku *guineo*; (13) ~ **morado** (Mex, Guat, Hond, Portor): druh banánovníku *guineo*; (14) ~ **pasado** (Pan): uschlý banánovník na slunci; (15) ~ **recusado** (sevHond, Nik): banány, které nesplňují správné parametry a proto neslouží k vývozu; ► prodávají se pouze v zemi, kde byly vypěstovány; (16) **pelado como un ~**, lid. (Portor): vysmátý jak lečo, směje se jak měsíček na hnůj; ► veselý člověk, vždy usměvavý; (17) **como ~ en boca de vieja**, lid. (Portor): je to brnkačka, jde to levou zadní; ► bez potíží, snadno; (18) **cada uno pela su ~** (Portor): mít jídlo a pití ve vlastní režii při nějaké akci; ► každý platí sám za sebe; (19) m/f. (Kub): čilý (hbitý, mrštný) člověk; (DA).

güines, m. (1) **no ser de ~** (Kub): nejíst brambory; př.: *él no es de Güines*; ► Güines je město, kde bývaly nejlepší brambory; (DMC).

güinflas, m. (1) **¡las ~!**, lid. (Bol): rozhodně ne!, fakt ne!, určitě ne!; ► vyj. jasné odmítnutí; (DA).

guinga, f. (1) (Kub): bavlněná károvaná látka; viz: *guingam*; (DA).

guingam, f. (← angl. *gingham*) (1) (Portor): bavlněná károvaná látka; ■ Var.: *guinga, guingan*; (DA).

guingambó, m. (1) (Portor): ibišek jedlý (*Hibiscus esculentus*); ► z čeledi lípovitých (*Malvaceae*); viz: *chimbombó*; (2) plod ibišku jedlého; ► ve formě tobolky s dužinou; po nakrojení z něho vyteče hustá lepkavá šťáva; je jedlý; ■ Syn.: *chingambó, gambó, quimbombó*; (DA).

guingán, m. (← aim.) (1) (Chil): pepřovec mnohomužný; ► bylina využívaná v medicíně jako diuretikum, lék proti hysterii, artritidě a zhojení ran; (2) plod pepřovce mnohomužného; ► připravuje se z něho nápoj *chicha* nebo pálenka; (MS).

guingan, m. (1) (Portor): bavlněná károvaná látka; viz: *guingam*; (DA).

guingaro, m. (1) (Mex): zahnutá mačeta do tvaru srpu; (DA).

guingarra, f. (1) lid. (Kub): skupina lidí; př.: *en la esquina había una guingarra*; (DMC).

güingo, adj/subst. (← keč.) (1) m. (Kol): kbelík, koryto; (2) pohárek na pití; (3) aguti středoamerický; (4) adj. (Ekv, Kol): zkroucený, křivý; (MS).

güino, -na, adj., hovor. (1) (Ven): o mladíkovi: malé postavy; (2) adj., hovor. (Ven): o člověku: nudný nebo rozpustilý; (3) m., despekt., hovor. (Ven): pouliční malý pes hladké srsti; (RAE).

guinsandogue, m. (1) **darle a alguien ~** (Kub): zabít někoho; př.: *le dieron al ladrón, guinsandogue*; ■ Syn.: *dar guizo; pelar al moñito*; viz: *guiso*; (DMC).

güinshil (← angl. *windshield*) (1) (Pan, USA): ochranné sklo; (MS).

guinshil, m. (1) (Dom): čelní sklo vozidla; (DA).

güintaca, f. (← nah. *hüic*, „motyka“ + *tlacotl*, „hůl, hůlka, prut“) (1) (Nik): kukuřičné pole, které se sází špičatými hůlkami; (DA).

guinumo, m., venk. (1) (zápMex): suché borovicové jehličí, které pokrývá zem; (DA).

guiña, f. (← fr. *guigne*) (1) [Š: *mala suerte*] (Kol, Ven): smůla; př.: *una cosa única, increíble, una cosa que no le pasa en el mundo entero sino a este pedazo de Juan, que es el dios de la guiña, el Júpiter de la mala suerte*; (MS, RR). • (2) (Kol, Ven): uhranutí; (MS).

güiña, m/f. (1) f. (Chil): kočka tmavá (*Oncifelis guigna*); ► divoká kočka z čeledi *Felidae*; ■ Var.: *huiña*; viz: *gato de campo*; (2) m/f.: lupič, zloděj; ■ Var.: *huiña*; ■ Syn.: *gato de campo*; (DA).

güiñachisca, m/f., venk., lid. (1) (jižEkv): adoptovaný člověk; ► nebyl vychován svými rodiči; (DA).

guiñada, f. (1) (Arg): klička ve fotbale; viz: *gambeteada*; (2) (Salv): trhnutí, šklubnutí, zatahání; (DA).

guiñador, m. (1) (Bol): blinkr u automobilu; (DA).

güiñal, m. (← arw.) (1) (Kub): půda osetá cukrovou třtinou; viz též: *güin*; (MS).

guiñapo, m. (1) (Per, Bol): kukuřice, která se nechá naklíčit a pak se rozdrť; ► používá se při výrobě alkoholického nápoje čiča; (DA).

guiñar(se), tr/zvrat. (1) tr. (Salv, Nik): vyhodit (odhodit) něco; viz: *halar*; (2) (Salv): bouchnout, udeřit, dát ránu; (3) (Nik): vozit (rozvážet) něco; (4) ~ **la chaqueta** (Nik): vynadat (vyhubovat) někomu; viz: *guiñar las mechas*; (5) ~ **las mechas** (Nik): vynadat (vyhubovat) někomu; ■ Syn.: *güiñar la chaqueta*; (6) ~ **se la güirila** (Nik): dostat se do problémů, namočit se do něčeho; (DA).

guiñe, m. (1) (LaPla): smůla, neštěstí; viz též: *culo, jetatore*; (NET). • (2) (zápArg): blinkr; (DA).

guiño, m. (1) ~ **de giro**: blinkr; viz: *luz de giro*; (EEA). • (2) (Arg): blinkr; ■ Var.: *guiñe*; (DA).

guiñón, m. (1) (Salv, Nik): trhnutí, šklubnutí, zatahání; viz: *halón*; (2) (Salv): prudké zrychlení; (3) autostop; (DA).

guiñoneada, f. (1) (Salv): trhnutí, šklubnutí, zatahání; (DA).

guiñonear(se), intr/zvrat. (1) (Salv): vytáhnout někoho z něčeho; (2) vysvobodit se z něčeho nebo od někoho; (DA).

guiñoso, -sa, adj. (← fr.) (1) (Ven): smolný (člověk nebo věc, která přináší smůlu); (MS).

güio, m. (1) (Kol): hroznýš královský mexický (*Boa constrictor imperator*); ► živorodý had z čeledi hroznýšovitých (*Boidae*); viz: *mazacuata*; (2) ~ **negro** (Kol): anakonda velká (*Eunectes murinus*); ► z čeledi hroznýšovitých (*Boidae*); dorůstá do délky až 9 m; (DA).

guión, m. (1) scénář, viz: *libreto*; (EEA).

guionista, m. (1) scénárista, viz: *libretista*; (EEA).

güipa, m/f., lid. (1) m. (Kol): dítě, děcko; viz též: *nené*; (2) f. (Salv): důlek, jamka; (3) hra (v) kuličky; ► pouze s jedním důlkem, který je umístěn uprostřed kruhu; (DA).

güipazo, m., venk. (1) (Hond): šlehnutí koženým bičem; (RAE).

güipe, m. (← nah.) (1) (Hond): kožený bič; (RAE).

güipil, m. (1) (Salv, Guat, Hond, Nik): blůza; viz: *huipil*; (RAE, MS). • (2) (← nah.) (StřAm, Mex; Guat, Hond, Salv, Nik): indiánská regionální halenka; př.: *otras retratadas de indias con sandalias, güipil ... y un cántaro en el hombro*; ■ Syn: *huipil*; (BDE; DA).

güipipía!, citosl., i subst. m. (1) (Kost): **jupí!**, **juchú!**, **juchání!**; ► použ. ve folklorních tancích při vyjádření veselí; (RAE; DA).

guipipio, m., lid. (1) **al** ~ (Portor): náhodně, namátkou; (DA).

guipiur, m. (← fr. *guipure*) (1) (Arg, Ven; Ekv): krajka s širokým okem; (2) (Ven): večerní šaty, slavnostní oblek; ■ Var.: *guipure, quipú, quipur*; (MS; DA).

guipure, viz: *guipiur*; (MS).

güira, f. (← antillano *hibuera, higüera*) (1) (Antil): druh tropického stromu čeledi trubačovitých *Bignoniaceae*; ► vysoký 4 až 5 m, se zkrouceným kmenem a jasnou korunou; má velké protilehlé srdčité listy, bělavé zápachající květy, kulatý nebo podlouhlý plod různých velikostí, s bělavou tvrdou kůrou a bílou dužinou s černými semínky; z rozpůleného plodu vesničaná vyrábí mísy, talíře, umyvadla, atd. (2) plod tohoto stromu; (RAE). • (3) (←

arw.), viz *huira*; (MS). ● (4) (← arw.) (Antil; Mex): kalabašový strom (*Crescentia cujete*); ► patří do čeledi trubačovitých (*Bignoniaceae*); dorůstá výšky až 10 m; má střídavé listy s vejčitým tvarem a kožovitým povrchem; květ je bílý, béžový nebo fialový a nepříjemně zapáchá; plod je kulatý, zelený nebo žlutý; rolníci v Americe z něho vyrábějí hrnky, mísy, talíře; ■ Syn.: *totumo*; *tutumo*; viz: *jícaro*; ■ Var.: *güire*, *güiro*; (BDE; DA). ● (5) lid. (Kub): nekvalitní nádoba vyrobená z kokosu; (6) **estar como una ~ seca** (Kub): velmi vrásčitá žena; př.: *fue bonita de joven, pero ahora está como una güira seca*; (7) **ser alguien una ~ seca** (Kub): odměřený, strohý člověk; př.: *Juan es una güira seca*; (8) **tirar una ~** (Kub): špatně ostříhat; př.: *lo que te han tirado es una güira*; viz též: *potro*; (DMC). ● (9) (Mex, Hond, Salv, Nik, Kost, Pan, Kub, Dom, Portor, Kol, Ven, Per): popínavá rostlina kalabasa (*Lagenaria siceraria*); ► z čeledi tykvovitých (*Cucurbitaceae*); viz: *güiro*; ■ Var.: *güire*; (10) (Kub): plod tykev stromu kalabasa (*Lagenaria siceraria*); ► z čeledi tykvovitých (*Cucurbitaceae*); (11) (sev, stř a zápHond, Salv): stará a opotřebovaná mačeta; (12) lid. (Portor): brnkačka; ► jednoduchá věc; (13) (Portor): mořská ryba *Caranx crysos*; ► z čeledi *Carangidae*; viz: *cojinúa*; (DA).

güiral, m. (← arw.) (1) (Kub): alej kalabašových stromů; (2) (Chil): místo výskytu mořských řas; (MS).

güirambo, m. (1) (Mex): keř *Macrosiphonia hypoleuca*; ► z čeledi toješťovitých (*Apocynaceae*); dorůstá do výšky 1 m; listy jsou podlouhlé; bílé květy jsou trubicovité a silně voní; podlouhlý plod je po uzrání rudý; ■ Syn.: *rosa de sanjuán*, *sanjuán*; (DA).

güirazo, m. (← arw.) (1) (Kub): rána hlavou; (MS). ● (2) lid. (Salv, Dom): seknutí mačetou; (DA).

güire, m. (1) (Ven): viz: *güira*; (RAE). ● (2) (Ven): husička podzimní (*Dendrocygna autumnalis*); ► pták z čeledi kachnovitých (*Anatidae*); viz: *pijije*; (3) kalabašový strom (*Crescentia cujete*); ► patří do čeledi trubačovitých (*Bignoniaceae*); viz: *güira*; (4) plod kalabašového stromu (*Crescentia cujete*); ► je buď zakulacený nebo podlouhlý; velikost plodu se liší podle odrůdy; uvnitř je bílá dužina s černými semínky; tvrdá slupka má bělavou barvu; vyrábí se z něj různé náčiní; (DA).

güireño, -ña, adj. (← arw.) (1) (Mex): týkající se kalabašového stromu; viz též: *güiro*; (MS).

güirero, -ra, adj/subst. (← arw.) (1) adj. (Mex): týkající se kalabašového stromu; viz též: *güiro*; (2) m. (← map.) (Chil): sběratel mořských řas; (3) **prodavač provazů vyrobených z přírodních materiálů**; (MS). ● (4) m/f. (Mex, Dom, Portor): hráč na hudební nástroj *güiro*; ■ Syn.: *güiicharero*; (DA).

güiriar, intr. (1) (Salv): mluvit o blbostech, tlachat, kecat; (DA).

güiriche, m. (1) (Salv): tvrdé šlachovité maso; ► jako podrážka; (DA).

güirigayes, m., pl., lid. (1) (Portor): první slůvka dětí; (DA).

güirigüiri (güiri-güiri), m. (1) (Mex): živé povídání, tlachání; ► mex. argot *caliche*; (DBM). ● (2) (Mex, Nik, Pan, Salv): kecání, blabla; ► zvukomalebný výraz pro živý **hlasitý** rozhovor; př.: *por estar en el güiri-güiri, a Martina se le quemó la cena*; (RF). ● (3) lid. (Hond, Mex, Salv): lež, kecy; ■ Var.: *güirigüiri*; viz též: *mentolina*; (4) (Mex, Guat, Hond, Salv, Nik): drbárna, tlachání, žvásty; ■ Var.: *güirigüiri*, *güeregüere*; (DA).

güirigüiriar, intr., lid. (1) (Salv): kecat, tlachat; viz též: *lengüetear*; (DA).

güirila, f. (1) **venk**. (Nik): placka z čerstvé kukuřice; (2) **jalarse la ~¹** (Nic): dopustit se chyby; (RAE). ● (3) lid. (Nik): problém, potíž, zádrhel; viz též: *trabada*; (4) **jalarse la ~²** (Nik): dostat se do problémů; (5) (Nik): zmatek, neshoda, hádka, problém; (6) **guiñarse la ~** (Nik): dostat se do problémů; (DA).

güirilla, f. (← arw.) (1) (Kub): strom; (MS).

guirindajo, m., hanl., hovor. (1) (Hond, Ven): dekorační fáborky; ► z papíru nebo látky; viz: *guilindajo*; (RAE). ● (2) (Pan): pověšená věc; (DA).

güiripa, f. (1) (szSalv): žaludek, břicho; (DA).

guiriri, f. (1) (Kol, Ven): husička podzimní (*Dendrocygna autumnalis*); ► pták z čeledi kachnovitých (*Anatidae*); (DA).

güiris, m. (1) (Salv, Hond; Nik): zlatokop; ■ Var.: *huiris*; (RAE; DA). ● (2) ~ **de la motosierra** (Hond): zloděj dřeva v lese; (DA).

guirisapa, f. (1) (Ven): povyk, zmatek (křik); (RAE).

güirisapo, m. (1) (Nik): pulec; viz: *guarasapo*; (DA).

güirisear, tr. (1) (Hond, Nik): kopání nebo rýžování zlata; ► v dolech a řekách; (2) (Nik): slídit, čenichat, čmuchar; (DA).

güiriseo, m. (1) (Hond, Nik): kopání nebo rýžování zlata; ► v dolech a v řekách; (DA).

güirisero, -ra, m/f. (1) (Salv, Nik; Hond): zlatokop; (RAE; DA).

güirito, m. (← arw.) (1) (Kub): lilek *Solanum mammosum*; (MS). • (2) lid. (Kub): troška; př.: *dáme un güirito de café con leche*; (DMC). • (3) (← angl. *weeder*) (Pan): kosa; ► nástroj k sečení; (DA).

güiro, -ra, adj/subst. (1) m. (← taíno) (StřAm, Ant, Kol, Mex): rostlina, jejíž plod je tykev s tvrdou žlutou kůrou; (2) (Ant, Kost, Mex): lidový hudební nástroj, který má jako pouzdro tykev z *güira*; (3) (Bol): stéblo zelené kukuřice; (4) m/f. (Guat, Mex): dítě; (RAE). • (5) m. (← arw.) (Antil): kujeta, kalabašový strom; (6) (Antil, Kol, Dom, Ven): hudební nástroj; (7) (Antil, StřAm, Kol, Ekv, Mex, Ven; Guat, Pan, Kub, Dom, Portor, Per): popínavá rostlina *Lagenaria sicerarea*; ► z čeledi tykvovitých (*Cucurbitaceae*); s válcovitým stonkem a s velkými chlupatými listy; květy jsou bílé; ■ Var.: *güira*; ■ Syn.: *bangaña, bunga, ceñido, cuí, cuico, cumbo, curiel, leque, poto, tecomate*; (8) (Chil): plod (dýně) popínavé rostliny *Lagenaria sicerarea*; ► má bělavou až nažloutlou barvu; různého tvaru a velikosti; ■ Var.: *güira*; ■ Syn.: *bunga, leque, poto, tecomate*; (9) (Antil, Kol, Mex): hlava; (10) (Ekv): nešikovný hráč; (11) podraz, past, léčka; (12) (Kub, Portor): ženská, ženština; (13) (Kub): milostná intrika; (14) (Hond): zbabělec; (15) (Portor): morče; (16) (Ven): had; (17) ptáček; (18) (Kol): doupe, nora; (19) ~ **de montaña** (Mex): rostlina; (20) **coger (el)** ~ (Bol, Kol, Kub): vyslídit, přijít něčemu na kloub; (21) **hacerle a uno lo que el sol al ~: sacarle lustre** (Mex): “pohrdavá výhrůžka”; (22) **perder ~, calabaza y miel** (Kub): přijít na mizinu, zkrachovat; (23) m. (← keč.) (Bol, Per): stéblo nezralé kukuřice; (24) (Per): chutný a křehký kukuřičný klas; (MS). • (25) m/f. (Guat): dítě, děcko; př.: *esa señora cuida güiros en su casa*; ► slang; (RF). • (26) m. lid. (Kub): hudební nástroj; př.: *en la orquesta toco el güiro*; (27) (Kub): nádoba; př.: *¿dónde pusiste el güiro lleno de agua, Josefa?*; (28) **aflojársele el ~** (Kub): zbláznit se; ■ Syn.: *estar mandado del güiro*; (29) **no portar nada en el ~** (Kub): nemít žádnou inteligenci; př.: *con eso que hizo no porta nada en el güiro*; (30) **meterle al ~** (Kub): přemýšlet; př.: *se pasa la vida metiéndole al güiro, por eso resuelve esos problemas matemáticos tan difíciles*; (31) **perderse ~, calabaza y miel** (Kub): úplně se ztratit; př.: *en el ciclón se perdió güiro, calabaza y miel*; (32) **ponerle la tapa al ~** (Kub): dát tomu korunu; př.: *eso que acabas de decir le pone la tapa al güiro*; ■ Syn.: *ponerle la tapa al polmo*; (33) **salir con el ~ recalentado** (Kub): odejít s hlavou plnou myšlenek; př.: *salí del examen con el güiro recalentado*; (34) **tener flojo el ~** (Kub): nemít zájem se zapojit do konverzace; př.: *esa gente tiene flojo el güiro, no la compares con nosotros*; (35) **zafarle a alguien el ~** (Kub): zabít někoho; př.: *los ladrones le zafaron el güiro*; viz též: *coco, gotera, tapa, yagua*; (DMC; DA). • (36) m. (Kub, Dom, Portor): hlava, palice, kebulé; ► s rozčuchanými vlasy; viz též: *pensadera*; (37) m., lid. (Mex, Salv, Nik, Kost, Pan, Kub, Kol, Ekv, Bol, Par, Arg, Urug): stařec, dědek; viz též: *veterano*; (38) m., lid. (Per, Chil): cigareta z marihuany, joint, **brko**, špek; viz též: *join(t), huiro*; (39) (Chil): vodní řasa, chaluha; viz: *huiro*; (40) (Hond, Nik): strom *Crescentia alata*; ► z čeledi trubačovitých (*Bignoniaceae*); viz: *jícara*; (41) (Mex, Hond, Salv, Nik, Kost, Pan, Kub, Dom, Portor, Kol, Ven, Per): hudební nástroj z dýně *güiro*; ► suchý a bez semínek; s otvory, o které se otírá nějaký předmět; ■ Var.: *huiro*; ■ Syn.: *calabazo, carracho, gredá, güicharo, rascabucho*; (42) **coger un ~** (Dom): odhalit tajné milostné pletky; (43) **perder ~, calabaza y miel** (Kub): přijít o všechno, být na mizině; (44) adj. (Salv): křupanský, buranský, nevychovaný, vidlácký; (DA).

güirote, m. (1) (← arw.) (Mex): boule na čele; (MS). • (2) (← cahita) (szMex): srdcovnice nadmutá; ► popínavá rostlina z čeledi mýdelníkovitých (*Sapindaceae*); dorůstá do výšky 3 m; s polodřevnatým stonkem; složené listy jsou řapíkaté a zoubkované; s bílými květy; veliký plod je pokryt blánou; slouží k dekoraci; ■ Syn.: *bejuco de orinar, calzoncillo, farolito*; (DA).

güirque, **güirqui**, m., viz: *huilque*; (MS).

güirrada, f. (1) (Salv): skupina dětí; (2) vylomenina, lumpárna, rošťárna; (DA).

güirrazo, m. (1) (Nik): rána (seknutí) mačetou; (DA).

güirrío, m. (1) (Salv): leguán černý (*Ctenosaura similis*); ► plaz z čeledi leguánovitých (*Iguanidae*); viz: *garrobo*; (DA).

güirrique, m. (1) (Nik): keř *Jacquinia aurantiaca*; ► z čeledi *Theophrastaceae*; viz: *profeta*; (DA).

güirro, -rra, m/f. (1) m. (Kost): poslední sele z jednoho vrhu; (RAE). • (2) m/f. (Hond): kluk, holka; př.: *hay una güirra en mi clase que se cree muy bella*; ► slang; (RF). • (3) m/f., lid. (sev, stř a zápHond, Salv): dítě, děcko; viz též: *nené*; (4) f., venk. (Kost): nejmenší sele z vrhu; (5) m. (Nik): běžná mačeta; (DA).

güis, m. (← nah. *cuixi*, *cuixtli*, „krahujec“) (1) (Hond, Salv, Nik): sokolec volavý (*Herpetotheres cachinnans*) ► dravec z čeledi sokolovitých (*Falconidae*); ■ Var.: *huis*; viz: *vaquero*, -ra; (MM; DA). • (2) **un tal ~ de balandrán** (Nik): člověk, který nechce prozradit své jméno; ► chce zůstat v anonymitě; (3) **decir cierto** ~ (Nik): nechat informátora v anonymitě; (DA).

guisa, f. (1) lid. (Kol): žena v domácnosti; (2) (Per): chuť do něčeho; ► dělat něco; (DA).

güisa, f., lid. (1) (sevMex): prostitutka, děvka; viz též: *callejera*; (2) lid. (Guat): přítelkyně, milenka; (3) (Salv): konkubína; (DA).

güisachada, f. (1) (Guat): peněžní podvod; ► spáchán právníkem nebo politikem; viz: *huizachada*; (DA).

güisache, m. (1) (← nah.) (StřAm, Mex): akácie farnesova (*Acacia farnesiana*); ► keř z čeledi bobovitých (*Fabaceae*); viz: *huisache*, *huizache*; (MS, BDE; DA). • (2) (Guat, Salv): průměrný (nevalný) advokát; viz: *huisache*; (DA).

güisachear, intr. (1) (StřAm, Mex) soudit se, handrkovat se, viz: *huisachar*; (MS).

guisadilla, f. (1) (szArg): zákusek; viz: *quesadilla*; (DA).

guisado, m. (1) (Portor): dušený pokrm; viz: *sancocho*; (2) kořist, lup; (DA).

guisar(se), tr/intr/zvrat., lid. (1) lid. (Kub): zabít (někoho); viz též: *ultimar*; (2) tr. (Ven): sepsat novinu (zprávu); ► mezi novináři; (3) intr., lid. (Portor): vydělat snadno peníze; (4) sehnat drogu podvodem; (DA). • (5) ~se, zvrat. lid. (Kub): zabít se; př.: *se guisó mi primo ayer*; (DMC).

güisaro, m. (1) (Kost): kvajava hrušková; ► *Psidium guajava*; planý keř z rodu myrtovitých, který se využívá v medicíně; (RAE).

guisasal, m. (← arw.) (1) (Kub): místo výskytu rostliny *Xanthium Occidentale*; (MS).

guisaso, m. (1) (Kub): planá rostlina; ► rodové jméno různých druhů planých rostlin; všechny jsou to bylinky se zeleným vejčitým nebo oválným plodem s ostny jako u okoličnatých rostlin; ■ Var.: *guizazo*; (RAE, MS).

güisayote, m. (← nah. *huitztli*, „osten, trn“ + *chayutli*, „tykev, dýně“) (1) (Mex, zápHond, Salv): sladkojam jedlý (*Sechium edule*); ► popínavá rostlina z čeledi tykvovitých (*Cucurbitaceae*); (2) sladkojam (jedlý plod); ► z popínavé rostliny sladkojamu jedlého (*Sechium edule*); (3) (Salv): hlava, palice, kebulé; viz: *güisquil*; (DA).

güisayote, m. (← nah. *huitztli*, „trn, osten“ + *chayutli*, „tykev“) (1) (Salv): hlava, palice, kebulé; viz též: *pensadera*, *güisquil*; (2) (Mex, zápHond, Salv): sladkojam jedlý (čajot); ► *Sechium edule*; popínavá rostlina z čeledi tykvovitých (*Cucurbitaceae*); (3) plod rostliny *Sechium edule*; ► hruškovitého tvaru; viz: *güisquil*; (DA).

güisayotera, f. (1) (Hond, Salv): sladkojam jedlý (čajot); ► *Sechium edule*; popínavá rostlina z čeledi tykvovitých (*Cucurbitaceae*); viz: *güisquil*; (DA).

güisayotera, f. (1) (Hond, Salv): sladkojam jedlý (*Sechium edule*); ► popínavá rostlina z čeledi tykvovitých (*Cucurbitaceae*); viz: *güisquil*; (DA).

guisazo, viz: *guizazo*; (MS).

güiscanal, m. (← nah. *huitztli*, „trn, osten“) (1) (Hond, Salv): keř *Acacia cornigera*; ► z čeledi bobovitých (*Fabaceae*); ■ Var.: *hiscanal*, *iscanal*; viz: *ixcanal*; (2) (Hond): keř *Acacia collinsii*, *A. hindsii*, *A. spadigera*; ► z čeledi bobovitých (*Fabaceae*); dorůstá do výšky 3 m; stonek má velké a duté ostny, které se podobají kravským rohům; listy jsou dvakrát sudozpeřené; drobné žluté květy rostou v bohatých květenstvích; plod lusk obsahuje masitou dužinu kávové barvy; využívá se v tradiční medicíně; ■ Var.: *huiscanal*; ■ Syn.: *carnizuelo*; (DA).

güiscoyol, m/f. (← nah. *huitzli*, „trn, osten“ + *coyolli, cuyulli*, „rolnička“) (1) m. (Hond, Salv, Nik): úzká palma *Bractris balanoidea*; ► z čeledi arekovitých (*Aracaceae*); dorůstá do výšky 5 m; kmen je pokryt krátkými načernalými ostny; zakulacený plod má krémovou barvu; viz: *huiscoyol*; (2) f. (Salv, Kost): jedlé jádro plodu palmy *Bractris balanoidea*; (3) (Kost): palma; ► dorůstá do výšky 10 m; listy a kmen jsou pokryty tvrdými dlouhými špičatými trny černé barvy; zakulacené plody rostou v trsech, po uzrání jsou hnědé s bílou dužinou; (DA).

güiscoyolar, m. (1) (Nik): místo porostlé palmou *Bractris balanoidea*; ► z čeledi arekovitých (*Aracaceae*); (DA).

guisera, f. (1) (Arg, Urug): hluboký hrnec; ► s uchem a pokličkou; (DA).

güishte, m. (← nah. *huitzli*, „trn, osten“ + *tet*, „kámen“) (1) (Salv): kus (odštěpek) skla; ■ Var.: *güiste*; (DA).

güishterío, m. (1) (Salv): hromada kusů (odštěpků) skla; ■ Var.: *güishtero*; (DA).

güishtero, m. (1) (Salv): hromada kusů (odštěpků) skla; viz též: *güishterío*; (DA).

güishtomate, m. (1) (Salv): bylina *Solanum americanum*; ► z čeledi lilkovitých (*Solanaceae*); viz: *güistomate*; (DA).

güisisil, m. (1) (jižMex, Guat, Hond): mazama červený (*Mazama americana*); ► přežvýkavec z čeledi jelenovitých (*Cervidae*); dorůstá do délky 1,5 m; hnědočervená srst je na hřbetě tmavší, zatímco na bříše světlejší; má krátký ocas a malé parohy; samice mají parohy nerozvětvené; ■ Syn.: *antilopo, locho, pilopo*; (DA).

güisisila, f. (1) (Salv): druh holuba; (DA).

guisito, m., lid. (1) (Portor): práce, dřina, makačka; viz též: *negreada*; (2) jednoduchá práce, brnkačka; (DA).

guiso, -sa, adj/subst. (1) **estar en el ~¹** [Š: *estar de última moda*] (Portor): být v módě; být in; př.: *y esa guaracha por ser tan de verdad se va al cielo de la fama, a los primeros pupitres de la popularidad, al repertorio de cuanto combo está en el guiso*; (2) [Š: *vago; golfo*] adj. (Urug): líný; potulný; zahálčivý; př.: *¡ta que sos guisa! ¡te va a ver y va a mandarte que le cebés mate!*; (RR). • (3) m/f., despekt. (Kol): zaměstnanec v domácnosti; hospodyně; př.: *tendré que poner un anuncio en el periódico; desde que se me fue la guisa no he podido encontrar quien la reemplace*; (4) adj. (Kol): nevkusný, kýčovitý; afektovaný; př.: *¡no seas guisa! ¡a tu novio no le gustará ese oso de peluche como regalo de cumpleaños!*; ► slang; (RF). • (5) m., lid. (Kub): smrt; př.: *¡cómo está el guiso por las calles!*; (6) (Kub): práce; př.: *el guiso tuyo es muy bueno*; (7) **dar ~¹** (Kub): zabít někoho; př.: *anoche le dieron guiso*; ■ Syn.: *dar cicuta tibia; dar guisopo, dar matica de café*; viz též: *ultimar*; (8) **dar ~ espeso** (Kub): zabít mnoho lidí; př.: *ayer la cosa fue de guiso espeso*; ■ Syn.: *guiso gordo*; (9) **estar en el ~²** (Kub): zaplést se do komplikované věci; př.: *yo no entro en el guiso ése, no me gusta*; (10) **estar en el ~³** (Kub): **být v obraze**; př.: *yo, en todos estos años, he estado en el guiso de eso de que me hablas*; (DMC). • (11) m/f., lid. (Guat, Salv): dítě, děcko; viz též: *nené*; (12) adj/subst., lid. (Urug): hloupý, hlupák; viz též: *güevón*; (13) **dar ~²** (Kub): dát někomu padáka; (14) **dar ~³**, **vulg.** (Kub): souložit (z pohledu muže), **zasunout**; (15) **estar en el ~⁴**, lid. (Portor): být jako na trní; chodit sem a tam; (16) m. (Nik, Kol, Bol): příloha k pokrmům; ► suroviny se okoření a osmaží; (17) (Ven): smažená směs masa a cibule; ► dochucena červenou paprikou a jiným kořením; (18) (Per): nálada, citové rozpoložení; (19) (Portor): jednoduchá (lehká) věc; viz: *guame*; (20) kořist, lup; (21) (Portor): prostý vařený (dušený) pokrm; (22) m/f. (Kol): obyčejný (prostý) člověk; (DA).

güiso, -sa, m/f. (1) (Guat, Salv): dítě; (DA).

guisolandia, f. (1) lid. (Kub): místo, kde se hodně vraždí; př.: *Cuba es Guisolandia*; (DMC).

guisopa, f. (1) **estar alguien ya ~** (Kub): být na konci sil; mlet z posledního; př.: *el se muere mañana, está ya guisopa*; (DMC).

guisopo, m., lid. (1) (Kub): houbička na mytí nádobí s rukojetí; viz: *hisopo*; (DA).

güisote, m., lid. (1) (Hond): hůl, tyč, kůl; viz též: *poste*; (2) (Hond): tyč na setí obilí; viz: *huizote*; (DA).

güisque, m. (← map.) (1) (Chil): lano, oprátka, laso; (2) bič s rukojetí; (MS).

güisquelite, m. (← nah.) (1) (StřAm, Mex): indigovník *Indigofera cytisoides*; ► rostlina z čeledi bobovitých (*Fabaceae*); (MS).

güisquetazo, m., lid. (1) (Salv): doušek, hlt, panák; viz též: *copetín*; (2) panák whisky; (DA).

- güisquil**, m. (← nah. *huitztli*, „trn, osten“ + *quilitl*, „bylina“) (1) (StřAm, Mex; Guat, zápHond, Salv, Nik): sladkojam (jedlý plod); ► z popínavé rostliny sladkojamu jedlého (*Sechium edule*); hruškovitého tvaru; zbarvení je tmavě zelené až bílé nebo nažloutlé; dužina je měkká a po uvaření jedlá; uprostřed je jedlá pecka; ■ Var.: *huisquil*; ■ Syn.: *chayote, chayón, guatila, güisayote, pataste, tayota, tayón*; (RAE, MS; DA). • (2) (Salv): hlava, palice, kebulce; ► s rozčuchanými vlasy; ■ Syn.: *güisayote*; viz též: *pensadera*; (3) (jvMex, Guat, zápHond, Salv, Nik): sladkojam jedlý (*Sechium edule*); ► popínavá rostlina z čeledi tykvovitých (*Cucurbitaceae*); dorůstá do délky až 12 m; stonek má rozvětvený a vybavený velkým počtem úponků; jednoduché listy jsou střídavé; s malými zvonkovitými květy barvy bílé s nádechem zelené; plod je jedlý; ■ Var.: *güisquil, huisqui*; ■ Syn.: *bellota, chayón, chayota, chayote, cidrayota, guasquila, guatila, güisayote, güisayotera, güisquilar, huisayote, pataste, patastera, tayota, tayón*; (4) ~ **perulero** (Salv): pokrm z dýně; ► dýně, překrojená na polovinu, se naplní masem a sýrem; (DA).
- güisquil**, m. (1) (Mex): sladkojam jedlý (*Sechium edule*); ► popínavá rostlina z čeledi tykvovitých (*Cucurbitaceae*); viz: *güisquil*; (DA).
- güisquilar**, m. (1) (StřAm, Mex; Guat, Salv): terén posetý sladkojamem; ■ Var.: *huisquilar*; (2) (StřAm, Mex): viz: *chayotera*; (RAE; DA). • (2) (Mex, Guat, Salv): sladkojam jedlý (*Sechium edule*); ► popínavá rostlina z čeledi tykvovitých (*Cucurbitaceae*); viz: *güisquil*; (DA).
- güisquilete**, m. (1) (Guat): laskavec trnitý (*Amaranthus spinosus*); ► bylina z čeledi laskavcovitých (*Amaranthaceae*); viz: *bledo espinoso*; (DA).
- güiste**, m. (1) (Salv): kus (odštěpěk) skla; viz: *güishte*; (DA).
- güistomate**, m. (← nah. *huitztli*, „trn, osten“ + *tomatl*, „rajče“) (1) (Hond): léčivá bylina *Solanum americanum*; ► z čeledi lilkovitých (*Solanaceae*); ■ Var.: *huistomate, güishtomate*; viz: *yerba mora*; (MS; DA).
- güistomona**, f. (1) (Salv): hrdlička bělavokřídla (*Zenaida asiatica*); ► z čeledi holubovitých (*Columbidae*); viz: *aliblanca*; (DA)
- güisute**, m., lid. (1) (Salv): hůl, tyč, kůl; viz též: *poste*; (2) (Salv): tyč na setí; viz: *huizote*; (DA).
- güita**, f. (1) [Š: *centavo; moneda*] spíše pl. (Arg): cent; mince; př.: *por cinco güitas en la carnicería le tiro un hueso fenómeno y me sigue (el perro) todo el día si yo quiero*; (RR). • (2) [Š: *dinero*] (Arg, Bol, Par, Per, Š, Urug): peníze, prachy; př.: *primero hay que juntar algo de güita y luego nos vamos de aquí para siempre*; (RF). • (3) hovor. [Š: *dinero, pasta* (hovor.)] (Arg, Urug): prachy (peníze); ■ Syn.: *mangos* (Arg, Urug, hovor.), *monedas, billetes* (Chil), *lana, feria, varos* (Mex, hovor.), *reales, billete, cobres, billuyo* (Ven, hovor.); (4) **fangote de ~**, hovor. [Š: *dineral, pastón*, hovor.] (Arg): hromada peněz; ■ Syn.: *toco de ~* (Arg, hovor.), *platal* (Ven: hovor., Chil), *platada* (Chil), *dineral* (Chil, Urug, Ven), *feria, billetiza* (Mex), *realero* (Ven, hovor.); (EEA).
- güita**, m., lid. (1) (Salv): peníze, prachy; viz též: *plata*; (DA).
- guitarán**, m. (1) (Portor): strom *Colubrina arborescens*; ► z čeledi řešetlákovitých (*Rhamnaceae*); ■ Var.: *guitarrán*; viz: *abeyuelo*; (DA).
- guitarpín**, m. (1) (Chil): strunový hudební nástroj podobný harfě; ► opatřen tělem jaké má kytara; (DA).
- guitarra**, f. (← *güita*) (1) [Š: *dinero*] (Arg, Bol): peníze, prachy; př.: *esta guitarra no alcanza ni para comer*; ► slang; (RF). • (2) hovor. (Mex): žena; ► mex. argot *caliche*; (MV). • (3) **no tener ~ para la melodía** (Kub): nestačit na požadavky; př.: *los gobernantes de este país no tienen guitarra para la melodía de la inflación*; (DMC). • (4) m., viz: *guía*; (HB). • (5) (Per): mořská ryba *Rhinobatos planiceps*; ► z čeledi pilohřbetovitých (*Rhinobatidae*); dorůstá do délky 1,5 m; tělo je zploštělé; hřbet je nazelenalý s tmavými skvrnami; břicho má bílé s načervenalými ploutvemi; (6) ~ **con bandas** (Per): mořská ryba *Zapteryx exasperata*; ► z čeledi pilohřbetovitých (*Rhinobatidae*); tělo je zploštělé; hlava a prsní ploutve jsou souvislé a vytváří tak charakteristický trojúhelníkovitý tvar; dvě hřbetní ploutve má stejně velké; ocasní ploutev je nesoúměrná; (7) **otra cosa es con ~**, (Bol): ve fázi řešení situace se objeví nějaký problém; (8) **una cosa es con ~ y otra con cajón** (Per): když dva dělají totéž, není to totéž; (9) **una cosa es con ~ y otra con violín** (Kub): teorie je taková, ale praxe může být jiná; (10) **cantar sin ~**, lid. (Kost): omylem vyzradit tajemství; (11) **no soltar la ~** (Salv, Nik):

- nepustit někoho ke slovu; **(12) pasar la ~** (Hond, Nik, Pan): přenechat někomu slovo; **(13) prestar la ~** (Hond, Salv, Nik): přenechat někomu slovo; (DA).
- guitarrán**, m. **(1)** (Portor): strom *Colubrina arborescens*; ► z čeledi řešetlákovitých (*Rhamnaceae*); ■ Var.: *guitarán*; viz: *abeyuelo*; (DA).
- guitarreada**, f. **(1)** (LaPla): neformální shromáždění se zpěvem a kytarou; (BDE). • **(2) lid.** (LaPla; Arg): klábosení, žvanění, užvaněnost; **tlachy, kecy**; ► slang *lunfardo*; ■ Syn.: *guitarreo*; (NET). • **(3) lid.** (Ekv, Bol, Arg, Urug): schůze (schůzka, setkání) **přátel**; ► **hrají se při tom folklorní písně na kytaru**; viz též: *concejillo*; **(4) lid.** (Arg): výklad učiva (tématu) bez předchozí přípravy nebo bez potřebných znalostí; (DA).
- guitarrear**, tr/intr. **(1) intr.** (LaPla; Arg, Urug): improvizovat v mluveném projevu, proslovu nebo rozhovoru bez znalosti tématu; ► slang *lunfardo*; (NET; DA). • **(2) lid.** (Nik, Ekv, Bol, Chil, Par, Arg, Urug): hrát na kytaru folklorní písně; ► **při setkání s přáteli**; **(3) tr.** (Nik, Chil): vyjádřit se pomocí hry na kytaru; (DA).
- guitarreo**, m. **(1) lid.** (Arg): žvanění, **tlachání**; viz: *guitarreada*; **(2) výklad učiva (tématu) bez přípravy**; viz: *guitarreada*; (DA).
- guitarrero, -ra**, adj/subst. **(1) m.** (LaPla): mluvka, žvanil, kecka, tlučhuba, upovídáný člověk; ■ Syn.: *chamuyeta, charleta, fumista*; **(2) kytarista**; ■ Syn.: *escobero, violero*; ► slang *lunfardo*; (NET). • **(3) (Bol)**: strom *Didymopanax morototoni*; ► z čeledi aralkovitých (*Araliaceae*); dorůstá do výšky 30 m; kmen je rozvětvený; listy jsou dlanitě složené a střídavé; se zelenými nebo nažloutlými květy; zralá bobule plodu je černá; dřevo se používá k výrobě kytar; ■ Syn.: *sujo*; **(4) (Urug)**: brouk *Compsocerus*; ► z čeledi tesafíkovitých (*Cerambycidae*); krovky má metalické zelenomodré nebo měděné; na konci dlouhých tykadel jsou umístěny černé chlupaté kuličky;* **(5) adj/subst., lid.** (Arg): upovídáný, užvaněný, ukecaný, žvanil, kecal; (DA).
- guitarrila**, f. **(1) (Bol)**: venkovský strunný nástroj; ► má 10 strun a doprovází zpěv; (DA).
- guitarrista**, m/f., lid. **(1) (Bol)**: člověk vtěrka; ► chodí na večírky bez pozvánek; (DA).
- guitarrón**, m. **(1) (Mex, Hond, Nik)**: smyčcový hudební nástroj; ► zní hlouběji než violoncello; opírá se o zem a hraje se na něj ve stoje; **(2) (Mex, Nik)**: druh kytary se širokým tělem; **(3) (Chil)**: velká kytara; ► má 25 strun; tělo je velmi hluboké; (DA).
- guitarrona**, f. **(1) (Guat, Hond, Salv, Nik)**: velká vosa *Synoeca septentrionalis*; ► z čeledi sršňovitých (*Vespidae*); je agresivní; hnízda si staví na hladké kůře stromů; ■ Syn.: *panza de burro*; (DA).
- guite**, adv. **(1) morirse ~** (Kub): zemřít (hromadně, **kolektivně**); př.: *¿están comiendo ustedes eso?, se van a morir guite*; (DMC).
- güitig**, f. (← *Güitig*) **(1) (Ekv)**: balená pramenitá voda; ► perlivá; (DA).
- güitite**, m. **(1) (Kost)**: keř *Acnistus arborescens*; ► běžný keř; jeho listy byly používány pro léčbu hemoroidů, ale také na leštění podlahy; dnes se umísťuje na ploty nebo na okraje střech, kde vytváří dobrou oporu pro orchideje; př.: *sin embargo, como nuestro grupo era muy pobre y no había plata para cera, tenemos que sustituirla por hojas de güitite*; (RR).
- güititío, -ía**, adj. **(1) lid.** (Kub): maličký; př.: *mi hijo nació güititío*; (DMC).
- güitlacoche**, m. **(1) (Mex)**: sněť kukuřičná (*Ustilago maydis*); ► jedlá houba na kukuřičném klasu; viz: *cuitlacoche*; (DA).
- guito**, m. **(1) lid.** (Kub): onemocnění kůže; př.: *Juan tiene guito*; (DMC).
- güitumbillo**, m. **(1) (jvMex)**: keř *Ardisia revoluta*; ► z čeledi *Myrsinaceae*; dorůstá do výšky až 5 m; kopinaté až podlouhlé listy jsou jednoduché a střídavé; květenství lata; květy mají barvu bílou až narůžovělou; plodem je tmavě fialová až černá peckovice; plod je po uzrání jedlý; ■ Syn.: *guastomate, sirasil*; (DA).
- guiya**, f. **(1) (LaPla)**: podvod, úskok, podfuk; viz též: *filo, camelo*; (NET).
- güiia**, f. **(1) (Salv)**: počáteční vklad (obnos peněz); ► skládání se na likér; (DA).
- güiyada**, f., lid. **(1) (Salv)**: hloupost, pitomost, blbost; viz též: *pendejada*; (DA).
- guiyado, -da**, adj. **(1) zámožný**, viz: *cogotudo*.
- guiyami**, m. **(1) (Portor)**: truhlářský hoblík; (DA).
- guiye**, m., hovor. **(1) lid.** (Urug; Arg): jednání nebo práce, která dovoluje brát (vydělávat) peníze bez přílišné námahy; (RAE; DA). • **(2) (LaPla)**: podvod, podfuk, klam, lest, úskok, ošizení, oklamání, zpronevěra, defraudace; ■ Syn.: *curro, escrucho, guay, guiya, manganeta*,

mula, tongo, tragada; viz též: *camelo, filo, tanga*; (3) (LaPla): šílenství, bláznovství, poblázněnost, potřebnost, pomatenost, potrhlost, praštěnost, pošahanost; ■ Syn.: *corso, rayadura, raye, revire, reviro*; viz též: *macana, rechifle*; ► slang lunfardo; (NET).

güiyo, -ya, adj., lid. (1) (Salv): venkovský; venkovan; viz též: *guajiro, -ra*; (2) **nevychovaný, hrubý**; (3) **zlodějský**; (4) **červený**; (DA).

guiyón, -na, adj/subst. (1) (Portor): lakomý (feťák); ► nepoděli se s ostatními; (DA).

güizachal, m. (← nah.) (1) (Mex): místo výskytu rostliny *Goldmania foetida*; (MS).

güizache, m. (1) (Mex, Guat): právník; viz: *huisache*; (DA).

guizache, m., viz: *huisache*; (MS).

güizacheada, f. (← nah.) (1) (Mex): pisálkovství; (MS).

güizachear, intr., soudit se, handrkovat se, viz: *huisachar*; (MS).

güizachera, f., viz: *güizachal*; (MS).

güizachería, f., viz: *huisachería*; (MS).

güizachero, m. viz: *huisachero*; (MS).

güizaro, m. (1) (Hond): strom kvajáva (*Psidium guajava, P. guineense, P. pomiferum*); ► z čeledi myrtovitých (*Myrtaceae*); viz: *guayabo*; (DA).

guizaso, m. (1) **tener el saco lleno de ~s¹** (Kub): začínat ztrácet kontrolu; př.: *me detuve, no salté porque tenía el saco lleno de guizastos*; (2) **tener el saco lleno de ~s²** (Kub): být bláznivý; př.: *lo recluyeron antes de que se ponga peor, tiene el saco lleno de guizastos*; (3) **tener el saco lleno de ~s³** (Kub): mít moc problémů; př.: *hace mucho tiempo que tengo el saco lleno de guizastos*; viz též: *buche, gorro*; (DMC).

guizazal, viz: *guisasal*; (MS).

guizazo, m. (← arw.) (1) (Kub): rostlina *Xanthium Occidentale*; ► rostlina z čeledi hvězdnicovitých; (MS).

guizazo, m. (1) (Cuba): viz: *guisaso*; (RAE).

guizo, m. (1) **dar ~** (Kub), viz: *guizolina*; (DMC).

guizolina, f. (1) **dar ~ a la primera de cambio** (Kub): zabít někoho, když se naskytne příležitost; př.: *le dio guizolina a la primera de cambio, pero le cogió la policía*; ■ Syn.: *dar guizo; dar matica de café*; (2) **vivir en ~** (Kub): žít v zemi s velkou kriminalitou; př.: *los colombianos, actualmente, viven en Guizolina*; (DMC).

güizutazo, m. (1) (Hond): rána holí na obdělávání půdy; viz: *huizute*; (DA).

güizute, m. (1) (Hond): hůl na obdělávání pole; viz: *huizote*; (DA).

gula, f. (1) (Bol): chléb; ► bol. argot *coba*; (HB).

gulabere, m. (1) (jižMex): strom *Cordia dentata*; ► z čeledi brutnákovitých (*Boraginaceae*); viz: *baboso*; (DA).

gulas, f., pl. (1) (Bol): hlad; (2) **de ~** (Bol): o hladu; ► bol. argot *coba*; (HB).

gulear, tr. (1) (Bol): jíst; (2) (Bol): zdrogovat se; ► bol. argot *coba*; (HB).

gulembo, -ba, adj/subst., lid. (1) **adj.** (Port): hloupý; viz též: *güevón*; (2) (Port): slabý (o člověku); viz též: *neneque*; (3) **m.** (Port): druh *ñame*; ► vytváří *guáyaro*; (DA).

gullán, m. (← keč.) (1) (Ekv): popínavá rostlina *curuba (Passiflora mollissima)*; ► z rodu mučenkovitých (*Pasifloraceae*); s jedlým plodem; (2) (stř a jižEkv): jedlý plod popínavé rostliny *curuby (Passiflora mollissima)*; viz: *tumbo*; (RAE; DA).

gullivera, f., lid. (1) (Chil): hlava, palice, kebulé; viz též: *pensadera*; (DA).

gulungo, m. (1) (Kol): pták *Cacicus*; ► z čeledi vlhovcovitých (*Icteridae*); viz: *mochilero*; (DA).

gulupera, f. (1) **no hay ~ que no chime**, lid. (Kost): v každé věci je nějaký zádrhel; (DA).

gulupo, m. (1) (Kol): popínavá rostlina *Passiflora ornata*; ► z čeledi mučenkovitých (*Pasifloraceae*); viz: *chulupo*; (DA).

gumarra, f., lid. (1) (Dom): prostitutka, děvka; viz též: *callejera*; (2) (výchKol): slepice; (DA).

gumbo, m. (← garíf. *gambo*, „kachna“) (1) (sevHond): pokrm z kachního masa; ► uvažené a rozdrobené kachní maso se osmaží s ovocem *ocra*, rajčaty a cibulí; do vzniklé směsi přidáme kukuřici, přilejeme kachní vývar a znovu povaříme;* (DA).

gunda, f. (← afr.) (1) (Portor): jam vzdušný (*Dioscorea bulbifera*); (MS). • (2) (Portor): strom *Dioscorea polygonoides*; ► z čeledi smldincovitých (*Dioscoreaceae*); v jeho sucích roste

vzdušný plod tmavě fialové barvy podobný bramboru; po uvaření nebo upečení je jedlý; ■
Syn.: *hicamo, mata de gallina, matagallina, matagallos*; (DA).

gungadín, m. (1) **ser** ~ (Kub): být mulat; př.: *él lo oculta pero es gungadín*; (DMC).

gungulén, viz: *gongolí*; (MS).

guñelve, f. (1) (Chil): Venuše; ► planeta sluneční soustavy; (DA).

guonderguman, m. (1) lid. (Kub), viz: *época*; (DMC).

gurbia, f., lid. (← *gubia*) (1) [Š: *dinero*] (Nik, Kost): peníze, prachy; př.: *y para colmo ya habían cerrado el Banco y entonces, disimulando ir hasta el bufete de Federico a buscar una gurbia que éste tenía guardada*; viz též: *plata*; (RR, DA). • (2) (Mex, Guat, Dom, Kol, Ekv, Per, Bol, Hond, Salv, Nik): dláto řezbářské prohnuté; ► má prohnutou čepel; slouží pro vyřezávání záhybů; (DA).

gurda, f. (← fr. *gourde*) (1) (Arg, Bol): peníze; (2) (Dom): národní měna; (3) **a la** ~¹ [Š: *a lo grande; en gran escala*] (Arg): ve velkém (stylu), velkolepě; snadno, správně; př.: *hace rato que te veo que sos un gil a la gurda pretencioso cuando borracho, engrupido y charlatán*; (4) **estrilo a la** ~ (Arg): obrovský vztek; (5) **lunfardo a la** ~ (Arg): zloděj, který se věnuje různým druhům krádeží; ■ Var.: *gurdo*; (MS, RR). • (6) (LaPla): skvělost, výbornost, výtečnost, znamenitost, dokonalost; vynikající vlastnost, kvalita, úroveň; (7) **a la** ~² (LaPla): do úkrytu, skryše, útočiště; ► slang *lunfardo*; (NET).

gurdo, viz: *gurda*; (MS).

gurgucear, tr. (1) (Pan): převrátit a prohledat; ► nevrátit na původní místo; (DA).

gurgucho, **-cha**, m/f. (1) f. (Hond): peněžní sbírka; (2) slepičí snůška vajec; (3) m. (Hond): peří kohouta na kohoutích zápasech; ► pod krkem; (DA).

gurgucia, f. (1) (Dom): puťka, chudinka; ► neatraktivní žena; (DA).

gurguciar, tr., lid. (1) (Guat): shánět (hledat) jídlo, šmejdit po kuchyni; ► na zahánění hladu; (DA).

gurgucio, m. (1) (Dom): hrubián, sprosták, neomalenec; (DA).

gurguñate, m., lid. (1) (Mex): vrchní část průdušnice; (DA).

gurgurutear, intr. (1) (Hond): odseknout, zbrkle opovědět; ► odpovědět nesouhlasně; (DA).

gurí, **-sa**, m/f. (1) m., venk. (Arg, Urug): chlapec, mladík; (RAE). • (2) m/f. (LaPla): chlapeček, holčička; viz též: *chiquilín*; (NET). • (3) lid. (← guar.) (LaPla): dítě, mrně; př.: *estaba cazando pájaros, como cualquier gurí del campo*; (BDE). • (4) m. (← guar.) (Arg, Urug): indiánský, mišenecký kluk; (MS). • (5) m. (← guar.) [Š: *niño pequeño*] (Arg, Urug): malé dítě; ► i f. *gurisa*, pl. *gurises, gurisas*; př.: *los gurises jugaban despreocupadamente en el barro*; (RF). • (6) klučina; viz též: *chiquilín*; (JD). • (7) m/f., lid. (Arg, Urug): dítě, děcko; viz též: *nené*; (8) m/f., lid. (Urug): puberták; (DA).

gurisa, f., venk. (1) (Arg, Urug): holka, děvče; (RAE). • (2) (← guar.) (Arg, Urug): dívka; (3) mladá venkovská manželka; (4) miláčku; ► (láskyplné oslovení); (MS).

gurisada, f. (← guar.) (1) (LaPla): shluk chlapců, hlouček dětí; (MS).

gurizote, m. (← guar.) (1) (Arg, Urug): mladík, mládenec, hoch; (MS).

gurre, m. (1) (Kol): pásovec devítipásý; ► z čeledi pásovcovitých (*Dasypodidae*); viz: *cusuco*; (2) lid.: ošklivka; ► ošklivá žena; (DA).

gurria, f., lid. (1) (Kol): ošklivost, ošklivka; ► o člověku nebo věci; (DA).

gurrimina, f. (1) (Ekv): lhostejnost, nezájem; (2) lenivost, pohodlnost; (DA).

gurrión, m. (1) (Kost, Hond, Salv, Nik): kolibřík; viz: *gorrión*; (RAE; DA).

gurruciar, tr. (1) (Nik): nadzvednout něco; (DA).

gurruffío, m. (1) (Ven): dětská hra; ► v disku z kovu nebo z kůže jsou dvě dírky, kterými se protáhne šňůrka; pomocí šňůrky se disk roztáčí a vydává tak charakteristický zvuk;* (DA).

gurruguciar, tr. (1) (Nik): hledat něco; (DA).

gurrumichada, f. (1) (Salv): prkotina, blbůstka; ■ Syn.: *gurrumiche*; (DA).

gurrumichar, tr. (1) (Salv): líbit se někomu něco; (DA).

gurrumiche, m. (1) (Salv): prkotina, blbůstka; viz též: *gurrumichada*; (DA).

gurrumín, **-ina**, m/f. (1) (LaPla): chlapeček, klučina; děvčátko, holčička, viz též: *chiquilín*; (NET). • (2) lid. (Arg): dítě, děcko; viz též: *nené*; (3) prcek, skrček, špunt; ► člověk malého vzrůstu; (DA).

gurrumino, -na, adj. (1) málo použ. (Bol): zbabělý, **slabošský** (malodušný); (2) adj. (Hond, Nik): malý; viz též: *chicón, -na*; (3) f. (Ext., Kub): maličkost, prkotina, bezvýznamná věc; (4) f. (Ekv): ztráta času, obtíž; (RAE). • (5) adj. (Mex): maličký, malinký (o dítěti); (6) (Mex): nejmladší syn z rodiny; ■ Syn.: *socoyote*; (AHM). • (7) m/f., lid. (Hond, Nik; Kost): skrček, prcek, **malé pivo, špunt**; viz též: *figurita*; (8) f., lid. (Ekv): obtěžování, otrava; viz též: *molesta*; (9) adj., lid., **venk.** (Hond): mazaný, **lišácký**, protřelý, schopný všeho; viz též: *espiritado*; (10) lid. (Bol): zbabělý; viz též: *culicagado*; (DA).

gurrupear, intr. (← fr.) (1) (Kub): dělat krupiéra; ■ Var.: *crupear*; (MS).

gurrupela, f. (1) (Dom): podocasník; ► **třmen, který upevňuje koňské sedlo; upevňuje se pod ocas; ■ Var.: gurupela; (DA).**

gurrupié, adj/subst. (← fr. *croupier*) (1) m. (Arg, Bol, Kub, Ekv, Mex, Per, Dom, Ven, Am, Kol, Portor, Urug): krupiér; (2) (Portor, Ven): důvěryhodný sluha; (3) (Kub): pomocník při práci; (4) (Arg, Bol, Kub, Ekv): falešný dražitel na aukcích nebo v obchodech; (5) (Kub, Ekv, Portor, Ven, Am): kumpán; ■ Var.: *croupier, crupié, crupier, grupí, gurupí, gurupié*; (MS). • (6) adj/subst., lid. (Kub): lichotník, patolízal, člověk co pochlebuje; ► z podlézavosti nebo zájmu; (DA).

gurú, m/f. (1) ~ **de la pobla**, lid. (Chil): zástupce nebo mluvčí (lidu, vesnice, kolektivu); (DA).

gurucha, f. (1) (Hond): slepičinec; ► slepičí trus; (DA).

gurugucear, tr. (1) (Nik): vyšetřovat (zkoumat) něco; (DA).

gurupa, f. (1) (Par; Arg): ranec; balík; ► utvořený z ponča a oblečení; **upevňuje se na koňský hřbet**; př.: *volví a zancadas a la tienda creyendo encontrar en ella a mi ordenanza; pero Aquino no aparecía por ningún lado; distingui su gurupa y su manta en el suelo, pero no su carabina, de la que nunca se separaba*; (RR; DA). • (2) (Arg): poskládaný uzlíček oblečení nebo dek; ► přidržuje se jimi sedlo; pro jezdcovo pohodlí; (DA).

gurupela, f. (1) (Dom): podocasník; ► třmen; viz: *gurrupela*; (DA).

gurupéndola, f. (1) (Pan, Kol): pták *Cacicus*; ► z čeledi vlhovcovitých (*Icteridae*); viz: *mochilero*; (DA).

gurupera, f., **venk.** (1) (Hond, Nik, Kost, Ven): podocasník; ► třmen; vkládá se pod ocas koně, aby neklouzalo sedlo směrem dopředu; (DA).

gurupí, m. (1) (Arg, Urug): falešný dražitel; viz: *gurrupié, grupí*; (MS; DA).

gurupiada, f. (← fr.) (1) (Mex): odměna (spropitné) krupiérovi; (MS, NET).

gurupié, m. (← fr. *croupier*) (1) (Dom): krupiér; viz: *gurrupié*; (MS; DA).

gus, m. (1) (Kol): kondor havranovitý (*Coragyps atratus*); ► mrchožrout z čeledi kondoři (*Cathartidae*); viz: *zopilote*; (DA).

Gus, m., lid. (1) hovor. tvar jmen *Agustín* (Bol), *Gustavo* (Mex, Kol, Bol, Arg, Chil); (DA).

gusanearse, intr. (1) (Nik): dostat červy; ► o zvířeti nebo člověku; (DA).

gusanera, f. (1) (Kub, Urug): proticastrovské hnutí; př.: *Fidel acuñó eso de gusanera para denigrar en bloque a todos los que nos fuimos del paraíso socialista*; (RR). • (2) lid., hanl. (Kub): Miami; ► domov kubánských uprchlíků od roku 1959; (BDE). • (3) **se alborotó** ~¹ (Kub): jaké pozdvižení!; př.: *estábamos allí, y de pronto, se alborotó gusanera*; (4) **se alborotó** ~² (Kub): už se pohnul; už sebou hodil; ► říká se o někom, kdo se dává do pohybu; př.: *ya él está atacando a sus enemigos, se alborotó gusanera*; ■ Syn.: *se espabiló gusanera*; (5) **se revolvió** ~ (Kub): to je radost, bomba, veselí!; př.: *¡qué fiesta tan buena, se revolvió gusanera!*; (DMC). • (6) (Bol, Chil): parazitě v břiše nebo ve střevech; (7) (Kost, Ekv): vřed plný červů; ► především u zvířat; (8) lid. (Bol, Per): stav, kdy s člověkem šijí všichni čerti nebo kdy má roupy; (9) (Bol): pálení (štipání) řitního otvoru; ► po konzumaci přemíry sladkostí; (DA).

gusanería, f. (1) lid. (Kub): spolek disidentů; viz: *gusanera*; (2) protistátní akce; ► na Kubě; (DA).

gusanero, m., **venk.** (1) (Nik, Kost): hemžení červů; (DA).

gusaniar, tr. (1) (Kol): obtěžovat; otravovat někoho; ► kol. argot *parlache*; (M01).

gusanillo, m. (1) (Kol, Ven, Ekv): kuličkový ventil; ► u duše pneumatiky; ■ Syn.: *gusano*; (2) (Nik): moučnivka nebo leukoplakie; ► nemoc u dětí; projevuje se bílým povlakem na jazyku; (3) lid. (Kost): kožní mykóza; ► nemoc způsobená kvasinkou *Candida*; (4) (Pan): strom

Piper reticulatum; ► z čeledi pepřovníkovitých (*Piperaceae*); viz: *canotillo*; (5) **quitársele el** ~ (Mex): splnit někomu přání; (DA).

gusanito, m. (1) lid. (Mex, Guat, Nik, Kost, Ekv, Bol): senzace, rozruch, překvapení; (2) lid. (Guat): přání, touha; (DA).

gusano, -na, m/f., i adj. (1) m. (Mex; Chil): střední část vrtáku či mlýnku; ► část, která mele, vrtá; př.: *abuela, el molino no sirve, tiene el gusano roto*; (2) m/f. (Kub): Kubánek, který je proti Castrovi; př.: *sin duda hay verdaderos gusanos en Miami, pero no todos lo somos*; viz též: *gusanera*; (3) **matar el** ~ [Š: *matar la pena*] (Ekv): utišit žal; ukojit touhu; př.: *y en el interior, en el rincón pestilente y oscuro, están los borrachos, los que beben todos los días, los que matan el gusano a diario*; (RR). • (4) adj., lid. (Kub): uprchlický (z Kuby); (5) m/f. (Kub): kubánský uprchlík; ► přezdívka, kterou získali kubánští uprchlíci po roce 1959; př.: *resulta que nos enseñaron que eran gusanos y traidores; decían que vivían como lavaplatos y pasando hambre en Miami*; (6) ~ **de maguey**, m. (Mex): agáve s červem; př.: *en los últimos años el gusano de maguey se ha convertido en una delicadeza gastronómica*; (BDE). • (7) m., lid. (Kub): kontrarevolucionář; nepřítel castrovského režimu; (8) (Kub): druh velkého pytle; př.: *me llevo las cosas en el gusano*; (9) (Kub): malý penis; př.: *tengo una ardentía en el gusano*; (DMC). • (10) **ser alguien un** ~ (Mex): červ; ► bezvýznamný (opovrženímhodný) člověk; (11) **quedar el ~ de** (Mex): vrtat hlavou, být zvědavý; př.: *le quedó el gusanito de saber qué pensaban de él*; ► mex. argot *caliche*; (EUM). • (12) (Kub): kuličkový ventil; ► u duše pneumatiky; (13) m. (Ven): nástupní tubus do letadla; ► tunel, kterým procházejí cestující od letové brány do letadla; (14) (Hond, Salv, Nik, Kub): kubánský politický exulant; (15) ~ **barrenador** (Mex, Hond, Salv, Nik, Portor, Ekv): motýl *Diatraea lineolata*, *D. saccharalis*; ► z čeledi zavíječovitých (*Pyralidae*); viz: *barrenador*; (16) ~ **cachón**, m. (Kol): larva *Trichoplusia*, *Erimys*; ► z čeledi lišajovitých (*Sphingidae*); larva dorůstající do délky 9 cm; se zelenou nebo šedozelelou barvou; po stranách má bílé čáry; na předposledním břišním článku má fialové tykadlo; pro některé rostliny je škodlivá; (17) ~ **cachudo** (Hond, Nik): motýl *Manduca sexta*; ► z čeledi lišajovitých (*Sphingidae*); dorůstá do délky 11,5 cm; přední část křídel je barvy hnědé s šedými a černými skvrnami; zadní část křídel a břicho je tmavě šedé se žlutými pásky; napadá rostliny; ■ Syn.: *gusano del tabaco*; (18) ~ **cogollero**¹ (Kol): motýl *Heliothis*; ► z čeledi můrovitých (*Noctuidae*); (19) ~ **cogollero**² (Ekv): larva blýskavky kukuřičné (*Spodoptera frugiperda*); ► z čeledi můrovitých (*Noctuidae*); viz: *cogollero*; (20) ~ **de tebo** (Chil): červ návnada; ► při rybaření; ■ Syn.: *tebo*; (21) ~ **del tabaco** (Nik): motýl *Manduca sexta*; ► z čeledi lišajovitých (*Sphingidae*); viz: *gusano cachudo*; (22) ~ **medidor** (Mex, Kost, Ekv): larva *Alabama argillacea*; ► z čeledi lišajovitých (*Sphingidae*); dorůstá do délky 4 cm; je zelenožlutý nebo zelenobílý s černými čarami a tmavými skvrnami; v dospělosti se přemění v motýla kaštanovočervené barvy; vprostřed předního křídla má tmavou skvrnu; napadá bavlníkovité plantáže; ■ Syn.: *medidor*; (23) ~ **meón** (Portor): červ *Spirobolus grandis*; ► z čeledi *Spirobolidae*; viz: *gongolí*; (24) ~ **peludo** (Hond, Salv, Ekv): motýl *Estigmene acrea*; ► z čeledi přástevníkovitých (*Arctiidae*); přední křídla jsou zvrchu bílá a zespodu žlutá nebo bílá s černými skvrnami; chlupaté larvy jsou žluté a nacházejí se zespodu na listech; ■ Syn.: *gusano quemador*; (25) ~ **quemador** (Mex): motýl *Estigmene acrea*; ► z čeledi přástevníkovitých (*Arctiidae*); viz: *gusano peludo*; (26) ~ **de biblioteca** (Portor): knihomol; (27) **picar el** ~ (Hond, Nik, Kost, Bol): umírat touhou po něčem; (DA).

gusapo, m. (1) (szKost): malé a baculaté prasátko; (DA).

gusarapo, -pa, m/f. (1) lid., m. (Kub; Pan): člověk, který nic neznámá; př.: *no me mires gusarapo, no quiero hablar contigo*; (DMC). • (2) (Mex, Pan, Dom, Ven, Ekv): pulec; ► žabí larva; ■ Var.: *guarasapo, guarisapo*; ■ Syn.: *güilligüilli*; (3) m/f. (Kub): malý člověk nebo zvíře; (DA).

gusarola, f., venk. (1) (Dom): pulec; (2) prcek, malé pivo; (DA).

gusiano, m. (1) **estar alguien** ~ (Kub): ztratit víru v kubánský komunismus; př.: *vigilalo, que está gusiano*; (DMC).

gusma, f. (1) (Guat): kondor havranovitý (*Coragyps atratus*); ► mrchožrout z čeledi kondorů (*Cathartidae*); dorůstá do délky až 60 cm; viz: *zopilote*; (DA).

gusmo, m. (1) (Guat): kondor krocanovitý (*Cathartes aura*); ► dravý pták z čeledi kondori (*Cathartidae*); dorůstá do délky 70 cm; načervenalá hlava není opeřená; tělo je pokryto černým peřím a na spodní straně křídel má peří stříbrnošedé; (DA).

gustable, adj., arch. (1) chutný, spokojený; ► použ. v Chil; (RAE).

gustanini, m., lid. (1) (Dom): kořen, řízek; ► atraktivní muž; (DA).

gustar, intr. (1) **si gusta** (Mex): jestli chcete; chcete?, chtěl byste?; př.: *si gusta, puede hablar con el mecánico*; (2) **gusta (usted) + subst.** nebo **inf.**: chtěl byste?; př.: *¿Gusta usted venir con nosotros al cine?*; (BDE). • (3) **dar por donde le gusta**, lid. (Portor): zmínit zajímavé téma; ■ Syn: *cuerta, dar por la ...*; (4) ~ **el arroz con popote**, lid. (Mex): být homosexuál; viz též: *culero*; (5) ~ **el arroz con tunco**¹, lid. (Hond, Salv): být homosexuál; (6) ~ **el consomé de garrobo**, lid. (Salv, Hond): být homosexuál; viz též: *culero*; (7) ~ **le el dulce**¹, lid. (Nik): souložit; viz též: *jinetear*; (8) (již a střEkv): (z)účastnit se veřejného vystoupení; (9) ~ **el arroz con tunco**², lid. (Guat, Hond): chtít souložit, sexuálně žít; (10) ~ **el show off** (Portor): předvádět se, chlubit se, natřásat se; (11) ~ **la breva pelada**, lid. (Arg): snažit se získat něco bez námahy; (12) ~ **le a un can** (Dom): být připravený zúčastnit se (jít do) něčeho; (13) ~ **le asolearse de noche** (Mex): být homosexuál; (14) ~ **le chupar caña** (Nik): pít první ligu, nasávat jak houba; ► pít velmi často alkohol; (15) ~ **le dar a crecer** (Nik): být provokatér, skandální; (16) ~ **le el aguadito** (Per): být zvědavý, prahnout po informacích; (17) ~ **le el arroz con chancho** (Ekv, Hond): být homosexuál; (18) ~ **le el dulce**² (Nik): mít bohatý sexuální život; (19) ~ **le el mamey** (Salv): mít zálibení v (orálním) sexu; (20) ~ **le el pozole de vampiro** (Mex): být homosexuál; (21) ~ **le las patitas de chancho** (Chil): být homosexuál; (DA).

gustavo, m. (1) (Salv): chuť; (2) potěšení; (3) **por** ~ (Nik): se zalíbením, z obliby, s radostí; (DA).

gustazo, m. (1) **a un ~ un trancazo** (Kub): dobrý pocit z vyplněného přání; (DA).

gustito, m., lid. (1) (Mex, Dom, Portor, Per, Bol, Par): touha, rozmar, choutka; (2) (Portor): vzrušení; (DA).

gusto, m. (1) **(es) por ~ (que + subj.)**, lid. (Per): zbytečně; marně, nadarmo; př.: *el director de El Oriente se mata diciendo que él no delató al Hermano, jura y llora que no contó nada a policía; es por gusto, ya le quemaron el auto y casi le queman su periódico*; (2) ~ **(en) + infin.**, (Am): je radost, je hezké (infinitiv); př.: *gusto en conocerlo*; (BDE). • (3) **pillarle el ~** (Chil): přijít něčemu na chuť; viz též: *agarrar el gusto a algo*; (EEA). • (4) **con mucho ~ y fina voluntad** (Kub): způsob oslovení převzatý od Fontanilse, společenského kronikáře; př.: *te lo haré Pedro con mucho gusto y fina voluntad*; (5) **justo a su ~** (Kub): perfektní, ideální; př.: *este regalo es justo a su gusto, tel o aseguro*; (DMC). • (6) lid. (Salv): panák (kořalky); viz též: *morterazo*; (7) **no darle ~ al diablo**¹, lid. (Kost): náhle a znovu si uvědomit, že se něco nepovedlo; (8) **salir con su ~** (Per, Bol): přijít si na své; ► uspokojit něčí přání či rozmar; (9) **tener ~ de rico y bolsillo de pobre** (Portor): hrát si na pána; ► mít vybraný vkus, který je ale na hony vzdálený finančním možnostem; (10) **de ~**, lid. (Bol, Par, Arg, Urug): libovolně; (11) **de puro ~** (Hond, Nik): se zalíbením, z obliby; viz: *de puro aire*; (12) ~ **a leche**¹, lid. (Chil): mlíko teče po bradě (někomu); ► o nezkušeném člověku; (13) ~ **a leche**²: nezkušenost, mladická nerozváženost; (14) ~ **a nada**, lid. (Bol, Chil, Par): bez šmrncu, nemastný a neslaný, mouchy sněste si mě; ► o věci nebo člověku; (15) ~ **a poco**, lid. (Bol, Chil): věc, která vytváří (dává) pomíjivé štěstí; (16) **hasta por ~**, lid. (Kub, Per): v dostatku, oplývající hojností; (17) **por ~**, lid. (Nik, Per, Bol, Par, Urug): naschvál, úmyslně; (18) **el ~ es el que rastrilla** (Dom): poslechnout své srdce; ► rozhodnout se podle náklonnosti; (19) **no darle ~ al diablo**², lid. (Kost): pokusit se o něco znovu, zkusit druhou šanci; (20) **dar en la yema del ~** (Per, Chil): nastat čas odplaty (poděkování); (21) **rebalsar el ~** (Nik): nebýt spokojený s tím, co člověk má; (22) **gastarse el ~ de**, lid. (Nik): udělat si dobře, přilepšit si; (DA).

Gutí, m., lid. (1) hovor. tvar jmen *Augusto* (Portor), *Gustavo* (Bol); (DA).

gutierrez, m. (1) lid. (Kub), viz: *boné*; (DMC).

gutú, m. (1) (Dom): ryba; viz: *peje loro*; (DA).

guyryry, m., lid. (1) (Par): úlek, leknutí; (2) hluk, rámus, křik, randál; (DA).

guzgo, -ga, adj. (1) (Mex): nenasytný, žravý; (RAE).

guzgear, intr., lid. (1) (Mex): jíst, nacpat se; viz též: *empacar(se)*; (2) **mlsat**; (DA).
guzguera, f., lid. (1) (Mex): mlsná, choutky; (DA).
guzguería, f. (1) (Mex): žravost, nenasytnost, lačnost; (DA).
gypsum, m. (← angl.) (1) ~ **board** (Portor): sádrová omítka; (DA).

3. Comentario

Si miramos la historia, los primeros diccionarios monolingües del latín y griego los publicaron Robert y Henri Estienne en los años 1532 y 1572. En 1694 fue publicado *Dictionnaire de l'Académie française* que servía como un ejemplo de los diccionarios académicos.¹ Dicho esto, nos damos cuenta que ya tenemos larga tradición de crear los diccionarios. Pero la traducción e interpretación tiene sus comienzos mucho antes. A partir de la construcción de la torre de Babel se sabe que en el mundo no existe solo una lengua. Los primeros documentos escritos en 3000 a. C. hablan sobre el oficio de la interpretación en los países orientales mediterráneos.²

La parte principal de este trabajo final de máster está elaborada con el método de la traducción directa, es decir, la traducción desde la lengua extranjera a la lengua materna.³ Los empíricos intentan exponer generalizando los requisitos de la traducción, o sea, tres partes importantes que los traductores deberían saber: hay que conocer las dos lenguas tanto desde la que traducimos, como a la que vamos a traducir. La tercera parte es el contenido objetivo del texto traducido (se trata de la cultura espacial y temporal, algunas curiosidades del autor o, en el caso de la literatura técnica, su disciplina.) Pocas veces pasa que de estas tres partes surgen cuatro partes, dicho de otro modo, se añade el concepto de que la parte traducida debería actuar como una obra de arte.⁴ En nuestro caso el diccionario no podemos clasificarlo como una obra de arte.

En cuanto al aspecto lingüístico, un traductor debería no solo saber bien las lenguas que intervienen en el proceso de la traducción, sin embargo, se debería tener en cuenta las diferencias que hay entre dichas lenguas. Entre el español y el checo hay grandes diferencias, porque el español pertenece a las lenguas románicas mientras el checo, a las lenguas eslavas. Sin embargo, sería conveniente tener en cuenta una cosa más. Los lingüistas por una parte han investigado aspectos similares de las lenguas, por otra parte las características específicas formuladas por “la diferente visión del mundo”. Hablamos sobre la hipótesis de Benjamin L. Whorf.⁵ En la riqueza de la denominación

¹ František ČERMÁK y Renata BLATNÁ (eds.): *Manuál lexikografie*, Jinočany, H&H, 1995, 19.

² Petra VAVROUŠOVÁ (ed.): *Sedm tváří translatologie: Teorie překlada a tlumočení prizmatem současných španělských translatologů*, Univerzita Karlova v Praze, Karolinum, 2013, 37.

³ *ibid.* 143

⁴ Jiří LEVÝ: *Umění překlada*, Praha, Apostrof, 1963, 1983, 1998, 4^a ed.: 2012, 21.

⁵ *ibid.* 28

de los salmones por una tribu indígena, de la nieve por los esquimales, de las palmeras por los africanos y de los caballos por los gauchos argentinos, se proyecta la experiencia distinta vivida por la civilización diferente.⁶

Por añadidura un traductor, o según la terminología de Vavroušová, un “trasladador”⁷, al crear un diccionario, debería expresarse claramente y apropiadamente. Es necesario que la traducción sea entendida por todos, incluso por los no aficionados, y no debería contener las palabras arcaicas, expresivas, dialectales o las más complicadas que el lema explicado. Hablamos sobre “la definición de diccionario”.⁸ El traductor siempre tiene que tener en cuenta que los diccionarios se crean a fin de ayudar a la gente. Un diccionario de mala calidad es el que provoca una confusión. Debería evitar las palabras emocionales valorativas (si no lo exige un caso concreto de una palabra grosera). Otro punto importante es que el traductor, en vez de traducir los lemas, debería intentar encontrar los equivalentes de la lengua meta. Hace falta distinguir entre la lengua meta y metalengua. Metalengua es un sistema de los recursos descriptivos, explicativos y recursos teóricos que sirven para describir los elementos lingüísticos (nominaciones)⁹ o, mejor dicho, es una lengua que habla sobre sí misma. Utilizando los términos de este párrafo podemos decir que la definición de diccionario está escrita en la metalengua.

Ahora nos enfocamos al otro aspecto no menos importante, a saber el aspecto estilístico. Está claro que cada diccionario tiene el sistema propio, así pues los traductores deberían tener cuidado con la estructura respetando las normas y modelos determinados. He respetado las normas establecidas por el profesor J. Černý cuidando los espacios y el corte de la escritura.

Los diccionarios son clásicos (impresos en papel) o electrónicos. Al mirar al futuro, el uso de los diccionarios electrónicos será muy amplio y por eso se dice que será en cuestión de tiempo cuando los diccionarios de papel serán sustituidos por los

⁶ Georges MOUNIN: *Teoretické problémy překlada*, Univerzita Karlova v Praze, Karolinum, 1999, 178.

⁷ Petra VAVROUŠOVÁ (ed.): *Sedm tváří translologie: Teorie překlada a tlumočení prizmatem současných španělských translologů*, Univerzita Karlova v Praze, Karolinum, 2013, 29.

⁸ František ČERMÁK y Renata BLATNÁ (eds.): *Manuál lexikografie*, Jinočany, H&H, 1995, 75.

⁹ *ibid.* 73

electrónicos. Incluso, como el recurso de las informaciones serán abundantes y detallados. Incluirán imágenes, fotografías, vídeos y sonidos, etc.¹⁰

Tampoco no deberíamos olvidar del concepto del diccionario en general. Como los cristianos tienen Los diez mandamientos, los creadores de diccionario tienen también diez reglas o decálogo (vamos a mencionar solo algunos):

- 1) El diccionario de la lengua meta debería ser elaborado por un nativo cualificado.
- 2) Ningún diccionario es completo, siempre se trata de un tipo de elección, el cual debería estar subordinada al destino y al tipo del usuario.
- 3) El diccionario debería ser independiente de otros recursos.
- 4) No existe situación en la que no sea posible traducir un lema. Siempre depende de los poderes del traductor. Es mejor comentar los problemas y luego añadirles un tipo del ejemplo.
- 5) Ningún diccionario está escrito sin errores, por tanto hay que minimizar la cantidad de los defectos.
- 6) El lema no es una palabra, sin embargo, un lexema con el sistema de muchas relaciones.

[...] ¹¹

En esta parte del comentario quisiera primeramente mencionar el sistema de este diccionario, luego me enfoco a algunas dificultades y obstáculos que me ha traído el trabajo final de máster. Intentaré dividir los problemas en los grupos según su carácter. Luego iré grupo por grupo explicando como he resuelto los problemas concretos exponiendo algunos ejemplos de los casos.

Para que pueda explicar todo claramente y sin rodeos, voy a exponer un par de lemas del *Diccionario*. Así que el sistema del profesor J. Černý es siguiente:

¹⁰ František ČERMÁK y Renata BLATNÁ (eds.): *Manuál lexikografie*, Jinočany, H&H, 1995, 65.

¹¹ *ibid.* 113

Ej. 1) **guacalero, -ra**, adj/subst. **(1)** m/f. (Mex, Guat, Hond): prodavač(ka) nádob z tykví (*guacales*); ■ Var.: *huacalero*; **(2)** adj. (Nik): upovídáný, ukecaný; ► o osobě; (DA).

Ej. 2) **guarasiar**, tr/intr., lid. **(1)** tr. (Salv): zhltnout; nacpat se; viz též: *chupar(se)*; **(2)** intr.: vypít (naklopit, hodit) do sebe; ► alkohol, hlavně kořalku; (DA).

Un lema nuevo está escrito siempre en negrita. Luego ponemos la clase de palabras. A nuestro primer ejemplo ilustrativo lo podemos utilizar como el sustantivo o el adjetivo, entonces es imprescindible indicarlo con las abreviaciones adecuadas para este caso “adj/subst.” El primer significado es un sustantivo (tanto femenino como masculino) y está marcado por el número **(1)** en paréntesis. Dicho esto, cada nuevo significado lleva su número. Luego hay que escribir en otro paréntesis los países o sitios geográficos donde dicho significado se utiliza. Según las abreviaciones sabemos que se trata de países: México, Guatemala y Honduras. En cursiva están escrito los nombres latinos, los ejemplos, variantes, sinónimos y palabras a los cuales podemos encontrar en el diccionario como los lemas individuales. Al final del lema nunca deberíamos olvidar poner la fuente, a saber el diccionario de dónde hemos sacado los significados. En conclusión, nuestro lema **guacalero, -ra** se puede utilizar como sustantivo o adjetivo, en total tiene dos significados. Los significados los hemos puesto del *Diccionario de americanismos*, o sea, de nuestra fuente principal.

Lo mismo ocurre con los verbos. El segundo ejemplo **guarasiar** tiene solo un significado y el carácter del verbo es tanto transitivo como intransitivo. Además se utiliza en forma popular (“lid.” de “lidový”).

Ahora nos falta mencionar dos signos importantes. Se trata de los signos “►” y “●”. Detrás del signo “►” escribimos normalmente un tipo de la complementación, explicación que podría ayudar a un usuario del diccionario comprender de manera efectiva el significado expresado. En la mayoría de los casos se trata del nombre latino, sobre todo en cuanto a los lemas relacionados con la fauna y la flora. El signo “●” funciona como una separación de las fuentes distintas, o sea de otros diccionarios.

Este trabajo habla sobre el *Diccionario de americanismos español-checo*, pero ¿qué es un americanismo?

Si consideráramos como americanismos sólo aquellos fenómenos lingüísticos que son de uso general en toda la Hispanoamérica pero no se usan en España, pronto llegaríamos a la conclusión de que prácticamente no existen, [...] ¹²

Americanismo puede referirse a varias ideas que podrían ser caracterizadas en grupos siguientes:

1. Algunas unidades léxicas [...] que tienen su origen en una lengua indígena están en uso en cierta parte de Hispanoamérica, en una o en varias zonas dialectales [...].
2. Otras fueron adoptadas, p. ej., del inglés, portugués, francés, italiano, de alguna lengua africana, etc., y su uso se parece a los del primer grupo [...].
3. Otros tienen su origen en el español, pero en alguna zona de América adquirieron un significado diferente [...].
4. [...] hay muy pocas palabras o construcciones que sean comunes en Hispanoamérica, pero diferentes de la variante europea (ejemplos: *papas/patatas*, *durazno/melocotón* [...]).
5. Otras, de origen americano, han sido o están siendo adoptadas poco a poco por el español peninsular [...].
6. Varias palabras de origen americano, adoptadas primero por el español europeo, se convirtieron en internacionalismos [...]. ¹³

Ahora entramos en la parte de los errores y obstáculos que tenía que resolver al escribir la parte del *Diccionario*.

En primer lugar hace falta mencionar que nosotros, como somos seres humanos, a veces cometemos errores y por eso en cada trabajo es posible encontrar un par de errores. Pero hay que escribir el trabajo lo mejor posible dependiendo de las capacidades de cada individuo.

Como ya he mencionado, mi trabajo consiste en la comparación y complementación de nuevos significados del *Diccionario de americanismos* con la base obtenida del profesor J. Černý. Al revisar el lema con sus significados de la base, a veces

¹² Jiří ČERNÝ: *El español hablado en América*: Olomouc, Univerzita Palackého v Olomouci, 2014, 37

¹³ *ibid.* 38-39

encontré varios errores a los cuales ordené según su carácter. De esta organización surgieron grupos básicos:

- 1) Unificación de los significados o lemas enteros.
- 2) Errores semánticos (la traducción incorrecta o imprecisa y letras superpuestas).
- 3) Errores estilísticos (abreviaciones incorrectas, estructura del lema equivocada y mala numeración de los significados).
- 4) Letras superpuestas en el *Diccionario de americanismos*.

Ahora iré paulatinamente grupo por grupo explicando en un par de ejemplos concretos los errores y cómo los he solucionado. Primero pongo el lema original con el error y luego el lema modificado.

1) Unificación de los significados o lemas enteros:

Nuestro deber es añadir los significados o lemas nuevos a la base, es decir, los significados que todavía no están escritos. A veces ha pasado que dos significados iguales habían sido mencionados dos veces bajo el número distinto.

guabina, f. (← arw.) **(1)** (Antil, Kol, Ven, Mex, Per, Guat, Nik): tahir malabarský; ► říční ryba, jemného a chutného masa; **(2)** (Kol): tradiční kolumbijská hudba a tanec; **(3)** (Portor): **ser más resbaloso que la** ~¹ (Portor, Antil): být vychytralý a opatrný; **(4)** **ser más resbaloso que la** ~² (Portor): o muži, který se vyhýbá sňatku; **(5)** (Kub): nejistý politik; (MS). • **(6)** (Antil, Kol, Salv, Hond, Ven): sladkovodní ryba; ► *Hoplías malabaricus*; má jemné a chutné maso se slizovitým tělem, trochu válcovitým, a tupou hlavou; [...].

En este caso se trata del pez de agua dulce (*Hoplías malabaricus*) que en checo tiene denominación “trahir malabarský”. Incluso en este lema encontramos un error de la traducción (el autor escribió en lugar de “trahir” solamente “tahir”).

guabina, f. (← arw.) **(1)** (Antil, Kol, Ven, Mex, Per, Guat, Nik; **Salv, Hond, Par, Arg**): **trahir malabarský** (*Hoplías malabaricus*); ► říční ryba; má jemné a chutné maso

se slizkým a trochu válcovitým tělem; hlava je tupá; (2) (Kol): tradiční kolumbijská hudba a tanec; [...] (MS).

Algo similar pasa con el lema **guachinango, -ga**, cuando se trata del mismo pez marino “chňapal červený” (*Pagrus Pagrus*).

guachinango, -ga, adj/subst. (← nah.) [...] (4) m. (Kub, Mex): jedlá mořská ryba, s načervenalým tělem a ploutvemi, růžovým břichem a hřbetem a zářivě červenýma očima; (RAE). [...] • (13) m. (Kub, Mex): chňapal červený (*Pagrus Pagrus*); ► ryba dorůstající délky až 95 cm; váží až 8 kg; má podlouhlé tělo; živí se krevetami a korýši; př.: *da lo mismo que sea tiburón, cabrilla o guachinango*; (BDE, NET).

guachinango, -ga, adj/subst. [...] (4) m. (Kub, Mex; Antil): chňapal červený (*Lutjanus campechanus*); ► jedlá mořská ryba z čeledi chňapalovitých (*Lutjanidae*); s načervenalým a podlouhlým tělem, růžovým břichem a hřbetem; má zářivě červené oči; chová se jen vyjimečně; dorůstá délky až 95 cm; váží až 8 kg; živí se krevetami a korýši; př.: *da lo mismo que sea tiburón, cabrilla o guachinango*; ■ Var.: *huachinango*; ■ Syn.: *pargo colorado, pargo prieto, pargo rojo, pargo sama*; (RAE; MS; BDE; NET; DA).

Otro ejemplo trata de la unificación de un lema separado en dos:

guaira, f. (← keč. *guaira*, „vítr“); (1) malá hliněná pec, ve které peruánští indiáni pomocí proudícího vzduchu tavili minerály s obsahem stříbra; (2) trojúhelníková plachta, která se upevňuje buď jen na ráhno nebo na ráhno a stožárovou čnělku; (DA).

guaira, f. (← keč. *guaira*, „vítr“) (1) (Bol, Per, Chil): malá hliněná pec, ve které peruánští indiáni pomocí proudícího vzduchu tavili minerály s obsahem stříbra; (2) (Kub, Ven): trojúhelníková plachta, která se upevňuje buď jen na ráhno, nebo na ráhno a stožárovou čnělku; (RAE, AM, MM). • (3) (StřAm): indiánský dechový nástroj tvořený různými píšťalami; (RAE). • (4) lid. (Nik): lež, kecy; viz též: *mentolina*; (DA).

Los diccionarios hay que escribirlos con claridad ahorrando el espacio, por eso surgió solo un lema:

guaira, f. (← keč. *guaira*, „vítr“) (1) **venk.** (Per, Bol, Ekv): malá hliněná pec, ve které peruánští indiáni pomocí proudícího vzduchu tavili minerály s obsahem stříbra; ■ **Var.:** *huaira, huayra*; (2) trojúhelníková plachta, která se upevňuje buď jen na ráhno nebo na ráhno i stožárovou čnělku; (RAE, AM, MM). • (3) (StřAm): indiánský dechový nástroj tvořený různými píšťalami; (RAE). • (4) lid. (Nik): lež, kecy; viz též: *mentolina*; (5) **venk.** (Bol): vítr, vánek; ■ **Var.:** *huaira*; (6) (Nik): vycvrknout kuličku soupeře; ► při hře (v) kuličky; (DA).

El caso similar hay en el lema **guinea**.

guinea, m. (← Guinea) (1) (Kost): malý druh banánu, který se jí nezralý; př.: *un guinea*; (2) (Kost): druh krmiva; př.: *el guinea*; (RAE).

guinea, f. (1) (Portor, Par): perlička; ► druh slepice; př.: *el condenao siempre corrió máh que una guinea*; (RR). • (2) lid. (Guat, Hond, Kost, Kol, Ven, Ekv): píce, pastva; viz též: *zacate*; (DA).

guinea, m/f. (← Guinea) (1) **m.** (Kost): malý druh banánu, který se jí nezralý; př.: *un guinea*; (2) (Kost): druh krmiva; př.: *el guinea*; (RAE). • (3) **f.** (Portor, Par): perlička; ► druh slepice; př.: *el condenao siempre corrió máh que una guinea*; (RR). • (4) **f.**, lid. (Guat, Hond, Kost, Kol, Ven, Ekv): píce, pastva (*Panicum maximum*); ► z čeledi lipnicovitých (*Poaceae*); dorůstá do výšky až 3 m; květenství je klásek; roste v trsech; ■ **Var.:** *guineo*; ■ **Syn.:** *chilena, gamelote, india, saboya*; viz též: *zacate*; [...] (DA).

Otros casos analógicos de la unión de los significados los podemos encontrar por ejemplo en los lemas: **guanábana** (plod anony ostnitě), **guanaco, -ca** (lama guanako), **guanajo, -ja** (krocán), **guarachear** (oslavovat, flámovat), **guayabo** (kocovina, nevolnost po opilosti), **guillar(se)** (dělat hloupého, dělat ze sebe hlupáka), **güilón** (gay, homosexuál) y **güilona** (děvka, coura).

2) Errores semánticos (la traducción incorrecta o imprecisa y letras superpuestas):

En el caso de los lemas siguientes escogí un par de ejemplos que había corregido en cuanto al aspecto significativo y lingüístico.

guacalote – [...] obsahuje dvě tvrdá a žlutá semínka ~~o velikosti jako oliva~~ **o velikosti olivy**; (RAE).

El error se produce en el caso gramatical. En checo en lugar del caso nominativo hay que usar el genitivo.

gullán – [...] ~~šplhavá~~ **popínavá** rostlina z rodu mučenkovitých [...] (RAE).

guapomó – [...] ~~šplhavá~~ **popínavá** rostlina *Salacia elliptica*; [...] (RAE; DA).

guaral – [...] ~~provaz~~ **vlasec** na lovení ryb; (RAE).

guaral – [...] ser una mujer más fea que un ~ (Kol): **být ošklivá jako noc**; ► **o ženě**; [...] (MS).

guardia – [...] námořní důstojník; ► po dokončení studia na ~~N~~**námořní škole** obdrží titul a práci; [...] (RAE).

En checo con mayúscula se escriben solo los nombres oficiales de las instituciones educativas y culturales. En este caso no se trata de la institución concreta, por eso debe ir con la minúscula.¹⁴

guariao – [...] jeho maso je bílé a ~~požitelné~~ **jedlé**; (RAE; MS).

guarura – [...] hlemýžď *Unio syrmatophorus*; ► **z čeledi velevrubovitých (Unionidae)**; na jeho ~~mušli~~ **ulitu**, dlouhou 1 stopu, se vydává zvuk slyšitelný na velkou vzdálenost; [...] (RAE; DA).

guasa – [...] kanic itajara; ► *Epinephelus itajara*; jedlá mořská ryba ~~stejně čeledi jako cerna~~ **z čeledi kanicovitých (Serranidae)**; s robustním, téměř kulatým tělem šedozelené barvy, s černými kulatými tečkami a **s** tmavými příčnými pruhy; [...] je ~~požitelná~~ **jedlá**; [...] (RAE; DA).

guasca – [...] látka (součást ~~chudého~~ **jednoduchého** postroje); [...] (MS).

guate, -ta – [...] (Kost, Hond, Nik): ~~kukuřice určená ke krmení~~ **krmná kukuřice**; [...] (RAE; DA).

guatea – [...] ~~setkání lidí při příležitosti konzumace pečinky~~ **barbecue večírek**; **(3)** (Per): druh pokrmu; **(4)** (Chil): maso na grilu; (MS).

¹⁴ Věra ZAHRADNÍČKOVÁ: *Pravidla českého pravopisu*, Praha, Universum, 2014, 65

Hay que tener cuidado con los rodeos. A veces una cosa simple está escrita complejamente.

guateada – [...] konzumace a příprava pečenky **barbecue večírek**; (MS).

guayaba – [...] s **tlustými plnými** a vystupujícími rty; [...] (DA).

güirero, -ra – [...] prodavač ~~přírodně vyrobených provazů~~ **provazů vyrobených z přírodních materiálů**; (MS).

guiso, -sa – [...] **(10) estar en el ~³** (Kub): ~~být v jádru věci~~ **být v obraze**; př.: yo, *en todos estos años, he estado en el guiso de eso de que me hablas*; (DMC).

guacharaca – [...] **(6)** (Ven): píseň, která se zpívá na schůzkách zamilovaných;
► když se blíží ~~Velikonoce~~, chlapci v noci zpívají pod okny své vyvolené; [...] (RR; DA).

Días memorables y festivos se escriben con mayúscula. «Štědrý den, Vánoce, Velikonoce, Boží hod vánoční, Nový rok, Den díkuvzdání, [...]»¹⁵

gualiqueme – [...] dosahuje až ~~10 metrů výšky~~ **do výšky 10 m**; [...] (RAE; MM; DA).

gallatas – [...] ptáci ze řádu vrbobobíých, kteří obývají horská prostředí Jižní Ameriky; (MM).

guacabina – [...] cizí zvíře, které se ~~dotane~~ **příplete** mezi stádo dobytka; (AM).

guangolola – [...] ~~na u~~ **peří** převládá barva kávy, šedá a olivově zelená; (RAE).

guaraperismo – [...] **přílišná náklonnost** ke kořalce z cukrové třtiny; [...] (RR).

guarimán – [...] čeledi šacholanovitých (*Magnoliaceae*); ► s rozvětveným kmenem vysokým 6 až 8 m, otevřenou korunou, podlouhlými odolnými a kožovitými listy; ~~bílými řapíkatými okoličnatými květy a bobulovitým plodem s mnoha zrníčky s masitým bílkem; kůra velmi aromatické vůně a chuti podobající se skořici na povrchu je popelavá a uvnitř rezavá;~~ **okoličnaté květy jsou bílé a řapíkaté; bobulovitý plod obsahuje mnoho zrníček a masitý bílek; aromatická kůra se podobá skořici, na povrchu je popelavá a uvnitř rezavá;** využívá se v medicíně i jako koření; [...] (RAE).

guarura – [...] ~~zvuk, který se vytváří spojením rukou a fouknutím do úzké mezery, jež vznikne mezi palci;~~ **zvuk se vytvoří** spojením rukou a fouknutím do úzké mezery, **kteřá** vznikne mezi palci; (RR).

¹⁵ Věra ZAHRADNÍČKOVÁ: *Pravidla českého pravopisu*, Praha, Universum, 2014, 67

guasabeo – [...] ~~nie nedělání~~ **nicnedělání**; př.: *está siempre en el guasabeo*; (DMC).

guate, -ta – [...] **z** čeledi ochmetovitých (*Loranthaceae*); [...] (RAE).

guatrapear – [...] př.: *anoche me fui a guatrapear hasta las dos de la mañana*; (DMC).

guayabate – [...] sladký krém z kvajaávy; (RAE).

guazubirá – [...] ~~tmavokaštanové~~ **tmavé kaštanové** barvy; (RAE).

Como ya hemos mencionado un poco más arriba, un buen traductor debería saber las diferencias gramaticales que se producen entre dos lenguas. En español se usa frecuentemente el gerundio mientras en checo el gerundio suena arcaícamente.

guaicán – [...] ~~dorůstající~~ **dorůstá** do délky 40 cm; [...] (RAE, NET).

guampón, -na – [...] ~~mají velké~~ **s velkými** rohy; [...] (MS).

guampudo, -da – [...] ~~mají velké~~ **s velkými** rohy (zvíře); [...] (MS).

guaco – [...] druh rostliny **z** čeledi hvězdnicovitých (*Asteraceae*), dříve složnokvěté (*Compositae*); ► se šlahounovitými popínavými stonky, ~~dorůstajícími které~~ **dorůstají** do délky 15 až 20 m; ~~velkými oválnými srdčitými listy, které jsou na konci~~ **zrašpičatělé, bílými zvonkovými květy silné vůně způsobujícími nevolnost; velké oválné** **srdčité listy jsou na koncích zrašpičatělé; vůně bílých zvonkovitých květů způsobuje nevolnost**; typická liána tropické Ameriky; odvar z listí je považován za lék proti uštknutí, zácpě, revmatismu a choleře; ■ **Syn.: guasca**; [...] (RAE; DA).

guazalo – [...] protilehlý palec umožňující ~~šplhání~~ **šplhání** po stromech; ~~srst~~ **srst** je kávové barvy; (RAE).

Paulatinamente entramos en los errores causados por la escritura imprecisa, es decir, a los errores que llamamos letras superpuestas.

güila – [...] ~~palzící~~ **plazící** se chromý člověk; [...] (MS).

guacamole – [...] konzumuje se k různým druhům ~~grilovaného~~ **grilovaného** masa; (AHM).

guachafitero, -ra – [...] o člověku, kterému se ~~mu~~ líbí povyk; (RAE; DA).

guajilote – [...] plod hnědozelené barvy s vláknitou dužinou plnou semínek [...] (MM; DA).

guanábana – [...] př.: *ese político lleva veinte años en guanábana*; [...] (DMC).
guaca – [...] v ind. **H**hrobech se do ní ukládaly šperky apod.; [...] (DA).
guagua – [...] nepřijít si na někoho s něčím; [...] (DMC).
guairar – [...] slévat, odlévat, tavit kov; (MM).
guaje – [...] z plodu se vyrábí sirup [...] (MS).
guaricho, -cha – [...] šjejdíř; [...] (MS; DA).
guataca – [...] př.: *con el presidente ha perdido filo de la guataca*; (DMC).
guao – [...] upozornění na někoho, kdo není důvěryhodný; [...] (DMC).
guapinol – [...] s masivní korunou a drsným kmenem; [...] (RAE, MS; DA).
güirigüiri – [...] zvukomalebný výraz pro živý hlastitý rozhovor; [...] (RF).

3) Errores estilísticos (abreviaciones incorrectas, estructura del lema equivocada y mala numeración de los significados).

Como cada diccionario tiene sus reglas, hay que seguirlas sin compromiso. Los lemas con distintas abreviaciones dan una impresión incoherente. Los lemas que se utilizan como los sustantivos y adjetivos tienen la abreviatura “adj/subst.”¹⁶ y no “adj., m/f.” ni “adj., i subst.”, como habían escrito en los lemas, como por ejemplo: **guacho**, **guangudo, -da**, **guarachudo, -da**,... Un caso paralelo se produce en los sustantivos con género tanto masculino como femenino. Para este caso tenemos la abreviatura “m/f.”¹⁷ y no “f., i m.” como habían escrito en el lema **guata**.

Como traducimos al checo, las abreviaturas de este *Diccionario* no equivalen a las palabras españolas, sino checas. Dicho esto si una palabra procede del inglés, la abreviatura correcta es “← angl.” y no “← ingl.” (el lema **guachimán**). La lengua indígena mapuche o araucano tiene la abreviatura “map.” (el lema **guata**). Por tanto escribimos la abreviatura “sevMex” y no “NMex” para el territorio norteño de México (el lema **guajolote**). Además hay un lema “viz též” que algunas veces había sido escrito de manera “viz. též” (el lema **guarapería**). Cerrando el tema de las abreviaciones mencionamos a los últimos errores. La abreviatura para el país de Honduras es “Hond”¹⁸

¹⁶ Jíří ČERNÝ a kol.: *Španělsko-český slovník amerikanismů B-Cd*, Olomouc, Univerzita Palackého v Olomouci, 2013, 8

¹⁷ *ibid.* 9

¹⁸ *ibid.* 7

y no solamente “Hon” (el lema **guarada**) y la abreviatura para Bolivia es “Bol”¹⁹ y no “Bo” (el lema **guapurú**).

Encima había algunos lemas con la estructura incorrecta, a saber, distinta de la cual ya hemos explicado más arriba. Muchas veces podíamos encontrar unos lemas parecidos a los siguientes:

guampón, -ona, adj. (← keč., Arg): mající velké rohy; (MS).

guapaque, m. (← nah., Mex) (1): habrovec virginský; (2): plod habrovce virginského; (3) **cayó el ~**: konec dlouhé debaty; (4) **tumbar el ~**: krušná práce, nekonečná debata; (MS).

Por supuesto las versiones correctas y completas son estas:

guampón, -ona, adj/subst. (← keč.) (1) adj., venk. (Arg): s velkými rohy; (MS; DA). • (2) adj/subst.: paroháč, podváděný; ► o osobě; (DA).

guapaque, m. (← nah. *huapactli*, „ztvrdlý jako dřevo“) (1) (Mex): habrovec virginský (*Ostrya virginiana*); ► z čeledi břízovitých (*Betulaceae*); dorůstá do výšky 18 m; koruna je jehlanovitá; když je strom starý, koruna se zakulatí; kůra kávové barvy je popraskaná; má štíhlé a pokroucené větve; listy jsou jednoduché, střídavé, kopinaté a pilovité; květy mají světlezelenou barvu; plod je ořech pouze s jedním semínkem; jeho dřevo je velmi tvrdé a používá se při venkovském stavebnictví a při výrobě nábytku; (2) plod habrovce virginského; (3) **cayó el ~**: konec dlouhé debaty; (4) **tumbar el ~**: krušná práce, nekonečná debata; (MS; DA).

Lo mismo podíamos encontrar por ejemplo en los lemas **guampada**, **guampear**, **guarurita**, **guasa**, **guasanguero, -ra**, **guasdualito**, **guasduilla** y **guasimal**.

No hace falta escribir que los diccionarios están ordenados por el orden alfabético. El lema **güililla** ha sido incorporado correctamente entre los lemas **güiligüiste** y **guilindaje** (antes entre **gulembo, -ba** y **gullán**). Aparte era necesario reenumerar algunos ejemplos como en concreto: **guacal**, **guácala**, **guácimo, -ma**, **guaño**, **guaral**, **guasa**,

¹⁹ Jiří ČERNÝ a kol.: *Španělsko-český slovník amerikanismů B-Cd*, Olomouc, Univerzita Palackého v Olomouci, 2013, 7

guasqueada, guataca, guatear(se), guaya, guayaba, guayaca, guayero, -ra, gurisa, gusano, -na.

4) Letras superpuestas en el *Diccionario de americanismos*.

Una pequeña parte la dedicamos a las letras superpuestas en el *Diccionario de americanismos*. Primeramente hay que decir que con estos errores no he querido ofender de alguna manera a los autores del *Diccionario de americanismos*. Solo quisiera demostrar que como ya está claro desde el principio, el diccionario lo hace la gente y no los robots.

Tanto el diccionario escrito como el electrónico contiene la palabra “gërgüecho”²⁰. Se trata de una variante del lema “güergüero” que correctamente debería ser “güergüecho”.

El segundo caso lo encontramos en el lema “gustar”, concretamente en un dicho “gustar el arroz con tunco” (en checo chtít souložit, sexuálně žít). En el diccionario está escrito: «i. loc. Verb. Gu, Ho. Desear con vehenencia mantener relaciones sexuales. vulg; pop.»²¹

En cuanto a mi parte, no tuve problemas con la traducción. A veces ha pasado que he tardado en encontrar el equivalente checo en cuanto a los refranes. Con mayor dificultad en general se traducían las palabras de fauna y flora con sus descripciones en cuanto a la inflorescencia, frutos y tipos de hojas, etc. Para esto me servía bien el libro que compré para las clases de biología en el instituto. Después de un poco tiempo, estudiando las humanidades, pensaba que nunca lo volvería a utilizar y que ya no me servía para nada. Afortunadamente no lo vendí y hoy, al crear el *Diccionario*, estoy muy feliz de tenerlo en casa.

Tampoco deberíamos olvidarnos de las costumbres y fiestas de la gente que no tienen un equivalente checo, por supuesto hablamos de una cultura diferente y sobre la gente que está más unida con la naturaleza. La gente de América Latina tiene otra

²⁰ Asociación de Academias de la Lengua Española: *Diccionario de americanismos*, Lima, 2010, 1099

²¹ íbid. 1111

mentalidad producida por sus antepasados indígenas, por la historia y la religión. Hasta hoy se siguen realizando algunos rituales míticos.

4. Conclusión

Esta tesis final de máster ha consistido en la traducción desde el español hasta el checo abarcando los lemas de la segunda parte de la letra “G”, esto es desde el lema “Grullo” hasta “Gz”. La fuente fundamental ha sido el *Diccionario de americanismos* escrito por la Asociación de Academias de la Lengua Española (Lima, 2010).

Esta parte será incluida en el *Diccionario de americanismos español-checo* elaborado por el profesor Jiří Černý.

En cuanto a la estructura del trabajo entero, este incluye la introducción, el *Diccionario de americanismos español-checo*, el comentario, la conclusión, el resumen, el anexo, la anotación y finalmente la bibliografía.

En la introducción hemos intentado exponer el porqué los diccionarios son tan importantes en nuestras vidas. Hemos echado un vistazo en la historia de la interpretación y traducción, hemos mencionado algunos aspectos importantes los cuales un buen traductor debería tener siempre en cuenta.

En el *Diccionario*, que forma la parte más amplia e importante de la tesis, hemos añadido los sinónimos de los significados traducidos. Como hemos trabajado con la base de los lemas obtenida del profesor J. Černý, la parte arreglada y completada está marcada con la letra roja.

Luego incorporamos un breve comentario en el cual mencionamos los errores más comunes. Estos errores están según su carácter recopilados en cuatro grupos. En algunos errores hemos intentado, mirando a la diferencia de las lenguas, explicar por qué surgieron.

La parte de anexo contiene las fotos interesantes de algunos lemas escogidos del *Diccionario*.

Este diccionario que surgirá, podría ser muy útil no solo a las personas que usan el español para su profesión, sino que además a la gente que le encanta la lengua española y la tienen como una afición.

En conclusión quisiera decir que estoy muy encantada de poder participar en este gran proyecto. Ha sido un placer para mi colaborar con el profesor Jiří Černý.

5. Resumen

El objetivo de este trabajo final de máster ha sido la traducción de la lengua original (el español) a la lengua meta o final (el checo). Concretamente dicho se trata de los lemas que pertenecen a la segunda parte de la letra “G”, es decir, desde el lema “Grullo” hasta los lemas “Gz”. Sobre todo he trabajado con el *Diccionario de americanismos* escrito por la Asociación de Academias de la Lengua Española en Lima en 2010. La parte del trabajo, que está incorporada al diccionario de americanismos, está hecha en dos colores (el rojo y el negro). El resultado de mi trabajo es el texto rojo. Del profesor J. Černý obtuve una base de lemas ya elaborados, así que a esta base surgida añadí nuevos lemas y nuevos significados. Este tesis será incorporada al *Diccionario de americanismos español-checo* del profesor J. Černý. El trabajo me ha traído nuevos conocimientos sobre la cultura hispánica.

Shrnutí

Účelem této magisterské práce byl překlad z původního jazyka (španělštiny) do jazyka mateřského (češtiny). Přesněji řečeno se jedná o hesla, která patří do druhé části písmena “G”, tedy od hesla “Grullo” až po heslo “Gz”. Především jsem pracovala se *Slovníkem amerikanismů*, který byl vytvořen Sdružením vědeckých institucí španělského jazyka v roce 2010 v Limě. Část práce, která je součástí slovníku amerikanismů, je zpracována ve dvou barvách (červená a černá). Výsledkem mé práce je červený text. Doplnovala jsem nová hesla a nové významy do podkladu již zpracovaných hesel, který jsem obdržela od profesora J. Černého. Tato diplomová práce bude začleněna do *Španělsko-českého slovníku amerikanismů* pana profesora J. Černého. Samotná práce mi dala mnoho nových poznatků z hispánské kultury.

6. Anexo

guagua de pan – chléb ve tvaru dítěte

guajojó - pták *urutaí* (*Nyctibius griseus*)

guarapo - domácí nápoj; ► obsahuje hodně vody a je slazený cukrem nebo sladidlem

panela (ztuhlá sladká třtinová šťáva)

panela – ztuhlá sladká třtinová šťáva

guardaganado – ochranný příkop pokrytý mříží

guardarraya – protipožární pás

guayare – koš na záda z palmového listí

guitarrero – brouk *Compsocerus*

gumbo – pokrm z kachního masa

gurrufio – dětská hra

7. Anotación

Autor: Ivona Greplová

Název katedry a fakulty: Katedra romanistiky, Filosofická fakulta, Univerzita Palackého

Název bakalářské práce: Španělsko–český slovník amerikanismů
písmeno G (Grullo - Gz) ze slovníku DA

Vedoucí bakalářské práce: prof. PhDr. Jiří Černý, CSc.

Počet stran: 150

Počet znaků: 516 716

Počet příloh: 1 CD

Počet titulů použité literatury: 13

Klíčová slova: španělsko-český, slovník, překlad, amerikanismy, amerikanismů

Charakteristika: Cílem této diplomové práce bylo doplnit nová hesla a významy písmena G (Grullo-Gz) ze slovníku DA, který byl vytvořen Sdružením vědeckých institucí španělského jazyka v roce 2010 v Limě. Součástí této práce je komentář k překladu a seznam použitých zkratk.

Annotation

Author: Ivona Greplová

Department of Romance Studies at the Philosophical Faculty

Title: Spanish–Czech Dictionary of Americanisms

the letter G (Grullo - Gz) from DA dictionary

Thesis supervisor: Prof. PhDr. Jiří Černý, CSc.

Number of pages: 150

Number of characters: 516 716

Number of attachments: 1 CD

Number of used sources of literature: 13

Keywords: Spanish–Czech, dictionary, translation, americanisms

Thesis character: The main objective of this dissertation was to complete the new entries and word meanings of the letter G (Grullo-Gz) from DA dictionary, which has been created by Association of Academies of the Spanish language in 2010 in Lima. This work contains comments of the translation and list of abbreviations which were used.

8. Bibliografía

- «El español y sus hablantes en cifras», en *Instituto Cervantes: El español: una lengua viva. Informe 2012*, <http://cvc.cervantes.es/lengua/anuario/anuario_12/i_cervantes/p01.htm>, consulta [19/11/2016]
- Asociación de Academias de la Lengua Española: *Diccionario de americanismos*, Lima, 2010.
- ČERMÁK, František y BLATNÁ, Renata (eds.): *Manuál lexikografie*, Jinočany, H&H, 1995.
- ČERNÝ, Jiří a kol.: *Španělsko-český slovník amerikanismů A-Azz*, Olomouc, Univerzita Palackého v Olomouci, 2012.
- ČERNÝ, Jiří a kol.: *Španělsko-český slovník amerikanismů B-Cd*, Olomouc, Univerzita Palackého v Olomouci, 2013.
- ČERNÝ, Jiří: *El español hablado en América*, Olomouc, Univerzita Palackého v Olomouci, 2014.
- CHALUPA, Jiří: *Španělsko-český, česko-španělský slovník*, Praha, Fin Lexika a. s., 2008.
- JELÍNEK, Jan y ZICHÁČEK, Vladimír: *Biologie pro gymnázia*, Olomouc, Nakladatelství Olomouc, 2006.
- LEVÝ, Jiří: *Umění překladu*, Praha, Apostrof, 1963, 1983, 1998, 4^a ed.: 2012.
- MOUNIN, Georges: *Teoretické problémy překladu*, Univerzita Karlova v Praze, Karolinum, 1999.
- REAL ACADEMIA ESPAÑOLA: *Diccionario de la lengua española*, 22^a ed., Madrid, 2001, versión electrónica.
- VAVROUŠOVÁ, Petra (ed.): *Sedm tváří translologie: Teorie překladu a tlumočení prizmatem současných španělských translologů*, Univerzita Karlova v Praze, Karolinum, 2013.
- ZAHRADNÍČKOVÁ, Věra: *Pravidla českého pravopisu*, Praha, Universum, 2014.

Páginas de internet:

<http://www.rae.es>

<http://www.wikipedia.es>

<http://www.slovník.seznam.cz>

(guagua de pan – chléb ve tvaru dítěte)

<<http://www.laylita.com/recipes/wp-content/uploads/2011/11/Ecuadorian-bread-babies-or-guaguas-de-pan.jpg>>, [consulta: 2/12/2016].

(guajojó - pták *urutaú* [*Nyctibius griseus*])

<<http://www.neverovali.com/2014/01/ptica-potoo-jedna-od-najzanimljiivijih.html>>, [consulta: 2/12/2016].

(panela – ztuhlá sladká třtinová šťáva)

<http://www.elcorreo.ae/sites/default/files/styles/940_4col_custom_user_desktop_1x/public/images/panela-en-bloque.jpg?itok=r8ZJXZRh>, [consulta: 2/12/2016].

(guardaganado – ochranný příkop pokrytý mříží)

<https://www.google.cz/search?q=guardaganado&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwjC0LSyuNXQAhUDOBokHV9FA_UQ_AUICCgB&biw=1366&bih=589#imgsrc=DAr4-JzFQzqcqAM%3A>, [consulta: 2/12/2016].

(guardarraya – protipožární pás)

<<http://www.cortafuegosdelevante.com/UserFiles/image/cortafuegosdelevante/corta-fuegos2.jpg>>, [consulta: 2/12/2016].

(guayare – koš na záda z palmového listí)

<http://scontent.cdninstagram.com/t51.288515/s480x480/e35/12918036_175018476225730_1287378061_n.jpg?ig_cache_key=MTIzODEyOTk2NDU0NjI1NDEyMg%3D%3D.2>, [consulta: 2/12/2016].

(guitarrero – brouk *Compsocerus*)

<<https://k40.kn3.net/taringa/2/1/5/3/2/8//yojavier/769.jpg?6400>>, [consulta: 2/12/2016].

(gumbo – pokrm z kachního masa)

<<http://cdn-image.myrecipes.com/sites/default/files/styles/300x300/public/shrimp-chicken-gumbo-ck.jpg?itok=KhI7y1VT>>, [consulta: 2/12/2016].

(gurrufio – dětská hra)

<<http://2.bp.blogspot.com/OBlovPe8na4/VWPaby8G18I/AAAAAAAAACu8/Cg59XxGcEi0/s1600/gurrufio.jpg>>, [consulta: 2/12/2016].